

Academisch proefschrift over den volkenrechtelijken regel: "Schip is territoir"

<https://hdl.handle.net/1874/289976>

2

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

OVER

DEN VOLKENREGTELIJKEN REGEL:

„SCHIP IS TERRITOI^R.”

OP GEZAG VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. J. I. DOEDES,

GEWOON HOOGLEERAAR IN DE GODGELEERDE FACULTEIT,

MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAAT

EN

VOLGENS BESLUIT DER REGTSGELEERDE FACULTEIT,

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

Doctor in het Romeinsch en Hedendaagsch Regt,

AAN DE UTRECHTSCH E HOOGESCHOOL,

DOOR

RUDOLPH GEORGE PHILIPSON,

GEBOREN TE ZWOLLE,

TE VERDEDIGEN

op Maandag den 13 Junij 1864, des namiddags te 2 ure.

ZWOLLE,

DE ERVEN J. J. TIJL.

1864.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEPARTMENT OF CHEMISTRY

REPORT OF RESEARCH

FOR THE YEAR 1911

BY

ROBERT M. HARRIS, PH.D.

ASSISTANT PROFESSOR OF CHEMISTRY

CHICAGO, ILLINOIS

1912

PRINTED BY THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

AAN MIJNE OUDERS.

„Non, les prérogatives de la guerre ne doivent pas plus être étendues
„que la flamme, qui menace de dévorer une cité.....
„S'élever contre l'extension arbitraire de ces droits, c'est plaider la
„cause de l'humanité.”

DE RAYNEVAL, *de la liberté des mers* I, 282.

V O O R W O O R D.

Bij de uitgave dezer *Academische proeve*, die haren oorsprong verschuldigd is aan de in April 1862 door de regtsgeleerde faculteit aan de Groningsche hoogeschool uitgeschrevene prijsvraag ¹⁾, gevoel ik mij gedrongen een woord van dank uit te spreken.

In de eerste plaats tot U, mijne dierbare ouders! voor de liefderijke zorgen, door U met kwistige hand aan mijne opleiding besteed. Weest verzekerd, dat ik in deze proeve, die daarvan de eerste vrucht is, hoeveel genot hare bewerking mij ook verschaft hebbe, geene bladzijde met meer voldoening nêr-geschreven heb, dan die, waarop die drie enkele woorden der opdracht: aan mijne ouders, de onwraakbaarste getuigenis afleggen van hetgeen ik aan U verschuldigd ben.

Vervolgens tot U, hooggeachte heeren professoren der regtsgeleerde faculteit, hooggeleerde VREDE, DE GEER, FRUIN en VAN REES! zoowel voor Uwe lessen, waardoor gij, ieder in het bijzonder, mijnen lust tot de regtsstudie hebt weten aan te kweeken, als voor de belangstelling, waarmede gij steeds mijne studiën hebt gadegeslagen. Het nut, dat Uw onderricht mij verschaft heeft, de voorkomendheid, waarmede gij mij steeds den toegang tot Uwe bibliotheken opensteldet, de welwillende

¹⁾ De vraag was aldus gesteld: „Requiritur disputatio de juris gentium regula: navem esse partem et quasi continuatorem territorii. Exponatur quae sit hujus regulæ introductæ sensimque propagatæ historia et quam late pateat ejus usus. Non tantum juris gentium sed et aliarum jurisprudentiæ partium habeatur ratio.”

wijze, waarop gij mij dikwerf Uwen tijd tot het voeren van leerzame gesprekken ten beste gaaft, zal ik immer met innige erkentelijkheid gedenken.

U, hooggeachte promotor, hooggeleerde VREUDE! zij nog in het bijzonder mijn dank toegebracht voor de nuttige wenken, die ik van U vóór het ter perse leggen dezer proeve mogt ontvangen, en waarvan ik dankbaar gebruik gemaakt heb.

Geachte Hoogleeraren der litterarische faculteit! en gij allen, die iets tot mijne vorming hebt bijgedragen, waaronder ik in het bijzonder U geachte docenten van het Zwolsche gymnasium! noemen moet, houdt U verzekerd van mijne bijzondere erkentelijkheid.

En gij, mijne vrienden! aan wier zijde ik eenen academie-tijd, vol van de zoetste herinneringen, heb doorgebracht, ik betwijfel het geen oogenblik, of de vriendschap, aan de Academie door ons aangeknoopt of voortgeplant, zal er eene voor ons gansche leven zijn. Mogen de hartelijke blikken, die mij uit Uwe oogen teemoet stralen, en de stevige handdruk, die ze vergezelt, mij nog regt dikwijls verkonden, dat gij mij daarbinnen nog steeds dezelfde genegenheid toedraagt!

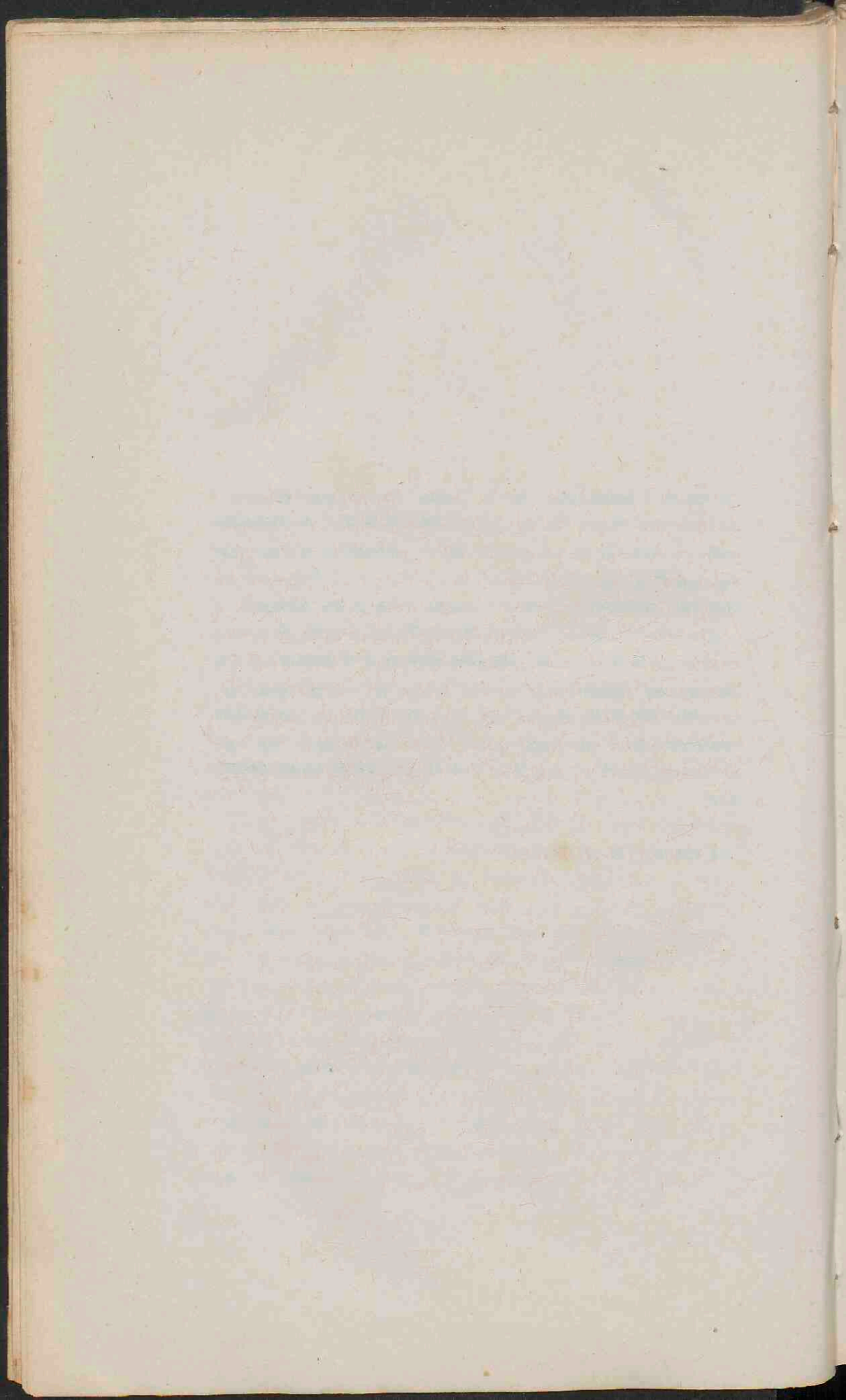
Waar ik van mijne vrienden spreek, mag ik niet met stilzweigen de ware vriendschapsdienst voorbijgaan, mij door vier van hen in het overschrijven van mijn antwoord op de prijsvraag bewezen. Het was eene dienst, waarvoor ik mijnen dank niet genoeg in woorden uitdrukken kan, en die mij eene aangename herinnering te meer aan dit geschrift schenken zal.

Ook de kennismaking met U, mijne Groningsche vrienden! de heerlijke dagen in Uw midden doorgebracht, de bijzonder gulle en gastvrije ontvangst van allen, met wie ik in Uwe Aca-
demiestad in aanraking kwam, knopen daaraan herinneringen vast, die mij gedurende mijn gansche leven zullen bijblijven.

Ten slotte mag ik de welwillendheid, waarmede de heeren CAMPBELL te 's Hage en professor PLUYGERS te Leiden mij den toegang tot verschillende werken hebben gemakkelijk gemaakt, zoomede die, welke ik van Mr. E. N. RAHUSEN te Amsterdam ondervond, niet onvermeld luten. Voor de diensten, mij door die heeren bewezen, betuig ik hen bij dezen mijnen hartelijken dank.

UTRECHT, 25 Mei 1864.

I N H O U D.

	Bladz.
INLEIDING	1
EERSTE GEDEELTE.	
GESCHIEDENIS VAN DEN REGEL: „SCHIP IS TERRITOIR.”	
HOOFDSTUK I. Oorsprong van den regel	8
HOOFDSTUK II. Uitbreiding van den regel.	
Eerste tijdperk. Van den vroegsten tijd tot aan den Westfaalschen vrede (1648)	18
AFDEELING I. Het schip in de territoriale wateren van eenen vreemden staat.	
§ 1. De regel tegenover zijne eerste beperking: het strandregt	20
§ 2. De regel tegenover zijne tweede beperking: het regt van souvereiniteit van eenen vreemden staat	25
AFDEELING II. Het schip, zoowel in de territoriale wateren van eenen vreemden staat als op de volle zee.	
De regel tegenover zijne derde beperking: de oorlogsregten	38
§ 1. Van den vroegsten tijd tot aan het Consolato del mare	38
§ 2. Van het Consolato del mare tot aan den Westfaalschen vrede	48

Tweede tijdperk.	Van den Westfaalschen vrede (1648) tot op onzen tijd.	
AFDEELING I.	Het schip in de territoriale wate- ren van eenen vreemden staat.	
§ 1.	Strandregt	98
§ 2.	Regt van souvereiniteit van eenen vreem- den staat	100
AFDEELING II.	Het schip zoowel in de territoriale wateren van eenen vreemden staat als op de volle zee.	
Oorlogsregten		118
§ 1.	Van den Westfaalschen vrede tot den vrede van Aken (1748)	119
§ 2.	Van den vrede van Aken (1748) tot op onzen tijd	156
TWEDE GEDEELTE.		
OMVANG VAN DEN REGEL: „SCHIP IS TERRITOIR.”		
HOOFDSTUK I.	Volkenregt	238
HOOFDSTUK II.	Internationaal privaatrecht	263
BESLUIT		291
NASCHRIFT		298
STELLINGEN		299

INLEIDING.

Gelijk in den staat elk burger zijne regten en verplichtingen heeft, regten, die zijne medeburgers jegens hem, verplichtingen, die hij jegens hen gehouden is in acht te nemen, zoo is het ook met de staten onderling. De staat is burger in de groote volkerenmaatschappij. Die volkerenmaatschappij heeft evenzeer haar regt en hare wetten, de uitvloeisels van dat regt, als elk der staten, waaruit zij is zamengesteld; een regt dat in die wetten wel is waar nog niet tot zoo groote rijpheid gekomen is, maar omtrent welks ontwikkeling de gebeurtenissen der laatste jaren gegronde redenen geven om de schoonste verwachtingen te voeden voor de toekomst ¹⁾.

Van alle regten, aan de burgers in den staat toekomende, is dat van heer en meester te zijn binnen zijne woning wel

---

¹⁾ Reeds is er zelfs, (om niet van de mislukte *Déclaration du droit des Gens* van den abt GRÉGOIRE (April 1795) te gewagen), een paar jaren geleden, eene poging gedaan tot codificatie van het Volkenregt ten opzichte van die punten, waaromtrent alle volken thans reeds eenstemmig zijn of eenstemmig zouden kunnen worden. Ik bedoel het werkje van ALPHONSE DE DOMIN-PETRUSHEVEZ, *Précis d'un code du droit international*. Leipzig 1861. De schrijver (p. 14) wil zoodanig een wetboek, door eene internationale commissie gerdigeerd, vervolgens door alle staten bij tractaat aangenomen en door ieder in zijn gebied gepromulgeerd.

een der voornaamste. Evenzoo is het met het souvereiniteitsrecht der staten over het gewichtigste voorwerp, daaraan onderworpen, over zijn territorium. Gelijk ieder burger binnen zijne woning leeft volgens zijnen wil, en gelijk ieder zijner medeburgers verplicht is die woning te eerbiedigen, zoo heerscht ook de staat binnen de grenzen van zijn grondgebied oppermagtig volgens zijne wetten, en zoo zijn ook zijne medestaten gehouden dat grondgebied te eerbiedigen ¹⁾).

Het is bepaaldelijk dat recht van den staat op zijn grondgebied, dat bij de behandeling onzer stof in aanmerking komt.

Hij heerscht daar, zeiden wij, oppermagtig volgens zijne wetten. Die wetten, zij mochten niet alleen door de burgers, maar ook door vreemdelingen, door allen, die zich op het grondgebied bevinden, worden nageleefd. Maar verder strekken zij zich dan ook niet uit; want daar buiten ligt het grondgebied van eenen anderen staat, die evenzeer als de eerste recht heeft op de eerbiediging van zijne wetten, binnen den kring, waarover zich zijne magt uitstrekt. En die wetten zullen van de eerste dikwijls zeer verschillen, ingerigt als zij zijn om andere behoeften te bevredigen, ingerigt als zij zijn naar de zeden en gebruiken, naar den landaard van eene andere natie ²⁾).

Het is dus voor iederen staat, het is ook voor de burgers van iederen staat van het grootste gewicht, met juistheid te weten, tot hoe ver de wetten van den eenen hare kracht kunnen uitoefenen, te weten, waar die van den anderen beginnen te gelden.

Die beide punten, waar de wetsmagt van den eenen ophoudt, waar die van den anderen begint, moeten noodzakelijk in elkander vallen. Het komt er slechts op aan, voor elk tweetal staten dat punt bepaaldelijk aan te wijzen. Dat punt is de plek waar het grondgebied van den een' eindigt, waar dat van den ander' een' aanvang neemt.

¹⁾ ALPHONSE DOMIN, o. l. Art. III.

²⁾ Cf. JOSEPH STORY, *Commentaries on the conflict of laws*. Introductory Remarks.

Waar eindigt derhalve het grondgebied van eenen staat?
 Het antwoord op deze vraag ligt in de beantwoording dezer
 andere vraag opgesloten, die noodzakelijk vooraf moet gaan:
 Wat behoort tot het *grondgebied* van eenen staat?

Het *grondgebied* van eenen staat wordt onderscheiden in
landgebied en *watergebied*.

Het *eerste* is gewoonlijk door zekere grenzen aangewezen,
 en hoewel zich soms omtrent die grenzen moeilijke kwestieën
 kunnen opdoen, is het toch in den regel gemakkelijk ze met
 juistheid te bepalen.

Het *tweede* levert meer moeilijkheden op. Wij moeten
 het weder onderscheiden in *riviergebied* en *zeegebied*.

Het *riviergebied* omvat alle binnenlandsche wateren, voor-
 namelijk de rivieren, die enkel door dien eenen bepaalden
 staat loopen, insgelijks dat gedeelte van andere stroomen,
 waarvan beide oevers aan dien staat toebehooren. Behooren
 de oevers aan verschillende staten toe, dan strekt ieders
 gebied zich uit tot op de helft der breedte van den stroom.
 Verder kunnen wij hieronder brengen de havens, reeden, enz. ¹⁾.

Het *zeegebied* ²⁾ heeft langen tijd tot vele twisten aanlei-

¹⁾ DOMIN, o. l. Art. V, X, XI.

Omtrent de vrije scheepvaart op rivieren door verschillende staten
 stroomende, in 't bijzonder op den Rijn, de Neckar, den Main, de
 Moezel, de Maas en de Schelde zijn voorzieningen gemaakt bij de
 Weener Slot-Acte van 1815. (Annexe XVI.) Zie R. PHILLIMORE, *Com-
 mentaries upon international law*, I, § 164 en volg., waar ook meer
 tractaten met dergelijke voorzieningen vermeld worden. Het tractaat van
 Parijs van 1856 (Artt. 15, 19) verzekert ook de vrije scheepvaart op
 den Donau. Zie G. F. WURM, *Fünf Briefe über die Freiheit der Fluss-
 schiffahrt und über die Donau-Akte von 7 Nov. 1857* (Leipzig 1858) en
 meer andere dergelijke bepalingen bij HEFFTER, *Das Europäische Völker-
 recht der Gegenwart*. Berlin 1861. Anlage VII, p. 451 sqq. Vergelijk ook
 J. L. CREMER VAN DEN BERGH, *de fluminum communium navigatione*,
 L. B. 1835.

²⁾ BARTHOLOMAEUS CAMPOLLA, *de Servitutibus Rusticorum Praedi-
 orum*. Tract. II. C. 26 § 26. „Quaero an appellatione territorii alicujus
 „civitatis comprehendatur etiam mare? Et videtur quod sic.”

ding gegeven. De aanspraken, die verschillende volken zoowel op den ganschen Oceaan als op verschillende zijner deelen hebben willen doen gelden, zijn bekend. Om van den ouden tijd niet te spreken, waar sommige schrijvers reeds iets dergelijks meenen te bespeuren ¹⁾, behoef ik slechts te gewagen van Venetië, Genua, Portugal, Spanje, Engeland, die achtereenvolgens met den grootsten nadruk hunne vermeende regten wilden doen gelden. Lang en heftig is er over gestreden ²⁾.

Die strijd is thans ten einde. Hij heeft tot resultaat opgeleverd, dat de volken hunne dwaze eischen hebben laten varen, en dat de vrijheid der zee voor alle volken algemeen is erkend. De strijd over de stelling, door GROTIUS verdedigd ³⁾ en door SELDEN bestreden ⁴⁾, is dus ten voordeele van den eerste beslecht ⁵⁾.

Wij moeten echter hier, waar wij beweren, dat de zee vrij is, wederom onderscheiden. Bepaalde gedeelten van de zee behooren ook thans nog wel degelijk tot het gebied van eenen staat. BYNKERSHOEK heeft reeds die onderscheiding gemaakt tusschen het *mare exterum* en *mare proximum*. ⁶⁾

1) AZUNI, *Droit maritime de l'Europe* I, Part I, Ch. I, Art. II. „Les prétentions à l'empire maritime remontent à une très haute antiquité” etc. Hij voert die aanspraken dan ook reeds tot de Phoeniciërs op. Cf. echter HAUTEFEUILLE, *Histoire des origines, des progrès et des variations du droit maritime international*. Paris 1858. Tit. I, Chap. II, Sect. I. p. 14.

2) Zie de uitgebreide litteratuur hierover bij VON OMPEDA, *Litteratur des gesammten sowohl natürlichen als positiven Völkerrechts*, p. 521 sqq. Cf. ook GÜNTHER, *Europäisches Völkerrecht in Friedenszeiten*. II § 16 p. 29 sqq.

3) In zijn: *Mare liberum, sive de jure quod Batavis competit ad Indicana commercia* 1609.

4) In zijn: *Mare clausum, seu de dominio maris* 1635.

5) DOMIN, Art. VII. „La mer hors des territoires maritimes ne peut être assujettie à aucune puissance.”

6) BYNKERSHOEK, *de dominio maris* C. II et III.

Mare exterum noemt hij: „*in quod civitas e terra dominari nequit.*” Maar over het *mare proximum*, het gedeelte der zee aan de kust gelegen, kent hij den aangrenzenden staat de heerschappij toe, „*quousque tormenta exploduntur*”, zoo-
ver als een kanonschot reikt.

Dit gevoelen van BYNKERSHOEK, ovcreenkommende met dat van GROTIUS, en dat reeds vóór beider schriften erkend schijnt geweest te zijn, is tegenwoordig algemeen aangenomen; ¹⁾ de afstand van een kanonschot of wel van eene zeemijl van de kust, maakt onder den naam van *mare proximum* deel uit van het gebied van den staat.

Buiten dat *mare proximum* behooren nog tot het zeegebied die zeeën, welke geheel of nagenoeg geheel door het landgebied van eenen staat zijn ingesloten ²⁾, alsmede de

1) GROTIUS, *de jure belli et pacis*. Lib. II Cap. 3 § 13: „*quatenus ex terra cogi possunt, qui in proxima maris parte versantur.*” Reeds in het jaar 1622 werd het bedrijf van den admiraal Haultain, die eenen vijandelijken kaper uit Oostende bij de Engelsche kusten had aangevallen, door onze gezanten volgens volkenrechtelijke beginselen verdedigd, „als geschied wel twee kanonschoten verre van 't land.” VREDE, *Inleiding tot eene Geschiedenis der Nederlandsche diplomatie*, IIe dl., 2^e st., bl. 39. Rapport der gezanten v. AERSSSEN, BAS en v. TUIJLL v. SEROOSKEREE van 25 Sept. 1622.

DOMIN, Art. V. PHILLIMORE, I § 197. HEFFTER, § 75. HAUTEFEUILLE, *des droits et des devoirs des nations neutres en temps de guerre maritime* I, Tit. 1, Chap. III, Sect. I pag. 90. TELLEGEN, *de jure in mare imprimis proximum*, Cap. IV p. 45 sqq. BOER, *de dominio gentium aquatico* p. 64. De afstand van eene zeemijl schijnt mij echter toe als meer bepaald de voorkeur te verdienen, vooral nu het geschut, na de nieuwste uitvindingen, zich soms zoo veel verder uitstrekt.

Andere meeningen omtrent de uitgestrektheid van het *mare proximum* van VALIN en DE RAYNEVAL worden voldoende wederlegd bij TH. ORTOUAN, *Règles internationales et diplomatie de la mer*. Paris 1856. T. I, Liv. II, Ch. VIII, p. 166 sqq.

2) DOMIN, Art. X. PHILLIMORE I, § 204, 205.

Zie over de King's Chambers, gedeelten der zee, gelegen binnen eene lijn getrokken van de eene kaap naar de andere, PHILLIMORE I, § 199.

zeeboezems, wier beide kusten tot denzelfden staat behooren. Behooren de kusten tot verschillende staten, dan komt aan ieder de helft, even als bij de rivieren ¹⁾).

Wij hebben hiermede opgenoemd al hetgeen tot het grondgebied van den staat behoort. Zoo als wij boven reeds zeiden, is dit grondgebied het gewichtigste voorwerp aan het soevereiniteitsregt der staten onderworpen. Van daar dan ook, dat die beide begrippen, waarvan wij boven gewaagden, die met dat soevereiniteitsregt staan en vallen, dat van: *onderworpenheid aan de wetsmagt van den staat*, en dat van *onschendbaarheid*, bij het territoir het meest op den voorgrond gesteld zijn; omdat, zoo als ook natuurlijk is, al naar mate het voorwerp aan een regt onderworpen van meer gewigt is, ook de geldigheid van dat regt van des te meer belang wordt, en de schennis daarvan des te ernstiger karakter aanneemt.

Maar is alzoo het territoir bij uitnemendheid aan de wetsmagt van den staat onderworpen en onschendbaar, het is het niet bij uitsluiting. Niet alleen daarover strekt zich het soevereiniteitsregt van den staat uit. Er zijn ook andere objecten, evenzeer aan dat regt onderworpen en wel:

- 1°. De woonplaats van den gezant in een vreemd land.
- 2°. De verblijfplaats van den vorst, die zich buiten'slands ophoudt.
- 3°. De standplaats van het leger buiten'slands.
- 4°. Het gedeele der volle zee, bezet door eene vloot of door een schip; en
- 5°. Dat schip zelf, waar het zich ook moge bevinden.

De betrekking van den staat tot deze objecten is dezelfde als die tot zijn territoir. Over alle toch is hij evenzeer soverein. Zij behooren dus evenzeer aan de wetten van den staat onderworpen, behooren dus even onschendbaar te zijn als het territoir. Verbindt het soevereiniteitsregt aan dit laatste bepaalde regten, het moet ze ook evenzoo aan de eerste verbinden.

¹⁾ PHILLIMORE I, § 188. HEEFTER, § 78. DOMIN, Art. XI, XII.

Het is dit denkbeeld bepaaldelijk op het schip toegepast, dat uitgedrukt wordt in den volkenregtelijken regel, waarmede wij ons in deze bladzijden zullen bezig houden, in den regel: „*le navire est la continuation ou prorogation du territoire*” (het schip vertegenwoordigt, is een deel van het grondgebied, of kortweg: *schip is territoire*) ¹⁾.

Het is er evenwel ver van af, dat zoowel de wet als de praktijk der volkeren dien regel ooit in zijnen ganschen omvang zouden hebben gehuldigd. Het verkeer der volkeren onderling, zoowel in tijd van vrede als van oorlog, onderwierp hem aan gewigtige beperkingen, wier invloed, naar gelang der tijdsomstandigheden, nu eens toen dan weder afnam.

Het is ons doel om in het *eerste* gedeelte der volgende bladzijden de *geschiedenis* van dezen regel te schetsen; het *tweede* gedeelte zal over zijnen *omvang* handelen.

---

¹⁾ Van gelijke beteekenis als deze regel is de meer gebruikelijke uitdrukking: de *territorialiteit* of *exterritorialiteit* van het schip. HAUTERVILLE, *droits et devoirs des nat. neutr.* Tom. I, Tit. VI, Ch. I, Sect. I, p. 290, geeft aan de eerste de voorkeur boven de laatste. Zij moge dan al verkieslijker zijn, de andere is even juist. Het hangt er slechts van af, van welk territorium men bij de beschouwing van het schip uitgaat.

EERSTE GEDEELTE.

GESCHIEDENIS VAN DEN REGEL: „SCHIP IS TERRITOIR.”

HOOFDSTUK I.

OORSPRONG VAN DEN REGEL.

De regel: *ship is territoire*, is een regel, steunende op het onheugelijke gebruik der volkeren. „*Long usage and „universal custom”*”, zegt PHILLIMORE, van oorlogschepen sprekende, „entitles every such ship to be considered as a part „of the state, to which she belongs” ¹⁾. En dat „*long usage*” en die „*universal custom*” moeten ons geene verwondering wekken. Zij zijn geheel in overeenstemming met de natuurlijkste en eenvoudigste begrippen, d. i. met de begrippen, die tijdens het ontstaan van dat gebruik de heerschende waren. Immers wij meenen gerust te mogen aannemen, dat dit gebruik, hetwelk den regel: „*ship is territoire*”, heeft gevestigd, van even ouden datum is, als de uitvinding der scheepvaart zelve. Stellen wij ons toch den tijd dier uitvinding voor den geest, 't zij wij de eer daarvan volgens SANCHONIATON aan den Phoeniciër OUSOÛS ²⁾, of wel volgens

1) *Commentaries* I, § 341.

2) AZUNI, *Droit maritime*. Part. I, Ch. I, Art. 1, § 3. HAUTEFUILLE, *Histoire des origines, progrès et variations du droit maritime international*. Introduction p. VIII. VITRUVIUS, *de origine art.* lib. II. C. 5.

het Oude Testament aan NOACH toekennen, 't zij, hetgeen waarschijnlijker is, wij het er voor houden, dat er een tal van Ousoussen en Noah's bestaan hebbe, die, ieder in zijn land, allen gelijkelijk aanspraak hebben op de eer, die bij uitsluiting op den naam van één hunner is te boek gesteld.

Stellen wij ons voor den geest den mensch en de beide elementen, die voor hem openstonden: *land* en *water*, hoe hij na eenen tijd lang op het eerste verkeerd te hebben, de begeerte bij zich voelde opkomen, om ook het andere aan zich te onderwerpen; hoe hij eindelijk, 't zij door scherpzinnigheid, 't zij door toeval, een middel daartoe vond in het hout, een product, waarvan de aarde hem overvloed aanbod. Kunnen wij dan aannemen, dat hij, toen hij zich eens op het water begon te huis te gevoelen, toen zijn schip als het ware de plaats van zijne woning op het land verving, zijne verblijfplaats op het eene element op eene andere wijze zoude beschouwd hebben, dan die op het andere? dat hij zich op het eene element niet meer gebonden zoude gerekend hebben door de wetten, waaraan hij op het andere onderworpen was? dat hij zoude gemeend hebben daar onttrokken te zijn aan den regter, binnen het bereik van wiens arm hij op het land zoude gevallen zijn? Kunnen wij dan iets anders aannemen, dan dat hij dit op het water geplaatste vlot, dat in zijne betrekking tot zijn land, zijne wet en zijne regters in waarheid geene verandering bragt, dat hem het water als het ware tot grond maakte, ook met dien grond gelijk gesteld zoude hebben?

En gelijk het den mensch ging, zoo ging het ook de vereeniging van menschen, den staat. Ook voor dezen bestond er in zijne betrekking tot het schip geen onderscheid met die tot zijn territoir. Zijne wet was er even gebiedend, zijne regters waren er even magtig, in één woord zijn *imperium* was er even onbepikt. En het kon ook in den eersten tijd der scheepvaart niet wel anders. Zoo lang immers de schepen nog niet in aanraking kwamen met vreemde kusten, met vreemde volkeren, zoo lang zij zich (en daartoe hebben zij

zich in den aanvang toch ongetwijfeld bepaald) in den omtrek van hun eigen land bleven ophouden, varende langs de kust, zoo lang kon men er immers met geene mogelijkheid aan denken, de schepelingen aan andere wetten, aan eene andere jurisdictie, aan een ander *imperium*, dan aan dat van hun eigen land te onderwerpen.

Gerustelijk kunnen wij dus zeggen, dat de regel: *schip is territoire*, te gelijk met de scheepvaart ontstaan, zoo lang die scheepvaart nog in haren gebrekkigen toestand was, als het ware instinctmatig en zonder eenige beperking, door alle volkeren is aangenomen.

Eerst nadat de volkeren met elkander in aanraking gekomen waren, toen de schepelingen het wagen durfden verder op te varen en vreemde landen aan te doen, toen schepen van verschillende volken elkander begonnen te ontmoeten, toen eerst moest de regel, tot in dien tijd zoo algemeen in den geest der menschen doorgedrongen, zijne eigenaardige beperkingen ondergaan. De wetten van beide kwamen met elkander in conflict; voor de regten van beide naast elkander was er dikwijls geene plaats; het gevolg was, dat een van beide moest wijken; nu eens zwichtte het eene, dan weder het andere, en ziedaar die beperkingen in het leven geroepen. Het is van toen af, dat ook die onderscheiding tussehen oorlogen en koopvaardijschepen zal ontstaan zijn, eene onderscheiding, waarop wij nog dikwerf de aandacht zullen moeten vestigen.

Uit het bovenstaande blijkt, dat wij ons niet kunnen vereenigen met de meening, dat onze regel ontstaan zou zijn door het gemis van een bepaald imperium op de zee ¹⁾; en evenmin met de meening van LAMPREDI, die zijnen oorsprong zoekt in den tijd, waarin zich de volken volstreckte gebieders

¹⁾ *WbbL. v. 't Regt*, No. 2328. Pleidooi van Mr. A. A. DE PINTO en conclusie van den Adv. Gen. Mr. F. F. KARSEBOOM.

van onmetelijke zeeën waanden ¹⁾. Immers vóór dat het schip onverschrokken de onstuimige baren der zee doorklifde, bewoog het zich behoedzaam voort over de kalme kustwateren; de regel had reeds zijn bestaan gekregen, toen het zich vermat ook het te voren zoo zeer gevreesde gebied te betreden.

Maar, zoo als wij reeds zeiden, dat bezoeken van de zee en het in aanraking komen met vreemde schepen en volken, is niet zonder invloed op den regel geweest. Het heeft hem beperkingen doen ondergaan. Welke zijn die beperkingen? en hoe zijn zij ontstaan? Ook daarbij moeten wij een oogenblik stilstaan.

De koene zeevaarders hadden in hunne pogingen om vreemde landen te bezoeken, niet alleen met de gevaren der zee te worstelen. Wanneer zij, schipbreuk lijdende, met inspanning van alle krachten, althans hun ligchaam aan het onstuimige element meenden onttrokken te hebben, dan was het de woestheid der kustbewoners, die dikwerf het werk van verdelging voltooide, dat de zee begonnen had ²⁾. De ongelukkige schipbreukelingen, den dood meenende te ontkomen, ijlden

¹⁾ LAMPREDI, *Du commerce des peuples neutres en temps de guerre*. Part I, Ch. X, p. 101.

²⁾ HEINECCIUS, *de jure principis circa commerciorum libertatem*, § 25. „Est enim ea quarundam gentium indoles, ut naufragos in „servitutem redigant, bonisque et rebus omnibus spolient, ipso mari „saeviores.” Omtrent den oorsprong van het strandregt schijnt mij volkomen juist toe de meening van SCHUBACK, *Commentarius de jure littoris* § IX p. 48. „Ubi loci opportunitas et naufragiorum frequentia „facultatem divitias augendi monstravit littorum incolis et dominis, „ibi quin de suo ipsorum commode, neglecto, quod miseris adjuvare „jubet, rectae rationis dictamine, cogitarent, temperare sibi non „potuerunt, alibi de juris praetextu parum solliciti, alibi autem, ut „fieri solet, felices in invenienda aliqua acquitatis specie, facto, quod, „antequam de acquitate cogitaretur, propositum jam erat, praetexenda.”

dien te ontmoet. Nog met den lach van zelfvoldoening op het gelaat, bij de gedachte aan de zoo goed als volbragte redding, werden zij terug geslingerd in de woedende golven, aan wier magt zij zich reeds ontkomen waanden.

De kustbewoners, tuk op buit, schoten toe op het gestrande schip, en maakten zich meester van al hetgeen zij daar vonden.

Langen tijd hebben zij dit *geweld* als een *regt* willen doen gelden ¹⁾. Vaak is het als zoodanig eenigermate erkend door tractaten, die ten doel hadden het te verzachten.

Het grondgebied van den staat is onschendbaar; niemand heeft het regt op het gebied van een ander dood en verderf te verspreiden, dan in geval van oorlog. Op het schip, dat tot den staat in dezelfde betrekking staat als het territoir, ging die regel niet onbepaald door. Wij hebben dus: *het strandregt* als eerste beperking van den regel: „*schip is territoir*” ²⁾

Maar men liet zich door deze gevaren niet afschrikken. Het bleef niet bij mislukte pogingen, vaak bekroonde een gunstige uitslag de doorgeworstele moeiten, en bereikte men gastvrije kusten, waar men handel dreef en vriendschap sloot. Men herhaalde zijne reizen derwaarts en de aangeknoopte betrekkingen werden naauwer en naauwer.

Zoo kwam het schip in aanraking met vreemde landen. Een natuurlijk gevolg daarvan was, dat het regt van souvereiniteit over het schip herhaaldelijk in conflict kwam met het regt van souvereiniteit dier landen over hunne aanliggende wateren. Er werden contracten gesloten aan boord van het

¹⁾ „Das s. g. Strandrecht ist ein Schandrecht” zegt HEFFTER. *Das Eur. Völkerrecht der Gegenwart* § 79 p. 148.

²⁾ Dat het uit elkander gestooten schip als schip geen bestaan meer heeft, kan in de toepasselijkheid van onzen regel geene verandering brengen. De territorialiteit, aan het schip eigen, blijft toch m. i. evenzeer op de uit elkander geworpen fragmenten van dat schip kleven.

schip; er deden zich geschillen op omtrent die contracten; de vraag deed zich voor wie die geschillen beregten zoude, en ieder wilde beregting in zijn eigen land; er werden misdrijven gepleegd aan boord van het schip; ook hier deed zich de vraag op, welke regter die misdrijven zoude straffen, en dikwijls was het de regter van het aanliggende land, die van beide kennis nam. Ook in andere opzigten (zie hieronder bl. 31) en hier nam zij dikwerf een hatelijker karakter aan, deed zich de invloed van die vreemde souvereiniteit maar al te zeer aan het schip gevoelen.

Het grondgebied van den staat is bij uitsluiting onderworpen aan de souvereiniteit van dien staat; het schip, dat tot den staat in dezelfde betrekking staat als dat grondgebied, werd dikwerf onderworpen aan eene vreemde souvereiniteit. Wij zien dus in *het regt van souvereiniteit van een' vreemde staat* eene tweede beperking van den regel: „*schip is territoire.*”

Dit in tijd van vrede. Maar niet altijd waren de betrekkingen der volken onder elkander van vriendschappelijken aard. Wij kunnen wel zeggen, dat meestal *oorlog* regel, *vrede* uitzondering was. Terwijl twee of meerdere volken elkander bekwamen, waren er andere die met dien strijd niets gemeens wilden hebben en zich onzijdig hielden. Zij maakten van de verdeeldheid der eersten gebruik om hunnen handel uit te breiden. Vooral was dit het geval met hunnen transport-handel; immers in de schepen van de oorlogvoerende partijen konden de waren der kooplieden, onderdanen van die staten, niet meer veilig zijn; wilden deze dus de voordeelen van hunnen handel althans eenigermate blijven genieten, zij moesten hunne waren aan neutrale schepen toevertrouwen. Zoo ging de transport-handel van de oorlogvoerende volken op de neutralen over, en werd tevens een zoo ligt te verwerven buit aan de eerste onttrokken. Dit kon niet nalaten wrok en afgunst bij hen op te wekken. Zij

zochten daarom naar middelen om den handel der neutralen afbreuk te doen. Zij hadden daartoe een afdoend middel: *het geweld*. Zij waren gewapend; de neutralen niet; het middel kon niet falen. Maar het zou beter werken, wanneer aan dat *geweld* een glimp van *regt* gegeven werd; daarom vonden zij de zoogenaamde *oorlogsregten* uit, regten, gevestigd op een *regt van noodzakelijkheid*, regten, waaraan wel in naam alle onzijdigen, en dus ook zij zelve, wanneer zij zich buiten den oorlog hielden, onderworpen zouden zijn, maar die *facto* alleen in het voordeel van de magtigen waren, omdat deze, zoo als natuurlijk is, het meest in den oorlog gewikkeld waren.

Zoo werd eerst verboden de handel met den vijand in voorwerpen, die in den oorlog afbreuk konden doen (contrabande); bij overtreding van dit verbod confisqueerde men die voorwerpen niet alleen, maar ook dikwerf het schip en de overige lading; vervolgens verbood men, insgelijks onder strafbepalingen, het vervoer van koopwaren, die den vijand toebehoorden, ja dikwerf ging men zoo ver om allen handel met den vijand te verbieden. En ten einde overtredingen van die verbodsbepalingen te constateren, kende men zich het regt toe de neutrale schepen aan te houden, te *onderzoeken* (Right of visit, 't geen dikwerf in eene *doorzoeking*, search, ontaardde) en in geval van overtreding of van kwade vermoedens voor een daartoe in het oorlogvoerende land opgericht Prijs-Geregtshof te slepen.

Zoo had men zijn doel bereikt.

Het grondgebied van den staat is onschendbaar. Dáár kent de neutrale geene hem opgelegde *oorlogsregten*, geen regt van onderzoek of confiscatie, door vreemde onderdanen en vreemde regters uitgeoefend. Op het schip daarentegen, dat tot den staat in dezelfde betrekking staat als het territoir, zien wij die regten in volle werking ¹⁾. Wij hebben

¹⁾ Dat het regt van onderzoek in lateren tijd soms ook in tijd van *vrede* is uitgeoefend, maar dan tot andere doeleinden, (ten einde over-

dus in die *oorlogsregten* eene derde beperking van den regel: „*schip is territoir*.”

Wij hebben het ontstaan van den regel met zijne beperkingen gadeslagen; thans gaan wij tot de geschiedenis zijner uitbreiding over.

Bij de behandeling dier geschiedenis moeten wij twee onderscheidingen in het oog houden. De eene betreft het gebied, waarop zich het schip beweegt, de andere de hoedanigheid van het schip zelf.

Wat de eerste aangaat, moeten wij opmerken, dat wij dat gebied met betrekking tot onzen regel in drie deelen kunnen verdeelen:

1°. *De territoriale wateren van den staat, waartoe het schip behoort.* Op dit gebied zullen wij het schip niet beschouwen. Immers de regel: „*schip is territoir*” geldt hier onbeperkt, en kan ook niet wel beperkt worden, zal de staat waarlijk een vrije en onafhankelijke staat blijven. Hier is in den volsten zin des woords de betrekking van den staat tot het schip steeds dezelfde geweest als tot het territoir. Al wat van dat territoir ooit gegolden heeft, heeft ook altijd gegolden en geldt ook nog van het schip, dat zich op die territoriale wateren bevindt. Wij hebben hier dus geene geschiedenis te schetsen; daarbij toch is verandering van toestanden eene *conditio sine qua non*; hier, waar onveranderlijkheid steeds heerschende geweest is, is dus geene stof voor die geschiedenis voorhanden.

2°. *De territoriale wateren van eenen vreemden staat.* Op dit gebied ontmoeten wij den regel, beperkt door het *strandregt*, zoomede door het *regt van soevereiniteit* van dien staat, en door de *oorlogsregten*.

3°. *De volle zee.* Hier zien wij den regel beperkt alleen door de zoogenaamde *oorlogsregten*.

tredingen tegen het verbod om slavenhandel te drijven te constateren, of tot het pressen voor de zeedienst) zullen wij beneden zien.

Wat de tweede onderscheiding aangaat, moeten wij daarop letten, dat de schepen verdeeld worden in:

- a. oorlogschepen;
- b. koopvaardij schepen.

Omtrent beide hebben steeds, (en de magt van de eerste, de zwakheid van de laatste kunnen ons dit onderscheid gemakkelijk verklaren) zoowel op het gebied sub 2°. als sub 3°, verschillende regels gegolden. Wij zullen dus ook die onderscheiding, daar, waar zulks noodig is, in het oog houden.

Wij zullen nu onzen regel achtereenvolgens tegenover elk zijner beperkingen gaan beschouwen. Het spreekt wel van zelve, dat buiten deze beperkingen, die de eenige zijn ¹⁾,

---

1) Het regt van *embargo* (en wij nemen hier het woord in zijnen ruimsten zin) hebben wij vermeend niet als beperking van onzen regel te moeten aannemen. Voor zoo ver schepen van den staat, die dat regt uitoefent, of wel vijandelijke schepen daaraan onderworpen worden, behoeft die meening voorzeker geen betoog. In het eerste geval immers betreft het eene onteigening ten algemeenen nutte, tusschen burgers van denzelfden staat, en kan er dus van schending van een vreemd souveriniteitsregt geene sprake zijn; buitendien is in dit geval ook het territorium evenzeer aan die onteigening bloot gesteld.

In het tweede geval wordt er voorzeker een vreemd souveriniteitsregt geschonden; maar het is de staat van oorlog, die deze schending zoowel ten opzichte van het territorium als van het schip toelaat. In beide gevallen wordt dus op den regel „*ship is territorium*” volstrekt geen inbreuk gemaakt.

Maar hoe, wanneer neutrale of bevriende schepen daaraan onderworpen worden? Is dan ten minste het regt van embargo niet eene beperking van onzen regel? Wij kunnen het niet aannemen. Het regt van embargo toch is slechts een exceptioneel regt, alleen door eene dringende noodzakelijkheid gewettigd. In dit exceptionele geval zou alzoo het souveriniteitsregt van een vreemden staat over zijne schepen worden geschonden. Het is nu slechts de vraag of in dat zelfde geval schending van hetzelfde regt over het territorium van dien staat is toegelaten; en die vraag kan voorzeker (wij behoeven slechts te denken aan het regt van interventie) niet anders dan bevestigend beantwoord wor-

onze regel in zijne volle kracht geldt. Alleen dus waar wij hem tegenover deze beschouwen, zullen wij die verandering van toestand opmerken, zonder welke, gelijk wij boven opmerkten, de bouwstoffen, waaruit het gebouw der geschiedenis moet worden opgetrokken, ten eenenmale ontbreken. Maar hier hebben de veelvuldige veranderingen die bouw-

den. Schip en territoir deelen dus ook hier weder hetzelfde lot; wij kunnen dus ook hier niet aan eene beperking van onzen regel denken.

Er zijn echter voorbeelden van, dat dit regt van embargo zelfs ten nadeele van neutrale of bevriende schepen is uitgeoefend, ook zonder dat eene zoo dringende noodzakelijkheid aanwezig was, maar alleen het algemeen belang zulks scheen te vorderen. Het was dan eene onteigening ten algemeenen nutte ten nadeele van die schepen. Zelfs zijn er verscheidene tractaten gesloten, ten einde de bevoegdheid hiertoe uit te sluiten of te beperken. In zoo verre is dus dit regt (daargelaten nu de vraag, in hoe verre het volgens volkenrechtelijke beginselen te verdedigen is) inderdaad eene beperking van onzen regel. Het zal evenwel voor ons oogmerk voldoende zijn voor de gevallen, waarin dit exceptionele regt is uitgeoefend, zoodat voor de gemelde tractaten te verwijzen naar de verhandeling van den heer F. F. KARSEBOOM, *de navium detentione, quae vulgo dicitur embargo*, Amst. 1840, waar beide naauwkeurig worden opgegeven. Cf. o. l. pag. 41 sqq. en 91 sqq.

Over de vraag, in hoe verre dit regt volkenrechtelijk geoorloofd is, Cf. KARSEBOOM o. l. p. 38 sqq. ibique cit. J. R. HORA SICCAMI, *de jure summi imperii bona civium dominio civitatis subjiciendi*, Gron. 1827, Cap. I, § 3. Ik kan mij echter met hunne meening niet vereenigen. Immers het is niet billijk, „*extraneos dominos in civitate incommodis, quibus singuli civis, obnoxios esse*”, ter vergelding van de „*securitatis jura*” door den staat verleend. Want tegenover die „*securitatis jura*” staat alleen de verplichting van den vreemdeling, om zelf niets tegen die *securitas* te ondernemen, en het verwaarloozen dier verplichting wordt volgens de wetten van dien staat gestraft. Voorzeker het is waar „*exteris eorumque res semper quodammodo subesse statutis legibusque regionis, in qua ad tempus degunt et inveniuntur*”, maar het mag met regt betwijfeld worden of dit „*quodammodo*” zich zoover uitstrekt, dat daardoor eene onteigening, die op den duur toch alleen ten nutte is van den vreemden staat en zijne inwoners, zonder dringende noodzakelijkheid zou kunnen worden geregtvaardigd.

stoffen dan ook in ruime mate opeengestapeld. Wij gelooven desniettemin te kunnen volstaan met onze geschiedenis in twee tijdperken te verdeelen:

Het *eerste* loopende van den tijd van het ontstaan van den regel met zijne beperkingen tot aan den Westfaalschen vrede (1648).

Het *tweede* van den Westfaalschen vrede tot op onzen tijd.

HOOFDSTUK II.

UITBREIDING VAN DEN REGEL.

EERSTE TIJDPERK.

Van den vroegsten tijd tot aan den Westfaalschen vrede (1648).

Het is de tijd van de uitbreiding van den handel door de Italiaansche steden Venetië, Genua, Pisa, Florence etc., die het eerst voor ons onderwerp van meerder gewigt is. De vroegere tijd kenmerkt zich nóg niet door vele betrekkingen van de volken onder elkander, en moet dus daarom reeds veel van dat gewigt voor ons missen. Daarbij komt, dat wij van de wetten, welke de weinige toen reeds aangeknoopte betrekkingen nog regelden, geene of slechts eene zeer onvolkomene kennis hebben. De geschiedenis bewaart hier meestal een hardnekkig stilzwijgen.

De handel, die zich het eerst bij de Italiaansche steden meer ontwikkelde, was voor die steden eene bron van welvaart. Wij zien ze dan ook trapsgewijze in magt toemen, maar wij zien tevens hoe zij, najverig op elkander worden, elkander bestrijden en zoeken ten onder te brengen, tot dat eindelijk haar aller bloei, door de ontdekking van Amerika (1492) en van den weg ter zee naar Indië

(1498), die den Europeischen handel naar Portugal en Spanje overbrengt, den genadeslag ontvangt.

Daarna worden deze landen rijk en magtig, maar ook hunne rijkdom en ook hunne magt verdwijnen als eene schaduw, om van lieverlede in andere handen over te gaan. De opstand van de Nederlanders tegen Spanje was voor dit laatste, met hetwelk ook Portugal vereenigd was, eene bron van verval, en de oorzaak van den overgang van handel en magt op eerstgemelden en op de Engelschen.

Het was de Westfaalsche vrede, die op dien overgang van magt het zegel drukte.

Het is evenwel niet alleen daarom, dat wij bij dien vrede een rustpunt houden zullen. Immers gedurende den oorlog, die dien vrede voorafging, waren de beroemde werken van onzen GROTIUS verschenen ¹⁾. Die werken hebben eenen onberekenbaren invloed op de betrekkingen der volkeren tot elkander uitgeoefend, een' invloed, die zich tegen het einde van dit tijdperk ten volle gevoelen deed. Kort en krachtig wordt dit door een' der nieuwste schrijvers op het gebied van het volkenrecht, door PHILLIMORE, uitgedrukt. Deze namelijk, na in het voorberigt zijner *Commentaries* onder de verschillende tijdperken, waarin hij de geschiedenis van het volkenrecht verdeelt, *the Christian aera before Grotius* en *the aera of Grotius* opgenoemd te hebben, spreekt over hem en zijne schriften dit oordeel uit ²⁾: „Streaks of light from various countries, our own included, preceded the dawn of International Jurisprudence which appeared in the *Mare liberum* of GROTIUS, published in 1609; but its full meridian shone forth in his great work, *de jure belli et pacis*, which was published in 1624.

„It is scarcely too much to say, that no uninspired work has more largely contributed to the welfare of the Com-

¹⁾ In 1609 gaf hij het *Mare liberum*, in 1624—25 zijn meesterstuk *de jure belli et pacis* in het licht.

²⁾ PHILLIMORE. *Comm.* I, Preface p. xi.

„monwealth of States. It is a monument, which can only
 „perish with the civilised intercourse of nations, of which
 „it has laid down the master principles with a master's hand.
 „GROTIUS first awakened the conscience of Governments to
 „the Christian sense of International duty.”

AFDEELING I.

*Het schip in de territoriale wateren van eenen vreemden
 staat.*

§ 1. *De regel tegenover zijne eerste beperking:
 het strandrecht ¹⁾.*

Wij zullen tegenover deze beperking, als hebbende uitsluitend gewigt uit een historisch oogpunt, onzen regel slechts kortelijk beschouwen.

Reeds van den vroegsten tijd af zien wij bij de volken ²⁾ de gruwelijke gewoonte om de ongelukkige schipbreukelingen van hunne goederen, ja zelfs van hun leven te berooven, in zwang. Het Romeinsche regt evenwel zocht het te keer te gaan door de *L. ult. D. de incend. ruin. naufrag.* en de *L. 1 C. de naufrag.* ³⁾.

Welke ook in de praktijk de kracht dezzer wetten geweest zij, zooveel is zeker, dat zij na de gedurige invallen der barbaren geheel verwaarloosd werden. Wel zien wij zoowel

¹⁾ Literatuur over het Strandrecht bij v. OMPEDA, § 220, p. 529.

²⁾ MONTESQUIEU, *De l'esprit des lois*, liv. XXI, chap. 17, drukt zich schoon uit, van de noordsche volken sprekende: „Établis avant leurs conquêtes sur les côtes d'une mer resserrée et pleine d'écueils, ils avaient tiré parti de ces écueils mêmes.”

³⁾ Imperator Antoninus: „Si quando naufragio navis expulsa fuerit ad littus, vel si quando reliquam terram attigerit, ad dominos pertinet; fiseus meus sese non interponat. Quod enim jus habet fiseus in aliena calamitate, ut de re tam luctuosa compendium sectetur?”

in het Breviarium Alaricianum ¹⁾ als door koning Theodorik ²⁾ nieuwe verbodsbepalingen uitvaardigen, maar ook deze waren evenmin in staat het misbruik te verhinderen als de vorige.

Evenmin mogten de wetten der verschillende Europese vorsten en Pausen daartoe baten; hunne opvolgers namen soms reeds maatregelen met de hunne volkomen in strijd, en bovendien kwamen die wetten te weinig met den volksgeest overeen, dan dat men met redelijkheid kon verwachten, dat zij nageleefd zouden worden. En geen wonder! want in een' tijd waarin de ridders zich niet ontzagen op de meest schaamteloze wijze de weerlooze kooplieden aan te vallen en uit te plunderen, is het daar vreemd, dat het volk, zich naar hun voorbeeld gedragende, zich daarop beriep en het „Scngen und Rauben ist keine Schande, es thun es die „Besten im Lande“ uitsprak? ³⁾

De privilegiën door de vorsten aan sommige staten gegeven, bewijzen ons dan ook ten volle, hoe magteloos de verbodsbepalingen waren.

Zoo zien wij dat de banvloek van 't Lateraansche concilie (1079) zoowel als van dat van Nantes (1127) ⁴⁾, dat de wetten van EDUARD den Belijder, en die van FREDERIK II (1220) ⁵⁾, bedreigende met verbeurdverklaring van goederen,

¹⁾ Lib. 7, tit. II, cap. 18.

²⁾ GOLDAST, *Const. imp.* III, p. 53, § 79. CASSIODORUS, *Variarum* lib. IV, Epist. I.

³⁾ RÜTTER, *Beiträge zur Völkerrechts-Geschichte und Wissenschaft*, pag. 118. Het is een oud oorspronkelijk Saksisch spreekwoord: „Rusten Roven dat en is gheyn schande, dat doynt die besten van dem „Lande.“ Cf. SCHUBACK, *de jure littoris*, § IX, p. 47 (x).

⁴⁾ PARDESSUS, *Collection de lois maritimes, antérieures au XVIIIme Siècle* II, *Introduction*, pag. 115—118.

⁵⁾ *Auth. Navigia Cod. de furtis et servo corrupto.*

„Sublata penitus omnium locorum consuetudine, quae huic adversatur „sauctioni nisi talia sint navigia, quae piraticam exercean pravitatem, „aut sint nobis sive Christiano nomini inimica. Transgressores autem „hujus nostrae constitutionis bonorum suorum publicatione mulcentur,

even weinig gevolg hebben, als de pogingen van den Heiligen LODEWIJK, die het tracht af te schaffen door middel van eenen afkoop, door de zeelieden te betalen ¹⁾). Even weinig vermogt de bull van CALIXTUS II van 1124 ²⁾, even weinig de Venetiaansche *Promissio di Malefici* van 1232. En dit moet ons niet vreemd voorkomen, wanncer wij er slechts op letten, dat zelfs KAREL VAN ANJOU, koning van Napels, de broeder, en PHILIPS de Stoute, de zoon van ST. LOUIS, er toe medewerkten, om de pogingen van dezen laatste, ter bestrijding van dit schandelijkc regt, te vrijdelen. De eerste oefende het zelf tegen de kruisvaarders uit (1270), de tweede maakte (1277) bepalingen, waarbij de plundering der ongelukkige schipbreukelingen geregeld werd ³⁾. Ja zelfs gedurende het leven van ST. LOUIS werden zijne bevelen in den wind geslagen, gelijk het in 1268 met den Doge van Venetië gesloten tractaat bewijst ⁴⁾.

„et si res exegerit, eorum audacia juxta mandatum nostrum modis aliis compescatur.”

Als koning van Sicilië bestrafte hij de strandroovers zelfs met den dood.

¹⁾ *Traité de St. Louis avec le duc de Bretagne de l'an 1231*, PARDESSUS T. I, Ch. VIII, pag. 316.

ST. LOUIS wist namelijk de hertogen van Bretagne over te halen om tegen betaling van eene zekere belasting de schepen vrij te laten. Ten bewijze dat zij die belasting voldaan hadden, kregen zij dan eene soort van paspoort. Cf. CLEIRAC, *Us et coutumes de la mer*.

Cf. et *Rôles ou jugemens d'Oléron* art. 45 (PARDESSUS I p. 350), waar, even als in de *Auth.* van FREDERIK II, het strandregt alleen geoorloofd verklaard wordt tegen *zeeroovers* en *vijanden van het Katholieke geloof*.

Overigens bepaalde art. 29: „.....Et qui en fera le contraire, ...il est excommunié de l'Eglise et doit être puni comme un larron, s'il n'en fait restitution en bref.” Cf. et art. 46.

²⁾ HAUTEFEUILLE, *Origines etc.*, p. 112.

³⁾ HAUTEFEUILLE, *Origines*, p. 114.

⁴⁾ PARDESSUS o. l. II, p. 116. DUMONT, *Corps Dipl.* T. I, P. I. p. 228, n°. 432. „Praeterea si homines D. Ducis, aut aliqui eorum passi fuerint

En de Duitsche keizers waren niet gelukkiger. Herhaaldelijk werden er verbodswetten door hen uitgevaardigd, door HENDRIK VII in 1310, door LODEWIJK V in 1336, door KAREL IV in 1366, door SIGISMUND in 1425, maar door allen vruchteloos. Zelfs nog na den Algemeenen Landsvrede in Duitschland (1495) blijft het strandregt stand houden.

In de *Carolina* (1532) lezen wij wederom de volgende verbodsbepaling (art. 218):

„Deszgleichen an vielen Enden der Miszbrauch, so ein „Schiffsmann mit seinem Schiff verfähret, Schiffbrüchig wür- „de, dasz er alsdann der Oberkeit deszelben Orts mit Leib „und Gütern verfallen seijn soll”.....

„Und die und dergleichen Gewohnheit, wollen Wir, dasz „ein jede Oberkeit abschaffen, und daranseijn soll, dasz sic „hinfürter nicht geübt, gebraucht oder gehalten werden, als „Wir dann aus Kaijserlicher Macht dieselben hiemit auffhe- „ben, vernichtigen und abthun, und hinfürter nicht eingeführt „werden sollen.”

Dat dit verbod, zonder eenige poenale sanctie, niet veel kracht had, zal wel geen betoog behoeven, wanneer men ziet dat de sterkste straffen zelfs niet voldoende waren om het misbruik af te schaffen.

Ook de 16^e eeuw ziet het niet verdwijnen. De ordonantie van FRANS I van 1543 en het recez ¹⁾ van 1559 § 35 bevatten bepalingen, die even vruchteloos waren ²⁾. Immers reeds koning HENDRIK II, de opvolger van FRANS I, liet

„aliquo casu naufragium in aliqua parte, ubi vos Dominus Rex habebitis „posse, ipsi erunt salvi et securi in personis et rebus, quas recuperare „poterunt, et ab omnibus dictarum partium, qui pro vobis fuerint, „habebunt auxilium, consilium et favorem, salvis omnibus rationibus, „juribus et honoribus, quos et quae Dominus Dux et homines Veneti- „orum habent et habere debent in Regno Hierosolymitano.”

¹⁾ Over het woord *recez* (*recessus*) zie DE MILITZ, *Manuel des Consuls*. I, p. 126, noot 2.

²⁾ KLÜBER, *Droit des gens moderne de l'Europe*. I, § 77 c.). PÜTTER o. l. p. 128.

door zijnen minister ANNE DE MONTMORENCY aan den gezant van keizer KAREL, toen deze twee gestrandde schepen voor zijne onderdanen terug eischte, antwoorden: „dat al hetgeen „door het geweld der zee op strand was geworpen, aan „den vorst toebehoorde.” ¹⁾ Wij zien dan ook in 1568 koning KAREL IX eene nieuwe verbodswet uitvaardigen ²⁾. En wat Duitschland aangaat, in 1614 gaat hertog FRANS van Saksen-Lauenburg ter verdediging van het strandregt, zich nog op de landsgewoonte en op zijn regt beroepen ³⁾.

Tegen het einde van dit tijdvak zien wij wel deze gewoonte hoe langer zoo meer afnemen, maar verdwenen is het strandregt daarom nog niet. Zoo lang de volken het door strandregt verkregene nog beschouwden als „*gaven van de Voorzienigheid*” ⁴⁾, zoo lang zij nog meenden dat de schipbreuk eene straf was door de Godheid aan de goddeloozen opgelegd ⁵⁾, zoo lang men nog (want zoo ver ging men waarlijk!) gebeden hield, dat God het strandregt zegenen zoude ⁶⁾, zoo lang waren noch de menschelijke bepalingen van Romeinsch en Kanonisch regt, noch de wetten der vorsten in

¹⁾ H. C. CRAS, *Nogelatene verhandelingen en redevoeringen* I, p. 259. SELDEN, *Mare Clausum*. Lib. I, c. 24, p. 178. „Ita jus invaluit, „ut ne Andreas quidem Doria questus sit de navibus in litus Celticum „ejectis et a praefecto classis Galliae direptis.”

²⁾ SCHUBACK, *De jure littoris*, § X, p. 58.

³⁾ Van de verschillende wetten en tractaten worden de meeste vermeld bij SCHUBACK in het 2^e hoofdstuk van zijn *jus littoris*, waar hij aan ieder land eene verschillende § heeft gewijd; ook bij DREIJER, in zijn specimen *circa inhumanum jus naufragii*.

⁴⁾ HAUTEFEUILLE, *Origines*, p. 112.

⁵⁾ D. ALEWIJN, *De jure rerum naufragarum*, p. 14, geeit. bij OLLIVIER, *Het Zeeregt van vroegeren en lateren tijd*, p. 353.

⁶⁾ CRAS, c. l. p. 241.

Zelfs nog tegen het einde der 17de eeuw geschiedde dit op het eiland Bornholm. Het wordt evenwel met weinig overtuigende redenen bestreden door SCHUBACK, § XV, p. 105, die hoogstens wil aannemen, dat het gebed luidde: „daz Gott den Strand geseegnen wolle,” en daaraan dan gemakkelijk eene zachtere uitlegging geeft.

staat om het uit te roeijen. Eerst aan een' tijd van meerdere bescheving was die taak voorbehouden.

§ 2. *De regel tegenover zijne tweede beperking: het regt van souvereiniteit van eenen vreemden staat.*

Wij hebben boven gezien, dat het conflict van de souvereiniteitsregten over schip en territoriale wateren eene beperking van onzen regel heeft doen ontstaan, en wij hebben dat door een voorbeeld opgehelderd. Het komt er echter hier op aan de positie van het schip tegenover het vreemde land nader te preciseren, opdat wij over de verhouding van die beide regten tot elkander des te beter kunnen oordeelen.

Stellen wij ons te dien einde voor het schip naderende het territoir van den vreemden staat. Denken wij ons op het water eene lijn, die aantoont tot hoe ver het kanonschot of de zeemijl van de kust af reikt, die dus aantoont waar het gebied van dien staat begint. Aan den eenen kant der lijn bevindt zich het schip, dat evenzeer als het grondgebied aan het souvereiniteitsregt van zijnen staat onderworpen is, en door de wetten van dien staat geregeerd wordt, evenzeer alsof het zich nog op zijne territoriale wateren bevond. Vrijelijk beweegt het zich nog aan dezen kant der lijn; want daar, waar het zich bevindt is de ruime zee, het gemeenschappelijk eigendom aller volkeren, bevaarbaar door de schepen van al die volkeren. Aan den anderen kant bevindt zich het grondgebied van den anderen staat, onschendbaar en dus niet mogende betreden worden zonder zijne, 't zij stilzwijgende, 't zij uitdrukkelijke toestemming. Aan dien kant der lijn mag het vreemde schip zich niet vertoonen, wanneer de staat, souverein van die wateren, het verbiedt. Tot dusverre is er van conflict van souvereiniteitsregten dierhalve nog geene sprake. Maar het schip wenscht de lijn te passeren. Wat zal de vreemde staat nu doen? Zal hij het toelaten of weigeren? Strikt genomen heeft hij regt tot het laatste en ongetwijfeld zou hij er ligt toe overhellen aan alle schepen den toegang

te weigeren ¹⁾), zoo hij zelf het verkeer met die schepen niet

¹⁾ Van zoodanige weigering zullen wel alleen voorbeelden te vinden zijn in den tijd, dat een of ander volk naar het dominium der zee stond.

Zoo zien wij dat de Venetianen in 1399 niet hebben toegestaan, dat de zuster van Koning Wladislaus van Napels (1386—1414), die verloofd was aan Willem, Aartshertog van Oostenrijk, zich uit Apulië over de Adriatische zee naar het gebied van haren verloofde begaf, dan onder voorwaarde, dat niemand, die te Venetië was vogelvrij verklaard of van een halmsdaad beschuldigd, aan boord van hare schepen zoude worden opgenomen. SELDEN, *Mare Clausum* I. Cap. 16. En volgens denzelfden schrijver (eodem) verhaalt ANTONIUS PEREGRINUS, in zijn werk *de jure fisci*, l. 8, § 19, dat, toen Keizer FREDERIK III in 1478 en 1479 koren uit Apulië over de Adriatische zee wilde vervoeren, hij daartoe den doge JOANNES MONCENIGO, verlof verzocht. Cf. ook DARU, *Histoire de Venise* II, p. 601.

Ja zelfs nog in 1630 weigerde de Senaat, niettegenstaande hij zich op dat oogenblik in moeilijke omstandigheden bevond, den doortogt aan de infante Maria, zuster van den Koning van Spanje, die zich met de vloot van haren broeder van Napels naar Triëst wilde begeven om met den Koning van Hongarije, den zoon des Keizers, in het huwelijk te treden. De prinses moest zeer tegen haren zin er toe besluiten om met de Venetiaansche vloot te gaan, op welke kort te voren de pest geheerscht had. Zie meer dergelijke voorbeelden bij SELDEN, I c. 16, en bij DARU, *Hist. de Venise*, I. p. 446—448.

De Portugezen gingen zelfs zoo ver, dat zij ieder op straffe des doods verboden op hunne zeeën te varen. Te dien einde bevalen zij hunnen vlootvoogden ieder, die dat bevel zoude overschrijden, te vonnissen. SELDEN I, c. 17. Ook de Denen verboden den Engelschen meermalen op straffe des doods allen handel met IJsland (zie bij DE REEDTZ, *Répertoire historique et chronologique des traités conclus par la couronne de Danne marc* 1826, de tractaten van 1432, 1449 en 1465, p. 45, 47 en 50. DUMONT, III P. I, p. 569, 584). En een later tractaat van 1490 bepaalt, dat ieder Engelsch scheepskapitein, die de Sond passeert, cautie moet stellen ten bedrage van de dubbele waarde van schip en lading, ten einde daaruit ieder, dien hij verlies berokkenen mogt, schadeloos te kunnen stellen; zoo deze cautie niet gesteld was, moest de koning van Engeland de schade vergoeden. DE REEDTZ, p. 53. DUMONT III, P. II, p. 244.

Dat ook wij niet aan dergelijke bepalingen geheel vreemd zijn gble-

noodig had, zoo hij zich zelf genoegzaam was; maar gelijk in den staat de eene mensch niets vermag zonder den anderen, zoo vermag ook in de groote wereldmaatschappij het eene volk niets zonder het andere. Men is daarom bij het koopvaardijschip (gewoonlijk niet bij het oorlogschip, deels omdat men het niet noodig had, deels omdat men het vreesde) van het strikte regt afgeweken, en heeft *ex comitate juris gentium* (de *comitas* heeft altijd sterk gewerkt, waar het in het eigenbelang noodig was) aan dat schip veroorloofd de lijn te passeren en zijnen handel te drijven, maar — dat verlot is niet onvoorwaardelijk gegeven. Die voorwaarden nu zijn van tweeërlei aard:

a. De zoodanige, die een onmiddellijk gevolg zijn van het soevereiniteitsregt van het land over zijne territoriale wateren.

b. De zoodanige, die een gevolg zijn van het conflict van beide soevereiniteitsregten.

Tot de eerste behooren: het betalen van tollèn ¹⁾ en be-

ven, getuigen de Plakkaten der Staten-Generaal van het begin der 17de eeuw (OLIVIER, *Het Zeeregt*, p. 17 en 18). Men houde hierbij echter in het oog, dat hier alleen van *de kusten* sprake is, en dat deze plakkaten dus niet het blijk dragen van een streven naar eigendom of opperheerschappij der zee. Want, zoo als BIJNKERSHOEK te regt zegt (*de dominio maris*. C. VII), al schrijven wij de oorzaak daarvan niet zoozeer aan de „*modestia*” als wel aan den practischen geest onzer voorouders toe: „*tantum illis (Belgis) modestiæ est, ut usu maris et fructu contenti nec dominium sibi adsciscant, nec aliis invidiant, qui sola nominum superbia delectantur. Maribus tamen fretisque proximis semper imperarunt.*”

De bovenvermelde verbodsbepalingen zouden ook voorzeker, voor zoo ver zij althans op oorlogschepen betrekking hadden, in dezen tijd zoo vreemd niet zijn, wanneer zij zich enkel tot de kustwateren bepaalden en niet ook tot geheele zeeën uitstrekten.

¹⁾ Zoo werd volgens Flavius Blondus (SELDEN I, c. 16) in 1263 door de Venetianen, onder den doge Laurentius Theopulus, een tol opgelegd aan alle schepen, die de Adriatische zee zouden passeren. Zelfs zou een twist hierover tusschen hen en de Anconitanen door den

lastingen op den in- en uitvoer, onthouding van de vischvangst op die territoriale wateren ¹⁾, onderwerping aan politie-maat-

Paus ten gunste van de eersten beslecht zijn. De nederlaag van de Bolonezen, die zich kort te voren tegen den tol verzet hadden, en de fiere houding der Venetianen, alsmede het spoedig gevolgde beleg van Ancona zullen echter wel meer ten gunste van den tol hebben uitgewerkt dan die Pauselijke beslissing, welke verteening toch niet boven allen twijfel verheven schijnt te zijn. Immers volgens DARU (I, 430), was de Paus den Venetianen alles behalve gunstig gezind. En hoewel volgens denzelfden schrijver de regering van Laurentius Theopulus met het jaar 1268 aanvangt, en de tol omstreeks het volgende jaar ingesteld werd, schijnt hier toch wel van denzelfden tol sprake te zijn. DARU zegt, dat tot zijne regtvaardiging de Venetianen van dien tijd af den eigendom der Adriatische zee eerst met klem hebben staande gehouden. En omtrent dat eigendomsregt zelf drukt hij zich juist aldus uit: „Ce droit que la république avait fondé par la force, elle a voulu le défendre par le raisonnement.”

Wat ons land betreft, denke men aan den Dortschen tol van Graaf DIRK III, (1015), waarover zooveel getwist is. Zie ook N. OLIVIER, *Het Zee-regt* I, p. 19, die tollèn uit de 14e en RYNKERSHOEK, *de dominio maris*, C. VII, die er uit de 15e eeuw aanvoert, en sprekende van het privilegie door Maximiliaan als voogd van Philips van Oostenrijk, in 1492 aan de Enkhuizeners verleend, om een' vierkante mijl zeegebied en bijgevolg regtspraak van gelijken omvang even als in Enkhuizen zelf te hebben, er schertsend bijvoegt: „Rectius, ni „fallor, quam Caepolla, qui in tota Adria Venetis idem jus tribuit „quod in civitate Venetiarum.”

Een der merkwaardigste tollèn in de geschiedenis is zeker wel de door Denemarken geheven Sondtol, waarover eene uitgebreide literatuur is. Hij is thans echter door het tractaat van 14 Maart 1857, afgekoekt. Zie dat tractaat bij HEFFTER, *Eur. Völk. Anlage VI*.

1) Over het regt van vischvangst zie SELDEN, C. 16 en 19, waar hij gewaagt van de capitulatie van 1604 door Sultan Achmet I aan Hendrik IV van Frankrijk verleend, waarin aan de Franschen wordt toegestaan vrijelijk vischvangst uit te oefenen en koraal te zoeken in sommige zeeboezems tusschen zijne rijken van Algiers en Tunis, onder bevestiging terens van voorregten, die hun door zijne voorgangers tot uitoefening van die vrije vischvangst waren toegekend. (Wij

regelen, b. v. aan die ter bevordering der gezondheid, de zoogenaamde *quarantaine-maatregelen*, etc.

Tot de *tweede* behooren: *het geven van teekenen van eerbied*, (door het strijken van vlag en zeilen, het lossen van kanonschoten enz.) en *onderwerping aan de territoriale jurisdictie*.

Het is de tweede soort alleen, die, daar zij naast het soevereiniteitsregt van den staat, waartoe het schip behoort, ook aan dat van een' vreemden staat invloed op *den bodem van het schip* toekent, den regel: „*schip is territoire*” beperkt, en daarom alleen onze aandacht vordert.

Deze beperkende werking van het soevereiniteitsregt van eenen vreemden staat op onzen regel, is natuurlijk van des te meer gewigt geweest, naarmate men dat soevereiniteitsregt over een uitgestrekter gebied wilde doen gelden. *Ubi eadem ratio, idem jus*. Moest de regel: „*schip is territoire*” op de kustwateren, tot het gebied van den vreemden staat behorende, beperkt worden, er was geene reden om het tegendeel aan te nemen op de volle zee, wanneer men namelijk het er voor hield, dat ook deze aan het eene of andere volk uitsluitend toebehoorde, of althans aan zijne heerschappij onderworpen was ¹⁾.

De strijd tusschen de theoriën van het *Mare clausum* en *Mare liberum*, heeft dus hier voor ons slechts in zoover gewigt, als, naarmate men een' van beide voorstond, het gebied, waarop zich het regt van soevereiniteit van een' vreemden staat als beperking van onzen regel kon doen gelden, meer of minder uitgestrekt werd. Ten opzichte van

zullen deze capitulatie nog nader ontmoeten, waar wij over het regt van confiscatie zullen spreken).

Cf. ook VREEDE, *Vrijheid van haringvaart en visscherij* in *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde* van NIJHOF, 3^e dl., 1^e stukje.

¹⁾ Zie over het onderscheid tusschen dat *dominium* en *imperium* over de zee:

GÜNTHER, *Europ. Völkerrecht in Friedenszeiten*. II, § 17, bl. 32.

VATTEL, *Droit des gens*. Liv. I, ch. 18, § 205 et chap. 23, § 295.

de beperkingen zelve was er geen onderscheid; de aard dier beperkingen was dezelfde.

1. *Het geven van teekenen van eerbied* (door het strijken van vlag en zeilen, het lossen van kanonschoten, enz). Over deze beperking hebben wij eerst in het volgende tijdperk meer meldenswaardige bijzonderheden mede te deelen. Zooveel is zeker, dat zij reeds thans bestond niet alleen, maar ook algemeen was aangenomen. Wij zien dan ook in het jaar 1507 een tractaat tusschen Denemarken en eenige Hanzesteden bepalen, dat de schepen der laatstgenoemde, zoo zij in volle zee Deensche schepen ontmoeten, het eerst zullen groeten ¹⁾; terwijl een ander tractaat, in 1580 te Ulsbeck tusschen Denemarken en Zweden gesloten, inhoudt, dat de oorlogschepen van beide natiën, zoo zij zich in hunne eigene wateren bevinden, regt hebben op den eersten groet ²⁾. Maar voornamelijk is hier van gewigt (voor zoover deze stof iets gewigtigs heeft) het tractaat van Brömsebro, den 13 Aug. 1645 tusschen beide landen gesloten ³⁾, waarbij deze eerbewijzingen over en weder met een naauwkeurigheid, een' belangrijker' zaak waardig, geregeld worden.

Het was enkel PHILIPS II van Spanje, die in 1563 een gebod uitvaardigde, dat de Spaansche schepen, ter begroeting van vreemde forten en steden, de groote vlag niet zouden nederlaten ⁴⁾, een gebod, dat door BYNKERSHOEK ten

¹⁾ DE REEDTZ, *Répertoire* p. 55—6.

²⁾ DE REEDTZ, o. l. p. 78—9.

³⁾ Zie de artt. 14 en 15 van dat tractaat bij DUMONT, VI. P. I. p. 314. Cf. et DE REEDTZ, p. 90—1. LOCRENUS, *de jure maritimo*. Lib. I., cap. IV, num. 10. HEINECCIUS, *de navibus ob vecturam mercium vetitarum commissis*. Cap. I, § 16. Een der onderhandelaren bij dit tractaat van Zweedschen kant was de kanselier OXENSTIERNA.

⁴⁾ *Ordonnantie, Statust ende eeuwigh Edict op 't faict van der Zeevaert. Van de toerustinghe van Schepen*, art. 23. „Dat voortaan „niemandt van onsen Ondersaten, in zee zijnde, ende eenige andere „Schepen aldaer gemoetende, ofte oock in eenige Havenen komende, „ofte voorbij Kasteelen, Bollewereken, ofte vaste plaetsen varende, onse

sterkste wordt afgekeurd. Want zegt hij: „Non oportet in „mari, alterius Principis continenti proximo, leges dare, sed „accipere, quum ibi simus subditi, non secus ac in ejusdem „territorio. Sed proficiscuntur haec a superbia dominantium, „quae solet justitiam metiri armorum potentia”, etc. 1)

2. *Onderwerping aan de territoriale jurisdictie.*

Het is reeds eene leer van BARTOLUS A SAXOFERRATO, dat de staat jurisdictie heeft over zijne territoriale wateren. Reeds hij gaat daarenboven van de meening uit, dat de staat het recht heeft vreemde schepen uit zijne wateren te weren.

„Intelligo istud interdictum”, 2) zegt hij, „quod quis non „potest prohiberi a privato navigare, sed ab eo, qui habet „jura regalia in illo territorio. Unde vere civitas ista potest „facere statutum, quod aliquibus liceat navigare per lacum „Perusinum et aliquibus non.”

En tot reden hiervan geeft hij op:

„Quia ista talia scilicet cursus aquarum et flumina et lacus „pertinent ad eum, ad quem pertinent regalia.”

Het meerdere sluit het mindere in zich. Kan men de scheepvaart geheel verhinderen, dan kan men ze ook onder voorwaarden toestaan, b.v. onder voorwaarde van onderwerping aan de jurisdictie. Dat ook dit de meening van BAR-

---

„Vrienden ende Geallieerde toebehoorende, en sal mogen 't *principale*
 „*Vaentgen van onse Wapenen*, op 't schip wesende, uijt zijnder plaetsc
 „weeren ofte afnemen, maer sal wel mogen doen toeckenene van sa-
 „lutatie ende vrientschappe, met den Wapenen van den quartiere ofte
 „stede van daer 't schip toebehoort oft metten Topseijle, Foek i' samen
 „oft besonder, alsoo 't henlieden best duncken sal,” etc. *Groot-
 Placart-Boeck* 1^e dl, p. 796. Cf. ook Mr. DIRCK GRASWINCKEL,
*Speciale beschrijvingh van het Ghebroyck, ofte Daadelijcke Bezitting
 van Opperste Macht, der Ed. Groot Mog. Heeren Staten van Hollandt
 ende West-Frieslandt.* 's Gravenhagc 1674. IIe Boeck, Cap. XI, § 3,
 p. 563.

1) BYNKERSHOEK, *De dominio maris*. Cap. IV, in fine.

„ *Quaestiones Juris Publici*. Lib. IV, Cap. XXI.

2) BARTOLUS, *ad Tit. Dig. ut in flumine publico navigare liceat*.

TOLUS is, blijkt uit eene andere plaats ¹⁾, waar hij zegt:
 „Sicut congruit bono praesidi, provinciam purgare malis
 „hominibus super terram, ita eidem congruit per mare.....
 „Et sic patet quod sicut quis potest punire delinquentes in
 „territorio suo, ita punire in mari adjacenti illi civitati vel
 „provinciae.”

Geheel van dezelfde meening als BARTOLUS is ook BARTHOLOMAEUS CAEPOLLA ²⁾, die ook den Venetianen het regt toekent in de Adriatische zee tollën op te leggen etc. „quia „tantam jurisdictionem habent in mari, quantam in civitate „Venetiarum.” ³⁾

Niet anders is het gevoelen van BALDUS DE UBALDTS, die alleen omtrent den afstand der jurisdictie in mare proximum verschilt. Ook de meening van ALBERICUS GENTILIS komt met die van BARTOLUS overeen ⁴⁾.

En wat GROTIUS aangaat, wij hebben boven reeds gewaagd van het „quatenus ex terra cogi possunt, qui in proxima maris „parte versantur.” Zoover strekt zich volgens hem het gebied, zoover de jurisdictie uit ⁵⁾.

En het gevoelen der schrijvers werd door de praktijk der volkeren bekrachtigd.

Zij breidden ze echter meestal zoo ver mogelijk uit. Zoo

¹⁾ BARTOLUS, *ad L. unicam C. de classicis*. Cf. et TELLEGEN p. 12. sqq.

²⁾ BARTH. CAEPOLLA. *De Serv. rust. praed.* Tract. II de mari C. 26 § 12, waar hij eene plaats uit ANGELUS aanhaalt, inhoudende dat te Pisa, op raad van BARTOLUS, eene beslissing was geweest: „quod „delictum commissum in mari propinquo portui civitatis Pisanum, debet „ibi puniri: quia est particula maris, quod intelligebatur subjacere „civitati Pisanum.” ANGELUS zelfs gaat zoo ver van te beweren dat: „si illa particula maris esset in remoto mari, si tamen nulli loco terrestri „esset propinquior, ubi exerceretur imperium, deberet Pisis puniri.”

³⁾ Zie boven p. 28. CAEPOLLA l. c. § 10. Zie ook SELDEN, *Mare Obusum* L. I C. 16. Ook CAEPOLLA C. 28, § 2. de portu, et § 3: „et „ideo dicit BARTOLUS: si quis in portu insulae civitatis Pisanae deprehendatur, potest puniri in civitate, sub qua est insula.”

⁴⁾ ALBERICUS GENTILIS *de jure belli* I, 19. TELLEGEN p. 10—14.

⁵⁾ GROTIUS *de jure belli et pacis* II, C. 3 § 13. Zie boven bl. 5.

zien wij zelfs Venetië hare jurisdictie uitstrekken over de gansche Adriatische zee. Ook Genua en Florence, die naar het gebied der Ligurische en Tyrrheensche zee stonden, bleven daarmede niet achterwege.

Dit regt van jurisdictie van den staat over zijne aanliggende wateren, kwam dus met hetzelfde regt van eenen anderen staat over zijn schip in conflict, zoodra dat schip na het passeren der lijn, waarvan wij boven spraken, het territorium van den eerste betrad. Nu is het de vraag, welk van beide regten is uit dit conflict zegevierend te voorschijn gekomen? Wij moeten hier, naar gelang van de verschillende qualiteit van het schip, ook een verschillend antwoord geven. Wij moeten namelijk onderscheiden tusschen oorlog- en koopvaardij-schepen.

Wat het oorlogschip aangaat, het bleef het territoriale karakter, dat het elders in zich omdroeg, ook hier ongedeed handhaven. De territoriale jurisdictie van het aanliggende land had daarop geen vat. Dit schijnt ook duidelijk te blijken uit eene plaats van BARTOLUS ¹⁾, hoewel daar juist niet van oorlogschepen, maar van het leger sprake is. BARTOLUS vraagt zich op die plaats af, of, wanneer het leger zich op vreemd territorium bevindt en een der bewoners van dat territorium een anderen doodt, in dit geval de dader kan gestraft worden door den staat, waartoe het leger behoort? En BARTOLUS zelf beantwoordt deze vraag ontkennend; hij voegt er evenwel bij, dat het tegendeel in den regel aangenomen wordt en dat deze stelling dan aldus bewezen wordt: „*territorium dicitur a terrendo; sed donec exercitus hujus civitatis est ibi, tenet et coërcet illum locum, merito delictum ibi commissum poterit puniri a potestate, tanquam commissum in ejus territorio.*” Het kwam dus volgens deze laatste meening aan op het *tenere* en *coërcere*. Het leger op vreemd territorium staande, deed beide. Evenzoo de vloot, evenzoo het oorlogschip, zich bevindende op de volle zee of op

¹⁾ BARTOLUS ad L. 1 C. de summa trinitate (L. cunctos populos) § 45.

vreemde wateren. Buitendien zijn leger en vloot zoo aan elkander verwant, dat het nauwelijks denkbaar is, dat men ten opzichte van de onderwerping aan de territoriale jurisdictie omtrent beide eene verschillende meening konde hebben. Ook het oorlogschip bleef dus bij uitsluiting onderworpen aan de jurisdictie van zijnen staat.

Het daarmede overeenkomende regt van den staat, tot welken de territoriale wateren behoorden, ondervond hierdoor evenwel juist geene zwaarwigtige belcmmering, daar de oorlogschepen toch zooveel mogelijk uit die wateren gweerd werden, en het conflict zich dus bij deze gewoonlijk niet kon voordoen. Ten bewijze hiervan dicne o. a. art. 26 van het boven aangevoerde placcaat van 1563: „Ende om noch „voorder ende beter te verhoeden alle oorsaecken van pillerye, „rooverye, ende alle schade van onsen voorschreven Onder- „saten. Verbieden wel expresselicken alle vreemde ende uyt- „landtsche Persoonen, dat sy henlieden niet en vervorderen, „onder wat deexel dattet oock zy, niet uytghesondert, te „komen binnen onsen Landen, Kusten, Havnen, Reedden, „Rivieren oft Stroomen van dien *met eenige Schepen van* „*Oorloge* ofte gheëquipeert ter Oorloge oft oock inhebbende „Volck van Oorloge, op peyne van lijf ende goet: maer „sullen alleenlijk ten voorsz. Plaetsen mogen komen ende „keeren Schepen varende op Coopmanschap ende 't geene „daer af dependeert, dewelcke sullen mogen wesen tamelijck „toegerust tot haerder defensie ende bewaernisse ende niet „anders.” ¹⁾

Anders daarentegen was het met het koopvaardijship, dat dan ook inderdaad die *facultas tenendi et coërcendi* niet bezat. Aan deze soort van schepen ontbrak de magt om in het conflict met het regt van jurisdictie van den vreemden staat hunne territorialiteit steeds die klem bij te zetten, welke tot handhaving daarvan noodig was. Een gevolg daarvan

¹⁾ *Groot Placcaet-Boeck I*, p. 796. GRASWINCKEL, *Speciale beschrijvingh*, IIe Boeck, Cap. XI. p. 564.

was dat zij, ook aan die vreemde jurisdictie onderworpen werden, die zich nevens die van hun eigen land plaatste. Dat dit den handeldrijvenden volken minder verkieselijk voorkwam behoeft ons geenszins te verwonderen. Immers het is ligt te begrijpen, dat vooral in onbeschaafde tijden deze beperking van onzen regel hun zeer lastig zijn moest. Hunne kooplieden en zeevaarders stonden in den vreemde aan vele afpersingen bloot, en wilden zij zich daarover beklagen, zij moesten het bij vreemde regters doen, waarin zij niet dat vertrouwen stelden, dat zij aan hunne eigene regters schonken; de zekerheid toch van eene goede regtsbedeeling in dat vreemde land ontbrak nog ten eenenmale. Van daar dat wij hen dan ook reeds vroeg pogingen zien in het werk stellen, om hunne kooplieden te beschermen en door eigene regters te doen beregten, pogingen, die hun reeds spoedig mogten gelukken, en des te algemeener werden, naarmate de handel zich uitbreidde. Die regters waren de consuls (*consules mercatorum*).

Wij zien ze reeds in de vroegste tijden. Om van de Egyptenaren niet te spreken, die volgens HERODOTUS eene dergelijke instelling onder AMASIS (6^e eeuw vóór Chr.) zouden gekend hebben ¹⁾, kunnen wij aannemen, dat de *πράξιστοι* ²⁾ der Grieken, die door het volk gekozen werden, ambtenaren zijn geweest, reeds vrij veel met de latere consuls overeenkomende. Op hen rustte althans de taak, den handel te beschermen. Zij verschilden echter van deze o. a. hierin, dat zij altijd uit de burgers van het land, waarin zij hun verblijf hielden, gekozen moesten worden. ³⁾

Onder de Romeinsche heerschappij moest deze instelling natuurlijk verdwijnen, immers zij was gegrond op het verkeer van onafhankelijke volkeren met elkander; waar er een

¹⁾ DE MILTITZ, *Manuel des Consuls*. I, p. 9.

²⁾ Ibidem, p. II.

³⁾ PARDESSUS, *Collection de lois maritimes*. T. I, Ch. II, p. 52, et Introd., p. 29.

staat was, die de wereld beheerschte, waar de wereld als ware het één staat was, moest deze grondslag noodzakelijk geschokt en de daarop gevestigde instelling zoo goed als vernietigd worden.

Spoedig zien wij ze echter weder verrijzen. Reeds in het *Breviarium Alaricianum* ¹⁾ komen zij weder voor onder den naam van *Telonarii*. De eigenlijke consuls nogtans zien wij eerst ontstaan in de 11^e eeuw, toen de handel zich meer begon uit te breiden, en zulks op de kusten der Middellandsche zee ²⁾. Gedurende en na de kruistogten wint de instelling veld in het Oosten, voornamelijk op de kusten van Syrië. Hier schijnt zij evenwel haren oorsprong meer aan het geweld dan aan eene overeenkomst verschuldigd te zijn geweest. „Ce n' étaient pas,” zegt DE MILTITZ, „des „établissements tolérés, c'était une portion de la conquête „cédée par les souverains conquérants aux Etats maritimes, „qui les avaient aidés dans leur expédition „3).

De magt dezer consuls was verschillend, naar gelang der verschillende tractaten; het grootst was zij natuurlijk daar, waar zij waren ingesteld door geweld. In den regel spraken zij alleen regt in burgerlijke en handelszaken, soms ook in criminele zaken. PARDESSUS vermeldt zelfs ⁴⁾, dat de Venetianen in het Grieksche rijk bij uitsluiting jurisdictie verkregen hadden over de inwoners van het land zelf, wanneer zij als eischers optraden tegen een Venetiaan; „mais,” voegt hij er bij, „la force avait arraché cette concession, qui ne „fut point accordée aux autres peuples, admis à faire le „commerce dans cet empire.”

¹⁾ Lib. XI, Tit. III, § 2.

MONTESQUIEU, *Esprit des lois*. Liv. XXI, Ch. 18.

PARDESSUS, T. II, p. 126. Introd.

²⁾ PHILLIMORE, II, § 244. DE MILTITZ, o. l. Résumé, p. 394—401.

Vergelijk ook J. WERTHEIM, *Manuel à l'usage des Consuls des Pays-Bas*, Amst. 1861.

³⁾ DE MILTITZ. L. II, Ch. 1, p. 13.

⁴⁾ PARDESSUS. II, p. 126.

De instelling, aldus op de kusten van de Middellandsche zee ontstaan, in het Oosten ontwikkeld, breidde zich weldra over geheel Europa uit; haar snelle voortgang laat zich voornamelijk ook verklaren door de omstandigheid, dat men in dien tijd in Europa de nationaliteit van het regt zeer toegedaan was, zoodat het zelfs tot een systeem geworden was, dat ieder beregt moest worden naar de wetten van zijn eigen land ¹⁾. Ook de invloed van het magtige Hanze-Verbond, dat tot bevordering des handels deze instelling natuurlijk in zijne bescherming moest nemen, bragt daartoe het zijne bij.

In de 16^e en 17^e eeuw komt er echter een tijd van stilstand. De consulaire jurisdictie, een gevolg van vreemden invloed, begon aan de landssouvereiniteit, die zij beperkte, hinderlijk te worden, en al werden hier en daar nog de oude voorregten bevestigd, nieuwe werden er zelden meer verleend. Soms ook werden de geschillen tusschen vreemden en inboorlingen aan gemengde regtbanken ter beslissing overgegeven, zooals geschiedde in het tractaat van 24 Februarij 1606 tusschen JACOBUS I van Engeland en HENDRIK IV van Frankrijk ²⁾. Wij zien hier reeds de voorteekenen van die groote verandering, welke het consulaire systeem bestemd was in het volgende tijdvak te ondergaan.

¹⁾ HEFFTER. § 244, p. 416. PHILLIMORE, I. I. STORY, *Conflict of laws*. Ch I, § 2a. SAVIGNY, *Geschichte des Röm. Rechts im Mittel-Alt.* Th. I, Kap. III. en *System des heutigen Römischen Rechts*. VIII, § 346. FOELIX, *Traité du droit international privé*. (Édit. Demangeat.) Paris 1856. I, Ch. II, p. 11, 12.

²⁾ DUMONT. Tom. V, Part. 2, p. 61, No. 37.

Deze regtbanken waren zamengesteld uit vier regters, twee Engelschen en twee Franschen, en werden, zoo de stemmen staakten, door een' vijfde, Engelschman of Franschman, al naar dat het geschil in een van beide landen beregt werd, aangevuld. Deze regters, die den naam droegen van *Conservateurs du Commerce*, moesten van jaar tot jaar benoemd worden.

Het schip, zoowel in de territoriale wateren van eenen vreemden staat, als op de volle zee.

De regel tegenover zijne derde beperking: de oorlogsregten.

De oorlogsregten die den regel: *schip is territoir* beperken zijn: het regt van *confiscatie* ¹⁾ en het regt van *onderzoek*.

Het eerste wordt in dit tijdvak uitgeoefend:

- a.* Op contrabande, zich bevindende aan boord van neutrale schepen, en ten gevolge daarvan op die schepen zelve.
- b.* Op vijandelijke goederen, zich bevindende aan boord van neutrale schepen, en ten gevolge daarvan op die schepen zelve.
- c.* Op neutrale goederen aan boord van vijandelijke schepen.
- d.* Op schepen, die zich schuldig maken aan schending van blokkade.
- e.* Op schepen, die weigeren zich te onderwerpen aan het regt van onderzoek ²⁾.

Het regt van *onderzoek* van neutrale schepen dient in dit tijdvak:

- a.* om zich te vergewissen van hunne nationaliteit.
- b.* om te constateren, of er ook contrabande of zaken van den vijand aan boord zijn.

Deze beide regten worden echter alleen uitgeoefend op *koopvaardij-* en niet op *oorlogschepen*.

§ 1. *Van den vroegsten tijd tot aan het Consolato del mare.*

Het regt van confiscatie van contrabande is uit het Ro-

¹⁾ Dit regt is somtijds verzacht door een regt van benadering (*præemptie*).

²⁾ Wij zullen dit geval behandelen onder het regt van *onderzoek*.

meinsche regt in het Europeische volkenregt overgebracht. Het ligt in den aard der zaak, dat men zijne vijanden zooveel mogelijk van de middelen, dienstig om in den oorlog afbreuk te doen, wil versteken. Om dat doel althans eenigzins te bereiken, hebben ten allen tijde de oorlogvoerende volken zich beijverd, den toevoc van die artikelen aan den vijand te verbieden. Zoodanig verbod heeft echter inmer met een' magtigen vijand te strijden gehad, dien het nimmer geheel vermogt te overwinnen. Die vijand is de zucht naar gewin; de zucht naar gewin, die er den mensch steeds toe heeft kunnen brengen de grootste gevaren te trotseren, zelfs om zich slechts een betrekkelijk gering voordeel te verschaffen.

Reeds in Rome zien wij van dien strijd het voorbeeld. Vooral is hij in de laatste tijden van het Romeinsche rijk, toen van alle kanten barbaarsche horden binnendrongen, zeer heftig geweest. De nazaten van CURTIUS en MVS ontzagen zich niet het belang van het vaderland aan het hunne op te offeren; en wetten waren niet in staat om tegen te gaan, hetgeen te voren de vaderlandsliefde der burgers voor onmogelijk zoude gehouden hebben.

Eene der oudste en merkwaardigste wetten op dit punt was eene wet van keizer MARCIANUS ¹⁾. Haar inhoud was als volgt:

„Nemo alienigenis barbaris cujuscunque gentis, ad hanc
 „urbem sacratissimam sub legationis specie vel sub quocunque
 „alio colore venientibus, aut in diversis aliis civitatibus vel
 „locis *loricas, scuta et arcus, sagittas et spathas, et gladios*
 „vel alterius cujuscunque generis arma audeat venumdare,
 „nulla prorsus iisdem *tela, nihil penitus ferri*, vel facti jam
 „vel adhuc infecti, ab aliquo distrahatur. Perniciosum namque
 „Romano imperio et proditioni proximum est, barbaros quos
 „indigere convenit, telis eos, ut validiores reddantur, instruere.
 „Si quis autem aliquod armorum genus quaruncunque na-

¹⁾ L. 2 Cod. *quae res exportari non debeant*. MARCIANUS, keizer van het Oost.Rom. rijk v. 450--457.

„tionum barbaris alienigenis contra pietatis nostrae interdicta
 „ubicunque vendiderit, bona ejus universa proseribi protinus
 „ac fisco addici, ipsum quoque capitalem poenam subire de-
 „cernimus.” ¹⁾

Men ziet het dus. De strengste straffen waren noodig om het misbruik tegen te gaan, niet alleen verbeurdverklaring van de verboden goederen, neen! van alle goederen, ja zelfs de doodstraf, dat waren de middelen, waardoor men alleen nog hoopte het verbod eenige kracht bij te zetten.

Het Romeinsche rijk bezweek voor de invallen der barbaren; het verdween van het tooneel, waarop het zoo lang oppermagtig had gheerscht; het Romeinsche regt evenwel bezweek niet ²⁾; en al werd de regtsstudie in die woeste en onbeschaafde tijden, hoewel nooit geheel gestaakt, dan toch zeer verwaarloosd, de stof bleef voorhanden, die de mannen van Bologna eenmaal zoude opwekken, haar uit haren vervallen toestand op te heffen.

In het tijdperk dat nu volgde zien wij eene soortgelijke verhouding, als in het vorige bestaan had tusschen Romeinen en barbaren, soortgelijke wetten omtrent contrabande noodzakelijk maken.

De Pausen, als hoofden der Christenheid ³⁾, vaardigden ten opzichte van de Sarracenen wetten uit, van denzelfden aard als die, welke de Romeinsche keizers tegen de barbaren hadden

¹⁾ Cf. et L. 1 C. eodem. L. 2, 4, ult. C. de commerc. L. 11 D. de publican. et vectig. L. 4 D. ad l. Juliam maj.

In de *Basilica* en in de *Capitularia* der Frankische koningen komen soortgelijke verbodsbepalingen voor.

²⁾ SAVIGNY, *Geschichte des Röm. Rechts im Mittel-Alter*. 1 Bd. Kap. 3.

³⁾ LAURENT, *Histoire du droit des gens et des relations internationales*. Tom. VI. *La Papauté et l'Empire*. Bruxelles etc. 1860. Onder de vele door hem opgenoemde plaatsen, die alle den Paus als zoodanig erkennen, is vooral merkwaardig die van St. BERNARD, (*de consider.* IV, 3) alwaar hij Paus EUGENIUS als zoodanig aanspreekt. LAURENT. *Op. cit.* II, § 3, p. 50.

uitgevaardigd. „Nam Turcas esse barbaros, nemo negaverit Christianus,” zegt ALBERICUS GENTILIS ¹⁾).

Eene dezer verbodswetten ²⁾ luidt aldus:

„Ita quorundam animos occupavit saeva cupiditas, ut qui „gloriantur nomine Christiano Saracenis arma, ferrum et „lignamina deferant galearum: et pares aut etiam superiores „in malitia fiant illis, dum ad impugnandos Christianos arma „iis et necessaria subministrant..... Tales igitur ab „ecclesiastica communione praecisos et excommunicationi sub- „jectos, *rerum suarum* per Principes Catholicos *privacione* „mulctari, et capientium *feri servos* censemus”. Ook in de *Assises van Jerusalem* (Cap. 44) wordt bepaald, dat ieder koopman of matroos, die den vijand wapenen etc. brengt, na het hooren der getuigen, zal veroordeeld worden om te worden opgehangen ³⁾).

Was de verhouding dezelfde als te voren, waren de straffen van nagenoeg gelijken aard, de overeenkomst zoude nog eene schrede verder gaan: de wetten werden even weinig in acht genomen als te voren. „La soif du gain était telle”, zegt HAUTEFEUILLE ⁴⁾), que les chrétiens désobéissaient au pape, „comme les sujets foulait aux pieds les lois de leurs souverains. Ils bravaient toutes les peines pour faire un commerce prohibé et par conséquent lucratif”.

Sommige bullen der pausen gingen nog verder. Zij verboden allen handel met de Sarracenen. Dit vond navolging; de Europische vorsten onder elkander, wanneer zij in oorlog waren, deden niet zelden hetzelfde. Zoo verbood Engeland

1) ALBERICUS GENTILIS, *Hispanicae Advocaciones*. Lib. I. C. XX.

2) *Decret.* I. V, t. VI, C. 6. Cf. et *Extrav. Comm.* I. V, t. II.

De excommunicatie heette in het latijn: *bannum*; v. d. werden de verboden goederen genoemd: *merces contra bannum*; van waar *contrabande*.

3) PARDESSUS I, p. 273.

4) HAUTEFEUILLE, *Origines etc.* Tit. III, Ch. I, Sect. 2, § 1, pag. 123.

door de ordonnanties van 1315 en 1337 ¹⁾ allen handel met de Schotten, op straffe van intrekking van alle voorregten en vernietiging van alle handelsinrigtingen van die volken, welke dat verbod mogten overtreden. Zelfs werden er tractaten gesloten, waarbij de eene staat zich verbond allen handel met den vijand van den ander af te breken. Van dien aard is het tractaat van 1304 tusschen Engeland en Frankrijk, tijdens den oorlog van dit laatste land met Vlaanderen ²⁾, hetwelk in 1314 vernieuwd werd.

Naast deze tractaten vinden wij echter ook enkele andere, wier bepalingen, bij die der eerste vergeleken, gunstig afsteken. Van dien aard is het tractaat van 1221 tusschen Pisa en Arles ³⁾, dat van 1351 tusschen EDUARD III van Engeland en de zeeesteden van Biscaye en Castilië ⁴⁾ en dat van 1353 tusschen denzelfden vorst en de Portugesche steden Lissabon en Oporto ⁴⁾. Het eerste bepaalt, dat, zoo een neutraal schip met vijandelijken eigendom, of een vijandelijk schip met neutralen eigendom beladen is, in het eerste geval alleen de lading, in het tweede alleen het schip zal

¹⁾ RYMER, T. II, part. 4, p. 76 en T. IV, part. 3, p. 54.

Men vindt reeds een voorbeeld van zoodanig verbod in het jaar 1223, onder koning HENDRIK III. RYMER I, p. 440.

²⁾ RYMER, T. I, part. 4, p. 39. Zie in verband daarmede den brief van LODEWIJK X van Frankrijk van 18 Julij 1315 en het antwoord van EDUARD II van 1 Sept. van dat jaar bij DUMONT. T. I, p. 2, p. 24, N°. 41 en 42.

³⁾ MURATORI, *Antiquitates italicæ mediæ ævi*. Tom. IV, Col. 398. De meening van FISCHER, *Geschichte des teutschen Handels*, Tom. I, p. 739, die uit dit tractaat wil afleiden, dat het *Consolato del mare*, waarin wij later dezelfde regels aangenomen zien (zie beneden), toen reeds bestond, wordt wederlegd door de opmerking van PARDESSUS, dat de overeenkomst dier bepalingen niets voor zijne stelling bewijst, want dat het duidelijk is, dat het *Consolato*, welke ook de tijd van zijne redactie is, de gebruiken, sinds geruimen tijd bij de verschillende zeevarende volken in zwang, heeft verzameld. PARDESSUS II, Chap. 12. p. 27.

⁴⁾ RYMER, *Fœdera*. III, Part. I, p. 71 en 88. DUMONT, *Corps Dipl.* T. I, P. 2, p. 265, N°. 328 et p. 286, N°. 339.

genomen worden. En de beide andere (waarlijk een paar sterren in den nacht der Midden-eeuwen!) gaan zelfs zoo ver om in het eerste geval ook de lading vrij te stellen, eene vrijstelling, die later in den regel: „*vrij schip, vrij goed*” is geformuleerd ¹⁾.

PARDESSUS in zijne *Collection de lois maritimes* beweert, dat de regels, in het tractaat van 1221 aangenomen, gedu-

¹⁾ Beide tractaten werden te Londen gesloten, het eerste op den 1 Aug. 1351 voor den tijd van 20, het tweede op den 20 Oct. 1353 voor den tijd van 50 jaren.

„Et ensi si les Gentz le dit Roi d'Engleterre et de France preignent
„en la Meer ou en Port nuls Niefs de ses Adversairs ou Enemys, et
„en les dites Niefs soient trouvez Marchandises, ou autres biens de ceux
„de la Seignurie del Roi de Castelle ou del Counte de Viscay, qu'ils
„soient renduz a les Marchaantz de Castelle, ou de Viscay, de qi ils
„sont, a lour loial serement.

„Et en cas que nul Marchant de Castell ou de Viscay, soit troue
„en la Nief, que adonques les dites biens soient amenez en Engleterre,
„et sauvement gardez, tanque les ditz Marchantz eient proues, que
„les dites biens soient leurs.”

De regel „*vrij schip, vrij goed*” was in de volgende bepaling opgenomen: „Item, que les Gentz, Subgitz, Mestres, Mariners et Marchaantz del'une part et del'autre, de quel condicion q'ils soient, pensent seurement, franchement et sauvement aler et passer, par Terre, et par Meer, as touz autres Roialmes et parties ou lour plerra, od lour Niefs, grantz et petitz, et od toutes Marchaundises que serront chargez en les dites Neefs, des queux Pais et Gentz les dites Marchandises soient.”

En deze bepalingen zouden wederkeerig zijn.

Vreemd is het, dat men veelal, o. a. bij PARDESSUS en bij WHEATON, *Histoire des progrès du droit des gens en Europe et en Amérique depuis la paix de Westphalie jusqu'à nos jours* I, p. 86, de tractaten van 1351 en 1353 als ook in dit opzigt gelijkkluidende met dat van 1221 voorgesteld ziet, even als of zij den regel: „*vrij schip, vrij goed*” niet bevatten. Anders althans ten opzichte van dat van 1351: KLÜBER en DE MARTENS. Evenzoo H. ROYAARDS, *de placito „libera navi libera mera.”* Traj. 1852, bl. 29, waarmede echter strijdt hetgeen aldaar gevonden wordt op bl. 18. Doch ook dat van 1353 bevat eene gelijkkluidende bepaling.

rende de 12de en 13de eeuw geen tegenkantsing ondervonden, en haalt zelfs een voorbeeld aan, waaruit hij meent te bewijzen, dat zij zelfs van de zijde der Mahomedaansche vorsten, wanneer deze in vrede met de Christenen waren, erkend werden. In 1164 namelijk ontnamen de Pisanen in hunnen oorlog met de Genuezen aan een Sarraceensch schip eene lading aluin, die zij beweerden, dat aan hunne vijanden toebehoorde. De Sultan van Egypte ¹⁾ kwam hiertegen op, niet op grond van schending zijner vlag, maar met de verklaring, dat de aluin toebehoorde niet aan de Genuezen, maar aan een' zijner onderdanen. Pisa zag de waarheid hiervan in, en gaf de gevraagde voldoening ²⁾.

Hoewel wij nu aan dit bewijs geen groote kracht toekennen (want daartoe ware het noodig te weten, wat de Egyptische vorst zou gedaan hebben, zoo de aluin wezenlijk van een' Genuees geweest ware), meenen wij toch gerustelijk met de stelling zelve te kunnen instemmen; immers de regels in het tractaat van 1221 gehuldigd, werden later in het *Consolato del mare* opgenomen, en dat *Consolato* was in der daad niet anders dan eene verzameling van gebruiken, die tot dien tijd in de streken, aan de Middellandsche zee gelegen, gegolden hadden.

Terwijl dus volgens de praktijk der volken omstreeks het midden der 14de eeuw het vervoer van *contrabande* meer, dat van *vijandelijke goederen* daarentegen in den regel minder nadeelige gevolgen had, begonnen oock omstreeks denzelfden tijd de vraagstukken, daartoe betrekkelijk, eene wetenschappelijke behandeling te ondergaan, althans beginselen vastgesteld te worden, wier toepassing daarop niet kon uitblijven.

Het is de Bartolinische school aan welke de eer toekomt dit het eerst met naauwkeurigheid te hebben gedaan. De

¹⁾ PARDESSUS zal bedoelen: ADHED LEDIN ALLAH, den laatsten Calif uit het geslacht der Fatimiden (1160—1171). Eerst in 1171 kreeg Egypte Sultans. Het bovenvermelde feit komt voor bij TANUCCI. Tom. II, p. 80.

²⁾ PARDESSUS II. Introd, p. 122.

redeneringen van de regtsgeleerden uit die school, o. a. over de vraag of het *vrije goed* (*licitum*) moest deelen in de straf van het *onvrije goed* (*illicitum*), zijn ten hoogste merkwaardig, en hunne schriften zijn in dit opzigt althans voor ons van het uiterste gewigt, omdat zij een' grooten invloed op de meeningen van den lateren tijd hebben uitgeoefend. Die mannen, zegt GROTIUS ¹⁾, zijn dikwijls: „*optimi condendi juris auctores, etiam tunc cum conditi juris mali sunt interpretes*”. En dat zij, wat ons onderwerp aangaat, dikwijls *condendi juris auctores* geweest zijn, hunne schriften zijn daar, om ons daarvan het bewijs te geven. Het is daarom, dat zij hier onze aandacht overwaardig zijn.

Onder die regtsgeleerden bekleedt wel de eerste plaats de stichter der Bartolinische school, BARTOLUS A SAXOFERRATO ²⁾. Hij heeft op meer dan ééne plaats over de confiscatie van het *vrije goed* wegens het *onvrije* gehandeld. Hij bepaalt zich echter niet tot het schip in het bijzonder, maar spreekt meestal van elk vervoermiddel in het algemeen. Hij is van oordeel ³⁾, dat in ieder geval, buiten de onvrije goederen, welke vervoerd worden, alleen die, welke den eigenaar van het vervoermiddel toebehooren, moeten verbeurd verklaard

¹⁾ GROTIUS, *de jure belli et pacis. Prolegomena.* § 54.

²⁾ Het oude Sentinum in Umbrië.

³⁾ Cf. BARTOLUS ad L. 11 § 2 D. *de publicanis et vectigalibus.*

„ „ L. 4 § 1 D. *eodem.*

„ „ L. 3 C. *de nautico foenore*, waar hij ook de vraag behandelt, of iemand, die, schoon het verboden is koren uit te voeren, zijnen muilezel daarmede beladen heeft en op weg gegaan is, zonder nogtans het gebied overschreden te hebben, onder de straf dier verbodswet valt. Op die vraag antwoordt hij in bevestigenden zin. Eveneens zegt BALDUS (ad l. 3 C. *de nautico foenore*) „*Transiens cum rebus prohibitis, videtur consummasse delictum.*” Want niet alleen de *translatio*, ook de *mercimoniorum impositio* is strafbaar, als er blijkbaar een *animus transferendi ad loca prohibita* aanwezig is. — Niet anders is tegenwoordig de volkenregtelijke leer omtrent het vervoeren van contractbande. En het *droit de prévention* bij schending van blokkade is niet anders dan eene analogische toepassing van dezen regel.

worden, en niet die van ieder ander, die de zijne daarop heeft geladen.

Maar hoe met het schip, wanneer er buiten de *onvrije* ook nog *vrije* goederen aan boord zijn ¹⁾? Dan zegt hij moet men onderscheiden of de eigenaar van het schip weet, dat hij onvrije goederen vervoert of niet. Weet hij het niet, dan is het schip vrij, hoewel in sommige landen ook dit niet doorgaat, maar de eigenaar zich in dat geval op den schipper kan verhalen. Weet hij het wel, dan wordt het schip geconfisqueerd, maar waarom? Niet *in consequentiam rerum*, omdat er ook *onvrije goederen* aan boord zijn, wier confiscatie noodwendig die der *vrije* zoude medeslepen, maar *in consequentiam delicti*, omdat het vervoeren van *onvrije goederen* eene misdaad is, die met *omnium bonorum publicatio* gestraft wordt (ingevolge de boven (p. 39) vermelde *L. 2 C. quae res exportari non debeant*). Al zijne goederen worden verbeurd verklaard, dus natuurlijk ook het schip, dat tot die goederen behoort.

Van dezelfde meening als BARTOLUS is ook CYNUS ad *l. 3 C. de nautico foenore*.

Van beide verschilt JACOBUS DE ARENA ²⁾. Deze is van oordeel dat het *vrije* (*licitum*) wegens het *onvrije* goed (*illicitum*) verbeurd wordt; althans het schip, want waar het *contingens* verbeurd verklaard wordt, volgt ook het *contentum*. Hij neemt dus die *vis attractiva*, die verbeurdverklaring *in consequentiam rerum* aan, die door BARTOLUS bestreden wordt.

BALDUS DE UBALDIS ³⁾ neemt ook de veroordeeling van het *vrije goed* aan, maar verwerpt eene *vis attractiva*. Want zegt hij: „*separatorum separata est ratio*” ⁴⁾. Evenmin kan

¹⁾ Gemakshalve zullen wij alleen van het schip spreken, waar BARTOLUS eigenlijk van elk vervoermiddel spreekt.

²⁾ Ad *L. 3 C. de incestis nuptiis*.

³⁾ BALDUS ad *L. 3 C. de nautico foenore*.

⁴⁾ Cf. *L. 1 § 18 D. de aqua quotidiana et aestiva*, waarop BALDUS zich beroept.

hij zich met den grond van BARTOLUS en CYNUS vereenigen, alsof die veroordeeling een gevolg zoude zijn van de straf van algeheele verbeurdverklaring van goederen, want tot die straf is eene veroordeeling door den regter noodig, maar zij is nergens anders in te zoeken dan in de bepaling eener wet of in eene gewoonte, krachtens welke, zonder dat er eene veroordeeling door den regter noodig is, de zaken *de facto* genomen en verbeurd verklaard worden.

Overigens maakt BALDUS dezelfde onderscheiding als BARTOLUS omtrent de zaken, die aan een' ander toebehooren en omtrent de al of niet bewustheid van den eigenaar van het schip. Al hetgeen toebehoort aan hem, die geen *consocius delicti* is, is vrij. Heerscht echter ergens eene gewoonte, dat alle goederen zonder onderscheid geconfisqueerd worden, zonder dat onderzocht wordt van wien de goederen zijn, men moet die gewoonte eerbiedigen; en kende men ze niet, men heeft het zich zelve te wijten, dat men niet beter onderzocht heeft.

Zijn er verboden waren aan boord, zegt BALDUS verder, waarvan het onzeker is, of zij bestemd zijn om getransporteerd te worden, dan wel of zij *victus causa* aan boord zijn, dan wordt *in dubio* het laatste ondersteld. Aan den eed des voermans of schippers hecht men al of niet geloof, naardat men meent zich meer of minder daarop te kunnen verlaten.

Tevens zoo gaat men met gissingen te werk om te bepalen van wien de zaken zijn. Zijn er ook goederen van anderen dan van den eigenaar van het schip aan boord, dan is er eene presumpcie, dat de onvrije niet van hem zijn; zijn er dus slechts goederen van éénen koopman aan boord, dan worden zij ondersteld van dezen te zijn.

Speciaal met betrekking tot het schip roert BALDUS nog deze kwestie aan, of de boot, *quae est servitialis navi*, in de confiscatie van het schip moet deelen, *ratione accessionis*. Hij geeft daarop eene beslissing in ontkenningen zin, omdat „in poenis est stricta interpretatio, unde res, quae congruo

„modo possunt separari absque corruptione subjecti, separabuntur et non confiscabuntur.”

Wij komen dus, wat de hoofdkwestie betreft, tot dit resultaat, dat allen, hoewel op verschillende gronden, daarin overeenkomen, dat het *vrije goed* van eenen *consocius delicti*, of van hem, die vermoed wordt zulks te zijn, moet veroordeeld worden, doch tevens, dat nagenoeg allen van het denkbeeld uitgaan, dat die veroordeeling niet plaats grijpt om het *onvrije goed*, omdat „*separatorum separata est ratio.*”

En hoewel hunne beslissingen meer betrekking hadden op kwestieën van inwendigen aard, hoewel zij, over *vrije* en *onvrije* goederen sprekende, meestal meer overtreding der belastingwetten dan wel van het verbod om den vijand wapenen etc. te brengen, op het oog hadden, (hetgeen natuurlijk is, daar zij *juris civilis doctores* en geene leeraren van het volkenregt waren), zal het toch weldra duidelijk worden, hoezeer wij regt hadden te beweren, dat hunne beschouwingen daaromtrent op de daaraan verwante volkenregtelijke kwestieën van lateren tijd van grooten invloed geweest zijn, zoowel op hetgeen de leer der contrabande betreft, als met opzigt tot de vraag of de vlag de lading dekt of niet.

Wij meenen hiermede van de Bartolisten te kunnen afstapen, om een' blik te slaan op die merkwaardige compilatie der Midden-eeuwen, waarvan wij boven reeds met een enkel woord gewaagden, die, in historische orde, zich thans aan ons voordoet, en bekend is onder den naam van: *Consolato del mare*.

§ 2. Van het *Consolato del mare* tot aan den Westfaalschen vrede.

Van denzelfden tijd nagenoeg als BARTOLUS, een weinig later ¹⁾, is het *Consolato del mare*, eene verzameling van

¹⁾ Men zie hierover PARDESSUS, *Collection* II, Ch. 12 p. 26., waar hij deze meening omtrent den tijd van het ontstaan van het *Consolato*, als de meest waarschijnlijke aanneemt.

gebruiken en gewoonten, welke gedurende de Midden-eeuwen in de aan de Middellandsche zee gelegene steden kracht van wet hadden.

In deze verzameling zien wij, in beginsel volkomen in overeenstemming met de leer der Bartolisten, de vraag beantwoorden welken invloed vijandelijk goed of eene vijandelijke vlag op de neutrale vlag of op neutraal goed (en omgekeerd) moet uitoefenen. Het „*separatorum separata est ratio*” is hier de eenige maatstaf.

In het 276ste hoofdstuk van het *Consolato*, getiteld: *du navire marchand pris par un navire armé*, wordt deze gewichtige vraag behandeld ¹⁾.

Er worden daarin *drie* verschillende gevallen onderscheiden:

- 1°. *Schip en lading* behooren beide aan den vijand.
- 2°. *De lading* behoort alleen aan den vijand.
- 3°. *Het schip* behoort alleen aan den vijand.

Eerste geval. *Schip en lading* behooren beide aan den vijand.

In dit geval spreekt het van zelve, dat beide prijs zijn ²⁾.

Tweede geval. *De lading* behoort alleen aan den vijand.

In dit geval is het schip vrij en de lading prijs, 't zij dat de bevelhebber van het oorlogschip den kapitein van het koopvaardijship dwinge om ze hem terstond over te leveren, 't zij om ze op eene veilige plaats te brengen; deze echter heeft van zijnen kant aanspraak op het vrachtloon, dat hij ontvangen zoude hebben, zoo hij de lading naar de plaats harer bestemming gebragt had; omtrent het bedrag waarvan hij des noods op zijnen eed geloofd wordt.

Wanneer de lading op het koopvaardijship zelf naar eene veilige plaats gebragt wordt, moet er eene overeenkomst

¹⁾ PARDESSUS II, Ch. XII, pp. 303—307.

²⁾ „Lorsqu' un navire armé, allant ou revenant, ou étant en course, rencontre un navire marchand, si ce dernier appartient à des ennemis, ainsi que sa cargaison, il est inutile d'en parler, puisque chacun est assez instruit pour savoir ce qu'on doit faire, et, dans ce cas, il n'est pas nécessaire de donner de règle.”

tusschen bevelhebber en kapitein worden aangegaan tot regeling van het vrachtloon. Is dit niet geschied, dan is het vrachtloon minstens gelijk aan dat, hetwelk een ander schip voor het vervoeren van dergelijke koopwaren zoude ontvangen hebben.

Kapitein en matrozen, zoo zij beweren, dat een gedeelte der koopwaren hun toebehoort, worden, bij gebreke van ander bewijs, op hunnen eed geloofd, altijd evenwel hunne reputatie in aanmerking genomen 1).

1) „Mais si le navire qui sera pris appartient à des amis, tandis que les marchandises qu'il porte appartiennent à des ennemis, l'amiral du navire armé peut forcer et contraindre le patron du navire, qu'il aura pris à lui apporter ce qui appartiendra aux ennemis, et même il peut l'obliger à le garder jusqu'à qu'il soit en lieu de sûreté; mais il faut pour cela, que l'amiral ou un autre pour lui, ait amarré le navire pris à sa poupe en lieu, où il n'a pas crainte, que des ennemis le lui enlèvent; à la charge néanmoins par l'amiral de payer au patron de ce navire, tout le fret, qu'il aurait dû recevoir s'il avait porté la cargaison là où il devait la décharger, ou de la manière qui sera écrite sur le registre. Si, par événement on ne trouve point de registre, le patron doit être cru à son serment sur le montant du fret.

„Encore plus, si par événement lorsque l'amiral ou quelque autre pour lui sera en lieu, où il puisse mettre la prise en sûreté, s'il veut que le navire porte la marchandise confisquée, le patron ne peut s'y refuser. Mais ils doivent faire une convention à cet égard; et quelque convention ou accord, qui intervienne entre eux, il faut que l'amiral, ou celui, qui le représente, la tienne.

„Si par événement il n'est fait entre eux aucune promesse ou convention relativement au fret, il faut que l'amiral, ou celui qui le représente, paye au patron du navire qui aura porté dans le lieu qu'ils lui auront prescrit les marchandises capturées, un fret égal à celui qu'un autre navire devrait avoir pour des marchandises pareilles, et même davantage, sans aucune contestation, bien entendu que ce paiement ne doit être fait, qu'après que le navire sera arrivé au lieu où l'amiral, ou celui qui tient sa place, aura mis sa prise en sûreté, et que ce lieu, jusque auquel il fera porter la prise, soit en pays d'amis.

„Lorsque le patron du navire capturé, ou quelques uns des matelots,

Mogt de kapitein weigeren de lading naar eene veilige plaats te brengen, dan kan, zoo zij geheel of voor het grootste gedeelte aan den vijand behoort, de bevelhebber van het oorlogschip het koopvaardijfchip in den grond boren; hij is echter verplicht de menschen, die zich aan boord bevinden, te redden ¹⁾.

Derde geval. Het fchip behoort alleen aan den vijand.

In dit geval is de lading vrij en het fchip goede prijs; maar de kooplieden, die er zich op bevinden, en aan wie de lading geheel of voor een gedeelte toebehoort, mochten het trachten los te koopen, tot welk einde de bevelhebber hun een billijk aanbod doen zal. Willen de kooplieden dit niet, dan heeft hij het regt het op te brengen en zijn zij nog daarenboven gehouden hem het vrachtloon te betalen, even alsof hij hunne lading naar de plaats der bestemming had gebragt. De bevelhebber behoeft dan ook niet in te staan voor de schade, die de lading door zijn toedoen ondervindt.

„qui sont avec lui, disent qu'ils ont des effets qui leur appartiennent, „si ce sont des marchandises, ils ne doivent pas être crus à leur simple „parole; mais on doit s'en rapporter au registre du navire, si l'on en „trouve un. Si par événement, on n'en trouve point, le patron ou les „matelots doivent affirmer la vérité de leur assertion. S'ils font serment „que ces marchandises leur appartiennent, l'amiral ou celui qui le re- „présente, doit les leur délivrer sans aucune contestation, en ayant égard „cependant à la bonne réputation et à l'estime dont jouissent ceux qui „prêteront ce serment et réclameront les marchandises.”

Men lette er op, zelfs dit laatste is geheel in overeenstemming met de bovenvermelde leer van BALDUS.

¹⁾ „Si le patron capturé refuse de porter les marchandises ennemies „qui seront sur son navire, jusqu' à ce que ceux qui les auront prises „soient en lieu de sûreté, malgré l'ordre que l'amiral lui en donne, „celui-ci peut le couler à fond, ou l'y faire couler, s'il le veut, sauf „qu'il doit sauver les personnes qui montent le navire; et aucune auto- „rité ne peut lui en demander compte quelles que soient les demandes „et plaintes qu'on lui en fasse. Mais il faut entendre, que toute la car- „gaison de ce navire, ou la majeure partie, appartient à des ennemis.”

Willen de kooplieden echter wel het schip loskopen, en weigert de bevelhebber daarin toe te stemmen, dan behoeven zij, zoo het schip wordt opgebragt, geen vrachtlon te betalen, en is hij verplicht om hen schadeloos te stellen voor het door hen geleden of te lijden verlics.

Bevinden de schepen zich op eene plaats, waar de overeenkomst door de kooplieden niet kan worden ten uitvoer gelegd, dan moet de bevelhebber, indien het menschen zijn waarop men zich kan verlaten, hun geen geweld aandoen, op straffe van schadeloosstelling; zijn zij dit echter niet, of zijn zij onbekend, dan kan hij handelen, alsof er geene overeenkomst gesloten ware ¹⁾.

1) „Si le navire appartient à des ennemis, et sa cargaison à des „amis, les marchands, qui s'y trouvent, et à qui la cargaison appar- „tiendra en tout ou en partie, doivent s'accorder avec l'amiral pour „racheter à un prix convenable, et comme ils pourront, ce navire, qui „est de bonne prise; et il doit leur offrir une composition ou un pacte „raisonnable, sans leur faire supporter aucune injustice. Mais, si les „marchands ne veulent pas faire un accord avec l'amiral, celui-ci a le droit „d'amariner le navire, et de l'envoyer au lieu ou lui-même aura armé, „et les marchands sont obligés de payer le fret de ce navire de même „que s'il avait porté leur cargaison au lieu pour lequel elle était des- „tinée, et rien de plus.

„Si par événement, les marchandises éprouvent quelque lésion en „raison de la violence que l'amiral leur aura faite, celui-ci ne doit leur „répondre de rien, puis qu'ils n'ont pas voulu faire d'accord avec lui „pour le rachat de ce navire qui était de bonne prise; encore par une „autre raison, parce que souvent le navire vaut plus que les marchan- „dises, qu'il porte.

„Mais cependant, si les marchands ont annoncé le désir de faire un „accord, comme il est déjà dit ci-dessus, et que l'amiral s'y soit refusé „par orgueil ou par esprit de jactance, et, comme il a été dit, emmène „avec les marchands la cargaison sur laquelle il n'avait aucun droit, „ceux-ci ne sont pas obligés de payer de fret, en tout ni en partie, à „cet amiral: au contraire il est obligé de leur rendre et restituer tout „le dommage, qu'ils éprouveront, ou qu'ils auront possibilité d'éprouver „par l'effet de cette violence.

„Mais lorsque le navire armé se trouve avec le navire capturé en un

Wanneer wij deze bepalingen lezen en acht slaan op den tijd, waarin zij in gebruik raakten, dan waarlijk behoeven wij ons over hare hardheid niet te verwonderen. Zij waren toch geheel in overeenstemming met haren tijd, — een' tijd van vnistregt. En dat woord is niet hard, wat men er ook van zeggen moge en al verwijst men ons ter vergelijking eer naar eenen vroegeren tijd, waarin de toestand der neutralen nog erger was, ja niet of weinig verschilde van dien der vijanden ¹⁾.

Zeker, vergelijking met een' toestand van lateren tijd kan ons dikwijls in onze beoordeeling onbillijk doen zijn; maar daar staat tegenover, dat vergelijking met een' toestand van vroegeren tijd ons ook dikwijls te toegevend daarin maken kan; willen wij dus een onbevangen oordeel uitspreken, dan mochten wij ons van die vergelijking onthouden, en de bepalingen van het *Consolato* op zich zelve beschouwen. En bij eene zoodanige beschouwing gelooven wij tot de door ons uitgesproken meening regt te hebben.

Wij zien hier immers in strijd met het soevereiniteitsregt van den neutralen staat over zijne schepen de leer gehuldigd,

---

„lieu, où les marchands ne pourraient pas réaliser l'accord, qu'ils ont
„fait, si ces marchands sont des hommes connus, et tels, qu'il n'y ait
„point à craindre l'inexécution de l'accord fait avec eux, l'amiral ne
„doit point leur faire violence; et s'il leur fait violence, il est obligé
„de payer le dommage qu'ils souffriront; mais si, par événement, les
„marchands ne sont pas des gens connus, on ne peut pas payer le
„rachat, l'amiral peut agir, comme il a été dit.”

¹⁾ Vergelijk EUGÈNE CAUCHY. *Le droit maritime international, considéré dans ses origines et dans ses rapports avec les progrès de la civilisation*. Paris 1862. I, p. 351. „Il y a deux manières”, zegt hij van het *Consolato* sprekende, „d'apprécier ces articles: on peut les
„comparer aux principes d'une justice plus exacte, qui se sont fait jour
„longtemps après; on peut d'autre part, les rapprocher de l'état de choses
„antérieur, par rapport auquel ils étaient eux-mêmes un progrès. Ce
„dernier mode d'appréciation est celui qui me semble le plus équitable
„pour faire à chaque époque la part, qui doit lui appartenir.”

dat de belligerent daarop zijne oorlogsregten mag uitoefenen; ja, hiermede niet tevreden en alsof men bevreesd was, dat de zoo gemakkelijk verkregen prooi het nog te dikwerf zoude ontkomen, loofde men eene premie uit voor den neutralen schipper, zoo de door hem vervoerde waren genomen werden, en bragt men hem alzoo, door hem een oogenschijnlijk voordeel aan te bieden, in verzoeking zijne bevrachters te verraden. Dit aan den schipper oogenschijnlijk toegekende voordeel zien wij in de bepaling omtrent het vrachtloon. Volgens deze immers had hij aanspraak op zijn geheele vrachtloon, „tout le fret, qu'il aurait dû recevoir, s'il „avait porté la cargaison là où il devait la décharger”, en zulks natuurlijk wanneer het schip onder weg werd aangehouden, en dus die reis nog niet volbragt, met andere woorden, dat vrachtloon nog niet verdiend was. Beval nu de bevelhebber van het oorlogschip om hem terstond de lading over te leveren, dan kon de neutralschipper zijns weegs gaan, en had hij dus eene winst in tijd; van dien tijd kon hij weder gebruik maken, om een nieuw contract aan te gaan, dat misschien even voordeelig voor hem zoude afloopen. Wenschte daarentegen de bevelhebber van het oorlogschip, dat hij de lading zoude behouden tot op de aankomst in eene veilige haven, dan moest hij eene overeenkomst met hem aangaan voor den vervoer van de prijs gemaakte lading, en al hetgeen hem krachtens die overeenkomst uitbetaald werd, was dan voor hem natuurlijk zuivere winst.

Zoo scheen het, maar zoo was het inderdaad in den regel niet. Want de kans voor den schipper om eene nieuwe lading in te krijgen verminderde natuurlijk, naarmate er meer ladingen door den vijand werden prijs verklaard. De onderdanen der oorlogvoerende partijen lieten natuurlijk liever hunnen handel stilstaan, dan hunne koopwaren den vijand in handen te spelen, en zoo werkte het door hen geleden nadeel natuurlijk weder op den neutralen schipper terug.

Maar men liet het niet bij schending van het soevereiniteitsregt van den neutralen staat, en bij het indirect toebren-

gen van nadeel aan zijne onderdanen; men ontzag zich niet om zelfs het neutrale schip in den grond te boren, zoo de kapitein weigerachtig was aan het bevel van den belligerent om de lading naar eene veilige plaats te brengen, te voldoen, terwijl in dit geval dezen alleen de verpligting was opgelegd, om de menschenlevens, die zich aan boord bevonden, te redden ¹⁾).

Dit in het eene geval, dat de lading alleen van den vijand is; laten wij nu nog even het andere geval gade slaan, waarin alleen het schip den vijand toebehoort.

Dan moet de bevelhebber den kooplieden aanbieden: „un „pacte raisonnable.” Wij willen nu nog niet eens nagaan, wat in de praktijk daaronder verstaan werd, wij willen ons nu nog slechts aan de voorschriften van het *Consolato* houden, en aannemen, dat het in de praktijk ook wezenlijk een redelijk aanbod was. Dan *moesten* de kooplieden dat aanbod aannemen, zij werden alzoo genoodzaakt iets te koopen, waarvan zij anders den eigendom volstrekt niet zouden gewenscht hebben; dat voor hen uit den aard der zaak op dit oogenblik, in den moeilijken toestand waarin zij zich wegens de vrees voor hunne lading bevonden, veel meer waarde had, dan zij er ooit voor konden terugkrijgen; — en daarenboven, waren zij nog gehouden het volle vrachtloon te betalen, even alsof de lading de plaats der bestemming bereikt had, waarheen zij ze dan nog, na het geleden oponthoud, voor hunne rekening, brengen moesten. Zij hadden dus in het kort, behalve hunne verpligtingen als bevrachters, ook nog de lasten van den vervoer, terwijl de belligerent de lusten daarvan had.

Behoeft het ons nu al niet te verwonderen, dat dusdanige

¹⁾ Ten onregte beweert m. i. CAUCHY o. l. pag. 353—4, dat zelfs deze verpligting eigenlijk meer in schijn, dan in der daad bestond, omdat volgens de woorden van het Consulaat geene autoriteit hem daarvan rekenschap kon vragen: „quelles que soient les demandes et plaintes, „qu'on lui en fasse.” Immers het schijnt duidelijk dat deze woorden wel op het „couler bas” maar niet op het „sauver des personnes” betrekking hebben.

bepalingen tegen het einde der 14^e eeuw in zwang waren, vreemd is het toch voorzeker, dat de latere meer beschaafde tijd ze bleef handhaven, ja, dat er in onzen tijd nog zoo vele stemmen opgaan, die ze hemelhoog blijven verheffen. Alleen het staatsbelang, dat helaas! nog maar immer te dikwerf, met miskennis van het belang der volkeren, op den voorgrond wordt gesteld, kan ons zoodanigen lof verklaren.

Het *Consolato del mare* bevat dus, naar wij zagen, de beide volgende regels omtrent het regt van *confiscatie*:

1°. *Vijandelijk* goed aan boord van een *neutraal* schip is goede prijs; maar de schipper heeft aanspraak op vrachtloon.

2°. *Neutraal* goed aan boord van een *vijandelijk* schip is vrij, maar de neutrale koopman is verplicht het vrachtloon te betalen aan den bevelhebber van het prijsmakende schip.

Van het regt van *onderzoek* vinden wij in het *Consolato* geen gewag gemaakt. Dat het echter desniettemin, in welken vorm dan ook, omtrent denzelfden tijd in zwang moet geweest zijn, schijnt uit den aard der zaak te volgen. Wanneer dat regt toen niet bestaan had, hoe zoude de belligerent dan hebben kunnen weten, of het schip, hetwelk hij voor zich had, een vijandelijk of een bevriend schip was, en of het vijandelijke goederen aan boord had of niet? PARDESSUS noemt dit regt dan ook „une conséquence évidente” van het systeem van het *Consolato* ¹⁾ en op eene andere plaats zegt hij: „Il suffit de faire observer ici que dans le système adopté „par le Consulat, il est impossible de ne pas reconnaître un „droit de visite ou au moins de *vérification du chargement.*” ²⁾

HAUTEFEUILLE in zijn *Origines, progrès et variations du droit maritime international* ³⁾ bestrijdt deze meening en zoekt den oorsprong van het regt van onderzoek eerst in de 17^e

¹⁾ PARDESSUS II Introd. p. 121 et 122.

²⁾ PARDESSUS II, Ch. XII, p. 303 (note 4).

³⁾ HAUTEFEUILLE. *Origines*. Tit. III, Ch. I, Sect. II, § IV, p. 140 sqq.

eeuw. In zijn *Droits et devoirs des nations neutres* ¹⁾ zegt hij echter met ronde woorden: „(ce pouvoir) il existait déjà „à l'époque où le consulat de la mer fut rédigé.”

In waarheid verschillen echter deze beide meeningen noch van elkander, noch van die van PARDESSUS. Het komt er slechts op aan te bepalen, wat men onder „*droit de visite*” of „*visite*”, zoo als HAUTEFEUILLE het voorzigtig noemt, wil verstaan. Wil men er een eigenlijk zoeken onder begrijpen, dan voorzeker kan men niet zeggen, dat dit toen reeds in gebruik was, maar verstaat men er alleen onder hetgeen PARDESSUS noemt: „*une vérification du chargement*”, d. i. une vérification, die juist niet door zoeken, maar op elke andere wijze kan geschieden, dan behoort zeker de „*visite*” reeds in dezen tijd te huis.

En hoe geschiedde nu die „*verificatie*”? Zij bestond, zegt HAUTEFEUILLE „*en une simple enquête verbale*.” ¹⁾ De onzijdige moest opregtelijk antwoorden op de vraag, of hij vijandelijk eigendom aan boord had en dat antwoord onder eede bekrachtigen; de belligerent moest dan aan die verklaring geloof hechten.

Eerst in lateren tijd in de 17^e eeuw is het eigenlijke *onderzoek* in gebruik gekomen.

Confiscatie van het schip als straf wegens verzet tegen het onderzoek is natuurlijk even oud als het regt van onderzoek zelf.

Wij zien dus dat bij het einde der 14^e eeuw zoowel het regt van *confiscatie* als van *onderzoek* van het schip gevestigd zijn. Vóór dat wij echter er toe overgaan de verdere ontwikkeling van beide regten te schetsen, moeten wij op ecne omstandigheid van bijzonder gewigt opmerkzaam maken. Wij hebben tot hiertoe gesproken over verbodsbepalingen van

---

¹⁾ HAUTEFEUILLE. *Droits et Devoirs*. Tome III, Tit. XI, Ch. I, Sect. II, p. 18.

Romeinsche keizers en van pausen; wij hebben gevoelens aangchaald van beoefenaren van het Romeinsche regt; wij hebben gebruiken vermeld, die bij vele handeldrijvende volkeren in zwang waren en wetskracht hadden. Wij hebben zulks doende, ons echter nog niet op het terrein van het eigenlijke Volkenregt bewogen.

De wetten der Romeinsche keizers golden alleen voor dat bepaalde land, hetwelk wij het Romeinsche rijk noemen. En al is dat rijk nu ook van nog zulk eenen omvang geweest, en al heeft het ook nog zulk een' invloed op de wereld uitgeoefend, zijne wetten waren niets meer dan inwendige wetten, bevelen aan zijne onderdanen, eenzijdige bepalingen, niet het uitvloeijsel van eene wilsovereenstemming tussehen meerdere volken of van eene gewoonte, die tussehen die volken zoude geheerscht hebben. Eene overtreding van die wetten was geene schending van het volkenregt; het was slechts een vergrijp tegen den staat. Het begrip van volkenregt vordert 1°. *volken*, eene veelheid, 2°. eene overeenkomst 't zij uitdrukkelijk, 't zij stilzwijgend, tussehen die volken. Hier hebben wij slechts één volk, en de wilsuiving van dat volk heeft alleen eene nationale, geene internationale kracht.

Evenmin kunnen wij aan de beoefenaren, aan de uitleggers van die wetten het gezag toekennen, dat wij aan leeraren van het volkenregt zouden toekennen. En het is duidelijk: de omvang der stof beperkt natuurlijk den werkkring der arbeiders. De doctoren van het civiel regt, de uitleggers der wetten van éénen bepaalden staat, kunnen in de uitlegging dier wetten bij ons het hoogst mogelijke gezag hebben, op het gezag van leeraren van het volkenregt hebben zij geene aanspraak; want daartoe ware het noodig geweest, dat dit hun ter bearbeiding gegeven ware.

En hetgeen wij van de wetten der Romeinsche keizers zeiden, wij zeggen hetzelfde van die der pausen. Waar de oude historie ons inwendige wetten van een' Romeinschen staat aanwijst, wijst de middenhistorie ons op de inwendige wetten van een' Christenstaat. De bullen der pausen ver-

vangen de constituties der keizers ¹⁾. Het zijn de pausen, die, zooals wij aantoonen, den Christenen verbieden handel te drijven met de Sarracenen, even als de Romeinsche keizers zulks verboden met de barbaren.

En al waren er thans volken, die onderling meerder verkeer hadden, die overeenkomsten sloten, een eigenlijk volkenregt kon zich, belemmerd als het was door die pauselijke magt, nog niet ontwikkelen. Wel zien wij vorsten hier en daar tractaten sluiten, maar wat baatte het, wanneer er eene magt bestond, die door een enkel woord de vorsten van hunnen troon, de tractaten van hare kracht berooven konde ²⁾? Wel zien wij volken in hunnen handel gebruiken aannemen, en daardoor een *Consolato del mare*, eene verzameling van die handelsgebruiken verrijzen, maar, daargelaten nog, dat die verzameling wel bevatte, „id quod apud quosdam gentes peraeque custoditur”, maar van een *jus inter gentes* geen schijn of schaduw had ³⁾, de historie dier handelsgebruiken

¹⁾ LAURENT, *Histoire du droit des gens*, Tom. 6. *La papauté et l'empire*, Ch. II, Sect. III, § I, p. 101. „Le pape dans cette doctrine (du pouvoir temporel), est seul roi, maître et seigneur de l'univers.”

Eodem, Tom. VI, p. 319. „Indépendance nationale et papauté sont deux choses incompatibles. Si le pape a la plénitude de la puissance spirituelle, les nations cessent d'être souveraines; si les nations veulent être souveraines, la papauté devient impossible.....
„La papauté n'avait donc pas à lutter contre les nationalités, car elles n'existaient pas.”

Eodem, p. 376. „Au treizième siècle on était loin de la primitive église. Les successeurs des humbles apôtres dominaient sur les rois et les empereurs: Rome chrétienne renouvelait l'empire de Rome païenne.”

PHILLIMORS, II Cap. V, § 322, p. 334. „The kingdoms of the earth were at the disposal and under the supremacy of the servant of the servants of God.”

²⁾ PHILLIMORS II, § 54 en § 297.

³⁾ HAUTEFEUILLE, *Origines etc.* Tit. III, Ch. I, Sect. II, § 3, p. 136, merkt het te regt op: „Le consulat de la mer n'est pas un acte solennel, ce n'est pas même la loi intérieure d'un peuple; c'est une simple collection des usages adoptés par la plupart des nations rive-

zelve (men denke slechts b. v. aan het ontstaan van den wissel) leert ons, hoe ook hier die pauselijke magt een struikelblok voor hunne vrije ontwikkeling was.

Kunnen wij dus het tot nog toe behandelde niet beschouwen als behoorende tot het eigenlijke volkenregt ¹⁾, iets anders is het daaraan allen invloed op het latere volkenregt te ontzeggen. De wetten der Romeinsche keizers zijn daarvoor van het uiterste gewigt geweest. Zij hebben aan die mannen, wier geleerdheid wij moeten bewonderen, al hebben wij voor hunne schriften, die zich in eene spitsvindige en dikwerf ijdele casuïstiek verdiepen, weinig sympathie, gelegenheid gegeven tot het aanroeren van kwestien, die zich in dat latere volkenregt noodzakelijk moesten voordoen. En de scherpzinnige redeneringen dier geleerden, hunne fijne onderscheidingen, onderscheidingen, die tot op onzen tijd zijn overgegaan en een deel van de volkenregtswetenschap zijn blijven uitmaken, hebben de taak der latere schrijvers aanmerkelijk verligt, en zijn (wij gaven het reeds boven te kennen) op de latere wetgevingen van grooten invloed geweest.

Die invloed is evenmin aan het *Consolato del mare* te ontzeggen; vele tractaten toch, later gesloten, namen de daarin voorkomende bepalingen over ²⁾, vele schrijvers maakten die bepalingen tot een voorwerp hunner naauwkeurige onderzoekingen.

En wat de pauselijke bullen betreft, zij moesten reeds

„raines de la Méditerranée. Il n'a jamais reçu la sanction d'aucun pouvoir souverain, et quelle que soit sa valeur comme législation commerciale, il n'a aucune force comme acte international.”

¹⁾ VON OMPEDA. *Literatur des Völkerrechts* § 44 p. 161, „denn „was nicht existiret, davon kann man keine Geschichte schreiben, und „in der That hat gar keine Völkerrechts-Wissenschaft vor dem Grotio, „der der eigentliche Schöpfer derselben ist, existiret”, etc.

²⁾ Velen, zelfs nog PHILLIMORE, zijn zoo ver gegaan van te beweren, dat tractaten, die omtrent de regels „*vrij schip vrij goed*” en „*vrijandelijk schip vijandelijk goed*” of het tegendeel zwegen, moesten gerekend worden de regels van het *Consolato* weder in het leven te roepen.

daarom gewigt voor ons hebben, omdat zij den laatsten hinderpaal tegen de vrije ontwikkeling van dat *jus inter gentes*, dat Europeische volkenregt, opwierpen; omdat de geschiedenis van het verval der pauselijke magt tevens is de geschiedenis van de opkomst van dat volkenregt ¹⁾.

Het begin van dat verval dagteekent van de 14de eeuw. In 1302 zien wij een' strijd ontstaan tusschen koning PHILIPS IV, den Schoone, van Frankrijk en paus BONIFACIUS VIII. Die strijd was reeds door de vorige eeuwen voorbereid. Hij was reeds voorbereid door de *Pragmatieke Sanctie* van den Heiligen LODEWIJK; hij was reeds voorbereid door de verontwaardiging der publieke opinie over de verdorvenheid der geestelijken, eene verontwaardiging die zich in de volkspoëzy van dien tijd lucht gaf. Wij zien reeds een' PIERRE CARDINAL (den JUVENALIS der 13de eeuw, gelijk LAURENT hem noemt ²⁾), de vorsten tot dien strijd aanmoedigen, en door zijn: „Charles Martel savait bien mieux gouverner son clergé” op hunne magt indachtig maken.

En de strijd ontbrandde. „La France”, zegt LAURENT, „ne voulait pas s'anéantir dans la Papauté” ³⁾. De koning wil de geestelijkheid laten deelen in de belastingen. De paus wil het verhinderen, en verbiedt het hem. De koning stoort zich niet aan het verbod. De paus vaardigt eene bul uit, waarbij hij den koning voor eene kerkvergadering daagt om zich over zijn bestuur te verantwoorden. De koning verschijnt niet en verbrandt de bul. De paus doct den koning in den ban, en is op het punt om hem af te zetten en zijne landen aan den Duitschen keizer ALBERT van

¹⁾ Het is dan ook niet vreemd dat het werk van NIJG DE GROOT, *de jure belli et pacis*, te Rome op den index geplaatst werd.

²⁾ LAURENT o. l. VI, p. 377.

³⁾ LAURENT, p. 379. „Au quatorzième siècle la Papauté trouve un concurrent dans un élément social, qui n'existait pas au onzième. „Le génie national s'éveille; à peine a-t-il conscience de lui même, „qu'il sent que l'indépendance à laquelle les peuples ont droit est incompatible avec la suprématie des papes.”

Oostenrijk te schenken, toen de koning hem in staat van beschuldiging stelt, en te Anagni door WILLEM DE NOGARET gevangen nemen en allersmadelijkst behandelen laat, ten gevolge waarvan hij, hoewel door de inwoners van Anagni verlost, tot razernij vervalt en sterft ¹⁾. PHILIPS weet daarna paus CLEMENS V, een Franschman van geboorte, te bewegen zijne residentie naar Avignon over te brengen, waardoor hij, zoo als ROTTECK terecht zegt: „als Herr des Umgebenden „Gebietes auch Herr des Papstes ward“.

Niet lang daarna ontstaat er een strijd tusschen den keizer van Duitschland, LODEWIJK van Beijeren (IV), en de pausen JOHANNES XXII en BENEDICTUS XII. Het besluit van den Rijksdag te Frankfort (8 Aug. 1338) was daarvan het gevolg ²⁾. Even als die tusschen PHILIPS en BONIFACIUS in Frankrijk, zoo heeft deze strijd de magt des pausen in Duitschland geknakt ³⁾. Voeg daarbij de scheuring in de

¹⁾ Een zijner persoonlijke vijanden, zegt men, SCIARRA COLONNA, die NOGARET vergezelde, sloeg hem met zijnen ijzeren handschoen in het aangezicht.

PHILLIMORE II, Cap. V, § 322, p. 334.

KARL VON ROTTECK, *Allgemeine Geschichte* V, Kap. 3, § 5. „Er „(PHILIPS IV) ward der Rächer der bürgerlichen Majestät gegen die „Anmassungen der Hierarchie.“ GUIZOT, *Histoire de la civilisation en France depuis la chute de l'Empire Romain*, p. 266. Édit. Charpentier.

Zie over den invloed die ook deze strijd had op de erkenning van den derden stand in Frankrijk: GUIZOT o. l. p. 144 en p. 175, waar hij aantoonst, dat PHILIPS niet, zoo als ROTTECK l. l. zegt, voor het eerst den derden stand opriep.

²⁾ Daarin werd verklaard dat: „die Kaiserliche Würde und Gewalt „unmittelbar von Gott sey; dasz Wer von allen oder mehreren Kurfür- „sten zum Kaiser oder König gewählt worden, keine päpstliche Bestäti- „gung brauche, sondern König oder Kaiser vermöge der Wahl sey.“

PHILLIMORE l. l. schijnt zich verschreven te hebben, waar hij dit besluit aanneemt als een gevolg van de handelwijze van Paus CLEMENS VI tegen keizer LODEWIJK. Deze immers werd eerst paus vier jaren later, in 1342.

³⁾ ROTTECK o. l. VI, Kap. I, § 11-14. LAURENT o. l. VI, p. 394 sqq.

kerk op het einde der 14^e eeuw, toen zoowel te Rome als te Avignon een paus zijnen zetel had ¹⁾, de steeds toenemende zedeloosheid der pausen, waaronder wij monsters als een' JOHANNES XXIII en een' ALEXANDER VI aantreffen, en eindelijk de kerkhervorming, en de pauselijke magt is gebroken, en de Christenstaat is te niet.

Thans is eerst de weg voor een eigenlijk volkenregt gebaad. En gedurende deze gebeurtenissen begint het zich dan ook langzamerhand te ontwikkelen. Zuivere begrippen omtrent het wezen van het volkenregt heeft men echter in den eersten tijd nog niet. Eene reeks van geschriften, die omstreeks dezen tijd in het licht verschijnen, als van FRANCISCUS VICTORIA ²⁾, van zijn' leerling DOMINICUS SOTO ³⁾, JOHANNES OLDENDORP ⁴⁾, FERDINAND VASQUEZ ⁵⁾, BALTHAZAR AYALA ⁶⁾, FRANCISCUS SUAREZ ⁷⁾, BENEDICTUS WINKLER ⁸⁾ en van zoovele anderen, geeft hiervan het bewijs. FRAN-

¹⁾ Eens een derde te Pisa, ALEXANDER V (1409).

²⁾ FRANCISCUS VICTORIA 1480—1546. Hij schreef: *praelectiones theologicas*, waarvan eene in twee deelen gesplitst: *de Indis et jure belli*.

³⁾ DOMINICUS SOTO, 1494—1560, *de justitia et jure*.

⁴⁾ JOHANNES OLDENDORP (1506—1567). *Isagoge seu elementaria introductio juris naturae, gentium et civilis* 1539. Over hem v. OMPEDA § 46. v. KALTENBORN, *die Vorläufer des H. Grotius*, Abth. II p. 11.

⁵⁾ FERDINAND VASQUEZ (1509—1566), *Controversiae illustres*. Hij onderscheidt het eerst tusschen *jus gentium primaeum* en *jus gentium secundarium*.

⁶⁾ BALTHAZAR AYALA (1548—1584), *de jure et officiis belli*. Antwerpen 1597. Zie over hem v. OMPEDA, § 49, p. 168 en 170 en § 290, p. 615; v. KALTENBORN, *die Vorläufer des H. Grotius*, p. 183 sqq. en vooral WHEATON, *Histoire des progrès du droit des gens*. I, p. 41—47.

Hij was Groot-Provoost van het Spaansche leger in de Nederlanden, onder bevel van PABMA, aan wien zijn werk ook is opgedragen.

⁷⁾ 1548—1617. *De legibus ac Deo legislatore*.

⁸⁾ 1579—1648. *Principia juris*, 1615. Zie verder over de hier genoemde schrijvers: v. OMPEDA. § 46—49. v. KALTENBORN. Abth. I, pag. 181 sqq. en Abth. II. WHEATON, *Histoire des progrès du droit*

CISCUS SUAREZ is de eerste, die tusschen een *jus gentium* en een, zooals men het later noemde, *jus inter gentes* ¹⁾ onderscheidt, hoewel hij dat onderscheid in de toepassing toch uit het oog verliest. Beter is het reeds met ALBERICUS GENTILIS ²⁾ gesteld. „Dieser”, zegt VON OMPTEDE, „ist „der erste Gelehrte, der sich einige wahre Verdienste um „die Völkerrechts-Wissenschaft erworben hat”.

Aan HUGO GROTIUS ³⁾ echter, met wien dit tijdvak sluit, komt de eer toe den grond gelegd te hebben tot hetgeen wij thans noemen: het Europeische volkenregt. Hij is het, die het eerst het onderscheid tusschen het *jus gentium* en het *jus inter gentes* duidelijk gemaakt heeft ⁴⁾. Zijn werk, *de jure*

---

des gens depuis la paix de Westphalie. I. Introduction pp. 32 sqq. TELLEGEN. Cap. II. Cf. et AZUNI. II, Ch. I, Art. 2, § 6, p. 28. GABINUS DE WAL, *Inleiding tot de wetenschap van het Europeesche volkenregt*, p. 164 sqq. CAUCHY II, p. 11 sqq.

¹⁾ Cf. WHEATON I. l. p. 33. (ibique cit.) MACKINTOSH. *Progress of Ethical Philosophy*. Sect. 3, p. 51. TELLEGEN, p. 23.

Het is de Engelsche regtsgeleerde ZOUCH, die het eerst den naam *jus inter gentes* ter onderscheiding van het *jus gentium* gebruikt heeft.

²⁾ 1551—1611. Hij schreef *de jure belli*, (1588) *de legationibus*, *Advocationes Hispanicae*. Cf. H. DE GROOT, *de jure belli et pacis*. *Prolegomena*. § 38. V. OMPTEDE, § 49.

³⁾ 1583—1645.

⁴⁾ Zie over hem de schoone rede van CRAS, *oratio, qua perfecti jurisconsulli forma in Hugone Grotio spectatur*. Amst. 1776.

Het is misschien de zucht om zijnen landgenoot GENTILIS (te Ancona geboren) den eerepalm toe te kennen, die AZUNI van GROTIUS zeggen doet: (II, p. 31) „qu'il n'ait fait autre chose que charger d'une immense et souvent inutile érudition les matières traitées avec précision „par GENTILIS.”

Ruim een tiental jaren geleden is er eene stem uit Turin opgegaan, ten gunste van eenen derden mededinger, een' Piemonteese, met name PETRINUS BELLUS (1502—1575), wiens werk *de re militari et de bello* in 1558 verscheen. Het is de hoogleeraar PASQ. STAN. MANCINI, die zich in zijne openingsrede *della nazionalità come fondamento del dritto delle genti*. Torino 1851, p. 15 sqq., zoo als hij zegt niet om der wille van

belli et pacis, zegt WHEATON ¹⁾, „fit la plus grande impression sur tous les princes et hommes d'état de cette époque, et contribua singulièrement à régler leur conduite politique. . . . . Gustave Adolphe dormait avec le traité de Grotius sous son oreiller pendant la guerre qu'il fit en Allemagne pour défendre les libertés de l'Europe”.

En wanner een man als GUSTAAF ADOLF in tijd van oorlog zooveel waarde hecchte aan de lessen van GROTIUS, is het dan te verwachten, dat die mannen, welke dat groote werk, den Westfaalschen vrede, hebben tot stand gebragt, op zijne wenken geen' acht zouden geslagen hebben? Ongetwijfeld niet, en gerustelijk meenen wij te mogen aannemen, dat GROTIUS ook van meer dan gewonen invloed moet geweest zijn op dat gewigtige historische gedenkstuk, hetwelk naar waarheid mag genoemd worden: „the first fundamental pact of Europe wich struck at the root of the foreign temporal authority of the Pope, — the last relics of which disappeared from the Code of International law, when this great statute was engrafted on it” ²⁾.

Zien wij thaus, na deze naar ons oordeel noodzakelijke

zijne hoorders, maar om hulde te doen aan de waarheid, verplicht acht te protesteren tegen het onrecht BELLUS aangedaan. Immers, zoo gaat hij voort: „Nato il BELLO nel 1502, ben molti anni innanzi la pubblicazione delle opere del Grotio et del Gentile compose ed intitolò a FILIPPO II di Spagna un libro giuridico Della Guerra, il quale per le materie trattate, per la loro disposizione, per quella forma logica di argomentazione, che era a grado del suo secolo, ed anche per la erudizione di che non ha difetto, a prima vista si riconosce esser servito all' uno ed all' altro scrittore di esempio e di guida.” etc.

Het werk van BELLUS is te vinden in de verzameling: *Tractatus Tractatum*. Bij v. KALTENBORN. *Die Vorläufer des II. Grotius* vinden wij naauwelijks meer van hem, dan zijnen naam. v. OMPERDA maakt niet eens van hem gewag.

¹⁾ WHEATON, *Hist.* I. Introd. p. 54. GAB. DE WAL, *Inleiding tot de wetenschap van het Eur. Volkenrecht*, p. 167—170. Vergelijk boven bl. 19.

²⁾ PHILLMORE II. § 45, p. 58.

uitweiding, wat er van de regten van *confiscatie* en van *onderzoek* geworden is van af het einde der 14^e eeuw, den tijd, waarin wij ze verlieten, tot aan dien Westfaalschen vrede, waarvan wij zoo even spraken.

Regt van confiscatie.

Wij hebben boven de hardheid van de regels van het *Consolato del mare* aangetoond. Nogtans, in het tijdvak, waarmede wij ons thans bezig houden, werden zij bij het verkeer der volkeren onderling vrij algemeen in praktijk gebragt, en zoo zij al niet altijd werden aangenomen, zij werden toch zelden of nooit verzaacht.

In de 15^e eeuw zien wij deze regels meestal ten volle bevestigd, zoowel door tractaten als door inwendige verordeningen. Dit geschiedde in het tractaat van Westminster van 1406, tusschen HENDRIK IV van Engeland en JAN zonder Vrees, hertog van Bourgondië en graaf van Vlaanderen ¹⁾, hetwelk door dat van 1478 ²⁾ bevestigd werd; in dat van 1446 tusschen HENDRIK VI van Engeland en ISABELLA, hertogin van Bourgondië, namens PHILIPS den Goede gesloten ³⁾ en van 1496 tusschen HENDRIK VII van Engeland en graaf PHILIPS den Schoone ⁴⁾.

In een punt verschillen echter al deze tractaten van het *Consolato del mare*, namelijk hierin, dat zij geen van alle vrachtloon toekennen aan den neutralen schipper.

¹⁾ DUMONT II. P. 1, p. 302. LAMPREDI, *du commerce des peuples neutres en temps de guerre* II. p. 15. Alleen voorwerpen van contrabande, „armes, artilleries, canons et autres choses semblables et susceptibles „d'invasion”, werden daarbij uitgezonderd.

²⁾ DUMONT III. P. II, p. 28. A. KLUIT. *Index Chronologicus sive Prodromus ad primas lineas historiae foederum Belgii foederati*, p. 20. N°. 79.

³⁾ DUMONT III. P. I. p. 558. KLUIT, p. 15, N°. 59.

⁴⁾ Het Groot Commerce-Tractaat. DUMONT III. P. II, p. 318 et 336. KLUIT, p. 23, N°. 89.

Het tractaat van 13 Februarij 1460 gesloten te Westminster voor den tijd van vier jaren, tusschen HENDRIK VI van Engeland en de republiek Genua, neemt ook hierin de bepaling van het *Consolato* over ¹⁾).

Het staat echter in dit opzigt alleen. Dat van 2 Julij 1468 tusschen EDUARD IV van Engeland en FRANS II, hertog van Bretagne, kent wederom geen vrachtfloon toe en gaat zelfs zoo ver, dat het even als het tractaat van 1417 tusschen HENDRIK V van Engeland en JAN zonder Vrees ²⁾, met afwijking van den eenen regel van het *Consolato* ook den neutralen eigendom aan boord van vijandelijke schepen prijs verklaart ³⁾. En in 1486 wordt er een tractaat gesloten tusschen HENDRIK VII van Engeland en denzelfden hertog FRANS van Bretagne, dat met het vorige daarin geheel overeenstemt ⁴⁾.

Wat de inwendige verordeningen aangaat, vestigen wij het eerst de aandacht op ons vaderland, dat in dezen tijd, ook aan den regel van het *Consolato*, door laatstgemelde tractaten verworpen, getrouw bleef. De neutrale eigendom toch aan boord van vijandelijke schepen was vrij; men ging daarbij, zoo als GROTIUS ons verhaalt, uit van de praesumptie, dat al hetgeen op een vijandelijk schip gevonden werd, ook 's vij-

¹⁾ „Nec caricabunt aut portabunt in navigiis eorum supra dicta bona aut mercimonia alicujus inimici nostri, aut inimicorum nostrorum, et casu quo fecerint, petiti et interrogati per nostros, dicti Januenses debent immediate et sine dilatione (mediante juramento suo eadē subditi nostri fidem debent) veritatem dicere et fateri et quae et qualia bona inimicorum nostrorum vel inimici ducunt in navibus suis et illa sine difficultate tradere et deliberare capitaneis vel ducentibus navigia nostra pro custodia maris, vel aliis subditis nostris, quos obviare contingeret navibus dictorum Januensium, ubicumque super mare recipiendo, pro rata navis, sive affructamenti hujusmodi mercium inimicorum.” LAMPREDI II, 8.

²⁾ DUMONT II. P. 2, p. 90.

³⁾ RYMER V. P. II, p. 161. WHEATON, *Hist.* I, p. 87. LAMPREDI, II, p. 11.

⁴⁾ LAMPREDI II, pag. 11.

ands eigendom was; behoorde het eenen neutrale toe, het moest bewezen worden. „Atque ita,” zoo voegt hij er bij, „in Hollandia nostra, jam olim anno scilicet 1338, flagrante „cum Asiaticis bello, frequenti Senatu judicatum, et ex „judicato in legem transiisse comperi” 1).

Deze plaats van GROTIUS heeft tot eenige bezwaren aanleiding gegeven. Welke toch is die „*Senatus frequens*”, die in 1338 eene zoodanige beslissing zou hebben genomen? Het Hof van Holland kan er, zoo als BYNKERSHOEK reeds heeft opgemerkt, niet wel mede bedoeld zijn, want dit is eerst ongeveer eene eeuw later door PHILIPS van Bourgondië opgericht.

Daarbij komt, dat de beslissing, waarvan gewaagd wordt, zoo weinig bekend was, dat zelfs een man als BYNKERSHOEK er rondweg voor uitkomt, dat hij ze nergens heeft kunnen vinden, en de waarheid van het verhaalde dus alleen op het gezag van GROTIUS aanneemt 2).

Beide bezwaren kunnen echter uit den weg geruimd worden. Tot te gemoet koming van het eerste kan ons eene andere plaats van GROTIUS zelven dienen 3). Dáár toch vinden wij dezelfde beslissing onder het jaartal 1438 vermeld. In 1438 was er oorlog met de Hanze-steden en was het Hof van Holland reeds opgericht. Het is daarenboven uit de oude Memorialen van dat Hof ten duideliĳkste gebleken, dat het in dien tijd cognitie en jurisdictie in geschillen over de opgebrachte prijzen heeft gehad, van welke zaken na de Unie

1) GROTIUS, *de jure belli et pacis*. L. III, C. 6, § 6.

2) BYNKERSHOEK, *Quaestiones juris publici* I. C. 13. „Plane ego „inscitiae meae indignor, quod hanc anni 1338 sententiam nec reperim, quia nec intelligam, quis Senatus id judicare potuerit; constat „enim plena fide, integro fere saeculo post, Curiam Hollandiae demum „instituisse Philippum Burgundum.”

En een weinig verder: „Ad rem ipsam quod attinet, quamvis illa „anni 1438 sententia diligentiam meam fugerit, Grotio tamen, id „adfirmanti, etiam sine sponsore credo.” etc.

3) GROTIUS, *de jure belli et pacis* L. III. C. 1, § 5 (noot 6).

BARBEYRAC, *ad Grotium*. L. III. C. 6, § 6.

van Utrecht door de Collegiën der Admiraliteiten kennis is genomen ¹⁾. Immers toen de graaf van Holland en Zeeland den 28 April 1438 een verbod uitvaardigde tegen het nemen van goederen, die niet aan den vijand toebehoorden, droeg hij aan het Hof die judicatuur op. De vermelding van het jaartal 1338 is dus aan eene drukfout toe te schrijven.

En wat het tweede bezwaar aangaat, hoewel wij niet met juistheid kunnen weten op welke beslissing GROTIUS gedoeld heeft, zooveel is zeker dat er onderscheidene beslissingen van het Hof in den geest van het *Consolato del mare* bekend zijn, en dat BYNKERSHOEK zich dus niet ten onregte op het gezag van zijnen grooten voorganger verlaten heeft.

Immers de kapers, uitgezonden nadat het Hof in naam van den Graaf en volgens zijne Ordonnantie den 14 April 1438 ²⁾ brieven van représaille verleend had tegen den hertog van Holstein, de zes Hanze-steden Lubeck, Hamburg, Lunenburg, Rostock, Wismar en Stralsund en tegen Pruisen, deden maar al te zeer hunnen plicht en meer dan hunnen plicht. Goederen van vriend noch vijand waren voor hen veilig en hunne stoutheid ging, niettegenstaande de bevelen van den graaf, zoo ver, dat deze zich eindelijk den 22 September 1440 genoodzaakt zag, wegens de „grootte ende menichvoudige klachten, dat die voirsz. Wtleggers, die Coipluyden „wt alrehande nacien, die geene Vijanden en syn, ende oic „onse Ondersaten ons voirsz. Lande van Hollant, ende van „Zeelant zwairlyke beschaedigen buyten wegen van redenen, „dat ons alsoo in geenrewys langer te gehengen en stact”

¹⁾ Zie dat uit de extracten van het vierde Memoriael van Mr. JAN ROSA, Griffier van den Hove van Holland, Zeeland ende Vriesland, voorkomende in de *Juridique Observatiën* van Mr. JOHAN DE MAUREGNAULT, Praesident van het Hof, en Rade Provinciael over Holland, Zeeland ende Vriesland. 's Gravenhage 1758. Zie ook het vierde hoofdstuk dier *Observatiën*, bl. 229; en de Ordonnantie van den Graaf, bl. 230, N°. 50. Vergelijk ook bl. 240, N°. 53.

²⁾ DE MAUREGNAULT, *Juridique Observatiën*. Vierde Hoofdstuk, bl. 207, N°. 40.

te bevelen „mit sonderlinge ernste”, dat aan iederen kaper, „geboden zoude worden „op syn lyff en goet, dat hy niet „weder wt en vaire”, tot tijd en wijle dat anders door hem mogt worden bevolen ¹⁾).

Het nemen van al die goederen had inmiddels, zoo als natuurlijk is, tot vele beslissingen van het Hof aanleiding gegeven. Deze nu toonen ons aan, dat hetgeen GROTIVS ons mededeelt omtrent die praesumtie, volgens welke hetgeen aan boord van vijandelijke schepen gevonden werd, ook voor vijandelijken eigendom werd gehouden, niet volkomen juist is. Het Hof toch vaardigde in overeenstemming met het bovenvermelde verbod van den graaf van 24 April 1438, op den 4 Junij van dat jaar eene Ordonnantie uit, waarbij, wel verre van zulk eene praesumtie aan te nemen, integendeel veel mildere voorzieningen werden getroffen omtrent die goederen, waarvan het twijfelachtig was of zij vriend of vijand toebehoorden. Deze Ordonnantie toch gelastte den kapers „dat sy „den drie steden van Hoirne, Eynhuysen ende Medemblicke mit BEYNGAERT SCEY, Casteleyn van Medemblicke „voirn. overleveren sullen in geschrifte al alsulke goede, als „zy aengehaelt hebben in de voirn. Schepen wesende..... „ende soe wes bi hamluden bevonden wesen sal dat vyanden „goeden syn, die sullen sy den voirn. Capiteynen laten deylen „ende buyten, ende van 't geent dat sy bevinden sullen „vriende goet te wesen dat en sal men paerten noch deylen „in geenrewys, mair denghenen die dat toebehoort ende „vriende syn weder geven; *voirt wairt saick dat sy enich goet „aengehaelt ende genoemen hebben of nemen sullen dair twyffel „in wair oft vriende of vyanden goet is, ende dat verderflyck „goet sy, dat sullen die drie steden ende Casteleyn voirn. „vercopen ENDE 'T GELT DAIR OF LEGGEN IN GEWAIRDER-*

¹⁾ DE MAUREGNAULT o. l. Vierde Hoofdstuk, bl. 249, N°. 59. Zelfs beval de Graaf „die voirsz. Uytleggers te vervolgen, om die te becrachtigen ende te vangen, ende ons gevangen te leveren in onser „Vangnisse in den Haage.” bl. 229, N°. 49.

„HAND TER TIJT TOE DAT MEN ALLE BESCHEYT DAIR OP
 „WETEN SAL, ende dair dat geen verderffelic goed en is, soe
 „sal men dat laten leggen sonder verminderen TER TIJT TOE
 „&c. GELYK VOTRSZ. IS”¹⁾.

In dien geest zijn dan ook geschillen ten opzichte van door de Enkhuizenaren opgebragte prijzen, door het Hof beslecht²⁾; en werd dan ook aan die van Rouaan, wegens ten onrégte genomen goederen, in een Spaansch schip geladen, schade-loosstelling verleend³⁾.

Dit wat deze praesumtie aangaat. Wat de regels van het *Consolato del mare* betreft, uit het aangevoerde blijkt reeds, hoezeer zij omstreeks dezen tijd in ons vaderland hebben gegolden en hoe GROTIUS ons dus in de hoofdzaak goed onder-richt heeft; het zal echter niet ongepast zijn hier nog op eene met deze regels niet strijdige beslissing te wijzen, die om het opmerkelijke geval waarbij zij genomen werd, nog wel de aandacht verdient.

De zaak was deze: Twee Gentsche burgers, GRIFFOEN HAGEMAN en PETER VAN DER KERCKEN, hadden te la Rochelle een Spaansch schip gekocht en bevracht. Schip en lading naar Gent bestemd, werden onder weg eerst door kapers van Hoorn, Enkhuizen en Alkmaar genomen, vervolgens door de Hamburgers prijs gemaakt, en eindelijk weder door andere Enkhuizer kapers hernomen. De Gentenaren kwamen nu voor het Hof hun goed opeischen, bewerende daarenboven dat de kapers gezworen hadden hun bij hunne aankomst in Holland te leveren „alle die goeden, die zij zouden mogen bewyzen „dat zij daer inne hadden hi mluden toebehoerende.” De verweerders voerden hiertegen aan, dat zij het schip genomen hadden omdat het den Spanjaarden, hunnen vijanden, toebehoorde, en dat zij meenden, „alsoe die goeden op vyanden „*bodem*”⁴⁾ lagen, dat zy dairom verbeurt waren”, dat daar-

¹⁾ DE MAUREGNAULT, p. 232, N°. 51.

²⁾ Zie dat bij DE MAUREGNAULT, p. 234, N°. 52 en p. 236, N°. 53.

³⁾ DE MAUREGNAULT, p. 247, N°. 58.

⁴⁾ Opmerkelijk is het bij de beschouwing van onzen regel dat de

enboven die goederen later weder aan den vijand, de Hamburgers, ontnomen en dus „dubbelt verbeurt” waren.

De eischers gaven hierop bij replick te kennen, dat ook de Hamburgers hun goed ten onregte genomen hadden, en dat, zoo deze ze behouden hadden en op hunne beurt niet weder daarvan waren beroofd geworden, zij ze van hen zouden teruggcöischt hebben; maar dat, zoo als de zaak thans was, de Enkhuizenaren, als eerste en laatste nemers, „schul-„dich wacren, dair of verrechtinge te doen.”

Nadat de verwoorders vervolgens nog in dupliek hun regt hadden volgehouden, zonder nogtans nieuwe gronden daarvoor aan te voeren, werden zij bij sententie van den 19 November 1441 in het ongelijk gesteld en veroordeeld den eischeren „van allen hoeren voirconocmde goeden verrech-„tinge ende wederkeringe te doen, tot sulken pryse, als re-„delic wesen sal,” etc. ¹⁾.

Bepaalde men zich alzoo in ons vaderland tot het prijsverklaren van den vijandelijken eigendom, niet anders was het in Frankrijk gesteld. Dit blijkt uit de ordonnantie van KAREL VI van het jaar 1400 ²⁾ en uit het Reglement van FRANS I van 1517 ³⁾, die beide het verbod inhouden om andere dan vijandelijke schepen en koopwaren prijs te verklaren. Weldra begon men echter van dit systeem af te wijken

woorden *schip* en *bodem* synonyma zijn. Dat alleen moet ons reeds doen vermoeden, dat zij bestaan tot eene hooge oudheid opklimt. Wat het volk spreekt is het best geschikt ons aan te toonen wat het volk denkt. De taalstudie is daarom als hulpwetenschap, ook van het Volkrecht, van zeer veel gewigt.

¹⁾ DE MAUREGNAULT, p. 263 sqq., N°. 63. Zie daar ook de Sententie interlocutoir van 10 Sept. 1439 in een ander belangrijk geval met eif opgebragte Engelsche schepen, dat ook nog ten bewijze van de erkenning der regels van het Consulaat kan strekken, p. 252 sqq. (en vooral 254—5) N°. 61; alsmede p. 237 sqq., N°. 59; p. 250, N°. 60; p. 260, N°. 62.

²⁾ *Ordonnance sur le fait de l'Admirauté*. LEBEAU, *Code des prises*. T. I, p. 1.

³⁾ LEBEAU. T. 1, p. 5.

en het „*separatorum separata est ratio*” aan de „*vis attractiva*” de plaats te doen ruimen. Men nam dus een systeem aan, dat wij bij de Bartolisten boven ook reeds hebben aange- troffen, doch hetwelk daar op de *omnium bonorum publicatio* gegrond was, eene straf, die, zooals iedere andere, uit krachte van eene inwendige verordening wel wegens *juris civilis*, maar niet wegens *juris gentium delicta* kan opgelegd worden. Toch paste men dit systeem *analogice* op de be- trekkingen der volken onder elkander toe, zonder het daarbij eenige aandacht waardig te keuren, dat men zich hier op een geheel ander terrein bevond, en zich eene be- voegdheid aanmatigde, waarop men met geene redelijkheid aanspraak konde maken.

Dit stelsel der *vis attractiva*, hetwelk in den Franschen regtsgeleerde DE MORNAC eenen verdediger heeft gevonden, is het eerst door de Ordonnanties van koning FRANS I van 1533 en 1543 ingevoerd. Het wordt in het volkenregt uitge- drukt door den regel: „*Robe d'ennemi confisque celle d'ami.*”

Het was de eerste stelselmatige afwijking van het tot dien tijd nagenoeg algemeen aangenomen gebruik, maar het was eene afwijking van kwaad tot erger. Tot nu toe had men den neu- trale schade berokkend; thans ging men hem wegens zijnen handel met den belligerent straffen. Men vergenoegde er zich thans niet mede dien handel te belemmeren door vij- andelijk goed, aan boord van neutrale schepen gevonden, prijs te verklaren; neen! men liet dat schip zelf, men liet zelfs de aan neutralen toebehoorende lading in dat lot deelen. Het was thans niet genoeg, dat de neutrale koopman, die zijn goed in een schip van een' der belligerenten geladen had, door het opbrengen van dat schip oponthoud leed, maar, even alsof het bevrachten eene schending der neutra- liteit ware, beschouwde men die lading even als eene vijande- lijke, en verklaarde die, even als het schip, voor goeden prijs ¹⁾.

¹⁾ LEBEAU I, p. 9. Cf. HEINRECCIUS, *de nav. ob vect. merc. velik. comm.* II, § 7. WHEATON, *Hist.* I, 155, (ibique cit.) *Life of sir L. Jenkins* II, 720.

De gestrengheid dezer ordonnanties vond navolging in die van 1584 ¹⁾ en in de Portugesche wetten ²⁾. De Fransche ordonnantiën van 1639 onder LODEWIJK XIII, en van 1645 onder LODEWIJK XIV brengen ons echter weder tot de regels van het *Consolato* terug.

Tegenover deze afwijking van het *Consolato* in strengerem, staat nu echter eene andere in milderen zin, die wel eigenlijk meer in het volgende tijdvak te huis behoort, maar die wij toch thans reeds niet onvermeld kunnen laten, omdat de sporen daarvan zich nu reeds beginnen te vertoonen. Die afwijking is de regel: „*vrij schip, vrij goed.*”

Waar wij van dien regel beginnen te spreken, willen wij even in het voorbijgaan aanstippen, dat in het jaar 1604 ACHMET I, Sultan van Turkije, zich jegens HENDRIK IV van Frankrijk en in 1612 jegens onze Staten verbond om den vijandelijken eigendom, op Fransche en Nederlandsche schepen geladen, ongemoeid te laten ³⁾.

¹⁾ LEBEAU I, p. 19.

²⁾ GROTIUS, *de jure belli et pacis*. I. I.

³⁾ Immers in art. 12 van de capitulatie van 1604 (want daar de verbindtenis slechts eenzijdig is, kunnen wij het geen eigenlijk tractaat noemen), lezen wij o. a.: „Voulons et commandons, que les marchandises, qui seront chargées à nolis sur vaisseaux français, appartenant aux ennemis de notre Porte, ne puissent être prises, sous couleur qu'elles sont de nos dits ennemis, puisqu' ainsi est notre vouloir.” DUMONT, V, P. 2 p. 39 N°. 21.

En art. 25 van die van 1612 luidt aldus:

„Soder cenige Cooplyuden ende Christenen, die geen Vrede met ons en hebben op de scheepen van de voorschreve Nederlanders eenige goederen laden sullen, sal men het selvigen goet niet mogen confisceren, onder 't pretext dat het andere luyden toekomt, geen Vrede met ons hebbende; ende ingevalle yemant van de voorsz. 't sy wech gaende uyt de Landen van mijn Rijk ofte uyt andere Landen, 't sy komende om haer Coopmanschap te doen in de schoepen van de voornoemde Nederlanders in sulcken kas tot Slaven gemaakt waer, sal hem datelijck syn vryheyt gegeven worden.” DUMONT V. P. II, p. 205. *Groot Placaet-Boeck* III, p. 382.

Groote aandacht zijn deze capitulaties echter niet waardig; van meer gewigt is hier een tractaat, tusschen de Nederlanden en Frankrijk gesloten. De Nederlanders toch hadden zware verliezen geleden ten gevolge van de strenge ordonnantie van 1584, krachtens welke hunne schepen, met vreedelijke goederen beladen, benevens de overige lading, in het lot dier goederen deeleude, genomen werden. Luide beklagden zij zich hierover bij het Fransche hof, en deze klagten waren van dat gevolg, dat op den 18 April 1646 tusschen beide landen een tractaat gesloten werd, over welks rigtige interpretatie men later heeft gestreden, en tot boordeeling waarvan wij het noodig achten hier een gedeepte van den considerans en het betreffende artikel te laten volgen:

„A quoy Sa Majesté voulant pourvoir par un bon Reglement, et en attendant remedier au mieux qu'il luy sera possible, aux inconveniens, qui naissent tous les jours de l'execution de ladite Ordonnance, *et se relacher de la rigueur d'icelle pour quelque temps en faveur des dits sieurs les Etats,*” etc.....

Art. I. „Qu' en attendant que l'on ait fait un bon Reglement, on surseoira l'execution des Articles de l'Ordonnance du Roy HENRY III, de l'an 1584 sur le fait de la Marine, portant *que les Marchandises appartenantes aux Ennemis, donnent lieu à la confiscation de celles des Amis,* et ne sera plus observée ny pratiquée à l'égard des Sujets des Sieurs les Estats Generaux des Provinces-Unies des Pays-Bas, pendant le temps de quatre années, en telle sorte que les navires qui trafiqueront avec la Patente de l'Admiral des Provinces-Unies..... *seront libres et rendront aussi toute leur charge libre, bien qu'il y eust dedans de la Marchandise, même des grains et legumes appartenans aux Ennemis: sauf et excepté toutefois les Marchandises de Contrebande,*” etc. 1).

De strijd over de interpretatie van dit tractaat behoort tot

1) DUMONT VI. P. I, p. 342.

het volgende tijdperk. Voor het tegenwoordige mochten wij ons tot de enkele vermelding bepalen.

Wij hebben thans het regt van *confiscatie* van neutrale schepen en goederen behandeld voor het geval dat zij met vijandelijke goederen be- en in vijandelijke schepen geladen waren, zoodat het lot dat zij ondergingen eigenlijk een gevolg was van het contract van bevrachting, met onderdanen van een' der oorlogvoerende partijen gesloten; — wij zagen evenwel boven dat dit regt van confiscatie uitgeoefend werd, ook zonder dat zij op zoodanige wijze met een' der belligerenten in aanraking kwamen, maar dat het zich zelfs tot *neutrale* schepen, met *neutrale* goederen beladen, uitstrekte. Wij wezen er daar immers reeds op ¹⁾ dat de Europese vorsten in hunne oorlogen tegen elkander, in navolging der pausen, meestal 't zij allen handel, 't zij alleen den handel in bepaalde voorwerpen (contrabande) met den vijand verboden. Soms ook werd dit verbod van allen handel (en in zooverre kan het tot eene hooge oudheid opgevoerd worden ²⁾ tot belegerde en geblokkeerde plaatsen beperkt. Overtreding dier verschillende verbodsbepalingen had confiscatie ten gevolge. Ook te dien opzichte mochten wij dus dit regt beschouwen.

Wij kunnen hier drie gevallen onderscheiden:

- 1°. Alle handel, zelfs die in voorwerpen van contrabande en met belegerde en geblokkeerde plaatsen, wordt toegelaten.
- 2°. Alle handel wordt verboden.
- 3°. Alleen de handel in contrabande en met belegerde en geblokkeerde plaatsen wordt verboden.

Wij meenen te mogen betwijfelen of in de praktijk voorbeelden van het eerste geval kunnen bijgebracht worden.

¹⁾ Zie p. 41.

²⁾ „It is not a new operation of war”, zeide Lord STOWELL in een' zijner uitspraken, „it is almost as old and as general as war itself.” (*The Hurtige Hane*).

Zooveel alleen is zeker, dat er, maar dan ook nog zeer zeldzaam en allcen met betrekking tot contrabande, tractaten in dien zin gesloten zijn. Van dien aard is het tractaat van 1468 tusschen EDUARD IV van Engeland en hertog FRANS van Bretagne, hetwelk echter door dat van 1486, tusschen beide landen gesloten, daarin niet werd nagevolgd; zoomede dat van 1492 tusschen Frankrijk en Engeland ¹⁾. Ook het tractaat van 1642 tusschen Engeland en Portugal kan onder deze categorie gerangschikt worden, hoewel dit nogtans in één geval de confiscatie der contrabande toelaat, namelijk dan, wanneer zij direct van de havens van Portugal naar Spanje vervoerd werd ²⁾.

Meer gewoon is het verbod van allen handel met den vijand. Het schijnt zelfs, dat het in ouden tijd een vast gebruik was, dat men bij het uitbreken van den oorlog zulk een verbod uitvaardigde, en zich dan uit krachte daarvan geregtigd achtte de overtreders met confiscatie van hunne goederen te straffen. Zoo verbood, (behalve de boven aangehaalde voorbeelden van ouderen datum dan het *Consolato* ³⁾), graaf PHILIPS de Goede in 1436 allen handel met de Engelschen ⁴⁾ en vaardigde in 1438 het hof van Holland in zijnen naam eenen „*Wairnbrieff*“ uit, waarbij alle handel met de Oosterlingen verboden werd ⁵⁾. De bewoordingen waarin deze brief vervat is, zijn merkwaardig genoeg om ze hier op te teekenen, als een bewijs voor hetgeen wij zoo even aanvoerden, dat men te dier tijde, na het doen van het verbod, meende gedaan te hebben al hetgeen men konde en waartoe men in redelijkheid verplicht was, zoodat men dan ook geloofde alle schuld van de voor den neutrals nadce-

¹⁾ LEIBNITZ, *Codex juris gentium diplomaticus*, 201.

²⁾ DUMONT VI. P. I, p. 238. RYMER IX. P. 2, p. 90.

³⁾ Ook de door de Deenen aan de Engelschen opgelegde belasting, *Danegeld* genaamd, was zijnen oorsprong verschuldigd aan eenen oorlog, die door een zoodanig verbod van wege de Engelschen was ontstaan.

⁴⁾ DE MAUREGNAULT, *Juridique Observatiën*, p. 184.

⁵⁾ Deze „*Wairnbrieff*“ is te vinden bij DE MAUREGNAULT, p. 207, N°. 40.

lige gevolgen gerustelijk van zich te kunnen afschuiven ¹⁾).

Maar niet altijd lieten de neutralen zich dat verbod aanleunen. Dit toont ons o. a. de houding van Lubeck, hetwelk in 1458 zijnen handel met Malmoë en Memel niet wilde staken, niet-tegenstaande Dantzig daarop aandrong ²⁾. En in 1469 dwong dezelfde stad den koning van Denemarken om de schade te herstellen, die hare inwoners door zijne onderdanen in hunnen handel geleden hadden ³⁾. Ook de Hollanders weigerden in 1551 aan het verbod van Lubeck om hunnen handel met Denemarken te blijven voortzetten, gehoor te geven ⁴⁾; en over het geheel zijn de voorbeelden van dergelijk verzet tegen de willekeurige bevelen der oorlogvoerende partijen lang niet zeldzaam ⁵⁾.

¹⁾ „Ende syn oick verdragen by gemeynen Rade dat men niet gehengen en wille dat yemant after desen tijt in den voirsz. ses Steden „in Pruyssen of oistwairts treeken sal ter Zee met enigen Comanseip- „pen” enz. . . . . „ende up dat dan nyemant bescadicht en „worde die onseuldich wesen mochte dair ons wairlic van herte leede „toe wesen soude, so wairnen wy dairom mit desen Brieve enen yge- „liken ende sonderlinge alle die ghene die neringe ter Zee plegen te „hantien, dat him een ygelie waechte te doen ende te hantien van dat „voirsz. is, ende wairt dan also dat yemant van den vutleggers van desen „Lande hier en boven ende om deser saken wille bescadicht of dat „syne genomen worde, dat God verhoeden wil, wij noch die van desen „Lande en willen dair of in toecomende tijden geen verrechtige doen „noch enige ansprake dair af lyden, want wy ende die van desen Lan- „den voirsz., mit deser wairningh ons selven geguyt willen hebben.”

²⁾ Drie jaren te voren, in 1455, had Dantzig den Hollanders eveneens den handel met Koningsbergen verboden. GROTIUS, *de jure belli et pacis*, III, C. 1, § 5 (noot 6).

³⁾ MEURSIUS. *Historia Danica*, L. I, p. 16, 17.

⁴⁾ GROTIUS l. l. Dat de Hanze-steden, wanneer zij in oorlog waren den handel met den vijand verboden, is des te opmerkelijker, omdat zij, wanneer zij neutraal waren, steeds vooraan stonden om de regten der neutralen zoo hoog mogelijk op te voeren en met den meesten nadruk te verdedigen. Cf. WHEATON. *Hist.* I, p. 88. PÜTTER, p. 154—156. „Ihre Uebermacht und Handelseifersucht verlockte sie zu solcher „Willkür und Ungerechtigkeit.”

⁵⁾ Zie dat bij Mr. A. PLOOS VAN AMSTEL, *Verhandeling over het*

Somtijds ook trachtte men zich door tractaten de vrijheid van handel met de eventuele vijanden van zijnen mede-contractant te verzekeren. Van dien aard zijn de tractaten van 1484 tusschen Frankrijk en de Hanze-steden, en van 1485 tusschen Frankrijk en Portugal ¹⁾, waar dan weder andere tegenover staan, zoo als dat van 1519 tusschen Denemarken met Lubeck en andere steden, waarbij deze laatsten zich verbinden om gedurende een jaar geen handel te drijven met de Zweden ²⁾, dat van 1613 tusschen de Nederlanden en Lubeck, van 1627 tusschen Zweden en Denemarken, waarbij dit laatste land zich o. a. verbindt allen handel met Dantzig te beletten ³⁾ enz.

De Fransche Ordonnanties van 1543 en 1584, waarvan wij boven spraken, en wier gestrengheid wij daar aantoonden, hielden nogtans geen verbod in om met den vijand handel te drijven. Daarentegen zien wij in onzen tachtigjarige strijd met Spanje van zoodanige verhindering van weërszijden vele voorbeelden. Reeds in het jaar 1575 zond koningin ELIZABETH van Engeland WILLIAM WINTER en ROBERT BEALE naar de Nederlanden om er zich te beklagen over het aanhouden van Engelsche schepen, die zich naar Spaansche havens hadden willen begeven ⁴⁾.

Deze aanhouding nogtans had niet uit kracht eener verordening plaats gehad; onze Staten toch zagen om de voorhen zelve daaruit voortspruitende nadeelige gevolgen, in het begin van den opstand, zeer tegen het uitvaardigen eener zoodanige Ordonnantie op ⁵⁾. Ook de vrees om neutrale

Recht van Commercie tusschen onzijdige en oorlogvoerende volken. Amst. 1760, p. 98 sqq.

¹⁾ LEIBNITZ. *Codex juris gentium diplomaticus*, 197, 199.

²⁾ DE REEDTZ, p. 59.

³⁾ GROTIUS, I. I. DUMONT, V, P. 2, p. 231.

⁴⁾ GROTIUS, I. I. CAMDEN ad annum 1576.

⁵⁾ Cf. VREEDE. *Inleiding tot eene geschiedenis der Nederlandsche diplomatie*, IIe Ged., 1^e St., p. 130. WAGENAAR. *Nederlandsche historie*, Dl. VII, Boek XXVII, p. 355.

staten aanstoot te geven, bragt daartoe het hare bij. Van daar dan ook dat de eerste placaten van de staten van Holland op dit stuk alleen verbodsbepalingen tegen de ingezetenen inhielden ¹⁾, en dat zelfs aanvankelijk die, welke ook op de neutralen betrekking hadden, nog in den considerans de volgende clausule bevatten: „hoopende aen den „Coningen, Princen ende Vorsten van de andere omleggende „Rijcken ende Landen soo vele te doen, dat sy insgelijcks „den toevoer totten selven onsen Vyanden sullen verbieden, „of ten minsten ons toelaten den selfden te mogen by „alle mogelijke middelen beletten, omme daerdoor den vyant „allen mogelijcken afbreuck te doen” ²⁾. Het is eerst in de placaten van Leycester, dat deze clausule gemist wordt ³⁾.

Alle deze bepalingen werkten echter slechts voor korten tijd; reeds een placaat van 4 Julij 1591 bepaalt zich wederom tot een eenvoudig verbod aan de onderdanen, zonder ook zelfs dezen allen handel te verbieden ⁴⁾.

Ook Engeland, dat zich te voren bij ons daarover beklaagd had, nam soortgelijke maatregelen, toen het met Spanje in oorlog geraakt was, gelijk o. a. het verbod van 1589 getuigt ⁵⁾, krachtens hetwelk weldra vele schepen, vooral van de Hanzesteden, prijs verklaard werden. Vele klagten werden daarover van de Duitschers, als ook van de Polen, vernomen, die zich met kracht tegen deze handelingen aankantten, omdat zij in strijd waren met het volkenregt. De Engelschen verdedigden nogtans hun gedrag op twee gronden, die ons het bewijs geven, hoe zij van de onregtmaticgheid

¹⁾ *Placaten van 21 Dec. 1580, 22 Mei 1582, 23 Maart 1583. Groot Placaet-Boeck I, 1098, 1100, 1102.*

²⁾ *Placaet van de Staten van Hollandt van 27 Julij 1584. Groot Placaet-Boeck I, 1104; Placaten van de Generale Staten van 22 Junij en 27 Julij 1584. Groot Placaet-Boeck I, 1072.*

³⁾ *Placaten van 4 April, 18 Julij en 4 Augustus 1586. Groot Placaet-Boeck I, 1082, 1088, 1092.*

⁴⁾ *Groot Placaet-Boeck I, 1108.*

⁵⁾ *GROTIUS, Historia rerum Belg., L. VIII. p. 372.*

van het verbieden van den neutralen handel op zich zelf, overtuigd waren; zij beweerden namelijk: 1°. dat de prijs verklaarde schepen contrabande vervoerden, en 2°. dat hun deze handel krachtens oude tractaten verboden was ¹⁾. Ter verdediging van het verbod zelf voerden zij geen enkel argument aan.

Tegenover Frankrijk nogtans volgde Engeland eene andere gedragslijn. Dit blijkt ons uit de omstandigheid, dat, na den vrede van Vervins tusschen Frankrijk en Spanje in 1598, koningin ELIZABETH den koning van Frankrijk verlof verzocht om de Fransche schepen naar Spanje bestemd te mogen onderzoeken, ten einde te constateren of er ook contrabande aan boord was, hetgeen echter geweigerd werd, omdat zulks een middel zoude zijn om den handel met dat land te storen.

Het jaar daaraanvolgende in 1599, toen het te voorzien was, dat onze Staten, als représaille-maatregel tegen Spanje ²⁾, wederom den neutralen handel zouden verbieden, werd door den Franschen gezant DE BUZANVAL een krachtig vertoog daartegen ingediend ³⁾. Er werd daarin vooral gedrukt op het nadeel, dat uit een zoodanig verbod zoude voortvloeijen, niet alleen voor de neutralen, maar ook voor de Staten zelve, die zich daardoor ligt vele vijanden zouden op den hals halen. „Il y a danger”, zoo drukt de gezant zich uit, „que „cet État ne boive la lie en se pensant entretenir de la dou- „ceur du vin..... Je vous diray qu'il faut ou que vous „vous prépariez à l'inimitié et hostilité de tous vos voisins „et de toutes nations qui ont paix avec l'Espagne, — ou „bien que les estimiez tous si lasches et si foibles, ou bien

¹⁾ GROTIUS, *de jure belli et pacis*. I. III. C. I. § 5 (noot 6). CAMDEN, ad annum 1597. Ook de koning van Denemarken zond in 1597 een gezantschap aan onze Staten, om op de vrijheid van handel met Spanje aan te dringen.

²⁾ Vergelijk DE MAUREGNAULT, *Juridique Observatiën*. p. 134.

³⁾ VREDE, *Lettres et négociations de Paul Choart, Seigneur de Buzanval et de François d'Aerssen*, pp. 359—366. (Mémoire de M. DE BUZANVAL sur la liberté du commerce des neutres du 15 Mars 1599).

„si respectueux à l'intérêt qu'ils ont à la conservation de
 „vôtre État, que non-obstant la servitude que voulez mettre
 „à la liberté de leurs États, ils ne lairront pour cela de
 „vous favoriser et s'accommoder à vos imperfections. Je ne
 „crois pas que vous vous chargiez volontiers de tant d'en-
 „nemis", etc.

Het is niet vreemd, dat Frankrijk juist nu de vrijheid der
 neutralen begon te verdedigen; de vrede van Vervins toch
 was in het vorige jaar gesloten, en Frankrijk dus van belli-
 gerent neutraal geworden; daarenboven tijdens de vorige
 placaten „on était bien aise", zoo als BUZANVAL zegt, „de
 „laisser croître cette épine, que feu M. le Prince d'Orange
 „avait mis aux pieds du Roy d'Espagne duquel la grandeur
 „étoit formidable pour lors, et la petitesse de cet État mé-
 „prisable." Thans echter was de magt der Staten zoozooer
 toegenomen, dat men dit niet langer kon dulden: „on en-
 „dure beaucoup de choses des enfans et des désespérez, qui
 „n'ont rien à perdre; lesquelles on ne souffriroit nullement
 „de personnes qui seroient en aage, bien sensées, et qui
 „auroient de quoy," etc.

Het vertoog van BUZANVAL had nogtans geene uitwer-
 king. Op den 2 April volgde het verwachte placaat ¹⁾,
 zonder dat de koning van Frankrijk daarvan te voren tijdig
 genoeg onderrigt was om zijne onderdanen te kunnen waar-
 schuwen. Dit wekte het misnoegen aldaar in zoo hooge
 mate op, dat men zich over het gebeurde in bittere woorden
 tegen den Nederlandschen gezant VAN AERSSSEN lucht gaf.
 Het gevolg daarvan was, dat niet alleen OLDENBARNEVELT
 mondeling zijne verontschuldiging daarover bij BUZANVAL
 inbragt ²⁾, maar ook een brief te dien einde aan den koning

¹⁾ *Nederl. Placaet-Boeck* I, 275. GROTIUS, *Hist.* L. VIII, „per
 „edictum vetant populos quoscunque ullos commatus resve alias in
 „Hispaniam ferre." VREEDE, *Lettres et négociations de Buzanval*,
 p. 160.

²⁾ *M. de Buzanval à Mr. de Villeroy (Lettre du 8 Mai 1599)* bij
 VREEDE o. l. p. 161: „Je Pai trouvé (Bernefeld) troublé et confus

geschreven werd, waarbij men, hoewel zich tot verdediging van het placaat op het volkenregt beroepende ¹⁾, echter tevens te kennen gaf, dat men het ten opzichte van Frankrijk niet met groote gestrengheid zoude ten uitvoer leggen. De koning, die dan ook groote verpligting aan onze Staten had ²⁾, en dit waarschijnlijk ook uit een politiek oogpunt voor raadzaam hield ³⁾, liet zich door een en ander weldra tevreden stellen ⁴⁾.

In het latere gedeelte van onzen oorlog met Spanje wordt het gebruik, om allen handel met den vijand te verbieden, hoezeer niet geheel verworpen, toch zelden of niet op zoo groote schaal in toepassing gebragt. De Spanjaarden, schijnt het, namen, na het einde van het twaalfjarig be-

pour les paroles dures et aigres, que le Sr. ARSENS luy mande luy „avoir esté tenues.”

1) Het placaat was, zoo beweerde men „conforme le droict de tous „gens et l'uzage de tous Roys, Princes et Républiques estans en guerre, „lesquels ont toujours eu ceste liberté de défendre et empescher le com- „merce avecq leurs ennemys.” o. l. 153. *Lettres des États-Généraux au Roi* du 8 Mai 1599.

2) VEEDE, *Inleiding tot eene geschiedenis der Nederlandsche diplomatie*, 2de ged., 1ste st., p. 265. Onze Staten lieten ook niet na hem dit *implicite* onder het oog te brengen, zoo als blijkt uit een' anderen brief van BUZANVAL aan VILLEROY van 9 Mei o. l., p. 167. „Ces „Messieurs envoient au Sr. ARSENS les justifications de leur placard, „adjoutant toujours, qu'ils n'eussent jamais pensé que l'on (l') eust pris „si cruement au Conseil de Sa Majesté, veu leurs droites intentions, „alléguant ecluy qui fut fait icy en 88, duquel le feu Roy ne fit aucun „semblant, Ionant les douceurs et connivences desquelles il usoit en „leur endroit, bien qu'ils ne luy eussent jamais fait service.” etc.

3) *M. de Buzanval à Mr. de Villeroy*, (*Lettre du 8 Mai 1599*), o. l. p. 162.

4) *François d'Aerssen aux États-Généraux* (23 Mei 1599) o. l. p. 172.

Werd Frankrijk alzoo niet dan noode met het placaat onzer Staten verzoend, anders was het daarentegen met Engeland gesteld: „La Royne „d'Angleterre” zoo lezen wij in een' brief van BUZANVAL aan VILLEROY van 17 Mei „louc leur placard à pleine bouche, et dit qu'ils n'ont fait „qu'une faute, qui est d'avoir si longtemps attendu à le faire.” o. l. p. 171.

stand, nog een besluit in dien zin; het placaat onzer Staten van 1 April 1622 ¹⁾ en zelfs de ordonnantie van retorsie van 16 October 1625 ²⁾ gingen daarentegen zoo ver niet. Ook het tractaat, dat wij in datzelfde jaar (1625) met Engeland te Southampton sloten, bepaalde slechts, dat de verbodene mogendheden de andere vorsten zouden trachten over te halen den handel met Spanje af te breken, en dat zij, in geval van weigering van het daartoe gedaan verzoek, hunne schepen alleen wegens den vervoer van contrabande zouden verbeurd verklaren; overigens werd de handel vrijgelaten en zouden de schepen dus niet aangehouden worden ³⁾.

Toch zijn er omstreeks denzelfden tijd verordeningen ook van onzen kant bekend, die wederom het strenge systeem huldigen; zoo verboden onze Staten den 9 Aug. 1622 zoo wel aan ingezetenen als neutralen eenige „Vivres of Ammunitionie van Oorloge” naar ’s vijands leger voor Bergen op Zoom te brengen, welk verbod bij placaat van 2 Sept. 1624 tot alle legers van den koning van Spanje werd uitgestrekt ⁴⁾; evenzoo werd bij placaat van 21 Maart 1636 verboden, eenigen toevoer naar de forten van Spaansche zijde te brengen. Dit laatste echter was een représaille-maatregel tegen de Spanjaarden, die hetzelfde ten opzichte van Maastricht gedaan hadden, en verdient dus als zoodanig eenige verontschuldiging ⁵⁾.

Men heeft dit verbieden van allen handel met den vijand (en hiermede komen wij dan tot het derde op p. 76 door ons onderscheiden geval) wel getracht te verdedigen door het in het kleed eener blokkade te steken. Tegen zulk een algemeen handelsverbod toch hadden de neutralen altijd vele

¹⁾ *Groot Placaet-Boeck* I, p. 1112.

²⁾ *Groot Placaet-Boeck* I, p. 1116.

³⁾ AITZEMA, *Saken van Staet en Oorlogh* I, p. 1226. DUMONT V, P. 2, p. 478. VREEDE, *Gesch. der Ned. Dipl.*, IIe dl., 2^e st., p. 82.

⁴⁾ *Groot Placaet-Boeck* I, p. 1120.

⁵⁾ *Groot Placaet-Boeck* I, p. 1122. BYNKERSHOEK, *Quaestiones juris publici* I. C. XI.

bezwaren. Hierin waren neutralen en belligerenten het echter reeds van oudsher eens, dat de handel met belegerde en geblokkeerde plaatsen niet geoorloofd was. Immers iedere staat had het regt den handel met zijn gebied te beletten. Geblokkeerde streken (d. i. streken van alle kanten door den vijand ingesloten) lagen binnen een' kring van door den vijand veroverd gebied. Ook van daar kon dus die vijand allen handel weren. Om nu bij een verbod van allen handel met het geheele gebied van zijnen vijand van de zijde der neutralen geene tegenkanting te ondervinden, moest men dus eigenlijk dat gansche gebied blokkeren. Dat was evenwel onmogelijk; want daartoe ontbrak aan iederen belligerent de noodige magt. Men kwam nu echter op het denkbeeld om door middel eener fictie toch evenzeer zijn doel te bereiken, door namelijk de gewone verklaring, waardoor van de blokkade aan de onzijdige mogendheden kennis gegeven werd, te doen plaats hebben, vervolgens eenige kruisers uit te zenden, en dan te fingeren, dat het vijandelijk gebied ook *facto* door dezen was ingesloten.

Eene zoodanige blokkade heeft in ons Europisch volkenregt den naam verkregen van *fictieve blokkade* of *blokkade op het papier*.

De vernuftige inval mogt echter niet baten. Het kleed, waarin het handelsverbod gestoken was, was een zeer doorzigtig kleed, en de neutrals (de geschiedenis zal het ons leeren) bleef dan ook niet in gebricke den vermoede te herkennen en in zijn geleend gewaad te bestrijden.

De eer van de uitvinding dezer schijnblokkade wordt door sommige schrijvers, o. a. door HAUTEFEUILLE, aan ons vaderland, gedurende zijnen opstand tegen Spanje, toegekend. Ik geloof, ten onregte. Wel zagen wij boven, dat onze Staten herhaaldelijk den handel met Spanje verboden; maar van de besprokene fictie hebben wij, noch in de placaten zelve, noch elders het minste spoor kunnen vinden. Toch behoort de fictieve blokkade, waar zij dan ook moge ontstaan zijn, waarschijnlijk reeds in dit tijdvak te huis. Tijd en

plaats van haar ontstaan zijn echter juist daarom voor ons van niet zeer groot gewigt, omdat zij toch inderdaad niets anders is dan een verfijnde vorm van het ruwe verbod van allen handel met den vijand.

Omtrent de confiscatie wegens schending der *effectieve* blokkade zelve kunnen wij overigens kort zijn. Wij zeiden reeds, dat het regt van den belligerent, om den handel met belegerde en geblokkcerde plaatsen te verbieden, door de neutralen niet betwist werd. Toch duurde het nog langen tijd eer dit regt eene systematische regeling onderging. Het was het placaat onzer Staten van 26 Junij 1630 dat het eerst zulk eene regeling tot stand bragt. Dit placaat, uitgevaardigd op Consultatie der Amsterdamsche Admiraliteit, hield de volgende bepalingen in:

1°. „Dat schip en goed van neutralen, in of uit vijandelijke havenen in Vlaanderen komende, of zoo na dezelve zijnde dat ongetwijfelt is, dat zij daar in willen loopen, geconfisqueert zullen werden, omdat haar Hoog Mogende de voorschr. havenen met Oorlogschepen continuelyk beset houden, om de commercie met den vijand aldaar te beletten, 't welk van ouds in gebruik is geweest, op 't exempel van alle Princen, die ook gelijk regt in zodanige gevallen gebruiken.”

2°. Schip en lading zouden eveneens verbeurd zijn:

„Indien uyt de vragtbrieven of andere bescheiden bleek, dat de Schepen na dezelve Vlaamsche havenen gedestincert waren, niet jegenstaande zij nog verre daar van daan zijnde, wierden agterhaalt, ten ware zij *proprio motu*, eer zij in 't gesigt of gevolg van 's Lands schepen raakten, *re adhuc integra* poeniterende, veranderden, 't geen *pro re nata ex conjecturis et circumstanciis* zoude geoordeelt worden.”

3°. Evenzoo zouden schepen en ladingen goede prijs zijn:

„Welke uyt de voorschr. havenen komen (sonder nood daarin geraakt zijnde) al wierden dezelve verre daar van daan genomen, zoo lang zij van die reijse in geen vrije havenen van haar of een neutraal geweest zijn, maar geweest zijnde, niet ten ware zij in 't uytkomen der voorschr.

„havenen van 's Lands schepen gevolgt, en in een andere „haven als haar eigen, of daar de reijse gedestineert was, „gejaagt, en wederom uytkomende op zee verovert wierden.”

4°. „Op 't vierde point verklaren haar Hoog Mogende „de Schepen bij den Vijand genomen, in Vlaanderen inge- „bragt en bij Neutralen gekogt, maar in 't uytkomen van de „vijandelijke havenen *in ipso actu* of vervolg van 's Lands „schepen verovert, eer zij in haar eigen of andere vrije „havenen geweest zijn, voor goeden prinse, *gelijk van ouds „altoos gebruikelijk is geweest*, in kragte van het regt, hier- „vorens op het eerste point gcallegeert; als ook zodanigen, „welke zoo genomen en gekogt, en uijt de voorschrevene „Vlaamsche Havenen gelooopen, in andere Havenen onder „den Coning van Spanjen gearriveert, van daar komende „op zee van 's Lands schepen verovert werden” ¹).

Er zijn schrijvers, die beweren dat bij dit placaat eene fictieve blokkade werd ingesteld ²). Hoe onjuist dit beweren is, moeten ons de woorden van het placaat zelf: „*omdat „H.H.M. de voorschreven havenen met oorlogschepen continuelyk „beset houden*”, reeds voldoende aantoonen. Maar de laatste twijfel, zoo er nog eenige mogelijk ware moet verdwijnen, wanneer wij er op letten, dat toen in 1642 de blokkade niet meer zoo streng werd uitgeoefend, de confiscatie alleen tot contrabande beperkt werd, met andere woorden, dat zij toen niet meer *effectief* zijnde, ook juist om die reden ophield eenigerlei effect te hebben ³).

¹) BYNKERSTOEK, *Q. J. Publ.* I. C. IV. Het jaar daaraanvolgende in 1631 werd dit laatste punt bij antwoord der Staten van den 27 Jan. op eene Consultatie der Zeeuwsche Admiraliteit nog nader bevestigd.

²) HAUTEREUILLÉ, *Droits et devoirs* II, 248—49. CAUCHY II, 202.

³) Vergelijk ook VREEDE, *Gesch. der Ned. Dipl.* IIe ged., 2e st., bl. 34 sqq., 256 sqq.; waar wij zien, dat deze blokkade door eene magt van 30 oorlogschepen, 5 jagten en 5 fregatten werd gchaandhaafd. *Register van Holland* 27 Febr. 1627.

Bij besluit van 1 Julij 1645 (genomen nadat TROMP om inlichtingen daaromtrent verzocht had) werd dit placaat nog aanmerkelijk verzacht,

Het placaat van 1630 heeft dus, wel verre van eene fictieve blokkade in het leven te roepen, integendeel het feitelijk bestaan der blokkade als hoofdvereischte tot hare geldigheid aangenomen, en over het geheel regels vastgesteld, die de grondslag van het hedendaagsch blokkade-regt zijn geworden.

Even als de handel met belegerde en geblokkeerde plaatsen, werd ook de toevoer van contrabande algemeen voor ongeoorloofd gehouden. Slechts zelden (p. 77) werd hierop bij tractaten eene uitzondering gemaakt. De straf voor overtreding van dit verbod was zeer verschillend. De tractaten van 1625 tusschen de Nederlanden en Engeland en van 1646 tusschen de Nederlanden en Frankrijk spraken de confiscatie van schip en lading, die van 1622 tusschen de Nederlanden en Algiers ¹⁾ en van 1648 tusschen de Nederlanden en Spanje, van de enkele contrabande uit. De bovenvermelde Fransche Ordonnanties pasten hierop een regt van preëmtie (benadering) toe, zoodat de contrabande genomen werd tegen betaling der waarde ²⁾. En toen zich bij onze Staten in 1631, naar aanleiding van een verzoek tot interpretatie van het placaat van 1622, van wege de Amsterdamsche Admiraliteit, de vraag voordeed, of het schip en de overige lading ook in de verbeurdverklaring der contrabande moesten deelen, meenden de Staten, hoewel zij op de andere te gelijk voorgestelde vragen antwoordden, over deze vraag nog te moeten beraadslagen ³⁾.

Hoe het zij, welk stelsel ook hieromtrent gevolgd werd, het kwam er bij de toepassing vooral op aan, wat onder contrabande verstaan werd, eene vraag, die voorzeker in

---

zoodat toen zelfs bij eene *effectieve* blokkade alleen de contrabande verbeurd verklaard werd. BYNKERSHOEK, *Q. J. Publ. I. C. XI*.

¹⁾ DUMONT, V, P. 2, p. 413.

²⁾ „Permettons à nos dits subjects les prendre et amener à nos ports et havres et les dites munitions retenir selon l'estimation raisonnable qui en sera faite par nostre dit admiral ou son lieutenant.”
LEBEAU I, p. 17.

³⁾ BYNKERSHOEK, *Q. J. Publ. I. C. XII*,

ons volkenregt tot veel verschil van meening heeft aanleiding gegeven. Wat het Romeinsche en Kanonische regt er onder verstonen, hebben wij boven gezien; maar de lijst der daar genoemde voorwerpen werd later aanmerkelijk uitgebreid. Daar echter deze stof iets zeer onbepaalds had, heeft men zich bij onderscheidene tractaten beijverd de voorwerpen van contrabande naauwkeurig op te geven.

Eene der eerste bekende opgaven van deze soort bevat het tractaat van 1604 tusschen Spanje en Engeland, waarin de betrekkelijke artikelen luiden als volgt:

Art. IV. „Item quod neutra partium praestabit, nec praes-
 „tari per aliquos suos vasallos, subditos incolasve consentiet,
 „auxilium, favorem vel consilium, directe nec per indirec-
 „tum, ... milites, commeatum, pecunias, instrumenta bel-
 „lica, munitiones vel aliquodvis aliud auxilium, ad bellum
 „confovendum hostibus, inimicis ac rebellibus alterius partis,
 „cujuscunque generis sint, tam invadentibus regna, patrias
 „ac dominia alterius, quam se subtrahentibus ab obedientia
 „et dominio alterius.”

Art. XX. „Ita quoque cautum est ne eorum subditi in-
 „colaeve cujuscunque sint nationis, aut qualitatis, sive prac-
 „textu intercursum et commercii, sive alio quocunque quaesito
 „colore, possint eorundem Principum, aut alicujus eorum hos-
 „tes ulla ratione juvare, pecunias conferre, commeatum, arma,
 „machinas, bombardas, instrumenta bello gerendo apta, ali-
 „osve bellicos apparatus subministrare; ut qui contra fecerint,
 „sciant in se poenis acerbissimis animadversum iri, ut in
 „foedifragos ac seditiosos solet animadverti.” ¹⁾

Ook in andere tractaten van 1614 tusschen de Nederlanden en Zweden ²⁾, van 1615 tusschen de Nederlanden en de

¹⁾ DUMONT V. P. 2, p. 32. ALBERICUS GENTILIS, *Hispanicae Advocaciones*. Lib. I. C. 20. Dit Art. 20 schijnt HAUTEFEUILLE ontgaan te zijn, waar hij beweert (*Origines* 177), dat dit tractaat geene straf aan de overtreders oplegde. De laatst aangehaalde woorden bewijzen toch duidelijk het tegendeel.

²⁾ DUMONT V. P. 2, p. 249.

Hanze-Steden ¹⁾ en in vele andere komen zoodanige opnoemingen voor.

Ook de proclamaties van KAREL I van Engeland van 1625 en 1626 verdienen in dit opzigt alle opmerking, vooral de laatste, omdat zij eene zeer uitvoerige lijst van voorwerpen van contrabande bevat ²⁾.

Niettegenstaande deze verschillende pogingen, werd het onbepaalde, dat deze stof kenmerkt, nogtans niet weggenomen. Eene vergelijking van verschillende tractaten, nog op het einde van dit tijdperk gesloten, van de tractaten van 13 Oct. en 15 Nov. 1630, het eerste tusschen LODEWIJK XIII van Frankrijk en keizer FERDINAND II ³⁾, het laatste tusschen PHILIPS IV van Spanje en KAREL I van Engeland ⁴⁾, van 1632 tusschen Engeland en Frankrijk ⁵⁾, van 1647 tusschen Spanje en de Hanze-Steden ⁶⁾, van 1648 tusschen de Nederlanden en Spanje ⁷⁾ geeft ons daarvan het bewijs.

Regt van onderzoek.

Dit regt bleef nagenoeg gedurende dit gansche tijdvak op de boven vermelde wijze geregeld. Wij zien het aldus opgenomen in de reeds aangevoerde tractaten van 1406, 1417, 1446, 1460, 1478 en 1496. Het was een *onderzoek* naar *contrabande*, naar *zaken des vijands* en dus ook naar de *nationaliteit van het schip*.

¹⁾ DUMONT V. P. 2, p. 274.

²⁾ Vergelijk daarover TRAVERS TWISS, in zijn onlangs verschenen: *The law of nations considered as independent political communities*, Oxford and London 1863, 2^e dl., p. 236.

³⁾ DUMONT V. P. 2, p. 615.

⁴⁾ „ V. P. 2, p. 619.

⁵⁾ „ VI. P. 1, p. 33.

⁶⁾ „ VI. P. 1, p. 402.

⁷⁾ „ VI. P. 1, p. 439. Afzonderlijk artikel betrekkelijk handel en zeevaart, gesloten den 4 Febr. 1648.

In de praktijk beperkte het zich echter ook toen reeds in den regel niet tot eene *simple enquête verbale*, maar sloeg het ook veelal tot eene doorzoeking over, even als wij dat in lateren tijd geschieden zien. Zoo b. v. was dit in de oorlogen tusschen Venetië en Genua het geval ¹⁾. Daaruit kunnen wij ons dan ook ligtelijk verklaren, dat, zooals wij boven zagen, koning HENDRIK IV in 1598 weigerde dit regt aan de Engelschen op de naar Spanje bestemde schepen te verlenen, opdat de handel zijner onderdanen niet zoude gestoord worden ²⁾.

Zoowel bij inwendige verordeningen als bij tractaten trachtte men reeds in dit tijdvak de misbruiken, waartoe dit regt aanleiding gaf, te beperken. Daartoe strekte o. a. het plaacaat onzer Staten van 19 Julij 1605, waarbij ten strengste verboden werd „inde selve recherche eenige exorbitantie ofte „onbehoorlijkheidt met woorden, ofte wercken te ghebruijcken, maer die met alle discretie te doen, sonder yemanden „te slaen, te stooten, te injurieren, ofte van het sijne te „berooven”, etc. ³⁾, en het tractaat van 29 Maart 1632, tusschen Engeland en Frankrijk, het eerste, dat het eigenlijke *regt van onderzoek* heeft geregeld.

Bij art. 3 van dat tractaat worden hieromtrent de volgende bepalingen gemaakt:

„Que tels Navires de Guerre rencontrans en Mer les Vaisseaux Marchands ils les pourront semondre d’amener leurs voiles, à quoi les dits Navires Marchands seront tenus d’obeïr et presenter leurs Congez, Chartes Partics et Connoissemens aux Capitaines, ou à ceux qu’ils voudront envoir à bord desdits Vaisseaux Marchands qui ne pourront entrer en iceux plus de deux ou trois au plus ni exiger ou prendre aucuns droits sous pretexte de la dite visite”, etc. ⁴⁾.

¹⁾ GROTIUS, *de jure belli et pacis*. Lib. III. C. VI, § 6, noot.

²⁾ „ „ „ „ „ „ Lib. III. C. I, § 5, noot 6.

³⁾ *Groot Placaet-Boeck* I. p. 1022.

⁴⁾ DUMONT VI. P. I, p. 33.

Van deze bepalingen verschillen weinig die van het reeds meermalen besprokene tractaat van 1646 tusschen Frankrijk en de Nederlanden, waarin nog daarenboven de *doorzoeking* met zoo vele woorden uitgesloten wordt ¹⁾, en van tal van andere tractaten, die wij in het volgende tijdvak zullen ontmoeten.

Het zal niet ongepast zijn, de geschiedenis van dit tijdvak te besluiten met de vermelding van hetgeen door de publicisten van dezen tijd omtrent onzen regel of zijne beperkingen als hunne meening is te kennen gegeven. In waarheid kunnen wij immers beweren, dat de gevoelens van beroemde mannen een deel dier geschiedenis zelve uitmaken.

Wij hebben boven reeds opgemerkt, dat wij in dit tijdvak slechts twee mannen tellen, die zich met de eigenlijke volkenregtswetenschap hebben bezig gehouden; ALBERICUS GENTILIS en GROTIUS.

ALBERICUS GENTILIS ²⁾ brengt het regt van vrijheid van handel der neutralen in conflict met een regt van noodzakelijkheid, met het regt dat de belligerent heeft om voor zijn eigen behoud te waken. Het laatste is volgens hem van meer gewigt, en doet dus het andere voor zich wijken.

„Est aequo aequius”, zegt hij, „et favorabili favorabilius „et utili utilius. Lucrum illi commerciorum sibi perire nolunt, Angli nolunt quid fieri quod contra salutem suam „est. Jus commerciorum aequum est, at hoc aequius tuendae „salutis; est illud gentium jus, hoc naturae est; est illud „privatorum, hoc est regnorum.”

Hij erkent dus oorlogsregten, hoewel zij de vrijheid van handel van een ander volk belemmeren. De belligerent mag namelijk zich meester maken van hetgeen den vijand *contra salutem suam* wordt toegevoerd, d. i. van contrabande. Maar

¹⁾ „Sans faire autre plus exacte perquisition ny visite.” DUMONT VI. P. I, p. 342.

²⁾ ALBERICUS GENTILIS, *de jure belli* I, 21.

hoe in geval er buiten het *illicitum* ook *licitum* aan boord is? Deze kwestie behandelt hij ¹⁾ naar aanleiding van het geval van een Engelsch schip, dat gedurende den oorlog van Turkije met den keizer, beladen met vele andere waren en ook met eenig buskruid en anderen dergelijken voorraad, op weg naar Constantinopel door de Sardiniërs en Malthezers was genomen. Nu was de vraag: wat was prijs, ook schip en lading of alleen de contrabande? of niets? Hij neemt voor dit speciale geval om bijkomende omstandigheden (het buskruid was alleen voor de dienst van het schip aan boord, etc.) het laatste aan. Meer echter dan zijne beslissing in dit speciale geval, verdient de meening, die hij hieromtrent in het algemeen heeft en bij deze gelegenheid ontwikkelt, onze aandacht. Volgens deze zijn in geen geval de *niet verboden* goederen verbeurd. Daarentrent zegt hij: „censeo „dubium non esse jus Anglorum.” Het *licitum* is niet confiscabel om het *illicitum*, ten minste zoo lang de eigenaar daarvan niet *sciens* en *consentiens*, zoo lang hij niet *consocius delicti* is. „*Et nec est dubium*”, zegt hij, *quin sit haec communis opinio.*” Hij beroept zich voor deze meening op BARTOLUS, BALDUS, CYNUS, wier gevoelen wij boven gezien hebben, op SALYCETUS ²⁾, etc. en op de algemeene gewoonte.

Wat de confiscabiliteit van vijandelijken eigendom aan boord van neutrale schepen aangaat, deze neemt hij aan, echter even als het *Consolato del mare*, tegen betaling van vrachtfloot ³⁾. De prijsmakende belligerent moet het vracht-

¹⁾ ALBERICUS GENTILIS, *Hispanicae Advocaciones*. Lib. I. Cap. 20. BYNKERSHOEK, *Q. J. Publ.*, C. XII, zegt hiervan: „Confusa et obscura sunt, quae de his omnibus scripsit ALBERICUS GENTILIS.” Die duisterheid, waarover B. hier klaagt, is voor een groot gedeelte het gevolg van GENTILIS overdreven zucht om in weinig woorden veel te willen zeggen.

²⁾ Ad L. 3 C. *de nautico foenore*. „Irrationabile odio alterius alterum praegravari.”

³⁾ *Hisp. Adv.* I, C. 28. (*Nautum deberi pro Turcis ab Etrusco captis in navi Anglica*).

loon betalen. „Nam succedit victor in locum victi. Trans-
„eunt res cum sua caussa.”

Een noodzakelijk gevolg dezer meening is, dat hij ook het *regt van onderzoek*, het eenige middel om zekerheid te krij-
gen omtrent de nationaliteit van schip en lading, erkennen
moet. Een regt van *doorzoeking* van het schip betwist hij
echter met kracht.

„Etrusci,” zoo zijn zijne woorden, „*scrutari* navim nostram
„volebant, ut patet ex facto eorundem cum aliis. Veniebant
„itaque inturbaturi navigationem nostris, intercepturi com-
„mercium, ut patet ex facto cum aliis. Facta declarant
„voluntatem; et factum Etruscorum injustum. . . . .
„Non mihi vel mos ille (alicubi si sit) obtrudatur nunc pro
„lege maris de imperio isto navium bellicarum. Quoniam
„admitti ille mos possit ad littora Principis navium, in mari
„alio non possit” ¹⁾).

Hooren wij nu onzen GROTIUS:

GROTIUS bespreckt in zijn werk *de jure belli et pacis* ²⁾
in het algemeen de vraag, of vreemde eigendom, bij den
vijand gevonden, door den overwinnaar mag genomen wor-
den. En hij aarzelt niet hierop ontkennend te antwoorden.
Maar op de andere vraag, die daarmede samenhangt, name-
lijk of het geoorloofd is op vreemd territoir vijandelijken
eigendom te nemen, is zijn antwoord verschillend. Het is
waar, zegt hij, de soeverein van dat vreemde land kan het
verbieden en bij overtreding van dat verbod daarvoor voldoe-
doening vragen als voor eene schending van zijn gezag, maar

¹⁾ *Hispan. Adv.* I, C. 27. TELLEGEN, p. 27, verstaat deze woorden
als betrekking hebbende op het *regt van onderzoek*. Hoewel het nu
zoo vreemd niet is bij ALBERICUS GENTILIS, een gevoelen aangenomen
te zien, dat hem met zich zelve in strijd brengt, (en dit zou het
voorzeker, daar hij den regel van het *Consolato* erkent, waarvan het
regt van onderzoek een onmiddellijk gevolg is), zoo geloof ik toch dat
het woord „*scrutari*”, dat door hem gebruikt wordt, ons aantoonst, dat
hier van meer dan van een eenvoudig *onderzoek* sprake is.

²⁾ *Lib.* III, C. 6, § 5 et 26. Cf. et *Lib.* III, C. 4, § 7.

het genomene blijft aan den belligerent, die zich aan die schending van grondgebied heeft schuldig gemaakt, even als jure Romano de *dominus fundi* beletten kan, dat men op zijn land kome jagen, zonder dat daarom de jager zijn regt verliest op het wild, waarvan hij zich, in weêrwil van dien *dominus*, heeft meester gemaakt.

Iets dergelijks komt bij ALBERICUS GENTILIS voor ¹⁾: „*Licitum videtur*,” zegt deze, „*capere hostem in territorio alieno; scilicet liceat ingredi alienum agrum, venandi feras caussa, itaque liceat quoque alienum ingredi territorium, venandi hostes causa; nam bellum venatio est, et territorium nihil est aliud, quam dominium. Etiam invito domino ingressus agrum facit praedam suam.*”

Hij komt echter tot eene andere conclusie dan GROTIUS, want, zoo gaat hij voort:

„*Caeterum haec conclusio falsa est in hoste.....*
„*Alicum territorium securitatem praestat. Et mutato territorio mutatur potestas,*” etc. ²⁾.

En deze woorden van GENTILIS schijnen de zaak te beslissen, en aan te toonen, dat de vergelijking mank gaat. Immers wij hebben jure Romano met wild, d. i. met eene *res nullius* te doen, hier daarentegen is sprake van zaken van den vijand; de eerste hebben op geene bescherming van den *dominus fundi* aanspraak, juist daarom, omdat ze aan niemand behooren, en dus niemand zulk eene aanspraak kan doen gelden. Bij zaken van den vijand is dit evenwel anders; die vijand immers rekent op de bescherming van zijnen eigendom door de wetten van het vreemde land, en mag met regt vorderen dat die daaraan niet worde onthouden. Maar ook buitendien kan het onmogelijk opgaan het private eigendomsregt met het regt van den staat over zijn territoir gelijk te stellen, omdat het onwaar is „*territorium nihil aliud esse quam dominium*”, want „*territorium*

¹⁾ *Hisp. Adv.* I, C. 5, (initio).

²⁾ *Cf. et de jure belli* II, 22.

„est etiam *imperium*”, en eene schending van dat *imperium* is zeer goed zonder gelijktijdige schending van het *dominium* denkbaar.

Waar GROTIUS dus deze meening heeft omtrent het nemen van vijandelijken eigendom op vreemd territoir, spreekt het wel van zelven, dat hij de confiscatie van dien eigendom op het schip niet voor ongeoorloofd zal houden. Dit blijkt ons dan ook al ras, waar hij, al is het slechts ter loops en in eene noot, zich met dat geval bezig houdt ¹⁾.

Maar hij gaat daar verder; want hij beweert, dat het neutrale schip zelf, hetwelk vijandelijk goed vervoert, daarvoor confiscabel is, wanneer het namelijk met goedkeuring van den eigenaar van het schip daarop geladen is. Is die goedkeuring niet aanwezig, zoo gaat hij voort, dan is alleen de vijandelijke eigendom verbeurd („*alioqui res ipsae solae in „praedam veniunt”*”).

GROTIUS derhalve aannemende, dat het neutrale schip in geval van medeplichtigheid van den *dominus navis* wegens den vervoer van vijandelijken eigendom geconfisqueerd wordt, volgt hierin dus geheel de wijze van beschouwing van GENTILIS omtrent den vervoer van contrabande. En zelfs verklaart hij ook in dien zin de Fransche verordeningen van 1543 en 1584 en de Portugesche wetten, wier bepalingen wij boven bespraken.

Wat de contrabande betreft, maakt GROTIUS eene onderscheiding tusschen ²⁾:

- 1°. Zaken alleen dienstig in den oorlog, b. v. wapenen.
- 2°. Zaken van geene dienst in den oorlog.
- 3°. Zaken, zoowel dienstig in als buiten den oorlog, b. v. geld, leeftogt, schepen, enz.

Die van de eerste soort mogen den vijand niet worden toegevoerd; de neutrale toch, die mijnen vijand wapenen verschaft, houdt op neutraal te zijn, hij wordt evenzeer als vijand

¹⁾ Lib. III, C. VI, § 6, 2 en noot.

²⁾ Lib. III, C. I, § 5.

door mij beschouwd en behandeld. Die van de tweede soort daarentegen mag men hem gerustelijk brengen. En wat de derde soort betreft, hangt het van den staat des oorlogs af. Wanneer ik mij niet kan verdedigen, zonder de zaken, die den vijand worden toegevoerd, aan te houden, dan geeft de noodzakelijkheid mij daartoe het regt, mits ik ze later teruggeve. En wanneer iemand, die dat weten kon, mij door dien toevoer in de uitoefening van mijn regt verhindert, b. v. wanneer ik den vijand ingesloten heb, in dier voege dat men elk oogenblik de overgave of den vrede kan tegemoet zien, dan kan ik mij naar gelang van de door zijne schuld geledene schade op hem verhalen, even als (zoo voegt hij er bij) op hem die mijnen schuldenaar uit den kerker laat gaan, of hem ten mijnen nadeele de middelen geeft om te ontvlugten. Heeft hij mij nog geene schade aangebragt, maar willen aanbrengen, dan heb ik het regt hem door retentie van zijnen eigendom te noodzaken om voor het vervolg zekerheid te stellen.

Ook voor het geval, dat zich neutrale eigendom aan boord van een vijandelijk schip bevindt, verkondigt GROTIUS eene meening, eenigzins verschillende van die, welke hij omtrent de confiscatie van neutralen eigendom op vijandelijk territorium heeft. Vroeger schijnt hij hieromtrent nog geene gevestigde opinie gehad te hebben, zoo als BYNKERSHOEK te regt opmerkt ¹⁾. Maar die twijfel is verdwenen in zijn later uitgekomen werk *de jure belli et pacis*, waar hij als zijn gevoelen te kennen geeft ²⁾, dat hetgeen zich op een vijandelijk schip bevindt moet gepraesumeerd worden van den vijand te zijn, maar het is geene praesumptio juris et de jure; het is eene

¹⁾ Dit blijkt uit Lib. XI van zijne *Histor. Belg. ad ann. 1602*. Daar immers vermeldende dat de Hollanders in dat jaar vele schepen aan de toen aan Spanje onderworpen Portugezen ontnamen, zegt hij: „Illud obscurius, an quae captis in navibus Italicorum bona inveniebantur, in praedam cederent? Res inter acquitatem et jus belli media transigendo decisa est.” Cf. BYNKERSHOEK, *Q. J. Publ.* I, C. XIII.

²⁾ Lib. III, C. VI, § 6. 1.

praesumptie, die voor tegenbewijs vatbaar is, mits dat tegenbewijs dan ook krachtig, d. i. inderdaad een tegenbewijs zij. Kan dit geleverd worden, dan zijn de goederen, in overeenstemming met zijn boven geuit gevoelen, vrij.

Het blijkt ons dus bij zamenvatting van een en ander, dat de oorlogsregten, zelfs naar den omvang, dien GENTILIS en GROTIUS daaraan toekennen, tegen het einde van dit tijdperk nog eene zeer beduidende beperking zijn van den regel: „*ship is territoire.*”

TWEEDE TIJDPERK.

Van den Westfaalschen vrede (1648) tot op onzen tijd.

AFDEELING I.

Het schip in de territoriale wateren van eenen vreemden staat.

§ 1. *De regel tegenover zijne eerste beperking: het strandregt.*

Het strandregt was, zoo als wij gezien hebben, bij het einde van het vorige tijdperk nog niet geheel uitgeroeid. Hoewel vele wetten het verboden, het bleef ze trotseren. Hetzelfde geschiedde in het begin van het tijdvak tot welks behandeling wij nu overgaan.

In ons vaderland werd bij resolutie van de Staten van Holland en West-Vriesland van den 12 December 1663 bepaald:

„Dat het voorsz. *regt* van den *tienden penning* ¹⁾, soo op „de Eilanden van der Schelling, ende 't gunt aen alle andere

¹⁾ Een strandregt van 10 ten honderd op verongelukte schepen en goederen.

„plaetsen waer het selve uit den naem ende van wegen Hare
 „Edele Groot-Mogenden geëxerceert mogte werden, *afge-*
 „*schaft* ende *vernietigt* sal werden: gelijk hetselve afgeschafft
 „ende vernietigt werd bij desen: Met dien verstande nogtans
 „dat het geseide regt soo lang gecontinueerd sal werden,
 „ten regarde van soodanige Princen, Potentaten, Staten,
 „Provincien ende Steden, mitsgaders derselver subjecten ende
 „ingesetenen dewelke bevonden sullen werden gelijk regt,
 „in den Haren, ten opsigte van Harer Ed. Groot-Mog. on-
 „derdanen te practiseren” 1).

De *Ordonnance de la Marine* van 1681 (Liv. III, Tit. IX, Art. 1), verbiedt het wederom zonder eenige conditie van reciprociteit en plaatst de schipbreukelingen onder bescherming van den soeverein.

„Nous déclarons que nous avons mis et mettons sous notre
 „protection et sauvegarde, les vaisseaux et leurs équipages,
 „qui auront été jetés par la tempête sur les côtes de notre
 „Royaume, ou qui autrement y auront échoué, et généra-
 „lement tout ce qui sera échappé au naufrage.”

Ook in het zeerecht der overige volken komen dergelijke bepalingen voor. Aan de toenemende beschaving is het te danken dat zij thans beter in acht genomen werden dan te voren. Men meene echter niet dat de uitoefening van dit zoogenaamde regt thans terstond geheel ophield. Nog lang bleven de sporen daarvan voortbestaan. Toch geraakte het hoe langer zoo meer in onbruik, en hoewel ook onze eeuw daarvan nog niet geheel is vrijgebleven, kunnen wij toch gerustelijk beweren, dat het thans tot de historie behoort 2). Over deze beperking heeft dus de regel: *ship is territoire*, hoewel niet zonder hevigen strijd, volkomen gezegevierd.

1) Zie VERWER, *Nederlands See-rechten*, p. 271.

2) F. DE CUSSY, *Phases et causes célèbres du droit maritime des nations* I. Liv. I, Tit. II. § 43, p. 104. (ibique cit.) DOS SANTOS, *Traité du Consulat* 1859. Vergelijk nog in ons tegenwoordig W. v. K. art. 559. Ook DOMIN. *Précis*. art. I.

§ 2. *De regel tegenover zijne tweede beperking: het regt van souvereiniteit van eenen vreemden staat.*

1. *Het geven van teekenen van eerbied* (door het strijken van vlag en zeilen, het lossen van kanonschoten enz).

De historie van dit regt in het vorige tijdperk leverde weinig belangrijks op. Van meer gewigt echter wordt zij thans.

Het verleenen dezer eerbewijzingen heeft tot vele ernstige geschillen en langdurige onderhandelingen tusschen verschillende mogendheden aanleiding gegeven. Voelal werd dit punt in verbinding gebragt met de kwestie omtrent het *dominium* der zee, en het was juist een gevolg daarvan dat deszelfs regeling aan zoo vele moeilijkheden onderhevig was.

Niet zelden zijn onze Staten in deze geschillen, vooral met Engeland, maar toch ook met Frankrijk, betrokken geweest. Met Engeland kwam dit punt het eerst ernstig ter sprake kort voor den oorlog van 1652. Vóór dien tijd schijnt het, doch op eene zeer onbestemde wijze, door het gebruik geregeld te zijn geweest. Toen echter begonnen de Engelschen zich weder op hun regt op de Brittannische zeeën te beroepen ¹⁾, waarvan onze Staten natuurlijk niets weten wilden. Bij den vrede van 28 April 1654 werd deze aangelegenheid op zeer dubbelzinnige wijze geregeld ²⁾. Wel is waar hield

1) WAGENAAR. Dl. XII, Boek 46, p. 216.

2) „Item”, zoo luidt art. 13 van dit tractaat, „quod naves et navigia dictarum foederatarum provinciarum, tam Bellica et ad hostium vim propulsandam instructa, quam alia, quae alicui e navibus bellicis hujus Reipublicae in maribus Britannicis obviam dederint, vexillum suum e mali vertice detrahent, et supremum velum demittent, eo modo quo ullis retro temporibus, sub quocunque anteriori regimine unquam observatum fuit.” DUMONT VI. P. 2, p. 74. *Verbael van Beverningk, Nieupoort, van de Perre en Jongestal.* 's Gravenhage 1725. p. 261, 278, 282, 288, 555. BYNKERSHOEK, *Q. J. Publ.* II, C. XXI.

Omtrent het strijken der vlag zijn ook in dezen tijd tusschen de Engelschen en Spanjaarden zoo vele moeilijkheden ontstaan, dat zij

het betrekkelijk artikel de bepaling in, dat de Nederlandsche schepen in de Brittannische zeeën met de vlag zouden groeten, zonder van een' wedergroet der Engelschen te spreken, maar de laatste woorden inhoudende, dat van het gebruik, zooals dat vroeger geweest was, niet zoude worden afgeweken, moesten hier weder tegen opwegen, en den zin die het begin van het artikel had, twijfelachtig maken. Het geheele artikel is een staaltje van de bedrevenheid onzer toenmalige diplomaten; terwijl het alles schcen te beteekenen, betoekende het niets, en bleef de zaak dus eigenlijk even als te voren van het gebruik afhankelijk. En juist over dat gebruik bestond tusschen Nederlanders en Engelschen het groote verschil ¹⁾.

Dat de Nederlandsche schepen den eersten groet gaven is niets bijzonder en behoeft ons niet te verwonderen. Het was een regel, die zoo als wij straks zien zullen, ook tegenover andere landen werd in acht genomen, dat de schepen eener republiek in de volle zee aan die van een koningrijk den eersten groet schuldig waren, en de omstandigheid dat Engeland nu onlangs ook republiek geworden was, was natuurlijk niet van dat gevolg, dat daardoor eene verandering in de aan dat land verschuldigde eerbewijzingen noodzakelijk was ²⁾.

De bepaling van het tractaat van 1654 werd nagenoeg woordelijk overgenomen in die van 14 September 1662 ³⁾ en 31 Julij 1667 ⁴⁾.

Kort te voren in 1666 was het strijken der vlag ook een eindelijk over en weër besloten, om zich op elkanders kusten van geene vlag meer te bedienen. T. DE CUSSY, *Phases et causes célèbres* I. Liv. I. Tit 2, § 62, p. 149.

¹⁾ Vergelijk hierbij echter Mr. J. C. DE JONGE, *Geschiedenis van het Nederlandsche zeezezen*, 2e dl., 1e st., bl. 214 sqq.

²⁾ Engeland werd daarom ook wel als de eerste Republiek aangemerkt. *Verbael van Beveeringk*, p. 288.

³⁾ DUMONT VI. P. III, p. 422. Art. 10.

⁴⁾ DUMONT VII. P. I, p. 44. Art. 19.

punt van ernstige overweging met Frankrijk geworden. Reeds in 1662 was de regeling daarvan ter sprake gebragt, maar onze gezant VAN BEUNINGEN had het toen wijselijk weten buiten discussie te houden ¹⁾. In 1665 echter had LODERWYK XIV bij eene ordonnantie van den 9 Mei bepalingen hieromtrent gemaakt, o. a. deze, dat de Hollanders zouden verplicht zijn om Fransche schepen van gelijken of hooger rang zoowel met de vlag als met het kanon te groeten, zonder dat de Franschen met de vlag zouden behoeven terug te groeten ²⁾. Het jaar daaraanvolgende zouden de Nederlandsche, Fransche en Deensche vloeten zich vereenigen om gezamenlijk tegen de Engelschen te ageren, en was het dus te voorzien, dat, zoo dit punt niet voor dien tijd geregeld was, daaruit groote moeilijkheden zouden kunnen ontstaan. Langdurige onderhandelingen waren daarvan het gevolg. Van beide kanten was men even vasthoudend. VAN BEUNINGEN, zijne instructies te dien einde van DE WITT gekregen hebbende, gaf herhaaldelijk te kennen, dat de Nederlanden als Republiek bereid waren het eerst hunne vlag te strijken, en, omdat het gebruik dit medebragt, niet weder op te hijschen voor dat de Fransche schepen teruggegroet hadden, mits men verzekerd was, dat deze dien groet door het strijken hunner vlag zouden beantwoorden ³⁾, dat dan ook de Fransche regering niet meer konde verlangen, wilde zij niet den schijn op zich laden van naar een *dominium maris* te streven, hetwelk geenszins in haar belang was, wanneer zij de pretentiën van Engeland op dit stuk met goed gevolg wilde bestrijden ⁴⁾.

¹⁾ *Brieven van Johan de Witt. Van Beuningen aan de Witt*, 5, 11 Jan. en 2 Febr. 1662, 1e dl., bl. 476, 478, 493. *De Witt aan van Beuningen*, 25 Jan. 1662, bl. 483.

²⁾ Vergelijk TH. ORTOUAN, *Règles internationales et diplomatie de la mer*. Appendice p. 452 sqq.

³⁾ *Brieven van de Witt II*, 317, 410. *Van Beuningen aan de Witt*, 6 Aug., 24 Dec. 1666.

⁴⁾ *De Witt aan van Beuningen*, 5 Aug., 16 Sept. 1666, o. l. II,

Van Fransche zijde gaf men daarentegen voor, dat er in 1635 een tractaat gesloten was, waarbij men van weërszijden was overeengekomen, dat de Fransche schepen niet behoefden terug te groeten; dit tractaat was echter uit de lucht gegrepen, ten minste nadat men van onzen kant verklaard had het niet te kennen ¹⁾, werd op dit argument niet nader aangedrongen, maar begon men zich te beroepen op het gebruik, volgens hetwelk zelfs de Fransche admiraalsvlag nooit zoude gestreken zijn ²⁾, en beweerde men daarenboven met gelijken eerbied als Engeland te willen behandeld worden, jegens hetwelk onze Staten zich bij tractaat verbonden hadden in de Britsche zeeën de vlag te strijken, zonder dat daarbij eenig beding van contra-salut gemaakt was ³⁾.

VAN BEUNINGEN voerde hiertegen aan, dat het onjuist was dat de Fransche admiraalsvlag nooit gestreken was geworden, en dat het gebruik geheel anders was, hetgeen hij met de beëdigde verklaringen onzer voornaamste zee-officieren bewees ⁴⁾; wat het tractaat met Engeland aanging, ontkende hij dat de Engelschen niet tot het contra-salut zouden verplicht zijn, het tractaat liet immers alles over aan het ge-

---

315, 354. *Van Beuningen aan de Witt*, 6 Aug., 24 Dec. o. l. II, 318, 410.

1) *De Witt aan van Beuningen*, 16 Sept. II, 354. „Ick kan heylighlyck verklaeren, myns wetens, soodaenigh Tractaet nooit gesien te hebben, ook niet te geloven, dat het *in rerum natura* sal wesen.” *Van Beuningen aan de Witt*, 29 Oct. II, 379.

2) *Le Pavillon de France ne se baisse jamais*. *Van Beuningen aan de Witt*, 28 Aug., 29 Oct. en vooral 12 Nov., 10, 24 Dec. 1666, 8 April 1667. II, 334, 379, 388, 403, 409, 472. *De Witt aan van Beuningen*, 24 Maart 1667. II, 460.

3) *Van Beuningen aan de Witt*, 6 Aug., 5 Nov., 10 Dec. 1666, 8 April 1667 II, 318, 384, 403, 472.

4) De Fransche kommandant DE NEUFCHAISE o. a. had in 1652 op de reede van Palisse de Admiraalsvlag voor ons gestreken. *De Witt aan van Beuningen*, 22 Julij, 21 Oct. II, 312, 373. *Van Beuningen aan de Witt*, 6 Aug., 10 Dec. II, 317, 403.

bruik ¹⁾, en het was aan geenen twijfel onderhevig dat dit contra-salut door hen gegeven werd ²⁾, en werd het soms verzuimd, het was eene onregelmatigheid, die men in het vervolg beantwoordde door het salut te weigeren ³⁾.

Om zijne redenen meer klem bij te zetten, diende hij zelfs eene flinke en bondige memorie bij de Fransche regering

¹⁾ *Van Beuningen aan de Witt*, 17 Dec., 24 Dec., II, 407, 410. „dat men wegens haer Ho. Mog. doceren kan, dat het contra-strycken „bij Engelsche commandanten is gepresteert ende daer door, ende door „de évidente redenen, op deweleke het contra-strycken geëyscht wert, „geëvineert kan werden, dat het een saeke is van soo klaer een recht, „dat die niet nodig heeft uytgedrukt te werden, ende verstaen wert „door de woorden, van dat men op 't strycken antwoorden sal, volgens „'t oude gebruyck.“

²⁾ De Admiraal MONTAGUE en de Vice-Admiraal LAUSON o. a. hadden den groet van den Vice-Admiraal DE BUYTER op gelijke wijze beantwoord.

De Witt aan van Beuningen, 22 Julij 1666. o. l. II, 312. „Wel „is waer dat de Engelschen ook somwylen, voornaementlyck als sy de „sterckste waren, hare vlagge wel hebben blyven laten wayen; maer „daerentegen is mede waer, dat de onsen wederom de sterckste synde, „ook somwylen de Engelschen wel eerst hebben doen strycken; gelyck „my nogh onlanghs door den Lieutenant-Admiraal TROMP verhaelt is „een *casus*, daer hy sulcks selfs hadde gepleeght; dogh op soodanige „oorvallen en moet men sigh naer myn oordeel niet fonderen.“ etc. Cf. et 21 Oct., 30 Dec. 1666, 24 Maart 1667. II, 374, 414, 460.

³⁾ Onze verhouding met Engeland op dit punt vinden wij helder uiteengezet in een' brief van *de Witt aan van Beuningen*, van 5 Aug. 1666, o. l. II, p. 315. „Opdat wij niet souden schynen“, zoo lezen wij daar o. a., „aen de Engelschen iets te hebben toegestaen, hetwelck „eenighsints soude deflueren uyt haer gepretendeert *Dominium Maris*, „soo hebben wy altyts geobserveert twee saken, de eene dat onse „Vlooten haer op deselve wyse salueren in alle Gewesten, te weten „soo wel in de Noordt-Zee, de Spaensche Zee ende de Middellantsche „Zee, als in de Britannische Zee: Ende ten tweeden, dat wij de Of- „ficiieren van desen Staedt ter Zee, even op deselve wyse doen procc- „deren ten aensien van de vlagge van Franckryck ende van alle andere „Koningen, die wy eenigh respect gewoon syn te defereren, als deselve „Officiieren haer ten respecte van de Engelsche vlagge syn gedraegende.“ enz. Cf. et *van Beuningen aan de Witt*, 20 Aug. II, 331.

in, waarbij deze en andere argumenten met kracht werden aangedrongen ¹⁾).

Inmiddels naderde de tijd voor de vereeniging der vloten; de onderhandelingen werden gestadig voortgezet, herhaaldelijk kwam men op dezelfde gronden terug, zonder daarmede iets vooruit te komen. Het was daarom dat DE WITT zelf aan den Franschen gezant D'ESTRADES te kennen gaf, en ook door VAN BEUNINGEN hetzelfde aan de Fransche regering zeggen liet, dat, zoo men niet van het contra-salut verzekerd was, het salut stellig en zeker van onzen kant niet zoude gegeven worden ²⁾).

Frankrijk, de vasthoudendheid van onze Staten op dit punt ziende, schijnt eindelijk toegegeven, althans het salut van onzen kant niet geëischt te hebben, hoewel de zaak nooit eene formele regeling erlangde ³⁾).

Met de Deensche regering werden onze Staten het spoediger micromtrent eens. Deze was er zeer mede tevreden, dat de Nederlanders den eersten groot zouden geven, en weigerden

1) Deze memorie is van den 5 April 1667 en in haar geheel te vinden in de *brieven van de Witt* II, bl. 473—6.

2) *De Witt aan van Beuningen*, 28 Oct., 4 Nov., 16, 30 Dec. II, 378, 381, 404, 414. „Ende sullen Wy daer benevens, aen denselven „Heere Ambassadeur (D'ESTRADES) duydelyck denuncieren, dat by soo „verre het Chef van haer Ho. Mog. Vloote, vooraf van 't vereyste „contrasalut niet verseeckert is, *de vlagge van 's Landts Vloote niet „gestreecken*, maer wel het salut met kanon gedaen sal worden.” etc. 5 Mei 1667. II, 492.

3) *Van Beuningen aan de Witt*. „Ick seg, dat syn ordres (van den „Ned. Admiraal) apparentelyck sullen syn, niet te strycken, tensy hy „vooraf van contra-strycken is verseeckert; ende den Heere DE LIONNE „seyt, dat hy daer op niet te seggen heeft; 't schynt daer uyt, dat men, „of sonder voorgaende verspreck ordre wil geven tot het contra-strycken, „ofte dat men te vrede is, dat nog van de eene, nogh van de andere „kant, anders als met het kanon gesalueert werde, ofte men vertrouwt, „dat de Vrede bereyckt sal werden, eer de Vlooten in Zee komen” etc. 29 April 1667. II, 489. *De Witt aan Meerman en Joh. Boreel*. 27 Maart 1668. IV, 724.

den wedergroet dus niet; alleen verklaarde zij, dat, zoo wij in dit opzigt meer aan Frankrijk toestonden, zij ook op dezelfde eer zoude aanspraak maken ¹⁾. Onze gezant VAN REEDE TOT AMERONGEN deelde daarop mede, hoedanig onze houding tegenover Frankrijk zoude zijn, en zoo gaf deze zaak daar tot geene verdere moeilijkheden aanleiding ²⁾.

Het volgende jaar in 1668 gaf hetzelfde punt bij eene soortgelijke gelegenheid aanleiding tot onderhandelingen met Engeland. DE WITT en TEMPLE waren het omtrent het verlecnen van het contra-salut eens geworden, het kwam er nu slechts op aan, ook de Engelsche regering daarvoor te winnen, en het was daarom dat DE WITT den Nederlandschen gezant te Londen MEERMAN opdroeg deze zaak aldaar eens ter sprake te brengen. „Ick hebbe nooyt anders konnen begrypen” zoo schrijft hij hem daarbij, „dan dat soodaenigen expedient „ten hooghsten satisfactor moet sijn, selfs aen die geene, die „swanger mogen gaen met de aldersterkste imaginatie, dat „het vrije element van de zee aen de koningen van Groot- „Britannien of aen de Engelsche natie cygen sy; naedemael „die imaginatie in allen gevalle niet hoger kan gaen, dan om „de koningen van Groot-Britannien of de Engelsche natie soo „kraghtigen regt toe te schrijven over de zee, als over het „Territoir van Engelandt selfs, alwaer haer het recht van „volle Souverainiteyt bij alle naticn indisputabelyck werdt „toegestaen; nu is het nochtans sulcks, dat de koningh selfs „in eygener persoon binnen 't voorsz. syn Territoir, jae op „syn Troon nooit meerder heeft gepretendert, als de eerste „salutatie, ende nimmer geweygert de resalutatie aen die,

¹⁾ *van Reede aan de Witt.* 14 Junij 1667. VI, 598.

²⁾ *De Witt aan van Reede.* 24 Junij 1667. VI, 602.

Volgens de meening van VAN BEUNINGEN was het niet noodig, dat tusschen Fransche en Deensche schepen groeten met de vlag gewisseld werden. „Ick segh voor seker te geloven, dat men onder Koningen „die formaliteyten aghterwege laet, om contentie te éviteren.” *Van „Beuningen aan de Witt*, 1 Julij 1666, II, 303.

„die haer Hoogh Mogende aldaer gerepresentceert hebben”, enz. ¹⁾).

MEERMAN en BOREEL hadden hierop een onderhoud met den koning, waarbij zij zoowel dezen als ook andere gronden voor het verleenen van het contra-salut aanvoerden. De koning antwoordde hun evenwel, dat, ingevolge het bestaande tractaat, alles moest geregeld worden door het gebruik, en dat dit medebragt, dat in de Britannische zeeën het contra-salut niet werd verleend ²⁾).

De gezanten lieten het echter hierbij niet; zoowel met ARLINGTON als met den hertog van York werd dit punt nog in het breede door hen besproken ³⁾); het leidde evenwel tot geen resultaat; Engelschen en Nederlanders verklaarden het gebruik op hunne wijze, en de eersten bleven even standvastig weigeren eene toezegging van het contra-salut te geven, als de laatsten vast besloten waren het salut niet te geven, zoo zij die toezegging niet hadden ontvangen ⁴⁾).

In 1671, toen Engeland naar een voorwendsel zocht om ons den oorlog aan te doen, kwam er ook over deze zaak wederom geschil. Onze vloot namelijk, zoo als BYNKERSHOEK

¹⁾ *De Witt aan Meerman*, 9 Maart 1668. IV, bl. 695—6.

²⁾ *Meerman aan de Witt*, 7 April 1668. IV, bl. 753—5.

³⁾ *De Witt aan Meerman en Joh. Boreel*, 8 Junij 1668. IV, bl. 804—5.

⁴⁾ Zie dat laatste vooral in den brief van *Meerman aan de Witt* van 7 April 1668. IV, bl. 753—5, waarin de volgende zinsnede voorkomt: „Wy vonden niet goet, ... voor die eerste reyse te seggen, „dat wy dan ook het saluyt niet souden kunnen doen, ende dat vervolgens het salut ende het contra-salut ongedaen soude moeten blyven, „nae het exempel van het geene in het voorlede jaer met Franckrijk „geschiedt sonde geweest syn, maer oordeelden beter te syn, dat wy „die saeke reserveerden tot een naedere Audicentie bij syne Majesteyt „ofle wel tot een Conferentie met syne Majesteyts Commissarissen.”

Vergelijk nog verder over de toenmalige onderhandelingen *Meerman aan de Witt*, 16 Junij 1668. IV, 816. *De Witt aan Meerman*, 1, 22 Junij 1668. IV, 800, 821; aan *Meerman en Joh. Boreel*, 8 Junij. IV, 804.

vermeldt, „onder 't landt" bij Zeeland (en dus in ieder geval niet in hetgeen de Britsche zee genoemd werd) voor anker liggende, had geweigerd voor een Engelsch yacht de vlag te strijken. De Engelsche regering, die dit geschil eigenlijk uitgeloekt had, beklaagde zich daarover bij onze Staten; deze echter stelden onzen vlootvoogd (den luitenant-admiraal VAN GENT) in het gelijk, en zoo werd deze omstandigheid eene der oorzaken, waarom ons Engeland den oorlog verklaarde.

Bij den daarop gevolgden vrede van Westminster van 19 Febr. 1674 werd dit geval in het tractaat opgenomen en alzoo bepaald, dat onze geheele vloot zelfs voor één enkel Engelsch schip, dat het koninklijke zeil (jack) of zijne vlag voerde, zoowel het topzeil als den topwimpel van den grooten mast zoude strijken, en zulks in de geheele zee tusschen het Statenland in Noorwegen en kaap Finisterre. Opmerkelijk is het hierbij dat het punt van het contra-salut in dit tractaat onaangeroerd bleef, en dat wij ook weder in het slot van het betrekkelijke artikel, even als in de vorige tractaten, eene verwijzing naar het gebruik vinden, maar nu in zoverre veranderd, dat de verplichting tot het contra-salut daaruit moeilijk meer konde afgeleid worden ¹⁾.

Vreemd is het niet, dat onze Staten in den benardden toestand, waarin zij toen verkeerden, tot deze concessie overgingen; toch was het tractaat van 1674 meer eene erkenning van de meerderheid der Engelschen ter zee, dan wel van hun gepraetendeerd dominium. Dit schijnt duidelijk te blij-

1) DUMONT VII. P. I, p. 254: „eodem modo parique honoris testimonio, quo ullo unquam tempore aut in alio loco antehac usitatum „fuit versus ulla maj. Britannicae suae aut antecessorum suorum naves „ab ullis ordinum generalium suorumque antecessorum navibus." BYNKERSHOEK, *Q. J. Publ.* II, C. XXI. WHEATON, *Hist.* I, p. 200 sqq. BOER, *de dom. gent. aquat.*, p. 53 sqq.

Dat de Engelschen hunne aanspraken op de Brittannische zeeën uitstrekten tot kaap Finisterre blijkt ook uit eene Engelsche instructie van 1665, waarover men vergelijkte den reeds aangevoerden brief van *Meerman aan de Witt* van 16 Junij 1668. *Brieven* IV, 816.

ken uit den aanhef van het betrekkelijke artikel, waarin wij wel lezen: „Praedicti ordines generales Unitarum Provinciarum debito, ex parte sua agnoscentes jus supra memorati domini Magnae Britanniae regis, ut vexillo suo in maribus infra nominandis honos habeatur”, maar nogtans het dominium der zee niet als oorzaak van die eerbewijzing wordt aangemerkt.

In het tractaat van 1784 wordt deze bepaling bevestigd; immers in art. 2 lezen wij, dat de eerbewijzingen zullen geschieden op dezelfde wijze als voor het uitbreken van den oorlog het geval geweest is ¹⁾.

Werden onze Staten er alzoo niet dan noode toe gedrongen deze teekenen van eerbied zonder reciprociteit op hetgeen zij nog de volle zee noemden, te verleenen, op het *mare proximum* gingen zij daartoe steeds volgaarne over.

Zoo besloten zij den 16 Mei 1670 ²⁾, dat het aan den koning van Denemarken toebehoorende fort Kroonenburg aan de Oostzee, op zoodanige wijze door onze schepen begroot moest worden, als de koning van Denemarken dat zoude willen, zoo hij slechts den Hollanders te dezen opzigte geenen zwaardereren last oplegde dan aan andere volken.

Evenzoo besloten zij den 3 Januarij 1671 dat de kommandanten hunner schepen *in mari proximo* onder 't kanon van de forten, (*quousque tormenta urbium et arcium exploduntur*) zouden groeten, zoo als de vorst van het vreemde gebied dat zoude willen, en dat het aan dezen zoude worden overgelaten, of hij weêrom wilde groeten of niet; ieder immers was meester in zijn eigen gebied en ieder vreemdeling, die zich aldaar bevond, was aan hem onderworpen ³⁾.

Anders evenwel dacht er de Fransche regering over. Niet alleen toch, dat in 1668 de Fransche vlootvoogden ⁴⁾ den

¹⁾ DE MARTENS, *Recueil des principaux traités* II, 520. BOER, p. 57.

²⁾ BYNKERSHOEK, *Q. J. Publ.* Lib. II. C. XXI; *de dominio maris*. C. IV.

³⁾ „ *Q. J. Publ.*, eodem; *de dom. maris*, eodem et C. II.

⁴⁾ „ *de dom. maris*, C. IV.

groot-hertog van Toscane noodzaakten, om het fort van Livorno het eerst hunne vloot te doen begroeten, voorgevende, dat hetzelfde door de overige Italiaansche forten geschied was ¹⁾, en dat in 1671 een Fransch schip weigerde een Genueesch fort te begroeten, handelingen, die door onzen BYNKERSHOEK ten sterkste gelaakt worden; maar ook de ordonnantie van 15 April 1689 volgde hetzelfde voorbeeld, door o. a. te bepalen, dat behalve Corfu, Zante, Cephalonia, Nizza en Villafranca, de drie eerste, toebehoorende aan Venetië, de beide andere aan Savoye, alle plaatsen en forten het eerst de schepen der Fransche admiralen en vice-admiralen zouden begroeten ²⁾.

De geschiedenis levert overigens nog vele voorbeelden van dergelijke aanmatigingen, en van geschillen daaromtrent op. Niet zelden ook was men op middelen bedacht, om de wederzijdsche teêrgevoeligheid op dit punt te gemoet te komen ³⁾. Thans echter zijn de eerste verdwenen en de laatste dus onnoodig geworden. Het gewigt dat aan deze oerbewijzingen in de 17e eeuw gehecht werd, is verloren gegaan, en in het verlies daarvan heeft de theorie van het *mare clausum* den laatsten adem uitgeblazen.

Het strijken van vlag en zeilen, (voor zoo ver dat nog in gebruik is), het lossen van kanonschoten, enz., wordt thans

¹⁾ Cf. P. DE CUSSY, *Phases et causes célèbres* I. Liv. I. T. 2, § 62, p. 149.

²⁾ Deze Ordonnantie was overigens voornamelijk tegen de Engelsche aanspraken gerigt. Over het, met name in 1662 en 1669, tusschen beide landen daaromtrent voorgevallene, vergelijk men TH. ORTOLAN, *Règles internationales* I, p. 355 sqq. CLÉMENT, *Vie de Colbert*, p. 317.

³⁾ Vergelijk over een en ander TH. ORTOLAN, *Règles internationales et diplomatie de la mer* I, 353—385; PLOOS VAN AMSTEL, *Verhandeling over het recht van commercie tusschen onzijdige en oorlogvoerende volken*, p. 162—167; P. DE CUSSY, *Phases et causes célèbres*. Liv. I, Tit. II, § 62; PHILLIMORE II, § 38; WHEATON, *Éléments du droit international* I, p. 155; DE MARTENS, *Précis du droit des gens* I, § 158; KLÜBER, *Droit des gens* I, § 117 sqq.

algemeen erkend niets anders te zijn, dan hetgeen van BEUNINGEN daaromtrent reeds in zijne memorie aan het Fransche hof schreef: „une civilité et une déférence d'honneur et de respect, que de Prince à Prince et d'Officier de Prince à Officier de Prince, n'est jamais reçu sans qu'on le rende”¹⁾.

Het regt op deze eerbewijzingen, als onderdeel van het soevereiniteitsregt van eenen vreemden staat, eene beperking van den regel: „*ship is territoire*”, is dus tot een' niets beteekenenden vorm gereduceerd, en kan dus moeijelijk meer geoordeeld worden het soevereiniteitsregt van den staat, waartoe het schip behoort, te deren.

2. *Onderwerping aan de territoriale jurisdictie.*

De vrijdom der oorlogschepen van de territoriale jurisdictie bleef ook in dit tijdperk erkend. Een bewijs daarvan zien wij o. a. in een geval, dat ons door BYNKERSHOEK wordt medegedeeld²⁾. In het jaar 1668, zegt hij, legden eenige private schuldeischers van den koning van Spanje beslag op drie zijner oorlogschepen in de haven van Vlissingen, onder dagvaarding van hunnen schuldenaar voor de regtbank dier stad. De Spaansche gezant beklagde zich hierover bij de Staten-Generaal, en deze besloten den 12 Dec. van datzelfde

¹⁾ *Brieven van de Witt II*, p. 473. „Gelyck het notoirlyck de reden conform is, dat iemandt, hoe grooten Monarch hy ook soude mogen syn, gesalueert wordende, syn moet weder aflighte”, schrijft ook *de Witt aan van Beuningen* 22 Julij 1666 II, 312.

Op het congres te Aken (1818) is bepaald, dat men pogingen zoude in het werk stellen, om een algemeen reglement voor alle zeemogendheden, op het zee-ceremoniëel tot stand te brengen. Tot nog toe is daarvan evenwel niets gekomen, en het schijnt niet te betreuren. Zie immers DOMIN, Art. VIII, welk artikel ik liever nog kortweg aldus zoude lezen: „Le cérémonial maritime n'est régi que par la politesse réciproque.”

²⁾ BYNKERSHOEK, *de foro legatorum*. Cap. IV. Dit geval bewijst te meer, omdat de Staten overigens het beslag op den privaten eigendom van eenen vreemden vorst toelieten, zoo als blijkt o. a. uit het gebeurde in 1628 met den keurvorst van Brandenburg, in 1689 met den hertog van Mecklenburg, enz.

jaar, dat de Staten van Zeeland moesten zorgen, dat die schepen terstond weder werden vrijgelaten; dat echter de koning van Spanje zoude worden gewaarschuwd zijne schuld-eischers te voldoen, opdat zij niet verplicht zouden zijn het nemen van représaille-maatregelen toe te staan.

Een ander bewijs levert ons het gebeurde met „*the Exchange*” in het jaar 1810 ¹⁾.

„*The Exchange*”, een schip, oorspronkelijk toebehoord hebbende aan een’ Amerikaansch’ onderdaan, was te St. Sebastiaan in Spanje op bevel van NAPOLEON aangehouden, prijs verklaard en tot oorlogschip ingerigt. Aldus onder Fransche vlag op kaapvaart uitgezonden, liep het de haven van Philadelphia binnen en werd daar door den vroegeren Amerikaanschen eigenaar opgeëischt. Het Amerikaansche hof (president MARSHALL) gaf in deze zaak de volgende beslissing:

„The vessel in question being a public armed ship in the „service of a foreign sovereign, with whom the United States „were at peace, and having entered an American port open „for her reception, *on the terms on which ships of war are* „generally permitted to enter the ports of a friendly power, „must be considered as having come into the American ter- „ritory, *under an implied promise*, that, while necessarily „within it and demeaning herself in a friendly manner, she „should be exempt from the jurisdiction of the country.”

En van geene andere meening dan deze was de beroemde lord STOWELL, zoo als blijkt uit de zaak van het Nederland- sche oorlogschip: *de Prins Frederik* ²⁾:

„I think”, zeide hij daar, „that the first application for a „recompense in the nature of salvage, ought in the case of „a ship of war belonging to a foreign State, to have been „made to the representative of that State resident in this „country.”

¹⁾ WHEATON, *Elements of international law* (Édit. Lawrence), pag. 145.

²⁾ PHILLIMORE I, § 345.

Echter voor het geval dat de regering van den staat, waartoe het schip behoorde, zich ten nadeele van Britsche onderdanen niet met de zaak wilde inlaten, erkent lord STOWELL de bevoegdheid van den Engelschen regter: „it is not „till after their denial of justice, that recourse should be had „elsewhere.”

Deze uitzondering is nogtans in de praktijk der volkeren onbekend, en wordt ook door de schrijvers van dit tijdperk niet aangenomen ¹⁾. Zij schijnt dan ook inderdaad geheel onaannemelijk. Veeleer behoorde in het gestelde geval aan eene regeling langs diplomatieken weg de voorkeur te worden gegeven, bij gebreke waarvan dan des noods représaille-maatregelen zouden kunnen genomen worden; — maar tot eene regterlijke tusschenkomst op het oorlogschip schijnt den vreemden staat evenzeer in dit als in alle andere gevallen de bevoegdheid steeds te zijn en ook te moeten worden ontzegd.

Zien wij thans, hoe het in dit tijdvak met het koopvaardijschip is gesteld.

¹⁾ Vergelijk CASAREGIS, *Discursus legales de commercio*. Disc. 136, § 9—13. De staat heeft uitsluitend jurisdictie over zijne vloot, zegt hij, „quia absque tali jurisdictione classis conservari et consistere non „posset.” En hetgeen van de vloot geldt, geldt ook van het enkele oorlogschip: „nulla enim habenda est differentia inter majorem et minorem multitudinem gentis militaris . . . . . dummodo unum „quodque membrum gentis militaris multitudinem vel universitatem sub „jurisdictione alienjus Ducis retineat” Vattel, *Droit des gens*. Liv. I, Ch. XIX, § 216. KENT, *Commentaries on American law* I, Part. 1, Lect. VI, p. 128 and Lect. VII, p. 159. KLÜBER I, § 55. WHEATON, *Elements*. (Lawrence) p. 158. HEFFTER, § 79 V. C. VON KALTENBORN, *Grundsätze des praktischen Europäischen Seerechts*. Berlin 1851, II, § 215, p. 349. ORTOLAN, *Règles internationales* I, 213 et 336, (waar ook vooral de aangehaalde tractaten de aandacht verdienen). PHILLIMORE I, § 346. TRAVERS TWISS, *the law of nations* I, § 158, p. 229. Zie ook DOMIN, Art. XLII et CIV. „Des troupes „et des bâtimens de guerre étrangers entrant dans le territoire d'un „autre état sont exempts eux aussi de toute juridiction civile ou criminelle de cet état.”

In het vorige tijdvak zagen wij, dat de vreemde kooplieden en zeevaarders, en dus ook de bemanning der koopvaardij-schepen, eene speciale jurisdictie deelachtig waren geworden, uitgeoefend veelal door hunne eigene landslieden, de consuls. Wij merkten echter op, dat bij het einde van dat tijdperk zich reeds de voorteekenen van eene groote verandering in dat consulaire systeem begonnen te vertoonen, voorteekenen, die wij meenden te moeten ontwaren in het instellen van gemengde commissiën, en het niet meer of niet dikwijls meer verlocnen van verlof tot oprigting van nieuwe consulaten. En die verandering liet niet lang op zich wachten. In het laatst van het vorige tijdvak voorbereid, had zij in dat hetwelk wij nu behandelen reeds spoedig haar beslag gekregen. Zij bestond daarin, dat de consuls, die te voren eene zoowel *regterlijke* als *administrative* magt uitgeoefend hadden, thans die *regterlijke* magt voor het grootste gedeelte verloren.

De meerdere beschaving der volken, waarvan het gevolg was, dat men wederkeerig meer vertrouwen in elkanders regters en regtspleging begon te stellen; de meerdere ontwikkeling van het volkenrecht, vooral op het stuk der gezantschappen, waardoor de consuls noodwendig veel van hun aanzien moesten verliezen, en waarschijnlijk wel voornamelijk de naijver der verschillende staten op die vreemde jurisdictie, het uitvloeiisel van een vreemd soevereiniteitsrecht, die zij niet naast zich konden dulden, schijnen tot die verandering de hoofdaanleidingen geweest te zijn ¹⁾.

Dat zij ook in ons vaderland reeds spoedig was tot stand gebracht, kan blijken uit het reglement van 24 Julij 1658 voor de consuls in Spanje, Frankrijk, Italië en op de kusten van de Middellandsche zee, behalve Turkije en

¹⁾ PHILLIMORE II, § 244. DE MÜLTITZ, *Manuel des Consuls* II. P. 2, p. 3 sqq. HEFFTER, § 245. Zie de verschillende tractaten en ordonnantiën, regelende de bevoegdheid der Consuls, bij R. DE CUSSY, *Phases et Causes célèbres* I, p. 39 sqq., en vooral in zijn *Règlements consulaires des principaux états maritimes de l'Europe et de l'Amérique*.

de staten op de kusten van Afrika, tot het Turksch gebied behorende, welks art. 4 aldus luidde:

„De gheseyde consuls sullen haer geen autoriteit, ofte „eenige jurisdictie hebben aen te matigen, ofte poogen te „exerceren over de personen van de kooplyden ofte derselver „effecten.”¹⁾

Zoo werd dan de consulaire jurisdictie van den vreemden bodem verdreven en tot het schip beperkt. Maar ook hier werd zij door de territoriale jurisdictie vervolgd. Had zij zich te voren naast deze geplaatst, thans werd de verhouding geheel omgekeerd, en plaatste deze zich nevens haar. De territoriale jurisdictie begon zich wederom op het schip te doen gelden, even als voor de instelling der consuls, en kreeg daar meer invloed, dan ooit de consulaire jurisdictie op het vreemde territoir had uitgeoefend.

Ging men dus in de overige staten van het eene uiterste tot het andere over, in de Levant en de Mahomedaansche staten nochtans bleef de oude inrigting bewaard. Natuurlijk, daar deze landen nog niet op een meer ontwikkeld volkenrecht konden bogen, en voor eene goede regtsbodeeling geen' genoegzamen waarborg gaven.

Wij hebben dus van dezen tijd af twee verschillende soorten van consuls: de consuls in de Mahomedaansche staten met eene uitgebreide jurisdictie zoowel in civile als in correctionele en criminale zaken, en de Europische consuls, die 't zij uitoefenende, 't zij vertegenwoordigende de regterlijke magt van hunnen staat, deze echter niet verder dan het scheepsboord uitgestrekt, en ook daar nog aan de territoriale jurisdictie eene breede plaats nevens zich ingeruimd zagen.

Tot hoe ver ging nu die territoriale jurisdictie? Wanneer was zij bevoegd tussehen beide te komen, wanneer niet? In het algemeen was dit van de verschillende wetten en tractaten alsmede van het gebruik afhankelijk, waardoor dit natuur-

¹⁾ Men zie dit reglement bij J. WERTHEIM, *Manuel à l'usage des Consuls des Pays-Bas*. Tome I, p. 16, 262.

lijk op verschillende wijze geregeld werd; vooral merkwaardig echter was de regeling, die dit punt in Frankrijk heeft ondergaan.

Men heeft daar namelijk onderscheiden tusschen:

1°. Misdrijven aan boord van het schip begaan tegen personen, niet tot het scheepsvolk behorende.

2°. Overeenkomsten met zoodanige personen aangegaan.

3°. Misdrijven aan boord van het schip begaan door een' der schepelingen tegen een' zijner kameraden, en andere handelingen, tot de inwendige tucht van het schip behorende, waartegen de hulp der locale autoriteiten is ingeroepen of waardoor de rust der haven is gestoord.

4°. Misdrijven en handelingen als sub 3°, maar zonder dat de hulp der locale autoriteiten daartegen ingeroepen of de rust der haven daardoor gestoord is.

Alleen in het laatste geval is de territoriale jurisdictie onbevoegd tusschen beide te treden.

Wij vinden dezen regel gehuldigd in een *Avis van den Conseil d'État* van 28 Oct. 1806, op den 20 Nov. van dat jaar met de keizerlijke goedkeuring bekrachtigd.

Er hadden zich namelijk in dat jaar de beide volgende gevallen voorgedaan:

Er was aan boord van „*the Newton*”, een' Americaanschen koopvaarder, liggende in de haven van Antwerpen, een twist ontstaan tusschen twee lieden van het scheepsvolk, die zich bevonden in eene boot tot het schip behorende. Beide, zoowel de Americaansche consul als de plaatselijke autoriteiten wilden zich deze zaak aantrekken.

Terzelfder tijd had iets dergelijks plaats gegrepen aan boord van „*the Sally*”, een' anderen Americaanschen koopvaarder, liggende in de haven van Marseille. Een van de officieren van dat schip had een' der lieden, tot het scheepsvolk behorende, wegens ongehoorzaamheid geslagen en daarbij eene ernstige wonde toegebracht. Ook hier ontstond een conflict van jurisdictie.

De *Conseil d'État* bij bovengenoemd *Avis* besliste in beide gevallen ten gunste van den Americaanschen consul.

Het *Arvis* luidde, als volgt: ¹⁾

„Le Conseil d'État, qui, d'après le renvoi à lui fait par „S. M., a entendu le rapport de la section de législation sur „celui du grand-juge ministre de la justice, tendant à régler „les limites de la juridiction que les Consuls des États-Unis „d'Amérique, aux ports de Marseille et d'Anvers, réclament, „par rapport aux délits commis à bord des vaisseaux de „leur nation, étant dans les ports et rades de France;

„Considérant, qu'un vaisseau neutre ne peut être indéfini- „ment considéré comme lieu neutre et que la protection qui „lui est accordée dans les ports français ne saurait dessaisir „la juridiction territoriale pour tout ce qui touche aux in- „térêts de l'État; qu'ainsi le vaisseau neutre, admis dans un „port de l'État, est de plein droit soumis aux lois de police, „qui régissent le lieu, où il est reçu; que les gens de son „équipage sont également justiciables des tribunaux du pays „pour les délits, qu'ils y commettraient, même à bord envers „des personnes étrangères à l'équipage, ainsi que pour les „conventions civiles, qu'ils pourraient faire avec elles; mais „que si jusque là la juridiction territoriale est hors de doute, „il n'en est pas ainsi à l'égard des délits, qui se com- „mettent à bord du vaisseau neutre, de la part d'un homme „de l'équipage neutre, envers un autre homme du même „équipage; qu'en ce cas les droits de la puissance neutre „doivent être respectés, comme s'agissant de la discipline „intérieure du vaisseau dans laquelle l'autorité locale ne doit „pas s'ingérer, toutes les fois que son secours n'est pas ré- „clamé, ou que la tranquillité du port n'est pas compromise.”

„Est d'avis que cette distinction, indiquée par le rapport „du grand-juge et conforme à l'usage, est la seule règle „qu'il convient de suivre dans cette matière; et appliquant „cette doctrine aux deux espèces particulières, pour lesquel- „les les Consuls des États-Unis ont réclamé; considérant que „dans l'une de ces affaires il s'agit d'une rixe passée dans le

¹⁾ SIREY, *Recueil général de jurisprudence*. VI, 501.

„canot du navire américain *le Newton*, entre deux matelots
 „du même navire, et dans l'autre d'une blessure grave, faite
 „par le capitaine en second, du navire *la Sally*, à l'un de
 „ses matelots, pour avoir fait usage du canot sans son ordre;
 „Est d'avis, qu'il y a lieu d' accueillir la réclamation et
 „d'interdire aux tribunaux français la connaissance des deux
 „affaires précitées.”

Van het stelsel van dit Avis verschilde echter de leer in Engeland en Noord-Amerika aangenomen, volgens welke de bemanning der koopvaardij-schepen in geen en deele onderscheiden werd van alle andere vreemdelingen die zich op het grondgebied van den staat bevonden, en dus even als deze in alle gevallen, zonder eenige uitzondering, aan de territoriale jurisdictie onderworpen werd ¹⁾.

Het zijn deze beide stelsels, die ook thans nog heerschende zijn, en over wier toepassing wij dus eerst in ons tweede gedeelte kunnen spreken, waar wij over den omvang van onzen regel zullen handelen.

AFDEELING II.

*Het schip zoowel in de territoriale wateren van eenen
 vreemden staat, als op de volle zee.*

*De regel tegenover zijne derde beperking:
 de oorlogsregten.*

De gronden tot confiscatie krijgen in dit tijdvak eenige uitbreiding. In het vorige zagen wij dit regt in vijf verschillende gevallen uitoefenen. Deze worden nu in dit tijdvak vermeerderd met het volgende:

¹⁾ MARSHALL in zake van „*the Exchange*.” PHILLIMORE I, § 348. WHEATON, *Elements*. (Lawrence), p. 154 sqq. KENT, *Commentaries* I. Lect. VII. MASSÉ, *Le droit commercial*. Tom. II. Livr. II. Tit. II. Ch. I. Sect. I.

6° geval: Wegens het voortzetten van den handel van een' der belligerenten.

Eveneens krijgt natuurlijk ook het regt van onderzoek in hetzelfde geval uitbreiding, ter vergewissing of er grond tot confiscatie om voormelde redén bestaat.

Buitendien heeft men thans ook, hoewel het zeer is betwist geworden, deze oorlogsregten in tijd van vrede willen doen gelden,

het regt van *confiscatie*:

Wegens het drijven van slavenhandel of het aan boord hebben van slaven;

het regt van *onderzoek*:

a. ter vergewissing of er slaven aan boord waren;

b. ten einde onderdanen, die zich op vreemde oorlogs- of koopvaardij-schepen mogten bevinden, te pressen voor de zeedienst.

§ 1. *Van den Westfaalschen vrede tot den vrede van Aken (1748).*

Regt van confiscatie.

Voor de behandeling van dit regt is dit gansche tijdvak bijzonder merkwaardig, vooral het begin, omdat wij daarin de ontwikkeling van een nieuw beginsel zien, waarvan wij de sporen reeds tegen het einde van het vorige tijdperk ontdekten, en dat, uitgedrukt in de formule: „*vrij schip, vrij goed*”, eene afwijking van het *Consolato del mare* in zachteren zin tot stand bragt.

Dit beginsel heeft langzamerhand vasten voet gekregen, en wordt in dit tijdperk in verreweg de meeste tractaten aangenomen.

Wat is de oorzaak hiervan? Hoe komt het, dat die regel, „*vrij schip, vrij goed*”, zich thans plotseling zoo begint te doen gelden, terwijl hij te voren, wij durven zeggen, geheel onbekend was ¹⁾. Algemeen komen de schrijvers hierin over-

¹⁾ Inmers aan de capitulaties van 1604 en 1612 kunnen wij bezwaarlijk eenigen invloed op zijne vestiging toekennen. Het waren louter gunstbetooningen, die zelfs geen' zweem hadden van erkenning van een

een ¹⁾, dat de pogingen der Hollanders, om den transport-handel te bevoordeelen, tot het aannemen van den regel aanleiding hebben gegeven. En dit valt niet te ontkennen, maar wij vragen ons af, of er dan te voren geene volken waren, die den transporthandel dreven, en hoe het komt, dat deze, zoo zij al niet de magt hadden om den regel te vestigen, dan toch geene pogingen daartoe in het werk gesteld hebben? Het eenige antwoord op die vraag dat ons voorkomt het ware te zijn, is dit: dat het den regel te voren nog aan eenen vasten grondslag ontbrak, waarop hij omstrecks dezen tijd eerst begon te steunen, een' grondslag, die hechter en hechter wordende, hem steeds krachtiger heeft staande gehouden, en hoe langer zoo meer in het verkeer der volkeren doen doordringen.

Het was namelijk een gevolg van de ontwikkeling van het volkenregt, dat men thans eerst twee begrippen met elkander in verbinding bragt, die tot nog toe beide afzonderlijk naast elkander hadden voortbestaan, en wier verbinding den eenigen waren grondslag voor den regel „*vrij schip, vrij goed*” moet leggen. Die beide begrippen zijn dat der *territoriale onschendbaarheid* en der *territorialiteit van het schip*. Men had reeds lang die beide praemissen: *territoire is onschendbaar* en *schip is territoire*; maar men had ze nog niet bij elkander gevoegd, en er dus niet de conclusie uit kunnen trekken, die er zoo noodzakelijk uit volgen moest: *derhalve is ook het schip onschendbaar*. Men had tot nog toe steeds het *separatorum separata est ratio* der Bartolisten voor oogen gehad, en was daarvan alleen dan afgeweken, wanneer men dien regel te zacht vond; van daar de regel: *robe d'ennemi confisque celle d'ami*, een uitvloeiSEL van wilkkeur en geweld; thans kwam men er toe, door de verbinding van twee zeer

---

volkenregtelijk beginsel. En evenmin hebben de tractaten van 1351 en 1353 daarvoor conig gewigt. Zij staan toch geheel alleen en moeten dus eer als het uitvloeiSEL van een toeval beschouwd worden.

¹⁾ WHEATON, *Hist.* I, 165. MANNING, *Law of Nations*, pp. 250—1.

natuurlijke begrippen, om ook in milderen zin daarvan af te wijken; van daar de regel: *vrij schip, vrij goed*, een uitvloeisel van billijkheid en regt.

De vestiging van dezen regel is echter met groote moeilijkheden gepaard gegaan. De wrevel van Frankrijk over onzen afzonderlijken vrede met Spanje ¹⁾, de naijver van Engeland wegens onzen toenemenden handel, waren voor onze staatslieden bij hunne onderhandelingen struikelblokken, die zich niet gemakkelijk lieten uit den weg ruimen. Met eerstgemeld land zagen wij in 1646 een tractaat sluiten voor den tijd van vier jaren, hetwelk dus in 1650 ophield verbindende kracht te hebben. Onze Staten zouden dus in dat jaar tot den toestand van 1645 teruggcekeerd zijn, zoo het hun niet gelukte een nieuw tractaat tot stand te brengen. Het was derhalve niet vreemd, dat te dien einde pogingen door hen werden in het werk gesteld, te meer omdat op den 1 Febr. van datzelfde jaar LODEWIJK XIV eene ordonantie uitvaardigde, waarbij, even als in die van 1639, de regels van het *Consolato* bevestigd werden, maar die toch ook, even als deze, in de praktijk voor het in de ordonnanties van 1543 en 1584 opgenomene „robe d'ennemi con-„fisque celle d'ami” schijnt te hebben moeten zwichten. Onze Staten knoopten dus door hunnen gezant BOREEL onderhandelingen daartoe aan. De vele aangelegenheden, bij dit tractaat te regelen, deden het echter voorzien, dat het tot stand brengen daarvan een werk van langen adem zoude worden, en het was daarom, dat BOREEL aanvankelijk eene provisionele regeling van dit belangrijke punt trachtte te verkrijgen. Dit gelukte hem dan ook, want den 29 Mei 1651 werd hem door den koning eene declaratie verleend, waarbij deze tot tijd en wijle dat een definitief tractaat zoude gesloten zijn aan zijne onderdanen verhoed: „de ne point „prendre ni amener dans les ports de France les navires „Hollandois, chargés des marchandises, quand mesme elles

¹⁾ VREDE, *Gesch. der Ned. Dipl.* 2e Ged., 2e st., bl. 318—19.

„appartiendront aux Enemis, pourveu qu'ils ne transportent „hommes etc. marchandise de contrebande" 1).

Beide, DE WITT en BOREEL, meenden, dat en in dcze bepaling en in die van het tractaat van 1646 de regel „*vrij schip, vrij goed*" opgenomen was. Het bleek hun echter weldra, dat men er aan Fransche zijde anders over dacht. Reeds den 28 Nov. 1653 schrijft BOREEL, dat het hem wel gelukt is de afschaffing van den regel „*robe d'ennemi confisque celle d'ami*" te verkrijgen, maar dat het onmogelijk is de Fransche regering tot het verleenen van „*vrij schip, vrij goed*" over te halen 2). En in een schrijven van denzelfden gezant van den 26 December daaraanvolgende, waarin hij de reden opgeeft, waarom Frankrijk niet meer dan de afschaffing van zijnen ouden regel wil toestaan 3), laat hij er dit op volgen: „Haere Ed. seggen ook, dat de rechte sin ende

1) *Brieven van de Witt I*, p. 79. *W. Boreel aan de Witt*, 15 Jan. 1654.

2) „Invoegen, dat voortlaen eenig goet haere vyanden toekomende, „ende gevonden werdende, in een vry Hollandts schip, 't selve vyandts „goed sal alleen van goede pryse wesen, ende andere goederen, ende „'t schip selfs vry, want te verkrygen, zoo als Art. 24 van myne in- „structie gelast ben, dat vry schip maecke vry alle het ingeladen „goet, selfs dat van den vyandt, dat wil niet gelucken, immers nu „niet, maer men geeft my hoope, als de Vreede met Spaigne gemaect „sal syn, dat men alsdan geen swaerigheydt sal maecken, om aen haer „Ho. Mog. alsdan ook rondt nyt toe te slaen, vry schip, vry goet. „Daer werd my noch meer gesecht, dat sy dit Tractaet van Marine, „soo gemodificeert, als hier boven is gestelt, aen geene andere Natie, „nochte Regeringe sullen toestacn; als aen die van haer Ho. Mog. „'t welck mede al syne consideratie van voordeel heeft." *Brieven I*, 50. Vergelijk ook *Boreel aan de Witt*, 26 Dec. 1653 I, 65.

3) „Sy houden dat nu voor een maxime ende oirbaer voor haere saeken, „dat haeren vyand niet en behoort beschermt, nochte bedient te worden „door haere Ho. Mog. onderdanen schepen." etc. *Brieven I*, 66. „Ick „hebbe", zoo schrijft hij nog in denzelfden brief, „alle mogelycke de- „voiren gedaen, om te verkrygen, dat *vry schip, maeckt vry goedt*; „dan tot noch toe hebbe 't selve niet kunnen obtineren."

„t verstand van d' Articulen des voorleden Tractaets provisio-
 „neel van de Marine A° 1646 gemaeckt, ende nu geëxpireert,
 „ook soodanig is, ende dat sy nu in plaetse van vier jaren, die
 „Wet sullen interpreteren ende derogéren (soo verre als boven
 „is gesegt) voor altyd in 't regard van haer Ho. Mog. On-
 „derdanen alleen, ende van geen andere Natien. Soo dat
 „alle voorseyde andere Natien hier in Vranckrijk sullen
 „werden getracteert, nae den Regul van haere voorseyde oude
 „gesustineerde.”

Dit klonk DE WITT vreemd in de ooren, want hij was er
 zoo zeer van overtuigd dat het tractaat van 1646 den regel
vrij schip, vrij goed inhield, dat hij zelfs aanvankelijk ge-
 loofde dat hier een misverstand plaats greep ¹⁾. Maar het
 bleek weldra, dat het den Franschen volkomen ernst was.
 Een volgend schrijven van BOREEL nam daaromtrent allen
 twijfel weg. „Soo als ick voor desen op den 26 schreef,”
 dus luidde het daarin, „soo is die maxime hier, dat vyan-
 „den goed, in Nederlandtsche schepen bevonden, wert ge-
 „confisqueert; maer 't schip noghte andere vrye goedercen,
 „en sullen daerom (pour la robe d'enemi) niet confisquabel
 „wesen: soo als sy op de Ordonnantie van FRANÇOIS PREMIER
 „ende HENRY TROISIÈME seggen te mogen doen, ende voor
 „desen gedaen hebben; soodat ick niet verkregen heb, dat
 „vry schip maeckt vry goedt, ende geen vyandts goed. UEds.
 „twyffelachticheyt, genomen op 't 18 Art., wordt daarmede
 „gesalveert, want de Fransche Heeren Gecommitteerden, alsoo
 „uytleggen den inhoudt van 't 1 Art. in 't voorige Tractaet
 „van de Marine A°. 1646, ende hebben 't alsoo altyt (hoc-
 „wel qualyck nae myne opinie) gepractiseert: alsoo *Rendre*
 „*libre* verstaen te syn, *Libre de Confisquation*, ende op dat

¹⁾ Ick moet hier op in vryghed seggen, dat ick oordeele 't selve
 „by abuys door de Fransche Ministers alsnoch in diervoegen te syn
 „gesustineert, of wel bij UEd. door abuys in de voorsz. Missive gestelt
 „te syn; gemerckt ick in 't 18 Art. van 't overgesonden Concept Trac-
 „taet meene uytdruckelyck begrepen te syn, dat *vry schip, vry goed*
 „*maecken sal.*” *De Witt aan Boreel*, 8 Jan. 1654 I, 68.

„dese haere uytlegginge ende verkeerde practyque, moghte
 „klaer werden gestelt, ende gereguleert, soo hadde ick in
 „klaere termes, volgens myne instructie, versoght, dat *vry*
 „*schip* soude maeccken *vry goedt*, 't sy of vry of vyandts goed
 „ware, gcëxcepteert de Contrabande. Dan haere Ed. hebben
 „my dat afgeslagen..... 't Is dogh waer, nae myne
 „opinie, dat de woorden van 't eerste Art. in 't Provisioneel
 „Tractact, als ook in dit Project Art. 18 gestelt, (same ge-
 „nomen) behooren mede te brengen, UEd. meyninge.” etc.

Ook de declaratie van 1651, zoo schreef BOREEL in den-
 zelfden brief, werd op gelijke wijze uitgelegd. En de be-
 woordingen daarvan aanhalende, laat hij zich aldus hierover
 uit: „Wat kan daer klaerder wesen als dese woorden; maer
 „dese luyden hebben d' Interpretatie aen haer ende de maght
 „van 't oordeelen ende executeren, ende ick klage gedurigh-
 „lyck sonder vrucht, ofte redres. Daerom myn Heeren, dient
 „dit soo gedooght, ofte klaerder bedongen, voor 't toeko-
 „mende” ¹⁾).

Dat ook DE WITT, die hier eerst aan een abuis gedacht
 had, door de Fransche redenering niet overtuigd was, zal
 ons niet bevreemden. „Ick moet bekennen,” zoo antwoordt
 hij BOREEL, „dat ick nevens U Ed. niet kan sien, in wat
 „voegen aen de woorden gestelt in 't provisioneel Tractaet
 „van de Marine de Anno 1646, ofte in 't 18 Art. van 't
 „overgesonden Project, soodanige explicatie ten reguarde van
 „vyanden goederen, in vrye schepen geladen, soude kunnen
 „worden gegeven, als by die van Vranckryck gepooght werd
 „te doen; alsoo de woorden *Rendront libres* niet geappliceert
 „kunnen worden, dan op vyanden goederen, die door het
 „vry schip, vry gemacckt worden, als niet nodigh synde,
 „ten reguarde van goederen, die uyt hunne eygen nature
 „vry syn, dat deselve door de qualiteit van 't schip gevryd
 „worden” ²⁾).

¹⁾ *Boreel aan de Witt*, 15 Jan. 1654. I, 78.

²⁾ *De Witt aan Boreel*, 5 Febr. 1654 I, 80.

Het valt dan ook niet te ontkennen, dat, althans volgens de letter van het tractaat, DE WITT en BOREEL volkomen in hun regt waren; het stond er immers met ronde woorden: „rendront toute leur charge libre”; maar wat de bedoeling van het tractaat aangaat is het toch niet zoo uitgemaakt zeker; want hetgeen DE WITT aanvoert, dat de woorden *rendront libres* alleen op vijandelijke goederen konden doelen, schijnt nog wel aan eenige bedenking onderhevig, omdat volgens de gemelde Ordonnances, die het stelsel der *vis attractiva* huldigden, ook de *neutrale* goederen tegelijk met het schip en de vijandelijke goederen verbeurd verklaard werden, en dus de vrijdom bij het tractaat toegestaan, ook wel alleen op deze betrekking kon hebben, eene onderstelling, waarvoor ook de considerans en het begin van het art. 1) schenen te pleiten, omdat daarin alleen van een „*relâchement de la rigueur de l'Ordonnance portant que les Marchandises appartenantes aux Ennemis, donnent lieu à la confiscation de celle des Amis*” sprake was.

Hoe het zij, te regt of ten onregte, de Fransche regering bleef voor als nog op haar stuk staan, en men moest dus den vrede met Spanje afwachten, een tijdstip, waarop BOREEL krachtens de hem gegevene hoop, meende beter te zullen slagen 2).

Voor dien tijd was het echter bijna tot eene vredebreuk tusschen de Staten en Frankrijk gekomen. Niettegenstaande de ons verleende toezegging toch, zelfs in den zin door Frankrijk daaraan gegeven, werd de regel „*robe d'ennemi confisque celle d'ami*” nogtans in al zijne kracht tegen ons toegepast 3). Daar de klagten, hierover bij het Fransche hof ingediend, niet baatten, besloot men geweld met geweld te keeren, en zond daarom DE RUITER naar de Middelland-

1) Zie pag. 75.

2) Zie, behalve den reeds aangehaalden brief van BOREEL I, 50, ook nog *Boreel aan de Witt*, 10 Aug. 1656 I, 303.

3) WAGENAAR, Dl. XII, Bock 48, p. 445.

sche zee, wien het dan ook weldra gelukte twee Fransche kaperschepen te nemen (Febr. 1657). De Fransche regering, hierover verbolgen, liet daarop op alle Nederlandsche schepen en goederen in gansch Frankrijk beslag leggen, hetgeen bij ons door een' dergelijken maatregel beantwoord werd. In den aanvang wilde men van geen' van beide kanten toegeven, zoodat de zaak werkelijk een ernstig aanzien begon te krijgen. Door de onderhandelingen met den Franschen gezant DE THOU werd zij echter nog in der minne vereffend ¹⁾.

De vrede met Spanje kwam in 1659 tot stand. Ook onze Staten werden op hun verzoek als contracterende partij in het tractaat opgenomen (1661) ²⁾, welks art. 19 in ronde woorden den regel „*vrij schip, vrij goed*” inhield ³⁾. Het afzonderlijke tractaat met Frankrijk werd eerst in 1662 gesloten, en bevatte dezelfde bepaling, zonder dat het blijkt, dat zij van Franschen kant nog veel tegenstand ondervond ⁴⁾. Met Spanje waren wij reeds in het tractaat van 1650 ⁵⁾ en

¹⁾ *De Witt aan Boreel* 10 en 31 Mei, *Boreel aan de Witt*, 18 Mei 1657 I, 317—321. WAGENAAR, I. I. p. 447 sqq.

²⁾ ATTZEMA IV, Boek 40, p. 704. DUMONT VI, P. 2, p. 346.

³⁾ „Mais d'ailleurs aussi sera libre et affranchy tout ce qui sera et se trouvera dans les navires appartenans aux sujets du Roy Tres-Christien encore que la charge ou partie d'icelle fust aux Ennemis du dit Seigneur Roy, sauf les marchandises de contrebande.” En blijkens art. 20 zoude deze bepaling wederkeerig zijn. DUMONT VI, P. 2, p. 267.

⁴⁾ DUMONT VI, P. 2, p. 415, art. 35 et 36. Het sluiten van dit tractaat verwekte aan onzen kant bijzondere tevredenheid. „Wy hebben „allier”, zoo schrijft DE WITT aan VAN BEUNINGEN den 3 Mei 1662, „met sonderlingh genoeg bespeurt, dat de moeydelckheyt van Uwer „Ed. langhwyligen Negotiacie, nogh met soo goeden uytkomst is gekroont geworden, ende dat het disrespect den Staedt door de voorsz. „lankwyligheyt overgekomen, wederomme door de kragt van soo bondigen Alliancie, ende 't voordeel van so considerable stipulation op „'t faict van de Commerce ende Marine wort goëffaceert.” *Brieven* I, 528.

⁵⁾ DUMONT VI, P. 1, p. 570, art. 14. ROYAARDS, *de plucilo: „libera navi, libera merx”*, p. 34.

met Portugal in dat van 1661 ¹⁾ daaromtrent overeengekomen.

De pogingen onzer Staten, zouden zij met gunstigen uitslag bekroond worden, moesten echter met opofferingen gepaard gaan; waar zij hunnen regel ook zagen aannemen, zoowel in de vier reeds genoemde tractaten als in de meeste overige, in den eersten tijd gesloten, het geschiedde niet anders dan onder bijvoeging van eenen anderen regel, die den eerste moest trachten smakelijk te maken, inhoudende, dat de neutrale eigendom aan boord van vijandelijke schepen prijs zoude zijn (*vijandelijk schip, vijandelijk goed*) ²⁾. Al weder een gevolg van de leer der *vis attractiva*, en dus eene derde afwijking van het *Consolato del mare*.

Met Engeland werden beide regels eerst voorloopig bij den vrede van Breda in 1667 ³⁾ en eindelijk definitief aangenomen in het tractaat van 1668. Het had niet aan pogingen ontbroken om dit rijk reeds vroeger daartoe over te halen; reeds in 1651 en 1654 hadden onze gezanten het hunne daartoe gedaan ⁴⁾, en ook na dien tijd was men er telkens op teruggekomen, doch telkens te vergeefs ⁵⁾. Er waren wel zeer buitengewone omstandigheden noodig om het land, dat, op aansporing van den op ons zoo zeer verbitterden, gewezen ambassadeur te 's Hage, ST. JOHN, juist tegen onzen vrachthandel de bekende acte van navigatie had vastgesteld,

1) DUMONT VI, P. 2, p. 366. ROYLAARDS, p. 48.

2) Zie onder anderen art. 19 van het tractaat der Pyreneeën van 1659: „Il a esté en outre accordé et convenu, que tout ce qui se trouvera chargé par les sujets de S. M. T. C. en un navire des „Ennemis dudit Seigneur Roy Catholique, bien que ce ne fust Marchandise de Contre-bande, sera confisqué, avec tout ce qui se trouvera audit navire, sans exception, ny reserve.”

3) DUMONT VII, P. 1, p. 44.

4) AITZEMA III Boek 32, p. 709. *Verbael van Beverningk*, p. 575, 578, 701. *De Witt aan Boreel*, 3 Dec. 1654. *Brieven* I, 182.

5) *De Witt aan Nieupoort*, 31 Maart, 26 Mei 1656 III, 207, 230 en 23 Febr. 1657 III, 334, waar de vaststelling van den regel *vrij schip vrij goed* „het meest gedesidereerde”, „de ziele van het tractaet”, wordt genoemd. Vergelijk ook vooral AITZEMA III, Boek 36, p. 1296-7.

er toe te nopen een' voor dien handel zoo voordcelige bepaling aan te nemen. Nogtans die buitengewone omstandigheden kwamen. De heerschzucht van LODEWIJK XIV maakte niet alleen voor onze Staten, maar ook voor Engeland een naauw verbond tusschen beide wenschelijk. DE WITT begreep het en maakte van deze gelegenheid gebruik om zijnen geliefkoosden regel daar ingang te doen vinden, en het was niet dan op zijne standvastige weigering, om zonder het verleenen daarvan tot de Triple-Alliantie over te gaan, dat dit punt eindelijk werd toegegeven ¹⁾.

„De Alliancie is geslooten”, zoo schrijft hij dan ook aan onze gezanten in Engeland, MEERMAN en BOREEL, „op een „presuppoost ende onder eene *vaste toesegginge* van den „Heer TEMPLE, dat op naeder ordre van den Koningh van „Groot-Brittannien de Artikelen van Marine, soo die te Breda „provisionelyck ter nader syn gesteldt, ende nu wederom „werden gecorroboereert, nog in een nader instrument *verbo-* „*tenus* op den naem van den Koningh van Groot-Brittannien „ende van haer Hoogh Mogende souden werden ingelijft” ²⁾.

Nadat men alzoo deze zaak, om met MEERMAN te spreken, met Engeland eens „door den beugel had gekregen”, gelukte het ook meer. In het tractaat van 1674 immers, tusschen onze Staten met dat land gesloten, komen omtrent de regels *vrij schip, vrij goed en vijandelijk schip, vijandelijk goed* dezelfde bepalingen voor ³⁾.

Omstrecks denzelfden tijd, waarop dit punt voor het eerst tot ons genoeg en met Engeland geregeld was, hadden onze koopvaarders in het Kanaal zooveel van de kapers van Oostende te lijden, dat MEERMAN en BOREEL zich daarover ernstiglijk bij den Spaanschen gezant te Londen, den graaf

¹⁾ DUMONT VII, P. 1, p. 74, Art. 10 et 11. WHEATON, *Hist.* I, 166. ROYAARDS, p. 54.

²⁾ *De Witt aan Meerman en Boreel*, 26 Jan. 1668. *Brieven* IV, 627. Vergelijk ook *de Witt aan Meerman*, 20 Jan. en 17 Febr. IV, 622 en 650; *Meerman aan de Witt*, 11 Febr. 1668 IV, 655.

³⁾ DUMONT VII, P. 1, p. 282, Art. 8.

VAN MOLINA beklagden, en hem met beroep op art. 14 van het tractaat van 1650, verzochten er zich niet tegen te verzetten, dat de prijzen in Engelsche havens invallende, terstond weder zouden worden vrijgegeven. MOLINA gaf hun daarop bij eene schriftelijke verklaring te kennen, dat het gebeurde geheel in strijd was met de bedoelingen zijner regering, die niets liever wenschte dan getrouw hare tractaten na te leven, en dat hij dus volgaarne aan hun verzoek voldeed ¹⁾.

Niet alleen tegenover ons maar ook tegenover andere landen was Spanje op gelijke wijze verbonden, en met de meeste andere zeemogendheden was het eveneens gesteld. Over het geheel is het merkwaardig hoe spoedig die beide regels *vrij schip*, *vrij goed* en *vijandelijk schip*, *vijandelijk goed* hebben veld gewonnen. Binnen een' tijd van minder dan 30 jaren zien wij beide nagenoeg in alle tractaten, waarin omtrent de confiscabiliteit van vijandelijken eigendom op neutrale, of van neutralen eigendom op vijandelijke schepen voorzieningen gemaakt zijn, opgenomen.

Nu is het wel waar dat verscheidene tractaten zoodanige voorzieningen niet bevatten; maar daar staat tegenover, dat slechts zeer weinige, zoo als de tractaten van 1661 ²⁾ en 1666 ³⁾ tusschen Engeland en Zweden en van 1670 tusschen

¹⁾ Deze verklaring is van den 17 Febr. 1668. *Brieven van de Witt* IV, 678—680. „Ce qui étant tout à fait contraire aux intentions du „Roi mon Maître, et au soin qu'il a de conserver religieusement les „Traitez, j'ai bien voulu déclarer par ces lignes à Vos Excellences, „que je ne protégerai ou recommanderai en façon quelconque la cause „desdits armateurs en semblable cas, comme étant notoirement mal „fondée, et n'étant pas juste aussi que lesdits armateurs (qui n'ont „point d'autre pretexte de leurs prises, si non que les biens y chargez „appartiennent aux ennemis de sadite Majesté) menent ou envoient „lesdits vaisseaux qu'ils ont ainsi pris, à Oostende, où aussi-bien ils „doivent être mis aussi-tôt en liberté.” etc. Cf. et *Meerman aan de Witt*, 19 Febr. IV, 675; ook 28 Jan. en 11 Febr. IV, 636, 638, 655.

²⁾ DUMONT VI, P. 2, p. 384.

³⁾ DUMONT VI, P. 3, p. 83.

Engeland en Denemarken ¹⁾ aan de bepalingen van het *Consolato del mare* bleven vasthouden. Daarentegen waren de beide regels tegen den tijd van den vrede van Nijmegen reeds opgenomen in de tractaten gesloten door *de Nederlanden* met Spanje in 1650, 1659 en 1676 ²⁾, met Portugal in 1661, met Frankrijk in 1661, 1662 en 1678 ³⁾, met Zweden in 1667 ⁴⁾ en 1675 ⁵⁾, met Engeland in 1667, 1668 en 1674; door *Engeland* met Portugal in 1654 ⁶⁾, met Spanje in 1665 ⁷⁾, met Frankrijk in 1677 ⁸⁾; door *Frankrijk* met Spanje in 1659 en 1668 ⁹⁾, met Denemarken in 1663 ¹⁰⁾, met Zweden in 1672 ¹¹⁾. De regel: *vijandelijk schip, vijandelijk goed* was daarenboven nog erkend in het tractaat tusschen Engeland en Spanje van 1667 ¹²⁾, de regel *vrij*

1) DUMONT VII, P. 1, p. 132.

2) „ VII, P. 1, p. 325. KLUIT, *Index Chron.*, p. 175.

3) „ VII, P. 1, p. 357. KLUIT, p. 178.

4) „ VII, P. 1, p. 37. KLUIT, p. 151.

5) „ VII, P. 1, p. 316. KLUIT, p. 174.

6) „ VI, P. 2, p. 82, art. 23. „Uti omnia bona, mercesve „dietae Reipub. aut Regis, eorumve utrinque populorum aut subdi- „torum, in alterutrius hostium naves impositae ibique repertae, cum „ipsis navibus praedae sint atque in publicum addictae, omnia autem „hostium alterutrius bona mercesve in naves partis alterutrius eorumve „populi aut subditorum impositae, intactae sint.” KLUIT, p. 119. Het tusschen beide landen in 1642 gesloten tractaat (DUMONT VI, P. 1, p. 238) bevat deze regels niet. Art. 11 van dat tractaat toeh is m. i. alleen op contrabande betrekkelijk. Anders Mr. F. E. BERG VAN MIDDELBURGH, *Over de vraag, in hoe verre, volgens de jongste verdragen, de onzijdige vlag vijandelijke waar dekt*, in *Bijdragen tot rechtsgeleerdheid en wetgeving* VAN DEN TEX EN VAN HALL, 2de dl (1827) bl. 249, en ROYAAERDS, p. 56.

7) D'HAUTEFIVE et DE CUSSY, *Recueil de traités*, part. 2, t. 2, p. 394.

8) DUMONT VII, P. 1, p. 327.

9) „ VII, P. 1, p. 89. KLUIT, p. 156.

10) „ VI, P. 2, p. 436, waar het verkeerdelijk onder het jaartal 1662 voorkomt. DE REEDTZ, p. 113.

11) DUMONT VII, P. 1, p. 166.

12) „ VII, P. 1, p. 27, art. 26.

schip, vrij goed (doch in dezelfde bewoordingen als in het tractaat van 1646 tusschen de Nederlanden en Frankrijk) in het tractaat van 1655 tusschen Engeland en Frankrijk ¹⁾ en in dat van 1655 tusschen Frankrijk en de Hanze-steden, welk laatste nog met dat van 1646 deze overeenkomst te meer had, dat daarin de afschaffing van de bekende Fransche ordonnanties voor den tijd van 15 jaren als grond der bepaling werd opgegeven ²⁾. Omtrent den neutralen eigendom aan boord van vijandelijke schepen, volgde het echter den regel van het *Consolato*.

Het zal niet ongepast zijn, nu wij de aandacht op al deze tractaten gevestigd hebben, hier in het geheugen terug te roepen hetgeen wij in het begin dezer bladzijden opmerkten ³⁾. Gewoonlijk toch zien wij deze tractaten dus voorgesteld, alsof zij een exceptioneel regt vormden ⁴⁾, waaruit men dan, omdat uitzonderingen niet mogen uitgebreid worden, het gevolg trekt, dat tractaten, die omtrent *vrij schip, vrij goed* en *vijandelijk schip, vijandelijk goed* zwijgen, geacht moeten worden de regels van het *Consolato* te bevestigen. Wat deze voorstelling betreft, het boven aangevoerde schijnt ons toe de onjuistheid daarvan, met betrekking tot den regel *vrij schip, vrij goed*, duidelijk aan te toonen. Wij

¹⁾ DUMONT VI, P. 2, p. 121, art. 15. KLUIT 121.

²⁾ DUMONT VI, P. 2, p. 103, art. 3. „S. M. dérogeant aux dites „Ordonnances, veut et entend, que lesdits habitans soient déchargés de „la rigueur d'icelles pendant le temps et espace de quinze années, en „sorte que la robbe de l'Ennemi ne confisque point celle de l'Ami, et „que les navires à eux appartenans soient libres et rendent toutes leurs „charges libres, bien qu'il y eût de la Marchandise appartenante aux „Ennemis” etc. KLUIT 120.

³⁾ Zie bl. 8—10, coll. 13—15.

⁴⁾ Zie nog de redevoering van Sir ROBERT PHILLIMORE, tijdens den Russischen oorlog uitgesproken in het Huis der Gemeenten op 4 Julij 1854. Vergelijk daarmede de op denzelfden dag gehoudene rede van Sir WILLIAM MOLESWORTH, die eene andere meening toegedaan was; bij WHEATON, *Elements* (Lawr.) p. 650 sqq.

moeten toch niet vergeten, dat de regel van het *Consolato*, volgens welken de vijandelijke eigendom aan boord van neutrale schepen mogt genomen worden, zelf eene beperking van de territorialiteit van het schip was, en dat dus de regel *vrij schip, vrij goed*, afwijkende van die hoezeer door het gebruik van ettelijke ceuwen aangenomene beperking, in plaats van een exceptioneel regt te vormen, inderdaad den regel zelve weder in het leven riep. Anders was het daarentegen met den anderen regel van het *Consolato*, volgens welken de neutrale eigendom aan boord van vijandelijke schepen vrij was. Deze was volkomen in overeenstemming met de territorialiteit van het schip, en de regel *vijandelijk schip, vijandelijk goed* was dus in waarheid eene uitzondering op beide.

En wat het gevolg aangaat dat men uit deze voorstelling wil trekken, wij gelooven niet, dat de omstandigheid, dat het eene regel, het andere uitzondering is, ons het regt geeft om in tractaten, waarin geene voorzieningen hieromtrent gemaakt zijn, eene praesumtie ten gunste van den regel aan te nemen. Het is waar, uitzonderingen mogen niet uitgebreid worden, maar men houde in het oog, dat waar twee volken bij een tractaat de uitzondering aannemen, deze niet naast maar in plaats van den regel komt, dien regel bij gevolg verdringt en in zijne plaats tusschen die volken regel wordt. Veelmeer schijnt hier eene andere praesumtie aangenomen te moeten worden, volgens welke een tractaat, dat omtrent beide regels zwijgt, gerekend moet worden in den onmiddellijk voorafgaanden toestand geene verandering te brengen, eene praesumtie die nogtans vatbaar is voor het tegenbewijs, dat dit zwijgen de beteekenis heeft, dat men met het vroegere gebruik wil breken. Had dus b. v. het tractaat van Nijmegen tusschen onze Staten en Frankrijk van beide regels gezwegen, zij zouden o. i. nogtans moeten gcpraesumeerd worden tusschen beide mogendheden behouden te zijn, omdat het laatstvoorgaande tractaat van 1662 ze had aangenomen, ware echter in den tijd tusschen 1662 en 1678 een tractaat tusschen beide gesloten, waarbij de regels van het *Consolato*

waren bevestigd, de praesumtie zoude ons toeschijnen ten gunste van deze te moeten zijn.

Wij keeren weder tot onze regels terug. Zagen wij ze omstreeks den tijd, waarop de vrede van Nijmegen tot stand kwam, door de voornaamste zeemogendheden bij tractaten aangenomen, het bleek weldra, dat ook het tegenovergesteld beginsel zijne kracht nog niet verloren had. Reeds in Aug. 1659 had de koning van Denemarken bepaald, dat neutrale schepen, die met vijandelijken eigendom beladen waren, zouden prijs verklaard worden, maar reeds in de volgende maand was dit besluit door een ander vervangen, waarbij de regels *vrij schip*, *vrij goed* en *vijandelijk schip*, *vijandelijk goed* werden aangenomen ¹⁾.

Van minder voorbijgaanden aard was de beroemde *Ordonnance de la marine*, in Aug. 1681 door LODEWIJK XIV uitgevaardigd, waarbij het stelsel der *vis attractiva*, nedergelgd in de oude Fransche Ordonnances van 1543 en 1584, wederom werd bevestigd: „Tous navires”, zoo lezen wij daar, „qui seront chargés d’effets appartenant à nos ennemis et les marchandises de nos sujets ou alliés, qui se trouvent dans un navire ennemi, seront pareillement de bonne prise” ²⁾.

En het *arrêt du Conseil* van 26 Oct. 1692 bevestigt deze strenge verordening volkomen.

Over het geheel is het opmerkelijk, dat, terwijl de tractaten in het algemeen de regels *vrij schip*, *vrij goed* en *vijandelijk schip*, *vijandelijk goed* aannamen, de inwendige verordeningen der meeste groote mogendheden daarentegen grootendeels een tegenovergesteld systeem toegedaan waren. Het spreekt echter van zelve, dat, aangenomen eens dat deze verordeningen overigens al regtmatig waren, toch in

¹⁾ Cf. HEINECCIUS, *de nav. ob vect. merc. velit. comm.* II § 8.

²⁾ Liv. III, Tit. 9, art. 7. LEBEAU I, p. 80. PARDESSUS IV, p. 385. Vergelijk daarover VALIN, *Commentaire sur l’ordonnance de la marine*. POTHIER, *Traité de la propriété* n°. 96, die deze bepaling trachten te verdedigen; daartegen echter WHEATON, *Éléments* II, 103.

ieder geval, voor zoo ver er tractaten met andere bepalingen gesloten waren, deze natuurlijk moesten worden geëerbiedigd. En die tractaten, voor zoo ver zij niet omtrent beide regels zwegen, namen ze, ook na den Nijmeegschen vrede, bijna zonder uitzondering eenstemmig aan. Dat zien wij in die van 1679 en 1686 tusschen de Nederlanden en Zweden ¹⁾, van 1689 tusschen de Nederlanden en Engeland ²⁾, en bij den vrede van Rijswijk van 1697 tusschen de Nederlanden en Frankrijk ³⁾. Ook de handelstractaten, tijdens den vrede van Utrecht gesloten tusschen Engeland en Frankrijk, tusschen Frankrijk en de Nederlanden (1713) en tusschen de Nederlanden en Spanje (1714), zijn hetzelfde stelsel toegeedaan ⁴⁾. Dat tusschen Engeland en Spanje (1713) bevestigd echter, even als dat van 1721 ⁵⁾, het in 1667 tusschen beide gesloten tractaat, en noemt dus alleen: *vijandelijk schip, vijandelijk goed* aan ⁶⁾.

Een enkel voorbeeld van de verwerping van *vrij schip, vrij goed* zien wij nog slechts in een tractaat van 1716 tusschen Frankrijk en de Hanzesteden ⁷⁾. Het *vijandelijk schip, vijandelijk goed* werd daarbij evenwel aangenomen, en tevens vrijdom verleend van het *robe d'ennemi confisque celle d'ami*.

En ook na den vrede van Utrecht geschiedde het niet anders. In het ontwerp-tractaat, in 1715 door Rusland aan

¹⁾ DUMONT VII, P. I, p. 437; P. II, p. 122.

²⁾ „ VII, P. 2, p. 236.

³⁾ „ VII, P. II, p. 386. Art. 27 et 28.

⁴⁾ „ VIII, P. I, p. 345, 377, 427. Te regt beweert nogtans ROYAARDS p. 69, dat onjuist is hetgeen voorkomt in het rapport van den Franschen minister van buitenlandsche zaken, den hertog DE BASSANO (1812): „Les droits maritimes des neutres ont été réglés „solennellement par le traité d'Utrecht devenu la loi commune des „nations”. etc. DE GARDEN, *Histoire générale des traités de paix* X, p. 390.

⁵⁾ DUMONT VIII, P. 2, p. 33.

⁶⁾ „ VIII, P. 1, p. 409.

⁷⁾ „ VIII, P. 1, p. 478.

de Nederlanden voorgesteld, doch door dezen verworpen waren beide regels vervat ¹⁾, in 1716 en 1728 werden zij tusschen de Nederlanden en Engeland bevestigd, in 1739 door de Nederlanden en Frankrijk ²⁾, in 1742 door Frankrijk en Denemarken ³⁾ en in 1748 tusschen Denemarken en de beide Siciliën ⁴⁾ in een tractaat opgenomen.

Van deze reeks van tractaten verschilde echter wederom de Fransche Ordonnantie van 1704, waarbij die van 1681 nog verscherpt, doch het daarin aangenomene stelsel tevens op eene schroomelijke wijze verloochend werd. Men besloot toen namelijk, om niet alleen vijandelijke goederen, maar zelfs voortbrengselen van den grond en de nijverheid van het vijandelijke land, schoon aan neutralen toebehoorende, prijs te verklaren. In overeenstemming met het Fransche stelsel, zouden nu eigenlijk het schip en de overige lading ook in dit geval in het lot dier producten hebben moeten deelen; maar zoover begreep de Fransche regering toch niet te moeten gaan en zoo werd er bepaald, dat het schip en de overige lading vrij zouden zijn. Terwijl men dus aan den eenen kant het stelsel der *vis attractiva* volgde, werd het aan den anderen kant verworpen, eene inconsequentie, die op zich zelve reeds in staat moet zijn de regtvaardigheid van het stelsel aan gegronde bedenkingen te onderwerpen.

Ook andere mogendheden weken in hare verordeningen geheel van de tractaten af. De Spaansche ordonnantie van 1702 komt met de Fransche van 1681 en die van 1718 met die van 1704 overeen. En de Engelsche Orders in Council blijven ten sterkste aan de regels van het *Consolato* gehecht.

In 1744, tijdens den Oostenrijkschen successie-oorlog, doet Frankrijk echter eene schrede op den weg tot vooruitgang, en consequentie tevens. Bij de in dat jaar uitgevaardigde

¹⁾ DUMONT VIII, P. 1, p. 468.

²⁾ ROUSSET, *Recueil historique d'actes, négociations, memoires et traités*, T. XIV, p. 447.

³⁾ DE REEDTZ p. 193.

⁴⁾ HÜBNER, *de la saisie des bâtimens neutres* II, 187.

ordonnantie bepaalt het zich immers tot verbeurdverklaring alleen van de zaken des vijands, het schip en de overige lading worden vrij gegeven ¹⁾. De *vis attractiva* maakt daar alzoo plaats voor het *separalorum separata est ratio*.

Overigens, hoezeer deze verordeningen de tractaten niet konden opheffen, werden gedurende dezen oorlog noch door Frankrijk, noch door Engeland de regten der neutralen, zelfs voor zoover zij hun bij tractaten verzekerd waren, geëerbiedigd. Ons vaderland ondervond daarvan de droevige gevolgen. Frankrijk zelfs ging zoo ver, (met welk regt schijnt niet duidelijk) om den 31 December 1745 het tractaat in 1739 met ons gesloten te herroepen, een maatregel, die de voorbode was eener oorlogsverklaring, schoon die eerst den 17 April 1747 volgde.

Bij den vrede van Aken, 1748, werden de tractaten van Utrecht van 1713, bij gevolg ook die tusschen de Nederlanden, Frankrijk en Engeland bevestigd ²⁾.

De talrijke veroordeelingen van neutrale schepen en ladingen, gedurende dezen oorlog door de Engelsche prijs-geregtshoven uitgesproken, gaven tot een' gewigtigen pennestrijd tusschen de Engelsche en Pruissische regeringen aanleiding. Daar deze strijd zich echter over het gansche stelsel der oorlogsregten uitstreckte, zal het noodig zijn, eer wij daarmede kennis maken, ook zoowel de andere gronden van het regt van confiscatie, als het regt van onderzoek tot op dien tijd behandeld te hebben.

Even als in het vorige, zoo is ook in dit tijdvak het toelaten van den handel in contrabande zelfs bij tractaat als eene zeldzaamheid te beschouwen. Een enkel voorbeeld vinden wij daarvan nog in het tractaat van 1654 tusschen Engeland en Portugal, in dat van 1661 tusschen Portugal en

¹⁾ LEBEAU I, p. 471.

²⁾ ROUSSET, *Recueil historique* XX, p. 179, art. 3.

de Nederlanden en in dat van 1662 tusschen de Nederlanden en Algiers ¹⁾).

Ook het verbieden van allen handel, en de fictieve blokkades, komen althans in het gedeelte van dit tijdvak, hetwelk wij thans bespreken, weinig voor. Hetgeen BYNKERSHOEK ons vermeldt, dat onze Staten in 1652 allen handel met Engeland zouden verboden hebben, schijnt niet juist te zijn ²⁾; immers het placaat van 5 December 1652, waarop hij blijkens de door hem aangehaalde plaats van AITZEMA ³⁾ docht, houdt jegens de neutralen alleen het verbod in om „eenige Munitie „van Oorloge, ofte eenige materialen, dienende tot uytrustinge van schepen” aan den vijand te brengen ⁴⁾. En uit de adviezen, althans van de Amsterdamsche en Zeeuwsche Admiraliteiten blijkt het duidelijk, dat zoo men er al aan gedacht had om den handel te verbieden, men daarmede nogtans alleen de effectief geblokkeerde plaatsen op het oog had. De eerste toch adviseerde om den handel met Engeland *zooveel mogelijk* te beletten, vermits de kusten van dat land door onze vloten op verscheidene plaatsen bezet gehouden konden worden. De laatste daarentegen was wegens de menigvuldigheid der Engelsche havenen en de groote kosten aan eene zoodanige blokkade verbonden, van een ander gevoelen ⁵⁾.

En in het vervolg van dezen oorlog volgde men geene andere gedragslijn. In het laatst van 1653 toch, toen BOREEL in Frankrijk met de negotiatie van het reeds besprokene handelstractaat bezig was, en herhaaldelijk klagten inbragt over de confiscatie van Nederlandsche schepen, met Spaansche goederen beladen, wierp men hem te gemoet, dat onze Staten zich dagelijks, niet alleen van alle Engelsche,

¹⁾ DUMONT VI, P. 2, p. 445, een tractaat gesloten door middel van DE RUYTER.

²⁾ BYNKERSHOEK, *Q. J. Publ.* I. Cap. IV.

³⁾ AITZEMA, *Saken van Staat en Oorlog* III. Boek 32, p. 765 sqq.

⁴⁾ *Groot Placaet-boeck* I, 1124.

⁵⁾ AITZEMA I. I., p. 766.

maar ook van alle Fransche en neutrale goederen, geladen in Fransche of neutrale schepen, op weg naar Engeland, meester maakten, en dat zij bij openbaar placaat den toevoer van koren en scheepsbenoodigdheden naar dat land verboden hadden ¹⁾. In een uitvoerig schrijven aan BOREEL komt DE WITT met kracht daar tegen op, bewerende, dat hetgeen de Fransche regering aanvoerde, „*abusive presuppooosten*” waren, dat de Staten geen besluit in dien zin, zelfs niet omtrent Engelsche, veel min omtrent Fransche of neutrale goederen genomen hadden, dat het dan ook niet geloofelijk was dat zoo iets dagelijks geschiedde, omdat de Admiraliteiten gehouden waren volgens de placaten recht te doen en dus de overtreders daarvan tot restitutie van de genomene goederen en tot vergoeding der schade, ten gevolge van hun bedrijf ontstaan, zouden veroordeelen; dat wijders de Staten den neutralen den toevoer van koren naar Engeland niet verboden hadden, „*maer ter contrarie verstaende, sulks in jure gentium „niet gefondeert te wesen,*” dit verbod alleen tot hunne eigene onderdanen beperkt hadden; dat den neutralen alleen de toevoer van contrabande en scheepsbehoefden verboden was, in dier voege nogtans dat het schip en de overige lading niet in de confiscatie deelden, etc. ²⁾.

Van gelijken aard als het placaat van 1652 was ook dat van 9 Maart 1665, welks art. 2 met art. 2 van het eerstgenoemde geheel gelijklopende was ³⁾.

Geheel in overeenstemming hiermede was dus het verzet onzer Staten tegen de handelwijze van Spanje, toen het in 1663

¹⁾ *Boreel aan de Witt*. 2 Jan. 1654. I, 70. „Soo dat (secht men „hier) hare Ho. Mog. noch hare onderdanen niet qualyck kunnen nemen, dat men hier gebruyekt 't selve Recht, 't geene haer Ho. Mog. „authoriseren te mogen gebruycken tegens de Françoisen.”

²⁾ *De Witt aan Boreel*. 15 Jan. 1654. I, 73. Het placaat der Staten (waarschijnlijk dat van 5 Dec. 1652), werd door DE WITT ter bevestiging van het door hem aangevoerde bij dezen brief aan BOREEL toegezonden.

³⁾ AITZEMA V. Boek 45, p. 429.

allen handel met Portugal verbod 1). Onze Admiraliteit, in haar bij de Staten ingediend berigt, bestreed dan ook de regelmatigheid der confiscatie onzer schepen, o. a. op grond daarvan, dat de blokkade niet effectief was 2).

In den oorlog, dien wij later gezamenlijk met Engeland tegen Frankrijk voerden, maakten zoowel onze bondgenooten als wij ons aan eene fictieve blokkade schuldig. Den 22 Aug. 1689 toch werd er tusschen beide staten te Whitehall een tractaat gesloten, waarbij zij zich verbonden om allen handel met Frankrijk te verbieden, en alle schepen, naar dat land bestemd, aan te houden en voor goeden prijs te verklaren 3).

Te regt is deze maatregel algemeen afgckeurd geworden 4); ongetwijfeld was het eene geweldenaar, die op de beide verbondene mogendheden een' welverdienden blaam wierp; maar bij het uitspreken van dit oordeel moeten wij toch ook een weinig op de tijdsomstandigheden letten, die, zoo zij den maatregel al niet wettigden, hem toch zeker eenigermate verontschuldigen. Immers het komt ons dan reeds aanstonds voor den geest, hoe kort te voren die onbarmhartige ver-

1) Onze Staten lieten alstoen de Spaansche kruisiers door onze oorlogschepen vatten en opbrengen. AITZEMA. Boek 43, p. 1105 sqq. Cf. et BYNKERSHOEK I. I.

2) AITZEMA IV. Boek 43, bl. 1071 sqq. „behalven dat met eenige weynige schepen van oorloge op een kuste van een geheel koninkrijk als dat van Portugael langhs de Zee leggende te kruysen ofte particuliere aanleydinge te geven, om daer omtrent te roven in pre-juditie van een anderen Staet tegens voorgaende tractaten, geen belegeringe, blockeringe ofte besettinge ghenacmt kon werden *als buyten exempel wesende*, ende niet gemeens hebbende met d'ordre, die ten tyde van den Spaenschen Oorlogh van wegen haer Ho. Mog. op de kust van Vlaenderen was geobserveert ende gepractiseert gheworden.”

3) DUMONT VII. P. 2, p. 238. SYLVIVS, *Vervolg op Aitzema*, 3^e stuk. Boek 28, p. 179.

4) Hij wordt nogtans verdedigd door TRAVERS TWISS II, 258 sqq, die daarin slechts eene overeenkomst ziet om de havens van Frankrijk te blokkeren.

woesting van den Paltz had plaats gegrepen ¹⁾, een bedrijf, dat op den naam van LOUVOIS en zijnen koning eene onuitwischbare smet geworpen heeft; eene schanddaad, die de billijke verontwaardiging van gansch Europa wekte ²⁾, en die zeker ook op het tractaat van Whitehall haren invloed niet zal gemist hebben ³⁾.

De verbondene mogendheden konden echter hun plan niet ten uitvoer brengen, verhinderd als zij daarin werden door de krachtige houding van Zweden en Denemarken, die zich in 1693 onderling verbonden tot eene soort van gewapende neutraliteit ⁴⁾.

Nogtans werd in 1701 dezelfde maatregel door beide staten herhaald, en zien wij ook de Fransche Ordonnantie van 1704 hetzelfde voetspoor drukken. En gedurende den Oostenrijkschen successie-oorlog was het niet beter gesteld; in 1744 toch werd wederom door Engeland een verbod van allen handel met Frankrijk uitgevaardigd ⁵⁾.

Deze enkele buitensporige verordeningen konden echter niet beletten, dat het juiste begrip der geoorloofde blokkade zich nogtans bleef handhaven. Deze blokkade, die bij overtreding gewoonlijk confiscatie van het schip ten gevolge had, werd in nagenoeg alle tractaten van dit tijdvak erkend.

Wij zien dit in de tractaten van 1655 tusschen Frankrijk

¹⁾ Vergelijk daarover MACAULAY, in zijn beroemd *History of England* IV, Ch. XI, p. 122 sqq. (Éd. Tauchnitz).

²⁾ Over de verbittering tegen LODEWIJK XIV, in het Engelsche Parliament, MACAULAY o. l., p. 127.

³⁾ Het heeft vooral de aandacht getrokken, dat onze Staten, die anders zulke grootte voorstanders van de vrijheid van handel waren, tot zulk eene maatregel overgingen. „C'est qu'ils étaient sous le jong (!) „de GUILLAUME III“; zegt hiervan DE RAYNEVAL, *de la liberté des mers* I, 69. Eene vreemde uitdrukking voorwaar omtrent hem, die juist toen voet voor voet met het „God bless you!“ der Engelsche natie als verlosser begroet was geworden! SYLVIVS, 3e st. Boek 26, bl. 166.

⁴⁾ DUMONT VII, P. 2, p. 325. HAUTEFEUILLE, *Droits et devoirs* II, 250. WHEATON, *Hist.* I, 189. Wij gaven later schadeloosstelling.

⁵⁾ PHILLIMORE III, § 226.

en Engeland ¹⁾, 1659 tusschen Frankrijk en Spanje, 1661 tusschen Engeland en Zweden, 1679 tusschen Holland en Zweden, 1701 tusschen Holland en Denemarken ²⁾ enz. En niet anders zijn de beginselen, aangenomen bij den vrede van Nijmegen (1678), van Rijswijk (1697) en van Utrecht (1713).

Enkele tractaten, reeds in het begin van dit tijdvak, bepalen zich zelfs niet hierbij, maar houden, met het oog op hetgeen de ondervinding geleerd had, uitdrukkelijk in, dat de blokkade effectief moet zijn. Door ons vaderland werden reeds vroeg zoodanige tractaten aangegaan, met Algiers in 1662, met Zweden in 1667 en met Engeland in 1674.

En van gelijken aard was het tractaat van 1742 tusschen Frankrijk en Denemarken. Het vredestractaat van Aken daarentegen bepaalde zich, zooals wij boven zagen, tot eene bevestiging van de tractaten van Utrecht van 1713.

Wat de confiscatie wegens den vervoer van contrabande betreft, het was, wanneer wij HEINECCIUS hooren in zijnen tijd, een algemeene regel, dat zoowel het *schip* als de *contrabande* prijs zoude zijn. „Nec hodie fere bellum ullum „geritur quin navcs una cum mercibus contrabando soleant „a belligerantibus occupari” ³⁾.

Deze regel, hij geeft het zelf toe, is echter niet zonder uitzonderingen. Zelf maakt hij ons dan ook reeds daarop opmerkzaam, dat in het tractaat van 1648 tusschen Holland en Spanje, bevestigd door dat van 1650, en in dat van 1655 tusschen Frankrijk en de Hanze-steden, alleen de contrabande prijs verklaard werd. Maar, laat hij er op volgen: „quem „ad modum ejusmodi pacta ad exceptionem pertinent; ita „facile patet, regulam istis non tolli, adeoque certi juris „esse, ob merces illicitas navcs etiam in commissum cadere” ⁴⁾.

¹⁾ DUMONT VI, P. 2, p. 121.

²⁾ Tractaat van Koppenhagen. DUMONT VIII, P. 1, p. 35. *Groot Placaet-boeck* V, p. 399.

³⁾ HEINECCIUS, *de nav. ob vect. vet. merc. comm.* II, § 3.

⁴⁾ „ o. l. II, C. 6.

Wanneer wij echter de verschillende tractaten en verordeningen tot op den tijd van HEINECCIUS nagaan, kunnen wij zijne meening niet aannemen. Immers de belangrijkste tractaten, dat van de Pyreneën tusschen Frankrijk en Spanje.¹⁾, de tractaten van Nijmegen, Rijswijk en Utrecht verklaren alleen de contrabande prijs en bepalen nog daarenboven, dat het schip en de overige lading terstond ongedeerd hunnen weg kunnen vervolgen, mits zij de contrabande overleveren. Eveneens zijn de bepalingen der tractaten van 1662 tusschen de Staten met Frankrijk, van 1674 met Engeland en van 1679 met Zweden aangegaan. En wat de inwendige verordeningen betreft, die van onze Staten van 18 September 1665 en 6 Mei 1667 bepalen uitdrukkelijk, dat alleen de contrabande prijs zal zijn, terwijl die van 31 Julij 1692 inhoudt, dat zoo de *vrije* en *onvrije* goederen aan verschillende eignaren behooren, alleen de laatste zullen genomen worden²⁾. In anderen geest echter zijn de ordonnantiën van 9 Maart 1665, van 14 April 1672 en 11 April 1673, bij welke als vijand van den staat gestraft wordt hij, die aan den vijand eenige „munitie van oorlog, vivres of eenige materialen, „dienende tot uytrusting van schepen, of eenige andere verboden waren” brengt³⁾. En met deze laatste komen verreweg de meeste Engelsche Orders in Council, daarentegen niet de Fransche ordonnantiën van 1681, 1704 en 1744 overeen.

Ons resultaat is dus, dat verreweg de meeste tractaten het *vrije goed* niet wegens het *onvrije* verbeurd verklaren, en dat de inwendige verordeningen uit een loopen. HEINECCIUS heeft dus in zijn beweren stellig onregt. Zijn tijdgenoot BYNKERSHOEK zegt dan ook het lijnregt tegenovergestelde. „Si ex iis (pactis et edictis) jus gentium metiamur”, zoo zijn zijne woorden, „dicendum videtur nunquam naves, nunquam merces „licitas publicari ob merces illicitas, quae eadem nave ve-

¹⁾ Alleen ten opzichte van de Portugezen werd hierop van den kant van Spanje eene uitzondering gemaakt.

²⁾ BYNKERSHOEK, *Q. J. Publ.* I. C. 12.

³⁾ „ „ „ „ I. C. 10.

„huntur” ¹⁾). Uit het boven aangevoerde blijkt echter, dat ook deze woorden veel te absoluut zijn.

Omtrent hetgeen onder contrabande gerangschikt moest worden, is ook thans nog nimmer veel verschil geweest. Het ligt buiten ons bestek na te gaan hoe zich deze verschillende gevoelens, ten deele ook al voortspuitende uit de verschillende handelsbelangen, in het conventionele regt der volkeren hebben doen kennen. Genoeg zij het te zeggen, dat het vooral Engeland was, hetwelk de lijst der contrabande steeds zooveel mogelijk zocht uit te breiden, terwijl de overige mogendheden, vooral onder de magtigere Frankrijk, ze steeds zooveel mogelijk zochten in te krimpen; dat men het in het algemeen er over eens was om al hetgeen tot wapenen en krijgstoerusting behoorde daaronder te blijven rangschikken, dat daarentegen omtrent geld, leeftogt en scheepsbenoodigdheden de gevoelens zeer uit een liepen. Sedert de verdragen van St. Germain en Laye (1677) en Utrecht (1713) heeft echter het zachtere systeem, in de tractaten althans, gezegevierd; in de inwendige verordeningen daarentegen werden door de magtige zee-mogendheden niet zelden de willekeurigste bepalingen hieromtrent vastgesteld.

Regt van onderzoek.

Tegen het einde van het vorige tijdvak begon men de wijze, waarop het regt van onderzoek geschieden zou, voor het eerst naauwkeuriger te regelen. Men ging thans hiermede voort. Weinig verschillen de meeste tractaten te dezen opzichte van elkander. Het schip, dat het onderzoek wil ten uitvoer leggen, geeft hiervan aan het andere kennis door een kanonschot (*le coup de canon de semonce*), het andere schip moet hierna onverwijld ophouden; het eerste blijft echter op zoodanigen afstand, dat het andere buiten het bereik van zijne kanonnen is; het zendt dan eene sloep uit met een officier en een paar van de manschappen, die zich aan boord van het vreemde schip begeven; de kapitein van dat schip

¹⁾ BYNKERSHOEK, *Q. J. Publ.* I. C. 12. Vergelijk daarbij *de Witt aan Nicupoort*, 1 Sept. 1656 III, 269.

wijst hun al zijne papieren, waaruit van de nationaliteit van het schip of van den aard en eigendom der ingeladene goederen kan blijken, de visiteurs moeten daaraan geloof hechten en gaan, zoo alles in orde is, weder aan boord van hun schip terug; in het tegenovergestelde geval hebben zij het regt om het schip op te brengen.

Van dien aard zijn de bepalingen van bijna alle tractaten: van het tractaat der Pyreneën van 1659, van dat van 1674 tusschen de Nederlanden en Engeland, van de tractaten van Utrecht van 1713. AZUNI noemt er alleen uit de 18de eeuw 35 zoodanige op ¹).

De regel door de tractaten gevestigd is dus duidelijk. Maar hoe is het nu in de praktijk? Daar liet men het niet bij een *onderzoek*, maar breidde het uit tot eene *doorzoeking*. Wanneer men de papieren gezien had, verliet men het schip nog niet, neen! men vertrouwde de papieren niet of wilde ze niet vertrouwen; men ging zelf aan het zoeken, brak kisten en kasten open, smeed de lading door elkander, en pleegde op het neutrale schip allerlei ongeregeldheden, die op den duur ondragelijk waren ²). Mogt men met dat alles er niet in slagen om contrabande of vijandelijken eigendom aan boord te vinden, dan verhoorde men het scheepsvolk, ten einde uit te vorschen, of er soms ergens iets van dien aard verborgen was, en in het minste woord, aan een van hen ontvallen, dat als eene bevestiging daarvan kon uitgelegd worden, vond men aanleiding om het schip op te brengen en voor het Prijs-geregtshof te slepen, dat dan ter aanmoediging der kaapvaart, waarbij niet zelden de stoffelijke belangen der aanzienlijkste mannen in het spel kwamen ³), dikwijls al zeer ligt tot eene veroordeeling overging; en zoo het al vrijsprak, toch

¹) AZUNI II 263.

²) Zie de levendige beschrijving dier ongeregeldheden bij HAUTEFEUILLE, *Origines*, pag. 222.

³) Zelfs een D'ESTRADES werd ten onzent als aandeelhouder in kaperschepen verdacht gehouden. *Van Bevingen aan de Witt*, 19 Jan. 1662 I, 481—2.

dikwijls, evenzeer door den invloed dier belanghebbenden, zijne uitspraken niet zag ten uitvoer leggen ¹⁾).

Tot zoodanige ongeregelheden werd ook al aanleiding gegeven door de inwendige verordeningen van de oorlogvoerende staten, die, al wettigden zij juist niet al de misbruiken bij het onderzoek gepleegd, toch hare bevoegdheid verre te buiten gingen, en zelfs dikwerf met de tractaten in volslagen strijd waren. Dit kunnen wij zoowel van de meeste Engelsche Orders in Council als van de Fransche Ordonnanties zeggen.

Zoo bepaalt de Ordonnance de la marine van 1681 niet alleen, dat het schip, hetwelk zich tegen het onderzoek verzet ²⁾, zal worden prijs verklaard, maar ook dat hetzelfde zal geschieden met de schepen, die niet van bepaalde papieren voorzien zijn, alsmede met hunne lading, en dat het scheepsvolk na het onderzoek een verhoor zal ondergaan. Het arrêt du Conseil van 26 Oct. 1692 bevestigt deze bepalingen, en de Ordonnantie van 1704 neemt zelfs bepaalde gevallen aan, waarin de papieren geen geloof verdienen. Ook de Spaansche Ordonnanties volgen de Fransche hierin getrouwelijk na.

Om nu de misbruiken, bij het onderzoek gepleegd, te keer te gaan, heeft men verschillende middelen aangewend. Men heeft te dien einde tractaten gesloten ³⁾, men heeft de kapers, vóór dat zij in zee staken, cautie laten stellen ⁴⁾,

¹⁾ Zoo als o. a. blijken kan uit het boven besprokene geschil met Frankrijk, in 1657. Zie WAGENAAR en *Brieven van de Witt* op de op pag. 126 aangehaalde plaatsen.

²⁾ Liv. III, Tit. 9, Art. 12. „en cas de résistance et de combat.“ Volgens VALIN, *Traité des Prises*, Chap. 5, § 8, N°. 6, die de Spaansche ordonnantie van 1718 ten bewijze aanhaalt, is de *résistance* alleen voldoende. WHEATON, *Hist.* I, 191.

³⁾ Zie pag. 92.

⁴⁾ Vergelijk de verschillende placaten en verordeningen, aangehaald bij BERG VAN MIDDELBURGH, *Verhandeling over de afschaffing van de kaapvaart*. Utrecht 1828, bl. 83 sqq.

men heeft door zijne gezanten klagten ingediend; maar de tractaten werden niet nageleefd, de cautionen waren ontoercikend, de klagten, hoewel niet altijd vruchteloos ¹⁾, hadden toch gewoonlijk geene uitwerking of kregen klagten tot bescheid. Dit was vooral dan het geval, wanneer zij in botsing kwamen met de aanspraken op een *dominium maris*, zooals Engeland die wilde doen gelden ²⁾. Een gevolg daarvan was dan ook, dat deze mogendheid dit regt zelfs op oorlogschepen wilde uitoefenen, hetgeen tot de resolutie der Staten van 10 Aug. 1654 aanleiding gaf, waarbij aan de bevelhebbers der oorlogschepen strengelijk werd verboden zich aan het onderzoek te onderwerpen, maar integendeel gelast zich daartegen „couragieuselyck ende mannelyck te defenderen” ³⁾.

Een der meest afdoende middelen was nog het varen onder konvooi. Wanneer men in oorlog was, was men gewoon de koopvaardischepen door konvooijen te beschermen, ten einde ze voor confiscatie te bewaren ⁴⁾. Men ging er thans toe over om ze, wanneer men neutraal was, op dezelfde wijze voor de doorzoeking te behoeden.

Zoo liet in 1653 CHRISTINA van Zweden de schepen harer onderdanen zooveel mogelijk vereenigen en door oorlogschepen begeleiden, wier bevelhebbers last kregen om zich met geweld tegen het doorzoeken te verzetten ⁵⁾. De vrede tusschen de Nederlanden en Engeland werd echter reeds in het volgende jaar gesloten, en het bevel dus niet ten uitvoer gelegd. Dit vond navolging; men meende nu een middel gevonden te hebben om aan den eisch der belligerenten te ontkomen, maar het was een middel dat in den regel geen

1) *Verbael van Beverningk*, 549—50.

2) *Verbael van Beverningk*, 211, 217, 220, 236, 261. *Boreel aan de Witt*, 12, 26 Junij 1654 I, 139, 143; *de Witt aan Boreel*, 18 Junij 1654 I, 140.

3) *Verbael van Beverningk*, p. 554.

4) Vergelijk o. a. de placaten onzer Staten van 1651 en 1652. *Groot Placaet-boeck* I, 956 en 960.

5) WHEATON, *Hist.* I, 191.

of althans weinig gevolg had; de belligerent toch maakte er evenzeer aanspraak op de geëscorteerde schepen te doorzoeken, en meestal was hij in staat om den tegenstand van het konvooi te overwinnen, daar hij, tot den oorlog toegerust zijnde, gewoonlijk ook de sterkste was.

De reeds vermelde resolutie onzer Staten van Aug. 1654 nogtans blijft de regtmaticheid der doorzoeking van koopvaardijschepen, zelfs onder konvooi, erkennen, hoewel daarbij tevens besloten werd, dat aan onze ambassadeurs in last gegeven zoude worden om pogingen in het werk te stellen, ten einde met de Engelsche regering omtrent een goed reglement op dat stuk overeen te komen.

Reeds van 1651 af hadden deze zich beijverd om de misbruiken der doorzoeking van schepen onder konvooi tegen te gaan, doch het had hun niet mogen gelukken, zoodat zij bij het tractaat van 1654 niets te dien einde hadden kunnen uitrigten. Het jaar daaraanvolgende begonnen onze Staten echter hunne konvooijen te versterken, om ze in staat te stellen aan een' vijandelijken aanval het hoofd te bieden, en de ontmoeting van het konvooi van DE RUYTER met het Engelsche eskader in 1656 toont ons aan, dat dit ook niet zonder uitwerking bleef ¹⁾. Langs diplomatieken weg evenwel kwam men niet verder; de mislukte pogingen van NIEU-POORT, die in 1657 onverrigter zake terugkeerde, strekken ons daarvan ten bewijze ²⁾.

Bij het tractaat van 1674 werd omtrent het onderzoek der schepen onder konvooi geene bepaling gemaakt.

Even als Zweden en de Nederlanden, kantte zich ook Denemarken daartegen aan; in het wetboek van koning CHRISTIAAN V van 1688 immers werd het doorzoeken van schepen onder konvooi geheel verboden. En bij het verbond van 1693 tusschen Zweden en Denemarken was hetzelfde punt eene der

¹⁾ WHEATON, *Hist.* I, 194.

²⁾ WHEATON, *Hist.* I, 196, en de daar aanghaalde plaatsen uit THURLOE'S *State papers*; waarmede te vergelijken *Verbael van Beverningk*, bl. 236. Ook AITZEMA III, Boek 36, p. 1295-6.

groote grieven, die beide mogendheden tot krachtige maatregelen tegen de aanspraken der oorlogvoerende partijen aanzette.

Bij de tractaten van Rijswijk, Utrecht en Aken wordt van de konvoojen geene melding gemaakt. Dat de misbruiken bij het doorzoeken gepleegd overigens omstreeks dezen tijd nog niet opgehouden hadden, blijkt o. a. duidelijk uit de resolutie onzer Staten van 2 Junij 1747 ¹⁾, waarbij zij zich tegen de Spaansche regering op het met haar in 1650 gesloten tractaat beriepen, volgens hetwelk de schepen na de vertooning der paspoorten, aan welke een volkomen geloof moest gehecht worden, ongemoeid zouden worden gelaten ²⁾. Ook de herhaalde klagten over het gedrag der Engelschen leveren daarvan het doorslaandste bewijs.

Tot besluit dezer § willen wij thans nog een blik werpen op de gevoelens der publicisten van dezen tijd.

SAMUEL VON PUFFENDORF, om met hem de rij te openen, handelt in zijn groot werk *de jure naturae et gentium*, niet over onzen regel, hoezeer hij wel de vrijheid der zee, de vrijheid van handel en het regt van noodzakelijkheid bespreekt ³⁾. Er is echter een brief van hem overig, geschreven in 1692 in antwoord aan GRONINGIUS, die eene verhandeling *de libera navigatione* willende schrijven, zich eerst tot hem gewend had, ten einde hem om raad te vragen ⁴⁾. Hij treedt evenwel in dien brief in geene bijzonderheden, spreekt volstrekt niet over de confiscatie van vijandelijken eigendom aan boord van neutralsche schepen, evenmin als over den omge-

---

¹⁾ *Groot Placaet-boeck* VII, 670.

²⁾ Vergelijk MR. L. J. VITRINGA, *Gedachten over de belangen en plichten der onzijdige mogendheden en hunne onderdanen*, 's Hage 1778, p. 109 sqq.

³⁾ PUFFENDORF, *de jure naturae et gentium*. Lib. II, Cap. 6, Lib. III, C. 3, et Lib. IV, C. 5.

⁴⁾ Deze brief is uitgegeven in 1701 en te vinden bij GRONINGIUS, *Bibliotheca universalis librorum juridicorum*, p. 105.

keerden regel, en roert slechts met een enkel woord de contrabande en het regt van onderzoek aan, daar waar hij het verbod van den neutralen handel door de Nederlanden en Engeland bij het tractaat van 1689 bespreekt, welk verbod hij voor zeer geoorloofd houdt. Hij bestrijdt echter evenmin het regt der Noordsche mogendheden om haren handel door konvooijen te beschermen. Het eene volk behoeft zich niet zonder eenige noodzakelijkheid ten gunste van een ander van zijn voordeel te berooven. Maar het kan ook ligt zijn winstbejag te ver drijven, en de wettige grenzen te buiten gaan; van daar dat de belligerent de neutralschepen mag onderzoeken, en de contrabande, die hij daarin vindt, prijs verklaren.

Overigens is hij van oordeel, dat om eene kleine winst-derving de neutralschepen de belangen van Europa niet op het spel mochten zetten; de betugeling van Frankrijk's heersch-zucht was toch ook voor hen van zeer groot gewigt.

Roert RUFFENDORF deze kwestien dus slechts in het voor-bijgaan aan, nog minder houden zich LEIBNITZ, SPINOZA, RA-CHÉL en de meeste andere publicisten van den eerstvolgenden tijd daarmede bezig. Dit kan evenwel niet gezegd worden van den Zweed LOCCENIUS en van den Engelschen regtsge-leerde ZOUCH; zij volgen echter nagenoeg geheel hunnen groot-en voorganger GROTIUS ¹⁾. ZOUCH spreekt in de achtste afdeeling van het tweede gedeelte van zijn werk *de quae-stionibus domini inter eos quibuscum bellum est*. Hij is de regels van het *Consolato* volkomen toegedaan, met deze uitzondering nochtans, dat hij het vrachtloon niet geheel, maar alleen naar evenredigheid van de afgelegde reis, (*pro mensura itineris peracti*) toekent ²⁾. Ook door LOCCENIUS worden de regels van het *Consolato* aangenomen ³⁾.

¹⁾ ZOUCH schreef in 1634 *juris et judicii feccialis sive juris inter gentes et quæstionum de eodem explicatio*. LOCCENIUS in 1651 *de jure maritimo*.

²⁾ ZOUCH, o. l. Part. II, Sect. 8, Q. 6. „Quod si rationem haberet, „ut non habet, difficillimam utique haberet explicationem” zegt hier-van BYNKERSHOEK, *Q. J. Publ.* I, C. 14.

³⁾ LOCCENIUS, *de jure maritimo* II, C. IV, § 12.

overige lading toch niet prijs, want: „*utile per inutile non viliatur*”, en waar geen misdrijf is, is geene straf. En ter bevestiging hiervan voert hij eene plaats van PAPINIANUS aan (L. 74 D. *de diversis reg. jur.*): „*non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.*”

Op dien regel zijn echter twee uitzonderingen. De *vrije* goederen immers zijn prijs:

1°. Als zij niet van de *onvrije* gescheiden kunnen worden.

2°. Als de eigenaar van uit een vijandelijk schip tegen den prijsmakenden belligerent heeft gestreden.

En van die laatste uitzondering haalt hij het voorbeeld aan van zekeren FRANCISCUS CARLETTI, een' Florentijn, die zijne waren op een door de Hollanders prijs gemaakt Portugeesch schip geladen en door hem op *f* 90,000 geschat, terugvorderde, doch wiens vordering werd afgeslagen, omdat hij van uit het vijandelijk schip gestreden had ¹⁾.

Wat de beide regels van het *Consolato* betreft, HEINECCIUS vereenigt zich volkomen daarmede; den regel *vijandelijk schip, vijandelijk goed* daarentegen, veroordeelt hij ten sterkste ²⁾.

„Hic enim”, zoo zegt hij, „*vix ullam excogitari posse rationem, existimamus, quae merces illas una cum ipsa navi capientibus adquiri persuadeat. Nec ob conditionem minorum id fieri potest, qui hostium loco non habentur; nec ob delictum aliquod; cur enim nefas sit, merces quasdam navi gentis alteri inimicae imponere? nec ob ipsam mercium conditionem, quippe quas licitas esse, nullaque lege vel denunciatione prohibitas, ponimus. Unde merito paullo inhumanior iudicatur illarum gentium consuetudo*” etc.

Op denzelfden grond veroordeelt hij het, dat het neutrale schip om den vijandelijken eigendom, dien het aan boord heeft, prijs verklaard wordt; dien vijandelijken eigendom zelve evenwel, mag naar zijne meening de andere belligerent den

¹⁾ HEINECCIUS II, § 7. VAN METELEN, *Nederlandsche Historien* B. 23, bl. 164.

²⁾ HEINECCIUS o. l. II, § 9.

neutralen schepen wel ontnemen: „Illas (res hostiles) capi
„posse, nemo dubitat, quia hosti in res hostis omnia licent,
„eatenus, ut eas, ubicunque repertas, sibi possit vindicare.”
„..... Quemadmodum ergo jure suo utuntur,
„qui res hostium ex istis navibus auferunt: ita et injuste non
„faciunt, qui amicorum res navibus suis vehunt.”

Een der beroemdste publicisten van zijnen tijd, tijdgenoot van HEINECCIUS en die zijne *Quaestiones Juris Publici* omnidellijk na de dissertatio van dezen in het licht gaf ¹⁾, was CORNELIUS VAN BYNKERSHOEK. Deze handelt breedvoerig over de regten der belligerenten en neutralen. Hij bestrijdt de meening van GROTIUS, dat de belligerent de *res ancipitis usus*, in geval van noodzakelijkheid (si aliter se suaque tueri non possit), *sub onere restitutionis*, nemen mag. Want, zegt hij, wie zal die noodzakelijkheid beoordeelen? Men mag toch geen regter zijn in zijne eigene zaak ²⁾.

Over het geheel komt hij op tegen GROTIUS verdeeling der zaken in drie soorten. Er zijn zeer weinige oorlogswerktuigen, die niet ook buiten den oorlog gebruikt kunnen worden. Dus bijna alles behoort tot die *res ancipitis usus*. „Enses gestamus ornamenti causa, gladiis animadvertimus „in facinorosos et ipso pulvere bellico utimur pro oblectamento et ad testandam publice laetitiam, nec tamen dubitamus quin ea veniant nomine τ ω v contrabande waren.”

Nam men die verdeeling der zaken en dat regt van noodzakelijkheid aan, er zou geen einde aan het disputeren komen.

De zaak is volgens hem veel eenvoudiger. Contrabande, zegt hij, wordt datgene genoemd, hetwelk, zooals het is, tot den oorlog dienstig is; al het andere mag ik den oorlog-

1) Dit blijkt uit hetgeen hij zelf in zijne *Q. J. Publ. I, C. 14* in fine zegt: „Postquam haec scripseram, in manus meas pervenit Clariss. „HEINECCI Opusculorum Variorum Sylloge in qua etiam exstat ejus Dissertatio de nav. ob vect. mere. vet. comm., etc. Sed tantum abest, „ut his lectis mutem sententiam, ut eam potius confirmaverit Viri magni „auctoritas.”

2) BYNKERSHOEK, *Q. J. Publ. I, C. X.*

voerenden partijen gerustelijk toevoeren, en het doet niets ter zake of iets te gelijk in en buiten den oorlog gebruikt kan worden. De moeilijke kwestie omtrent het regt van noodzakelijkheid vervalt daardoor geheel en al.

Ook met de meening van GROTIUS omtrent den toevoer aan belegerde plaatsen kan hij zich niet volkomen vereenigen. Hij geloof, dat men dat uiterste tijdstip „*quum jam deditio aut pax expectabatur*” niet behoeft af te wachten. Neen, ook vóór dien tijd is die toevoer verboden; want ook dan bevoordeel ik mijnen eenen vriend ten nadeele van den ander. En wie zou ook beslissen, of het oogenblik van die *overgave* of van dien *vrede* zoo ophanden was ¹⁾?

De retentie, als dwangmiddel tot cautie, waarvan GROTIUS gewaagt, neemt BYNKERSHOEK evenmin aan. „Ego ea sententia non utor, usu edoctus ad minimum res interceptas publicari saepe et poenam exigere, si non capitalem, aliam certe corporalem” ²⁾.

Omtrent de vraag of het *vrije* goed wegens het *onvrije* moet verbeurd verklaard worden, is B., wat het schip betreft, van oordeel, dat men moet onderscheiden of het aan den schipper zelve of aan anderen toebehoort. In het eerste geval onderscheidt hij wederom of hij geweten heeft, dat hij contrabande aan boord had of niet, waarvan hij dan de confiscatie laat afhangen. In het tweede geval is het schip vrij.

Overigens gelooft hij, dat deze laatste onderscheiding niet veel te pas zal komen, omdat de schipper gewoonlijk wel door de cognoseementen kennis zal dragen van hetgeen hij aan boord heeft.

En wat de *vrije* goederen betreft, zegt B., dat hij zich vereenigt met de onderscheiding, die daaromtrent ook bij

¹⁾ Dit „*quum jam deditio aut pax expectabatur*” wordt echter door H. COCCETUS, *de jure belli in amicos*, terecht opgevat, als slechts bij wijze van voorbeeld door GROTIUS aangevoerd te zijn, waardoor B.'s bestrijding op dit punt vervalt.

²⁾ *Q. J. Publ.* I, Cap. XI.

ZOUCH gevonden wordt (*de jure feziali* Part. II, Sect. 8, Q. 3), of zij namelijk aan denzelfden eigenaar behooren als de *onvrĳe* goederen of niet; in het eerste geval wil hij de confiscatie ook van deze *ob continentiam delicti*, in het tweede geval niet ¹⁾).

Hij komt verder op tegen hetgeen door anderen (en zooals wij gezien hebben ook door HEINECCIUS) beweerd wordt, dat namelijk de confiscatie afhangt van de mogelijkheid of de zaken kunnen gescheiden worden; want die mogelijkheid bestaat altijd, „haec distinctio” (dit zijn zijne woorden) „cum „semper separationi locus sit, neque rationem habet, neque „ullam auctoritatem juris.”

Maar hoe, in geval de eigenaar der *vrĳe* goederen weet, dat er buiten deze ook nog *onvrĳe* goederen op dat zelfde schip zullen vervoerd worden? In dat geval zijn zijne goederen toch vrĳ; want dit is iets, dat niet van hem afhangt, hij kan er niets tegen doen: „alius alii nihil potest imperare, „quin nec ipsi navarcho, qui merces transvehendas conduxit. „Quod igitur licitarum mercium dominus prohibere non potest, ne ipsi noceat; poterit quidem merces suas retinere, „sed si retinere commodum non est, aliorum dolum vel „culpam praestare non tenebitur.”

Wat de beide regels van het *Consolato del mare* betreft, BYNKERSHOEK is het daarmede eens, dat het vijandelijk goed op een neutraal schip prijs is, dat dit schip zelf echter vrĳ is, ook dan als de *dominus navis* er in toegestemd heeft het te vervoeren; even als neutraal goed op een vijandelijk schip vrĳ is, ook dan als het *consentiente domino* op het schip geladen is.

¹⁾ *Q. J. Publ.* I, Cap. XII. Hij komt daar ook tegen eene verkeerde uitlegging van ZOUCH op: „ZOUCHAEUS”, zegt hij, „tamen ex PETRINO „BELLO refert, simpliciter, licita propter illicita fuisse publicata, sed „inspecto BELLI loco, quem ipse non indicat, et exstat *de Re Militari*, „Part. IX, N°. 26, 27 et 28, apparebit, tam licita quam illicita in „ca specie pertinuisse ad unum eundemque mercatorem, fraudis gnarum „et ideo utrisque fuisse mulctatum.”

B. is er echter tegen (en bestrijdt in dit opzigt de bepalingen van het Consolato), dat aan den neutralen schipper vrachtloon betaald worde, als het schip door een' der belligerenten is genomen, en dat in het tegenovergestelde geval de neutrale *domini mercium* vrachtloon betalen. Want, zegt hij, in beide gevallen wordt die vracht betaald voor het brengen der goederen naar eene bepaalde haven, en in beide gevallen wordt aan die conditie niet voldaan ¹⁾. Nu is het wel niet de schuld van den schipper, dat hij zijn' weg niet kan vervolgen, maar hij vaart *suo periculo*, en weet, dat de vijandelijke goederen, die hij aan boord heeft, genomen en naar eene andere haven kunnen gebragt worden ²⁾.

De confiscatie van vijandelijken eigendom aan boord van neutrale schepen wordt door B. geregtvaardigd als een gevolg van het *regt van onderzoek*; hetwelk hij erkent. „Ratione autem „consulta”, zegt hij daar, „non sum qui videam, cur non „liceret capere res hostiles, quamvis in navi amica repertas, „id enim capio quod hostium est, quodque jure belli victori „cedit. Sin ajas, me non recte occupare res hostiles in navi „amica, nisi prius occupem navim amicam, atque ita vim „faciam rei amici, ut deprehendam rem hostis, idque non „magis liceat, quam hostes nostros aggredi in amici portu, „vel depraedari in territorio amico, velim animadvertas, „eatenus utique licitum esse amicam navem sistere, ut non „ex fallaci forte aplustri sed ex ipsis instrumentis in navi „repertis constet, navem amicam esse. . . . . Quod si liceat, „ut omni jure licet *et perpetuo observatur* licebit quoque instrumenta, quae ad merces pertinent excutere et inde dis-

¹⁾ *Q. J. Publ. I, C. XIII et XIV.*

²⁾ Men zou BYNKERSHOEK hier deze vraag kunnen doen: Heeft de schipper ook regt op vrachtloon als hij *niet weet*, dat de goederen die hij aan boord heeft, aan een' der belligerenten toebehooren? In BYNKERSHOEK's geest zou, dunkt mij, het antwoord eveneens ontkennend luiden: praestat suam culpam; hij heeft het zich zelve te wijten, dat hij niet beter onderzocht heeft.

„cere, an quae hostium bona in nave lateant, et si lateant „quidni ea jure belli occupem” 1)? Van een regt van *doorzoeking* is hier echter geen spoor te vinden.

De territorialiteit van het schip wordt hier alzoo door hem eer verworpen, dan bestreden. Daarentegen blijkt uit het aangevoerde dat niet alleen hij maar alle overige publicisten van dezen tijd, nog zonder uitzondering aan de regels van het *Consolato* bleven vasthouden 2). Weldra zoude daarin eene groote verandering komen.

§ 2. *Van den vrede van Aken (1748) tot op onzen tijd.*

Gedurende den oorlog van 1744—1748 met Frankrijk en Spanje gevoerd, had Groot-Brittannië zijne oorlogsregten zoo- wel op vele andere neutrals als ook op schepen van Pruis- sische onderdanen op groote schaal uitgeoefend. Koning FREDERIK II had zich daarover herhaaldelijk bij de Britsche re- gering beklaagd, ook op grond van verklaringen door de lords CARTERET en CHESTERFIELD namens hunne regering aan zijnen gezant afgelegd, volgens welke, naar hij gemeend had, de vrijheid van handel zijner onderdanen, met uitzondering van den vervoer van contrabande genoegzaam gewaarborgd was. Zijne klagten vruchteloos zijnde, besloot hij na inge- wonnen advies eener commissie, onder de leiding der minis- ters v. PODEWILS, v. BISMARCK en v. FINKENSTEIN en voor- gezeten door den groot-kanselier S. DE COCCEJI 3), zich door middel van compensatie schadeloos te stellen, en dat wel

1) *Q. J. Publ.* I, C. XIV.

2) Zie nog buiten de reeds genoemde HENRICUS COCCEJUS, *de jure belli in amicos* (*Exerc. cur.* II, p. 19). Ook is hierover te vergelijken het werk van den Spanjaard CARLOS D'ABREU, *Tratado sobre las presas maritimas*. Cadix 1746. Zie daarover HÜBNER, *de la saisie des bâtimens neutres*. Disc. Prél. XVII.

3) Deze commissie bestond uit de raden FURST, BEHMER, FAESCH en KUHN. Vergelijk over deze geheele zaak CH. DE MARTENS, *Causes cé- lèbres du droit des gens* II, p. 1—88.

door eenvoudiglijk beslag te leggen, op een nog niet geheel afgelost kapitaal, hetwelk in 1735 onder hypothecair verband van de provincie Silesië door Engelsche kooplieden aan keizer KAREL VI was voorgeschoten, en tot welks aflossing FREDERIK bij art. 7 van het tractaat van Breslau van 11 Junij 1742 ¹⁾, waarbij dit gewest aan hem werd afgestaan, zich geheel alleen verbonden had. Van dit besluit werd bij eene nota van 23 November 1752 aan de Britsche regering kennis gegeven, onder bijvoeging van eene uiteenzetting der gronden, waarop men meende daartoe gerechtigd te zijn. Dit stuk, alsmede het antwoord daarop van de Britsche regering ontvangen, bevatten beide allergewichtigste beschouwingen over de regten der onzijdige en oorlogvoerende volken.

In het Pruissische stuk werden, na de vermelding der feiten, o. a. de volgende vragen onderzocht:

1°. Hadden de Engelsche kapers het regt in volle zee Pruissische schepen aan te houden en te doorzoeken, en ondanks het vertoonen hunner zeebrieven en cognoscementen, waardoor het bewijs geleverd werd, dat er geene contrabande aan boord was, met geweld naar Engelsche havenen op te brengen?

2°. Hadden zij het regt in volle zee Pruissische schepen aan te houden en op te brengen, onder voorwendsel, dat er vijandelijk goed aan boord was?

3°. Hadden zij het regt andere neutrale schepen, geheel of gedeeltelijk door Pruissische onderdanen bevracht, in volle zee aan te houden en op te brengen?

4°. Waren de goederen op al die schepen door Pruissische onderdanen geladen en door de Engelsche prijs-geregtshoven verbeurd verklaard, werkelijk contrabande?

5°. Was de Engelsche regter bevoegd, van dergelijke geschillen tusschen twee vrije mogendheden kennis te nemen,

1) Dit beding was bevestigd bij art. 9 van het tractaat van Berlijn van 28 Julij 1742, en bij art. 2 van het tractaat van Drosden van 25 Dec. 1745. ROUSSET XVIII, 33 et XIX, 432.

en is de andere staat verplicht zich aan diens beslissing te onderwerpen?

De *eerste* vraag werd op grond van de vrijheid der zee en het daaruit voortvloeiende regt der neutralen om in tijd van oorlog en van vrede even onbelemmerd handel te drijven, ontkennend beantwoord. Het doorzoeken en opbrengen der schepen, welker papieren in orde waren, was met beide in strijd.

De *tweede* vraag werd eveneens ontkennend beantwoord, voornamelijk op grond van de territorialiteit van het schip. Het was onbetwistbaar, dat men zijnen vijand op eene onzijdige plaats niet mogt aanvallen, of van het zijne berooven. „Or les vaisseaux prussiens, quand ils auraient été „chargés des effets appartenant aux ennemis de l'Angleterre, „étaient un lieu neutre, d'où il s'ensuit, qu'il est parfaitement „égal d'enlever ces effets desdits vaisseaux neutres, ou de les „enlever sur un territoire neutre.” Dit beginsel was ook door onderscheidene Engelsche tractaten, waarin de regel *vrij schip, vrij goed* was opgenomen, erkend.

Ook op de *derde* en *vierde* vraag was het antwoord eensluidend; op de *derde*, daar uit de zeebrieven en cognoscenten gebleken was, dat er geene contrabande aan boord was; op de *vierde*, omdat zoowel uit de tractaten als uit de verklaring van den Engelschen minister het tegendeel bleek.

Met opzigt van het *vijsde* punt legde men der Engelsche regering de vraag voor, met welk regt hare regterlijke magt zich jurisdictie aanmatigde over eenen neutralen soeverein, over diens onderdanen en schepen, aangehouden op eene plaats, niet aan de Engelsche heerschappij onderworpen, en waar aan de Pruissische schepen evenveel regt als aan de Engelsche toekwam? Het scheen der Pruissische regering toe, dat geschillen tusschen twee volken ontstaan, niet volgens de wetten van een van beide konden beslist worden, omdat de andere partij die niet erkende, maar dat zij veeleer langs diplomatischen weg moesten worden uit den weg geruimd. Om zich voldoening te verschaffen had Pruisen nu eens het voorbeeld van Engeland gevolgd.

De Engelsche regering stelde van haren kant de zaak in handen eener commissie van vier regtsgeleerden ¹⁾, die daarover den 18 Januarij 1753 een rapport uitbragt, hetwelk den 8 Februarij daaraanvolgende aan het Pruissische hof toegezonden werd. Dit rapport was in vier deelen verdeeld, waarvan het eerste over de algemeene regtsbeginselen, het tweede over de feiten handelde; in het derde werd het regt op de feiten toegepast, terwijl het vierde deel aan de beantwoording der door de Pruissische commissie aangevoerde gronden gewijd was.

Met opzigt van het regt werd daarin beweerd:

Dat op de volle zee de vijandelijke eigendom wel, de neutrale daarentegen niet genomen konde worden; dat bij gevolg vijandelijke goederen aan boord van neutrale schepen prijs verklaard werden, maar daarentegen het goed van eenen vriend aan boord van een vijandelijk schip vrij was.

Dat voorwerpen van contrabande goede prijs waren, omdat de toevoer daarvan aan den vijand eene schending der neutraliteit was.

Dat de beregting door prijs-geregtshoven van het land, waartoe het prijsmakende schip behoort, algemeen door het gebruik was aangenomen.

Dat door dit gebruik eveneens de doorzoeking der neutrale schepen in de volle zee gewettigd werd.

Dat evenwel bij tractaat van deze beginselen konde afgeveken worden, zooals dan ook ten opzigte van de meeste dezcr punten met onderscheidene mogendheden geschied was.

In het vierde gedeelte werd, zoo als wij zeiden, op de

---

¹⁾ SIR GEORGE LEE, DR. PAUL, SIR DUDLEY RYDER en MR. WILLIAM MURRAY (de latere lord MANSFIELD). Vergelijk daarover VATTÉL, *Droit des gens*, Liv. II, Ch. 7, § 84. MONTESQUIEU, *Oeuvres* VI, 445. WHEATON, *Hist. des progrès* I, 260 sqq. Lord CAMPBELL, *the lives of the Chief Justices of England from the Norman conquest till the death of Lord Mansfield* II, 376, waar echter ten onrechte gezegd wordt, dat in het Pruissische exposé des motifs op den vrijen vervoer van contrabande naar neutrale havens werd aangedrongen.

Pruissische argumenten geantwoord; de in het eerste gedeelte vooropgestelde beginselen maken dit antwoord geenszins twijfelachtig; de regel *vrij schip, vrij goed* werd natuurlijk verworpen, want alle schrijvers, (zelfs onder dezen zij die de vrijheid der zee met de grootste klem trachtten te verdedigen ¹⁾, GROTIUS, HEINECCIUS, BYNKERSHOEK, VOET ²⁾ etc., beweerden het tegendeel, en het gebruik, zoo van ouden als nieuwen tijd ³⁾, nam hem evenmin aan; het grootste bewijs daarvoor lag in de uitzonderingen, die daarop bij tractaten gemaakt waren ⁴⁾, hoedanig een tractaat evenwel met Pruisen niet was aangegaan.

De Pruisische commissie gaf hierop eene uitvoerige repliek, waarbij de reeds aangevoerde gronden nader aangedrongen werden. De territorialiteit van het schip werd daarin op grond van het natuurregt en als overeenkomstig met de algemeene belangen der menschheid verdedigd. Het was in strijd met het natuurregt om hem, met wien men in vrede leeft, zelfs voor een oogenblik van het zijne te berooven. „Son vaisseau est sa propriété en quelque endroit, „qu'il se trouve, et je n'y puis entrer pour saisir les effets „ennemis, qu'il pourrait avoir à bord, non plus que dans „un port ou territoire neutre, pour m'emparer des navires „ou des effets d'un ennemi.”

1) Het is opmerkelijk, hoe het vraagstuk van de vrijheid der zee hier voorzigtiglijk buiten discussie wordt gelaten.

2) VOET, *de jure militari*. Cap. 5, N°. 21.

3) Voor zoo ver het gebruik van nieuweren tijd aangaat, schijnt de geschiedenis (zie § 1 dezer afdeling) het tegendeel aan te toonen. Ten minste zoo hier niet, hetgeen wij niet mogen aannemen, op een gebruik, in strijd met de tractaten, bedoeld wordt.

4) In die tractaten schijnt eer het grootste bewijs daartegen te liggen. Zij toonen ons aan, dat de voornaamste zeemogendheden onderling met het vroegere gebruik gebroken hadden. Vergelijk bl. 131-2.

Men zie hier niet voorbij dat de regel *vrij schip, vrij goed*, thans lang zoo heftig niet meer door de Engelschen bestreden wordt, als eene kleine eenw geleden, tijdens de pogingen van NIEUPOORT, toen men hem zelfs „*onregtmakig*” noemde. AITZEMA III, B. 36, p. 1296—7.

En ook het algemeene belang der volkeren vorderde het tegendeel, omdat aller handel daaronder leed. En daar dit de eenige hechte grondslag van het volkenregt was, konden de tractaten, die den regel *vrij schip, vrij goed* aannamen, moeilijk geoordeeld worden eene uitzondering daarop te zijn, maar bewezen zij ten duidlijkste, dat deze regel tot het volkenregt behoorde en in de praktijk van alle volkeren moest aangenomen worden.

Bij de overgave van dit antwoord verklaarde de Pruisische regering nogtans, dat zij, hoewel niet van meening veranderd, toch wel gezind was om in eene schikking te treden. De Britsche regering, hoezeer even standvastig haar gevoelen volhoudende, en hoewel het niet te ontkennen viel, dat het vroegere gebruik tusschen Pruissen en Engeland nog niet bij tractaat was op zijde gesteld, nam hierin evenwel genoeg, zoodat bij eene declaratie, toegevoegd aan het tractaat van Westminster van 16 Jan. 1756, werd overeengekomen, dat de koning van Pruissen het beslag zoude opheffen, mits door de Engelsche regering eene som van 20,000 L. St. als schadevergoeding uitbetaald werd ¹⁾.

Hetzelfde jaar, dat deze schikking zag tot stand komen, heeft in de geschiedenis van het internationale zecregt eene treurige vermaardheid gekregen. Er brak toen namelijk een oorlog uit tusschen Engeland en Frankrijk. Ons vaderland, door een *defensief* verbond van 1678, in 1716 en 1728 nog nader bevestigd, tot eene ondersteuning met 6000 man aan Engeland verbonden, meende, en het werd door Frankrijk in die meening versterkt, dat het *casus foederis* niet aanwezig was, omdat Engeland *offensief* was te werk gegaan, en hield zich dus onzijdig ²⁾.

¹⁾ KLUIT, *Index Chronologicus*, p. 276. CH. DE MARTENS o. l. p. 87.

²⁾ Zie de memoriën der Engelsche en Fransche gezanten, YORK en D'APPREY, in Febr. en Maart 1756 bij H.H.M. ingediend, in WAGENAAR'S *Verzameling van historiesche en politieke tractaten* I, p. 88 sqq., alsmede de daar voorkomende vier brieven van een koopman te R. aan een zijner vrienden te A. I, p. 71, 97, 119 en 149.

De Engelsche vloot meester ter zee zijnde, werd het den Franschen schepen onmogelijk om met hunne koloniën handel te drijven. Frankrijk, dat zich vroeger het monopolie van dien handel had voorbehouden, werd thans door den nood gedwongen hiervan af te wijken, en stond nu bij uitsluiting aan de Nederlanders toe om in zijne plaats den handel tusschen moederland en koloniën voort te zetten. Zoo meende het de pogingen der Engelschen te verijdelen, door de neutrale Nederlanders te laten verrigten, hetgeen zij zelve door den oorlog verhinderd werden te doen.

Het vergiste zich. De Engelschen beschouwden de Nederlandsche schepen, zoowel die, welke den handel tusschen moederland en koloniën, als die, welke den kusthandel van den belligerent voortzetten, als in dienst van den vijand, konden ze derhalve een vijandelijk karakter toe, en confiscueerden ze met lading en al. De regel, volgens welke de Engelsche prijs-geregtshoven in dezen te werk gingen, heeft in de geschiedenis den naam bekomen van den *Regel van 1756* ¹⁾.

Wanneer men vraagt naar het regt, waarmede Groot-Brittannië aldus handelde, dan schijnt daarop wel geen ander antwoord gegeven te kunnen worden dan dit: met het regt van den sterkste. Het tractaat van 1674 toch, waarvan wij boven spraken ²⁾, en dat op dat tijdstip zelf nog wel zoo sterk door Engeland als door ons gewenscht was, omdat dit land toen, gedurende onzen oorlog met Frankrijk, neutraal geworden was ³⁾, was nog in 1728 bevestigd, en zelfs tijdens den vorigen oorlog, toen de Engelsche kapers ons (toen nog wel hunne bondgenooten) wederregtelijk van millioenen schats beroofden ⁴⁾, door de Engelsche regering erkend geworden. Het was dus thans nog in zijne volle kracht. De regel *vrij*

¹⁾ PHILLIMORE III, § 214.

²⁾ Zie p. 128.

³⁾ Tot bewijs daarvan diene een brief van TEMPLE aan JOSEPH WILLIAMSON, van 6 Nov. 1674, bij WAGENAAR o. l. I, 340.

⁴⁾ *Het gedrag der Engelschen*. o. l. I, 221 sqq.

schip, vrij goed was daarin met zoovele woorden bevestigd. Het regt van onderzoek strekte zich daarbij niet verder dan de zeebrieven en cognoscementen uit. Het verbod van handel met den vijand gold alleen de contrabande, en de geblokkeerde plaatsen. Zelfs was ten opzichte van de voorwerpen van contrabande nog wel het milde systeem aangenomen, zonder dat het vrije goed om het onvrije aan confiscatie onderworpen was. Nogtans werden al deze bepalingen geschonden. Reeds bij de oorlogsverklaring van 17 Mei hadden men de confiscabiliteit van het vrije goed om het onvrije aangenomen, en bij de parlements-acte van den 27 dierzelfde maand de scheepsbehoefden aan een regt van benadering onderworpen. De schandalen bij het doorzoeken gepleegd, kenden perk noch paal: het scheepsvolk werd omgekocht om valsche verklaringen af te leggen, en men rigtte galgen op, om hun schrik aan te jagen, en alzoo door geweld te verkrijgen, hetgeen door geld niet gelukken wilde. Daarbij kwam nu de miskennis van het *vrij schip, vrij goed* door den nieuw uitgevonden regel, een regel, die meer het vernuft als de goede trouw der Engelsche regering eer aandeel, die, behalve met het tractaat van 1674, ook nog met de verklaring, in 1675 daarvan gegeven, in volslagen strijd was ¹⁾, en die kwalijk verdedigd kon worden door de fictieve blokkade der Fransche kusten, gesteund als zij werd door het beweren, dat deze door hare geographische ligging reeds van nature door de Engelsche in staat van blokkade gehouden werden. (!) Voorzeker wij zeggen het den schrijver van: *Het gedrag der Engelschen* na, waar hij dit zoo eenvoudige en zoo juiste woord uitspreekt: „Zeeën en zeehavens zijn „met geen woorden en voorgoevens te stoppen” ²⁾.

En men liet het niet hierbij. Onder de nietigste voor-

¹⁾ Deze verklaring strekte juist daartoe, om de vrijheid der vaart van de eene vijandelijke haven op de andere toe te laten. Zij was van den 30 Dec. 1675. DUMONT VII, P. I, p. 319.

²⁾ *Het gedrag der Engelschen*. o. l. I, 239.

wendsels werd zelfs de handel met onze eigene koloniën belemmerd, en hoe men ook van onzen kant over al deze misbruiken mogt klagen, het was zonder gevolg. De bewoordingen van het tractaat werden op de schromelijkste wijze verdraaid, en al het bescheid dat men kreeg was eene verwijzing naar de prijs-geregtshoven, of, waar deze reeds uitspraak gedaan hadden, naar de hoven van appel, waar men inderdaad nog in zeldzame gevallen regt verkrijgen kon, met dit benijdenswaardige gevolg, dat men dan aan geregtskosten uitgaf, hetgeen men anders door de confiscatie verloren zoude hebben.

Is het niet vreemd, dat er in dien tijd nog in ons eigen land zoovele stemmen opgingen die de Engelsche handelwijze verdedigden ¹⁾?

Ook onze konvoijen werden door de Engelschen niet geëerbiedigd. Ten bewijze daarvan strekke o. a. het gebeurde met het konvooi van DEDEL in 1762 ²⁾.

Het Engelsche fregat *de Diana* toch, in dat jaar vier van onze koopvaardij-schepen onder konvooi van 's lands fregat *de Dankbaarheid*, kapt. DEDEL, ontmoetende, wilde ze de visitatie doen ondergaan. DEDEL bood de papieren ter inzage aan, en gaf zijn woord dat er geene contrabande aan boord was, maar weigerde, op grond zijner instructie, zijne schepen te laten doorzoeken. Een gevecht was daarvan het gevolg; het Engelsche schip versterking krijgende, waren de onzen na een half uur strijdens genoodzaakt de vlag te strijken, en werden zij naar Duins opgebragt. Onze Staten, hiervan kennis gekregen hebbende, namen daarop den 20 Sept. van dat jaar eene resolutie, waarbij zij aan het gedrag van DEDEL hunne volkomene goedkeuring schonken, en besloten, bij

¹⁾ Zoo deed o. a. de schrijver der *Antidotaal-Memorie*, geschreven in antwoord op eene *Memorie* der Hollandsche kooplieden, die echter in eene tweede *Memorie: de vrije vaart en handel der ingezetenen van dezen staat op de West-Indiën verdedigd*, zijne betaling kreeg. o. l. I, 249 sqq., 277 sqq.

²⁾ *Recueil van alle de placaten* IX, p. 207 sqq.

monde van hunnen gezant BOREEL crustige vertoogen aan het Engelsche hof te doen, met beroep op het tractaat van 1674. In deze resolutie lezen wij o. a.:

„Dat haar Hoog Mog. zig verbeelden, dat de geheele „waereld, en sijne Majesteit selve die ordre (namelijk om „zich tegen de doorzoeking te verzetten) allesints reedelijk en „voldoende sal vinden en selfs niet sal pretendeeren, om de „koopvaardijscheepen van den Staat verder te doen doorsoe- „ken, dewijl haar Hoog Mog. gepersuadeert zijn, dat sijne „Majesteit het selve omtrent de Engelsche koopvaardijscheepen „van geene Natic soude toelaaten: gelijk geene Natic het „doorsoeken van de scheepen onder Convoy ooyt heeft ge- „admitteert, maar die doorsoeking bij den Staat en andere „Naticen altoos is tegengespooken”, etc.

De Engelsche regering echter beriep zich op de omstandigheid, dat er hout aan boord van een der schepen was, hetgeen zij bij hare Orders in Council van 1756 voor contrabande verklaard had, niettegenstaande art. 4 van het tractaat van 1674 dit *nominatim* daarvan uitzonderde. De klagten van BOREEL bleven dus even vruchteloos, als die gedurende den vorigen oorlog ingediend, toen zij door HOP waren voorgedragen.

Tegenover al deze onregmatigheden bleef ons dus nog slechts één middel over: de krijg, en zeker hij ware door het gebeurde allezins gewettigd geworden; de magtelooze toestand echter waarin wij destijds verkeerden, en die reeds van af den Utrechtschen vrede allengs verergerd was, maakte het ons onmogelijk daartoe onze toevlugt te nemen.

Ook de overige neutrale mogendheden, met name Denemarken, hadden veel van den oorlog te lijden. Kort na het uitbreken daarvan, den 30 Julij 1756, had koning FREDERIK V aldaar eene ordonnantie uitgevaardigd, waarbij de regten en verpligtingen zijner onderdanen op eene zeer verstandige wijze geregeld werden, en het vertrouwen te kennen gegeven werd, dat de oorlogvoerende mogendheden het geweld, dat den neutralen mogt worden aange-

daan, met kracht zouden te keer gaan ¹⁾. Dit vertrouwen beschaamd wordende, besloot de Deensche regering den heer MARTIN HÜBNER als buitengewoon gezant naar de hoven van Londen en Parijs te zenden, ten einde daar over de gepleegde misbruiken te klagen ²⁾. Als het gewichtigste gevolg dezer zending is voorzeker het bekende werk van dien staatsman *de la saisie des bâtimens neutres* te beschouwen, dat kort daarna uitkwam.

Het was echter niet het eerste, dat omstreeks dezen tijd verscheen. Over het geheel zal het geene bevreemding wekken, dat een tijd als deze overvloedige van geschriften, waarbij hetzij de regten der neutralen, hetzij die der belligerenten verdedigd werden. Het zou ons te ver heen leiden, zoo wij ons met al deze schriften wenschten bezig te houden, waarvan bovendien de groote massa, wier schrijvers, schijnt het, de wetenschappelijke waarde in schelden en lasteren wilden doen blijken, verre beneden het middelmatige was. Wij zullen alleen de aandacht vestigen op de werken van VATTEL, JENKINSON, HÜBNER en PLOOS VAN AMSTEL ³⁾.

Alleen het eerste van deze, eene bewerking van het groote werk van WOLFF, was zijnen oorsprong niet aan de gewichtige tijdsomstandigheden verschuldigd, schoon het in 1758 uitkwam.

In het algemeen wordt de regcl: „*schip is territoire*” door VATTEL erkend, want met ronde woorden zegt hij: „il est naturel de considérer les vaisseaux de la nation comme des portions de son territoire, surtout quand ils voguent sur une mer libre, puisque l'État conserve sa jurisdiction dans ces vaisseaux.” Van daar beweert hij dan ook, dat de kinderen, op het schip geboren, gerekend moeten worden op

¹⁾ HÜBNER, *de la saisie des bâtimens neutres* II, 285.

²⁾ WHEATON, *Hist.* I, 273.

³⁾ Noemen willen wij nog het *Droit public de l'Europe* van den abt MABLY, dat het eerst in 1748 verscheen. Hij was een der eerste voorstanders van de afschaffing der kaapvaart, doch spreekt overigens weinig over de oorlogsregten, waarvan hij o. a. het *vijandelijk schip, vijandelijke goed*, aanneemt, hoeczer hij omtrent *vrij schip, vrij goed* zwijgt. Zie zijne *Oeuvres complètes* VI, 535 sqq.

het grondgebied geboren te zijn, zelfs als het schip zich op de territoriale zeeën van eenen vreemden staat bevindt, hoewel hij ten opzichte van de vreemde havens eene uitzondering maakt, „car le port est plus particulièrement du territoire, „et la mère pour être en ce moment dans le vaisseau étranger, „n'est pas hors du pays" ¹⁾; eene uitzondering die nogtans blijkbaar niet doelt op die moeders, welke niet tot het land, in welks haven het vreemde schip voor anker ligt, behooren.

Ook aan de oorlogsregten ruimt hij als beperking van onzen regel eene beduidende plaats in. Wat de contrabande aangaat, onderscheidt hij tussehen goederen, in het bijzonder dienstig tot den oorlog en goederen, niet daartoe dienstig. Den handel der neutralen met den vijand in voorwerpen van de eerste soort, mag de belligerent beletten. De noodzakelijkheid geeft hem daartoe het regt. Den handel in de laatste mag hij daarentegen niet beletten.

Maar, vraagt hij zich af, mag hij die goederen der eerste soort, (de contrabande) alleen aanhouden en er zich van meester maken tegen betaling der waarde, of mag hij ze confisqueren? Hij mag ze confisqueren, het eerste zou niet veel baten om dien handel tegen te gaan; maar de vrees om het zijne te verliezen kan veel uitwerken.

Uit dit regt van confiscatie van contrabande leidt Vattel onmiddellijk het *regt van onderzoek* van neutrale schepen af. De confiscatie van schepen, die zich daartegen mogten verzetten, neemt hij ook zonder bedenking aan. Hij is zelfs niet geheel afkeerig van een regt van *doorzoeking*; immers hij is van oordeel, dat men geen geloof behoeft te hechten aan de zeebrieven, niet alleen wanneer daarmede eenig bedrog plaats heeft, maar ook, wanneer er goede redenen tot verdenking van bedrog bestaan ²⁾.

Zoodra men dit beweert, laat men natuurlijk voor alle misbruiken de deur geopend; goede redenen tot verdenking worden immers door een' buitlustigen kaper ligt gevonden.

¹⁾ Vattel, *Le droit des gens*, Liv. I, Ch. 19, § 216.

²⁾ " " " " " " III, Ch. 7, § 112—114.

De regels van het *Consolato* worden kortweg door hem aangenomen. Het regt op vrachtlloon, dat door BYNKERSHOEK verworpen wordt, wordt door hem nogtans erkend ¹⁾.

Wat overigens het beletten van den handel der neutralen aangaat, hij houdt het voor regtmatig met opzigt van belegerde en geblokkeerde plaatsen; wanneer men eene plaats belegert of blokkeert, heeft men het regt, om iedereen te verhinderen daar binnen te komen; en om ieder, die pogingen daartoe in het werk stelt, of die tracht, zonder vergunning daar binnen eenigen toevoer te brengen, als een' vijand te behandelen; want hij verzet zich tegen de onderneming van den belegeraar, kan dus tot de mislukking daarvan bijdragen en hem bij gevolg aan al de rampen van een' ongelukkigen oorlog bloot stellen ²⁾.

In hetzelfde jaar, waarin het werk van VATTEL verscheen, kwam ook CHARLES JENKINSON's *Discourse on the conduct of the government of Great-Britain in respect to neutral nations* in het licht ³⁾. De zoo algemeen aangehevene klagten der neutralen hadden eene verdediging van Englands gedrag noodzakelijk gemaakt. Het was JENKINSON, die zulk eene verdediging gaf, en zich, ieder zal het moeten erkennen, op eene uitstekende wijze van de op zich genomene taak kweet. Maar al heeft de vaardigheid zijner pen hem de welverdiende bewondering van tijdgenoot en nakomelingschap verworven, al wordt aan zijne verhandeling, naast het rapport van LEE en MURRAY en de beslissingen van lord STOWELL, nog door de meeste Britsche publicisten van den laatsten tijd een gezag toegekend, welks miskennis men bijna moet vreezen als heiligschennis door hen uitgekroten te zien, zijn betoog schijnt den strijd tusschen belligerenten en neutralen niet ten voordeele der eersten beslecht te hebben. Zijne redenering toch

¹⁾ VATEL, o. l. Liv. III, Ch. 7, § 115 et 116.

²⁾ " " " " " " § 117.

³⁾ Het komt voor in *A collection of all the treaties of peace* (1648—1783). Eene Fransche vertaling zijner verhandeling wordt gevonden bij DE RAYNEVAL, *de la liberté des mers* II, 108 sqq.

gaat, even als die van het gemelde rapport, aan dit groote euvel mank, dat hij een der gewigtigste wapenen zijner tegenpartij geheel buiten spel laat, waardoor hij dan natuurlijk aan zijne beginselen zeer gemakkelijk de zege verschaft. Dat gewigtige wapen is: de territorialiteit van het schip. Dit beginsel wordt door hem vermeden, niet bestreden; zijn geheele betoog geeft ons den indruk, alsof hij het reeds te voren geheel omvergeworpen had.

Waar aan, zoo vraagt hij zich af, ontleent een neutrale staat het regt om den eigendom van den eenen belligerent, die zich in zijn land bevindt, tegen den anderen te beschermen? Aan zijn soevereiniteitsregt. Zal hij dus dien eigendom op zee kunnen beschermen, hij moet soverein der zee wezen. Maar de zee is niet aan de soevereiniteit van een bepaald volk onderworpen. Daar gelden niet de wetten van den staat, maar die der volkeren. Vriend en vijand hebben niet meer regt op bescherming, dan hun door deze wetten verleend wordt. Maar de eerste kunnen de laatste niet in de bescherming, die zij zelve genieten, doen deelen, want dezelfde wet die den vriend en zijnen eigendom beschermt, geeft het regt om den vijand en zijnen eigendom te vernietigen.

En, zoo gaat hij voort, wij zien hiervan een bewijs in de uitoefening van het regt van onderzoek; op de territoriale wateren van den neutralen staat is het niet geoorloofd de schepen der neutralen aan dat regt te onderwerpen, maar op de volle zee wordt het algemeen en sedert onheugelijke tijden uitgeoefend.

JENKINSON, door aldus te redeneren, verplaatst in waarheid den strijd op een ander terrein. Immers de neutralen beweren niet, dat zij soevereiniteit hebben over de zee; integendeel al hun streven is daarheen gerigt om het beginsel der vrijheid van dat element zooveel mogelijk te doen eerbiedigen, juist voor die vrijheid komen zij op ter verdediging der vrijheid van hunnen handel. Maar het is hier de vraag, of de staat het soevereiniteitsregt over zijne schepen, die zich

op dat vrije element bevinden, behoudt, en daartegen wordt door JENKINSON in waarheid niets ingebracht. Want het beweren, dat de schepen op zee aan een onderzoek onderworpen zijn, waarvan zij op de territoriale wateren vrij zijn, is eene loutere *petitio principii*. Juist dat moet bewezen worden, dat de belligerent het regt heeft, dat onderzoek op de volle zee uit te oefenen.

Niets is meer waar dan deze uitspraak: „The protection „which governments can give within their dominions, extends „not to the sea; the ocean is the public road of the uni- „verse, the law of which is the law of nations”, maar het bewijst niets tegen de stelling, dat de bescherming van den staat zich uitstrekt tot zijne schepen, en tot dat gedeelte der zee, door die schepen bezet. Het regt van souvereiniteit over die schepen sluit niet noodzakelijk dat over de zee in zich op, en is dus met deze uitspraak niet in strijd.

De geschriften van HÜBNER en PLOOS VAN AMSTEL kwamen beide in 1759 uit. Had Engeland in JENKINSON eenen verdediger gevonden, Denemarken en de Nederlanden, juist die neutrale mogendheden, welke het meest van den oorlog geleden hadden, vonden verdedigers in hen ¹⁾. Ja, HÜBNER komt met zooveel klem voor een milder stelsel op, dat men het hem dikwerf tot een verwijt gerekend heeft, en hem thans nog met zekere ironie als den kampioen van de regten der neutralen pleegt te begroeten.

Hij is de eerste onder de publicisten, die de territorialiteit van het schip tegenover de oorlogsregten verdedigt. Men mag, zoo beweert hij, op eene neutrale plaats zijnen vijand niet aanvallen, noch zich aldaar meester maken van iets, hetgeen hem toebehoort. „Or les vaisseaux neutres”, zoo gaat hij voort, „sont sans contredit des lieux neutres. D'où „il s'en suit que, quand ils seroient incontestablement char- „gés pour le compte des ennemis, les belligérans n'ont aucun

¹⁾ De verhandeling van JENKINSON werd ook nog in enkele punten bestreden in een aanhangsel op de boven (p. 164) aangevoerde tweede memorie der Hollandsche kooplieden bij WAGENAAR o. l. p. 332 sqq.

„droit de les inquiéter au sujet de leurs cargaisons; *puisqu'il revient au même d'enlever des effets d'un navire neutre ou de les enlever sur un territoire neutre*”¹⁾.

Deze stelling neemt hij echter niet onbeperkt aan. Immers de neutrale heeft twee groote verplichtingen tegenover de oorlogvoerende partijen in acht te nemen: onthouding van inmenging in den oorlog en onpartijdigheid. Schenden zij deze pligten, dan verliezen zij ook de aanspraak op hunne regten. Zij schenden ze niet door met den vijand handel te drijven, zelfs niet door den handel met zijne koloniën, al is die ook in vreedstijd niet voor hen opengesteld, maar wel door den toevoer van contrabande²⁾. Het schip dat contrabande vervoert, verliest ten gevolge daarvan het voorregt der territorialiteit. Maar hier moet men onderscheiden naar de verschillende soorten van voorwerpen, waarbij hij de verdeeling van GROTIUS volgt. Toevoer van voorwerpen der eerste soort (aan belegerde en geblokkeerde plaatsen ook van de tweede en derde), is schennis van den eersten pligt der neutraliteit, en hecft dus confiscatie van schip en lading, het onschuldige deel van laatstgemelde uitgezonderd, ten gevolge. Toevoer van voorwerpen der tweede soort is, zoo men ze niet ook aan de andere oorlogvoerende partij leveren wil, schennis van den tweeden pligt der neutraliteit, maar in den regel zijn de neutralen daartoe gaarne bereid; de belligerent hecft dus met opzigt van deze geen regt van confiscatie, alleen kan hij, tegen volkomene schadeloosstelling, van het regt van opbrenging of benadering gebruik maken³⁾.

Maar overigens mag de belligerent de neutrale schepen, *wier neutraliteit bewezen is, (reconnus pour tels)* niet opbrengen. Had hij daartoe het regt, het moest gegrond zijn

¹⁾ HÜBNER, *de la saisie des bâtimens neutres*. La Haye 1759, I, 2^e part., 211. Ook in zijn vroeger verschenen *Histoire du droit naturel* had hij deze meening reeds verkondigd. Op de territoriale wateren van den belligerent gaat dit, z. i., evenwel niet door.

²⁾ HÜBNER o. l. I, 209, 175.

³⁾ „ „ „ I, 170—197. II, 97, 99, 104, 108 sqq.

of op zijnen toestand, of op dien der neutralen, of op de heerschappij der zee. Het is niet gegrond *op zijnen toestand*, want de eene soeverein heeft geene jurisdictie over de onderdanen of goederen van den ander, die zich niet binnen den omvang van zijn rijk bevinden, en de oorlog geeft hem alleen het regt zich van hetgeen den vijand behoort meester te maken, zonder de regten der neutralen daaronder te doen lijden; het steunt evenmin *op den toestand der neutralen*, omdat de eene staat niet gehouden is zich aan de bevelen van den anderen te onderwerpen, en de oorlog kan daarin geene verandering brengen, zolang zij de pligten der neutraliteit blijven vervullen. Ook *de heerschappij der zee* kan daartoe geen regt geven, want de zee is vrij, en de oorlogvoerende volken hebben daarop dus geene meerdere regten dan zij, die zich van den oorlog onthouden.

De slotsom is dus, dat de belligerent het regt niet heeft, waarop hij aanspraak maakt.

Maar dit geldt alleen van schepen wier neutraliteit bewezen is. Hoe wordt die nu bewezen? Door het regt van onderzoek. Dat regt komt den belligerent ontegenzeggelijk toe, het is een noodzakelijk gevolg van den oorlog. Het is het eenige middel om vriend en vijand van elkander te kunnen onderscheiden. Wil men het betwisten, men komt in dit lastige dilemma, dat men of de neutrale schepen moet behandelen als vijandelijke, of de vijandelijke ongestoord hunnen weg laten vervolgen. Geen van beide is aannemelijk. Er blijft dus niets anders over dan de wettigheid van dit regt te erkennen. Maar *doorzoeeking* is niet geoorloofd, omdat de handel daardoor te zeer zoude belemmerd worden. Men mag niet meer dan de papieren inzien, en hoogstens in geval van ernstige verdenking van bedrog een vlugtigen blik op schip en scheepsvolk werpen; maar deze zijn dan ook de uiterste grenzen, welke men niet mag overschrijden ¹⁾.

Even als HÜBNER, is ook PLOOS VAN AMSTEL een voor-

¹⁾ HÜBNER o. l. I, 145 sqq., 226 sqq., 239 sqq.

stander der territorialiteit van het schip. Ook hij neemt met ronde woorden aan: dat vijandelijke goederen in neutrale schepen „even veilig behooren te zijn; als op een onzijdig „grondgebied” ¹⁾.

Hij bestrijdt daarbij de meeningen van JENKINSON en BYNKERSHOEK. Had men immers het regt om de vijandelijke goederen, op neutrale schepen geladen, te nemen, het zou eveneens geoorloofd moeten zijn uit steden en havenen van onzijdige volken vijandelijke goederen te rooven, hetgeen toch wel bij niemand bijval vinden zal. En het regt van onderzoek, waarin BYNKERSHOEK grond meent te vinden om dit argument te verwerpen, schijnt kwalijk als een regt te kunnen worden aangemerkt, tenzij men het bij tractaat heeft aangenomen. „Hoe kan iemand”, zegt hij, „mij op den „grooten oceaen, die algemeen is, en waarop wij met malkan- „deren, als in den staat der natuur levende, omgaan, dwin- „gen om hem te zeggen wie ik ben, en wat ik inhebbe?” Hoogstens wil hij het onderzoek naar de nationaliteit van het schip toestaan, omdat men zich op de vlag niet altijd kan verlaten; maar zoodra de belligerent weet, dat het schip, hetwelk hem ontmoet, geen vijandelijk schip is, moet hij het stil zijnen weg laten vervolgen, omdat „voor 't overige hem „er niets aan gelegen legt, waar het schip van daan kome, „waarmede het beladen zy, en waar naar toe het deszelfs „cours richte.”

Verder ontkent PLOOS dat er in het volkenregt een conflict van regten mogelijk is, zoo als dat reeds door GENTILIS was aangenomen. Een van beide, of de neutrale heeft geen regt om met de oorlogvoerende partijen handel te drijven, of de belligerent heeft het regt niet dien handel te belemmeren.

¹⁾ PLOOS VAN AMSTEL, *de jure commercii quod gentibus in bello competit*. L. B. 1759, in 1760 door hem vertaald onder den titel: *Verhandeling over het Recht van commercie tussehen onzijdige en oorlogvoerende volken*, aan welke laatste een aanhangsel, cenige aanmerkingen op het sedert verschenen werk van HÜBNER inhoudende, is toegevoegd. Zie die Verhandeling, p. 136.

De laatste stelling is de ware, want de zee is vrij, en de eene souverain kan den anderen op dat vrije element dus niets bevelen; evenmin is het billijk, dat een onzijdig volk in de lasten van den oorlog deelen moet. De neutrale mag dus allen handel met de oorlogvoerende partijen drijven, mits hij slechts aan de eene niet meer dan aan de andere toesta, want dan zou hij ophouden neutraal te zijn. Natuurlijk houdt die vrijheid op daar, waar hij zelf daarvan afstand gedaan heeft, wanneer hij zich namelijk door tractaten verbonden heeft zich van dezen of genen handel te onthouden. Zijn dergelijke tractaten echter niet aanwezig, dan is zelfs de handel in contrabande geoorloofd; de onzijdigheid wordt door den toevoer van wapenen niet geschonden, want men beoogt daarmee niet de andere partij te benadeelen; de zucht om een eerlijk voordeel te genieten is daarvan de eenige drijfveer. En het recht van noodweer kan daartegen niet ingeroepen worden, want dat is alleen aanwezig, wanneer de nood op het uiterste gekomen is, en de uitslag van den oorlog er wezenlijk door verhinderd zoude worden, zoo als geschieden zou wanneer men zoowel wapenen als alle andere voorwerpen binnen belegerde of geblokkeerde plaatsen trachtte te brengen, in welk geval men ook de pligten der onzijdigheid zoude schenden ¹⁾.

Ook het bevrachten van schepen van eene der oorlogvoerende partijen is voor den onzijdige een geoorloofde tak van handel. Wel is waar kunnen die schepen genomen worden, maar de daarin geladene onzijdige goederen blijven toch vrij, even als die welke in het vijandelijke land gevonden worden. Hij bestrijdt daarbij het gebruik der Engelschen gedurende den toenmaligen oorlog, om de Nederlandsche schepen, onder vrijgeleide van den koning van Frankrijk varende, als vijandelijke te beschouwen, en daarom met lading en al prijs te verklaren. „Zoo deze stelling doorging”, zegt hij, „zouden

¹⁾ PROOS VAN AMSTEL o. l., p. 64 sqq., 83 sqq., 107 sqq., 124 sqq. Aanhangsel p. 310 sqq.

„zij, die, om door vreemde landen veilig te reizen, paspoorten verzoeken, onderdanen worden van die dezelve „geeft”, hetgeen eene tastbare ongerijmdheid zoude zijn.

Uit een en ander blijkt ons, dat de leer van PLOOS nog veel milder is dan die van HÜBNER, wiens gevoelen, zoo als wij zagen, vooral omtrent het vraagstuk der contrabande en het regt van onderzoek, den neutralen veel minder gunstig was. De voornaamste punten van verschil tusschen beide worden kortelijk door PLOOS in het aanhangsel op zijne verhandeling besproken ¹⁾.

De oorlog tusschen Engeland en Portugal tegen Frankrijk en Spanje, die tot deze geschriften had aanleiding gegeven, nam een einde door het tractaat van Parijs van 1763, waarbij de tractaten van Utrecht bevestigd werden ²⁾. Hierna volgde een tiental jaren rust, gedurende welke dus ook de geschillen omtrent de regten der neutralen bleven rusten ³⁾. Wel werden er gedurende dezen tijd verschillende tractaten gesloten, waarbij die regten geregeld werden, maar de nog steeds hangende vraagstukken werden daardoor niet of weinig verder gebracht. Onder deze verdient met betrekking tot de regels van het *Consolato* het tractaat van 1769 tusschen Frankrijk en Hamburg onze aandacht, dat met dat van 1716 geheel overeenkomt, en derhalve het *vrij schip, vrij goed* verwerpt, het *vijandelijk schip, vijandelijk goed* daarentegen aanneemt ⁴⁾.

¹⁾ PLOOS en HÜBNER komen in navolging van het Pruisische exposé des motifs in het geschil met Engeland ook hierin overeen, dat de regter van het oorlogvoerende land niet competent is ten opzichte van de judicatuur der prijzen; in plaats daarvan willen zij die beregting aan gemengde commissiën opgedragen hebben. HÜBNER II, 7—69. PLOOS, p. 265 sqq.

²⁾ DE MARTENS, *Recueil* I, 33, art. 2.

³⁾ Geheel onbehandeld bleven zij echter niet. Zoo verscheen nog in 1771 te Hamburg BEHMER's *Observations du droit de la nature et des gens touchant la capture et la détention des vaisseaux et effets neutres*, hetwelk de leer van HÜBNER huldigde.

⁴⁾ DE MARTENS, *Recueil* I, 248.

En met opzigt van het regt van onderzoek mogen wij het tractaat van 1766 tussehen Engeland en Rusland niet stilzwingend voorbijgaan, waarbij bepaald werd: „que les vaisseaux de guerre et les armateurs se comporteront aussi favorablement que la raison de guerre pour leurs existante pourra jamais le permettre vis-à-vis des puissances les plus amies qui resteront neutres en observant le plus qu'il sera possible les principes et les règles du droit des gens généralement reconnus”.

Schijnt het niet, wanneer men de onderstreepte woorden met elkander vergelijkt, als of er stond, dat al het mogelijke geweld geoorloofd was? Wat kan men niet al verwachten van het gedrag van kapers, en dan nog van een gedrag, afhankelijk van de omstandigheden van den oorlog en zooveel mogelijk in overeenstemming met het volkenregt!

Het zelfde tractaat is ook nog merkwaardig daardoor, dat het de lijst der contrabande beperkt (art. XI). De regel *vrij schip, vrij goed* is daarin echter niet opgenomen ¹⁾.

De rust, waarin de Europische zeemogendheden gedurende dit tijdstip verkeerden, werd plotseling afgebroken door den opstand der Amerikaansche volkplantingen tegen Engeland (1773), die zich in 1776 onafhankelijk verklaarden. Deze onafhankelijkheid werd in 1778 door Frankrijk erkend, hetwelk dan ook den 6 Febr. van dat jaar met deze volkplantingen een handelstractaat sloot, waarbij de regels *vrij schip, vrij goed* en *vijandelijk schip, vijandelijk goed* tussehen beide werden aangenomen en het regt van onderzoek op eene milde wijze geregeld werd ²⁾. Ten gevolge van een en ander brak in dat zelfde jaar de oorlog tussehen Frankrijk en Engeland uit, waaraan het jaar daaraanvolgende ook Spanje als bondgenoot van Frankrijk deel nam.

¹⁾ DE MARTENS, *Recueil* I, 141. HAUTEFEUILLE, *Droits et devoirs*, III, 23. BERG VAN MIDDELBURGH, *Over de afschaffing van de koopvaart*.

²⁾ DE MARTENS, *Recueil* I, 685.

Naar aanleiding van dezen oorlog werd op den 26 Julij 1778 door de Fransche regering eene ordonnantie uitgevaardigd, over welker interpretatie verschil bestaat. Art. 1 dezer ordonnantie hield een verbod in om neutrale schepen aan te houden, zelfs wanneer zij uit vijandelijke havenen kwamen of derwaarts bestemd waren, met uitzondering nochtans van die, welke aan geblokkeerde plaatsen onderstand bragten. Verder werd daarbij bepaald, dat de onzijdige schepen, met contrabande voor den vijand beladen, konden aangehouden worden, dat in dit geval de contrabande prijs zoude zijn, maar dat het schip en de overige lading ongemoeid zouden gelaten worden, tenzij de contrabande $\frac{3}{4}$ gedeelte van de waarde der lading uitmaakte, in welk geval alles zoude verbeurd zijn. De Fransche regering behield zich wijders voor, om, zoo de vijand niet binnen zes maanden dezelfde vrijheid toestond, deze bepaling weder in te trekken. Overigens werden bij art. 15 de bepalingen der Ordonnance de la marine van 1681 in stand gehouden, voor zoover daaraan niet door deze ordonnantie was gederogeed ¹⁾.

Nu zijn er omtrent de interpretatie twee meeningen, de eene tot uitgangspunt nemende art. 1, de andere art. 15. De voorstanders der eerste redeneren aldus: Art. 1 verbiedt het aanhouden van neutrale schepen slechts met twee uitzonderingen, schending van blokkade en vervoer van contrabande. Deze uitzonderingen mogen niet uitgebreid worden. Derhalve houdt de ordonnantie den regel *vrij schip, vrij goed* in ²⁾. De andere meening daarentegen wordt aldus verdedigd: Art. 15 verwijst naar de ordonnantie van 1681, voor zoover daaraan niet door deze is gederogeed; art. 1 houdt geene bepaling in omtrent den regel *vrij schip, vrij goed*, derhalve geldt hier de ordonnantie van 1681, die dien regel verwerpt ³⁾.

¹⁾ LEBEAU, *Code des prises* II, 38.

²⁾ WILKINSON, *Hist.* I, 357. ORTOLAN II, 93, 121. ROYAARDS, p. 96.

³⁾ SCHORLL, *Histoire abrégée des traités de paix* IV, 28. DE GARDEN V, 25.

Beide verklaringen schijnen ons toe even juist te zijn. Het is toch in de geschiedenis van het internationale zeerecht niets vreemds, dat er door de oorlogvoerende volken met voorzicht duistere of dubbelzinnige bepalingen uitgevaardigd worden, met het doel om zich in de toekomst de meest mogelijke vrijheid van handelen voor te behouden. Zoo schijnt het ook hier het geval geweest te zijn. Aan den eenen kant kon Frankrijk er nog niet toe besluiten zijn oud systeem vaarwel te zeggen, aan den anderen kant had het er echter groot belang bij, omdat de Engelsche zee-magt verre de overhand had, zich de toegenegenheid der overige mogendheden te verwerven. Beide belangen werden door de ordonnantie ter harte genomen. Den neutralen werd getoond, dat de Fransche regering tot zachte maatregelen genegen was, en tevens de gelegenheid open gehouden om in een' volgenden oorlog te beweren, dat het oude systeem, hoezeer in 1744 verloochend, thans weder gehandhaafd was geworden.

Dat de omstandigheden, die wij aanstonds zullen beschouwen, de zachtere uitlegging in de praktijk zouden doen zegevieren, kon natuurlijk bij het uitvaardigen der ordonnantie niet voorzien worden. Overigens werd nog in het volgende jaar (1779) een tractaat door Frankrijk met Mecklenburg-Schwerin gesloten, waarbij de vijandelijke eigendom aan boord van neutrale schepen werd prijs verklaard ¹⁾.

Ook omtrent het regt van onderzoek bevatte de ordonnantie van 1778 eene reeks van bepalingen, die door de neutrale volken moesten worden in acht genomen ²⁾.

De Spaansche ordonnantiën van 1 Julij 1779 en 13 Maart

¹⁾ DE MARTENS II, 33.

²⁾ „Cette ordonnance”, zegt HAUTEFEUILLE, *Droits et devoirs* III, 35: „règle la navigation des neutres sur tous les points, et comme elle „pourrait le faire pour des peuples soumis à la juridiction du législateur „français.” Behalve de verordeningen van staten van den tweeden rang, is het, volgens het oordeel van dezen schrijver, alleen die van onze Staten van 26 Jan. 1781, welke de tractaten eerbiedigt. Cf. OH. DE MARTENS, *Nouvelles causes célèbres* I, 205.

1780 daarentegen namen de confiscabiliteit van vijandelijken eigendom aan boord van neutrale schepen aan. En Engeland volgde evenmin het voorbeeld der Fransche regering na, zonder dat deze daarom van de bevoegdheid, zich bij hare verordening voorbehouden, gebruik maakte. Reeds nam het opbrengen van neutrale schepen naar de Engelsche havens weder een' aanvang, en was het te duchten, dat de ergerlijke tooneelen van de laatste oorlogen zich zouden herhalen, toen plotseling eene onverwachte gebeurtenis de Engelsche regering noodzaakte eene andere gedragslijn te volgen. In 1780 kwam tusschen de neutrale mogendheden een verbond tot stand, dat in de geschiedenis bekend is onder den naam van de *eerste gewapende neutraliteit*.

Dit verbond is door de Engelsche publicisten, zelfs nog van den laatsten tijd, op eene zeer heftige wijze aangevallen; zie hier o. a. hoe nog een der nieuwste schrijvers, PHILLIMORE ¹⁾, zich daarover uitlaat:

„In 1780,” zegt hij, „an accident brought into the field an unexpected and remarkable champion of the new doctrine — a then semibarbarous power of gigantic dimensions, touching at one extremity the farthest bounds of civilisation, but gradually developing at the other extremity forces and resources in the European hemisphere, which made her opinion weigh heavily in the scale into which it was thrown. The vast empire of Russia was governed at this time by CATHERINE II”, etc.

Na deze ironische inleiding gaat PHILLIMORE voort met te zeggen, dat het uit de verschillende geschriften over deze gewapende neutraliteit ²⁾ blijkt, dat daaromtrent deze drie punten vast staan:

¹⁾ PHILLIMORE III, § 186. Cf. et WHEATON, *Hist.* I, 362.

²⁾ De geschriften namelijk van: LE COMTE DE GOERTZ, *Mémoire sur la neutralité armée maritime*; *Diaries and Correspondence of JAMES HARRIS, first Earl of Malmesbury*. DE FLASSAN, *Histoire générale et raisonnée de la diplomatie Française*. VON BOHM, *Denkwürdigkeiten meiner Zeit*.

1°. Dat zij is ontstaan ten gevolge van eene kabinetts-intrigue, die niets minder op het oog had, dan de welvaart der volkeren, en zich een toeval wist ten nutte te maken.

2°. Dat keizerin CATHARINA zich geheel vereenigd had met de volkenregtelijke beginselen door Engeland voorgestaan, en van meening was deze in toepassing te brengen.

3°. Dat zij tot het laatste toe nooit regt begrepen heeft wat zij gedaan had, of waarom zij aan Engeland aanstoot had gegeven.

Hij treedt daarna in eene korte uiteenzetting van het gebeurde en besluit die met deze woorden: „Seldom has a „more important event grown from a more despicable origin. „It is not perhaps, with any unnatural reluctance, that we „hear in these days that Europe acquired for the first time, „towards the end of the last century, an acquaintance with „the true doctrines of International Justice, from a quarrel „between the unprincipled courtiers of a vain profligate wo- „man ¹⁾, whom the inscrutable decrees of Providence had „permitted to be the absolute sovereign of an half-civilised „empire.”

Het schijnt ons toe dat deze beschouwing zeer eenzijdig is, en een geheel verkeerd denkbeeld van het ontstaan der eerste gewapende neutraliteit geeft. Zien wij wat er van de zaak was. De politieke toestand van Europa maakte voor Engeland een verbond met Rusland zeer wenschelijk. Tot het tot stand brengen daarvan werden dan ook door den Engelschen gezant HARRIS pogingen in het werk gesteld. POTESKIN's genegenheid werd met goud verworven, en door POTESKIN op CATHARINA's gezindheid gewerkt. De zaak scheen dus zoo goed als gewonnen, toen plotseling het verbond een tegenstander vindt in PANIN. Deze toont aan, dat het voor Rusland niet geraden is zich thans met Engeland te ver-

¹⁾ „Eine grosse Frau”, zegt nogtans ROTTECK van CATHARINA, „insofern Größe seyn kann ohne Moralität.” ROTTECK, *Allgemeine Geschichte*, Bd. 8, pag. 279.

binden; noch CATHARINA, noch POTESKIN, hoe gaarne zij het ook wenschten, kunnen iets tegen zijne gronden aanvoeren, en het plan springt af¹⁾. Nogtans wordt aan HARRIS de hoop gegeven, dat zoodra zich eene goede gelegenheid zoude opdoen, het verbond tot stand zou komen. Die gelegenheid doet zich op, ten gevolge van de omstandigheid dat twee Russische schepen, met koren beladen, door de Spanjaarden worden genomen. CATHARINA vraagt voldoening en rust zich inmiddels toe tot den oorlog, waarvan het verbond met Engeland dan een onmiddellijk gevolg zijn zoude. Die toerustingten worden voor PANIN verborgen gehouden, maar hij komt er achter; als een ervaren staatsman (want de uitdrukking „*unprincipled courtier*” schijnt op hem slecht van toepassing te zijn) weet hij van de omstandigheden partij te trekken, toont zich eveneens verbolgen op Spanje, en dringt er bij CATHARINA op aan om zich niet te bepalen tot het vragen van voldoening, maar om eens voor al aan dergelijke stoutmoedigheid een einde te maken, door voor de oogen van geheel Europa te verklaren, dat zij voortaan niet meer dulden zoude, dat de handel harer onderdanen door eenen oorlog, waaraan zij geen deel nam, zoude worden gestoord.

CATHARINA, niet inziende, dat zij hierdoor juist aan Engeland, dat dien handel het meest belemmerde, den grootsten slag toebragt, en alzoo van het verbond met dat land afgetrokken werd, liet zich voor dit plan winnen; zij legde de verklaring af, die PANIN te dien einde opstelde, en ziedaar den oorsprong der gewapende neutraliteit.

Wanneer wij nu de drie punten, die volgens PHILLIMORE vaststaan, aan de geschiedenis toetsen, dan kunnen wij hem reeds aanstonds zijn eerste punt in geen deele toegeven.

De zaak is kortelijk deze: Er wordt geïntrigueerd voor een verbond met Engeland. Die intrigue mislukt, maar weet zich een toeval ten nutte te maken, waardoor haar doel on-

¹⁾ VON DOHM, *Denkwürdigkeiten meiner Zeit* II, 109.

getwijfeld zoude bereikt zijn, zoo niet de Russische minister graaf VON PANIN zijne vorstin tot het uitvaardigen eener declaratie had weten over te halen, die, zoo zij al niet de welvaart der volkeren, dan toch zeker het heil van Rusland op het oog, en het sluiten van een verbond tot handhaving van de regten der neutralen ten gevolge had. Het was dus juist de declaratie, die met een loffelijk doel de werking der intrigue en van het toeval te keer ging.

De beide andere punten, door PHILLIMORE gesteld, zijn, wat hunne juistheid betreft, aan geene bedenking onderhevig. Het is een onbetwistbaar feit, dat CATHARINA niet wist wat zij deed ¹⁾. Het spreekt echter van zelf, dat juist daardoor het tweede punt al zijn gewigt voor ons verliest. Want als iemand zoo weinig van eene zaak begrijpt, dan zal het toch waarlijk wel onverschillig zijn, welk beginsel hij voorstaat. En men zal toch niet willen beweren, dat CATHARINA, zoo zij het Engelsche systeem had verdedigd, wel geweten zoude hebben wat zij deed. Den wil der beroemde vorstin kunnen wij dus gerustelijk uit de discussie elimineren, want wij komen door onze redenering daarop te gronden, niet verder dan tot deze stelling: de keizerin van Rusland, die de Engelsche beginselen toegedaan was, en de daarmede strijdige gewapende neutraliteit in het leven riep, begreep van beide even weinig.

¹⁾ Als een bewijs hoe weinig zij van de zaak begreep, kan dienen, dat zij zoo overtuigd was in het voordeel van Engeland gehandeld te hebben, dat zij, ondanks hare belofte aan PANIN om van den inhoud harer aanstaande declaratie aan niemand iets te doen blijken, vóórdat de koeriers daarmede naar de verschillende hoven op weg gegaan waren, (eene belofte die zij overigens trouw hield) toch niet kon nalaten aan HARRIS in vertrouwen te zeggen, dat er weldra in haren naam eene declaratie aan de oorlogvoerende natiën zoude worden afgelegd, *waardoor Engeland al zijne wenschen zoude vervuld zien*, en hem zelfs veroorloofde *deze aangename tijding* voorloopig aan zijne regering mede te deelen. Wat men zich daarop te Londen al niet van deze declaratie voorspiegelde, en hoe bitter dat alles tegenviel, zie men bij VON DOHM, *Denkwürdigkeiten meiner Zeit* II, 129 sqq.

Men wachte zich echter wel daaruit de verkeerde gevolgtrekking te maken, dat de gewapende neutraliteit, zoo als PHILLIMORE zegt, door een toeval zou ontstaan zijn. Immers het is hier niet de vraag, *wat Catharina gewild*, het komt er slechts op aan, *wat Rusland gedaan* heeft. En de daad van Rusland werd bestuurd door den wil van PANIN, en dat PANIN wist, wat hij wilde, zal toch waarlijk wel door niemand in twijfel getrokken worden.

En wanneer wij ons de zaak zoo voorstellen, dan schijnt het dat de omstandigheden, waaronder de gewapende neutraliteit is ontstaan, niet van dien aard zijn, dat wij met weezin zouden moeten aanhooren, dat in 1780 het barbaarsche Rusland aan het beschaafd Europa de ware beginselen van het volkenregt in het geheugen riep.

Zien wij thans den inhoud van CATHARINA's declaratie, die den 28 Februarij uitgevaardigd, in de maand Maart aan de hoven van Londen, Versailles en Madrid werd aangeboden.

De waardige toon waarin dit stuk gesteld is, verdient vooreerst onze aandacht. De keizerin, zoo lezen wij daar, had gedurende haren oorlog met Turkije de regten der neutralen geëerbiedigd, zij beriep zich hiervoor op de getuigenis van geheel Europa; zij had zich dus gevleid op hare beurt de regten harer onderdanen door de oorlogvoerende partijen geëerbiedigd te zien, maar de ondervinding had het tegendeel geleerd. Het was daarom, dat zij het van haren pligt achtte voor de vrijheid van handel harer onderdanen op te komen. Voordat zij daartoe echter overging meende zij, dat het billijk was voor de oogen van geheel Europa de beginselen, die zij zoude volgen, bekend te maken. Zij deed dat met te meer vertrouwen, omdat deze beginselen in het primitieve regt der volkeren, tot inroeping waarvan iedere natie billijke aanspraak had, aangenomen waren, en de oorlogvoerende mogendheden ze niet konden verzwakken, zonder de wetten der neutraliteit te schenden en de regels bij verscheidene tractaten aangenomen, te verloochenen.

Deze beginselen waren aldus geformuleerd:

1. „Que les vaisseaux neutres puissent naviguer librement „de port en port et sur les côtes des nations en guerre.
2. „Que les effets appartenans aux sujets des dites Pui- „sances en guerre, soyent libres sur les vaisseaux neutres à „l'exception des marchandises de contrebande.
3. „Que l'Impératrice se tient quant à la fixation de cel- „les-ci à ce qui est énoncé dans l'Art. X et XI de son „traité de commerce avec la Grande-Bretagne, en étendant „ces obligations à toutes les Puissances en guerre.
4. „Que pour déterminer ce qui caractérise un port bloqué, „on n'accorde cette dénomination qu' à celui, où il y a par la „disposition de la Puissance, qui l'attaque avec des vaisseaux „arrétés et suffisamment proches, un danger évident d'entrer.
5. „Que ces principes servent de règle dans les procédu- „res et les jugemens sur la légalité des prises.”

Voor het geval, dat deze regels mogten worden geschon- den, had eene aanzienlijke vloot het bevel ontvangen om zich overal heen te begeven, waar de eer, het belang en de noodzakelijkheid het mogten vorderen ¹⁾.

Het is dus de regel *vrij schip, vrij goed* die bij deze declaratie erkend wordt, met verwerping van den regel van 1756, zonder dat er echter iets bepaald wordt omtrent den neutralen eigendom aan boord van vijandelijke schepen. Uit de omstandigheid evenwel, dat de regels *vrij schip, vrij goed* en *vijandelijk schip, vijandelijk goed* toen nog meestal gepaard gingen en zelfs bijna voor onafscheidelijk gehouden werden, heeft men wel gemeend dezen laatsten regel stilzwijgend daaronder te moeten verstaan, eene meening, waarmede wij ons op grond van het op bl. 131-2 aangevoerde niet kunnen ver- eenigen, en die ook door de bepaling van art. 2 van het Russische reglement van 8 (19) Mei 1780 reeds minder waarschijnlijk wordt ²⁾.

¹⁾ DE MARTENS, *Recueil* II, 74. ARENDT, *Essai sur la neutralité de la Belgique*, 1845.

²⁾ „Au moyen de cette sûreté des marchandises permises sur des

Omtrent contrabande zien wij hier het milde stelsel van het tractaat van 1766 volgen, terwijl de effectiviteit der blokkade als een noodzakelijk vereischte wordt aangemerkt. Omtrent het regt van onderzoek is er echter in de declaratie eene belangrijke leemte.

De Russische declaratie ondervond, behalve natuurlijk van den kant van Engeland, den algemeenen bijval. Door Frankrijk en Spanje, twee der oorlogvoerende partijen, werd zij met geestdrift begroot, gelijk de antwoorden dier beide mogendheden kunnen getuigen. Het Engelsche antwoord daarentegen was koud en afgemeten ¹⁾.

Wat de neutrale volken betrof, zij kregen door het voorbeeld van Rusland den moed om zich eveneens tegen de aanmatigingen der belligerenten te verzetten. Denemarken legde reeds den 8 en Zweden den 21 Julij 1780 eene soortgelijke verklaring af, en op den 9 en 21 dierzelfde maand werden er door Rusland tractaten met beide mogendheden gesloten, waarbij zij zich onderling verbonden de beginselen der declaratie voor immer aan te nemen en gewapenderhand te verdedigen, met dit onderscheid nochtans, dat met betrekking tot contrabande die bepalingen zouden gelden, welke door ieder met de verschillende oorlogvoerende partijen waren vastgesteld, en met deze niet onbelangrijke bijvoeging:

„Que les vaisseaux neutres ne peuvent être arrêtés que sur „de justes causes et faits évidens; qu'ils soient jugés sans „retard; que la procédure soit toujours uniforme, prompte „et légale et que chaque fois outre les dédommagemens, „qu'on accorde à ceux, qui ont fait des pertes sans avoir

„vaisseaux neutres”, zoo lezen wij daar, „nos sujets doivent aussi avoir „soin, de ne pas embarquer des effets, qui leur appartiennent, sur „des bâtimens des nations engagées dans la guerre, afin d'éviter ainsi „tous désagrémens et toutes rencontres désagréables.” DE MARTENS, *Recueil* II, 79. Cf. CHL. VERGÉ ad DE MARTENS. *Précis du droit des gens* II, § 325. Paris 1858. „On serait porté”, zegt deze, „à conclure „au rejet implicite du maxime *navire ennemi, marchandises ennemies.*”

¹⁾ Zie die antwoorden bij LAMPREDI II, 42, 44, 47.

„été en faute, il soit rendu une satisfaction complète pour „l'insulte faite au pavillon de Leurs Majestés" 1).

Tot deze tractaten traden den 24 Dec. 1780 de Nederlanden, den 8 Mei 1781 Pruiszen, den 9 Oct. Oostenrijk, den 13 Julij 1782 Portugal en den 10 Febr. 1783 ook de beide Siciliën toe 2).

Het verbond der gewapende neutraliteit bleef niet zonder uitwerking. Engeland werd daardoor genoodzaakt aan zijne kapers te bevelen om voortaan omzigtiger jegens de neutralen te werk te gaan. Den regel van 1756 had het reeds buitendien thans niet weder in toepassing gebragt, en wel, naar het voorgaf, op grond daarvan, dat de Fransche regering in 1763 verklaard had, voor immer haar monopolie te zullen laten varen. Daardoor immers, zoo beweerde het, hield het voortzetten van den handel van den belligerent door de neutrale volken op eene daad van vijandschap te zijn, want zij dreven thans denzelfden handel als in tijd van vrede. Nogtans gelooven wij eer met Dr. ASHER, dat de handelwijze van Engeland verklaard moet worden uit de omstandigheid, dat Frankrijk thans eene betere vloot had, zoodat de Engelschen ten gevolge daarvan genoodzaakt waren de neutralen meer te ontzien 3).

Wat ons vaderland betrof, het had geene reden om zich over zijne toetreding tot de gewapende neutraliteit te verheugen. Reeds van het oogenblik waarop de opstand in

1) DE MARTENS, *Recueil* II, 103 et 110.

2) „ „ II, 117, 130, 171, 208; III, 274. Zie ook de Pruisische ordonnantiën van 30 April, 3 Nov. en 8 Dec. 1781 in het *Recueil des déductions, manifestes etc., rédigés par le comte de Hertzberg* I, 450, 457, 460. Met Oostenrijk, Portugal en de beide Siciliën werd nogtans de laatste bepaling omtrent het aanhouden der schepen niet aangenomen. Tusschen Rusland en Denemarken werden deze beginselen nog nader bevestigd bij het tractaat van 8 Oct. 1782, o. l. II, 284.

3) Dr. C. W. ASHER, *Beiträge zu einigen Fragen über die Verhältnisse der neutralen Schifffahrt in Kriegeszeiten*. Hamburg 1854, p. 28.

Amerika uitbrak, werd onze handel op alle mogelijke wijze door de Engelschen belemmerd, hetgeen bij het ontstaan van den oorlog met Frankrijk natuurlijk niet beter werd. Wij geraakten toen in een' moeilijken toestand. Engeland zocht ons te bewegen om den vervoer van scheepsmaterialen naar Frankrijk te verbieden ¹⁾. Frankrijk daarentegen drong er ten sterkste op aan, dat zoodanig verbod niet zoude uitgevaardigd worden. Aanvankelijk gaven onze Staten (19 Nov. 1778), uit vrees voor nadeelige gevolgen voor hunnen handel, aan het aanzoek van Engeland toe, schoon het tractaat van 1674 deze voorwerpen niet als contrabande aanmerkte; dit had echter ten gevolge, dat Frankrijk ons met harde maatregelen bejegende, en o. a. ten onzen opzichte de ordonnantie van 1778 introk en die van 1744 weder in werking stelde (14 Jan. 1779). Ja zelfs gelastte de koning van Frankrijk om alle Nederlandsche schepen, bestemd naar of komende van Engeland, (uitgezonderd die van Haarlem en Amsterdam, welke steden zich tegen het verbod verzet hadden,) aan te houden en op te brengen.

Men ging derhalve van onzen kant tot eene schorsing van het verbod over (28 Jan.), en toen Frankrijk daarmee niet tevreden was, besloot Holland eindelijk den 4 Junij onbepaald konvooi te verleenen, terwijl de Algemeene Staten den 8 Nov. dit voorbeeld volgden, met dit onderscheid nogtans, dat de konvooijen in last kregen zich niet te bezwaren met houtschepen, of met de zoodanige, die met zware masten of zwaar sloopstimmerhout beladen waren.

Inmiddels was Engeland, dat ons natuurlijk gaarne met Frankrijk in oorlog wenschte te wikkelen, even als tijdens den vorigen oorlog, op de ondersteuning met 6000 man hulptroepen begonnen aan te dringen ²⁾. Terwijl de Staten

¹⁾ Zie de redevoering van den Engelschen gezant YORK in de vergadering met de afgevaardigden der Staten-Generaal van den 2 Nov. 1778. *Nieuwe Nederl. Jaarboeken 1778*. DE RAYNEVAL II, 224.

²⁾ Memorie door YORK aan de Staten-Generaal overgereikt den 22 Julij 1779. *Nieuwe Nederl. Jaarboeken 1779*. DE RAYNEVAL II, 230.

beraadslaagden of het *casus foederis* thans aanwezig was, wordt op den 31 Dec. het konvooi, onder bevel van den schout bij nacht graaf VAN BYLANDT, in het Kanaal door den Engelschen vlootvoogd FIELDING aangetast en gedeeltelijk opgebracht ¹⁾. Engeland weigerachtig zijnde hiervoor voldoening te geven, wordt eindelijk ook door de Algemeene Staten besloten om van nu af alle schepen, behalve die met contrabande beladen waren, te convoyeren. De gevraagde hulp-troepen worden daarenboven geweigerd, omdat het *casus foederis* niet aanwezig was.

Deze besluiten hebben de verklaring van het Engelsche hof aan de Staten-Generaal van 17 April 1780 ten gevolge ²⁾, waarbij de bestaande tractaten, in het bijzonder dat van 1674, worden opgeheven, en bepaald, dat het vijandelijke goed aan boord onzer schepen niet meer vrij zoude zijn. Terstond daarop trekt Frankrijk al zijne voor ons nadeelige besluiten in (26 April), en vervangt dus weder het reglement van 1744 door dat van 1778.

Het was omstreeks dezen tijd, dat onze Staten, daartoe door de Noordsche mogendheden uitgenoodigd, begonnen te beraadslagen over hunne toetreding tot de gewapende neutraliteit. Engeland, dat, naar het schijnt, toen reeds besloten had ons den oorlog aan te doen, en slechts naar een voorwendsel tot dat einde zocht, wilde natuurlijk die toetreding voorkomen, omdat, kwam zij tot stand, wij te veel bondgenooten zouden hebben, met andere woorden de oorlog of althans het nemen onzer schepen onmogelijk was. Het kwam er dus slechts op aan, dien oorlog te verhaasten; het voorwendsel werd gevonden in het bekende ontwerp-tractaat, tusschen eenige Amsterdamsche magistraten met de Americaansche regering beraamd, hetwelk door de Engelschen onder de over boord geworpen, doch weder opgehaalde papieren van den Americaanschen president LAURENS was

¹⁾ *Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken* 1780.

²⁾ DE MARTENS, *Recueil* II, 76.

ontdekt, en de oorlogsverklaring volgde den 20 Dec. 1780 ¹⁾, schoon zoowel door de Staten van Holland als door de Staten-Generaal het gedrag dier magistraten was gedesavouéerd.

Den 24 Dec. traden wij toe tot de gewapende neutraliteit. Op dat oogenblik waren wij geene neutrale mogendheid meer; het was daarom, dat wij van de hulp onzer bondgenooten verstoken bleven ²⁾.

Overigens deed de kracht van het verbond zich weldra gevoelen, toen in 1782 een Zweedsch konvooi door de Engelschen aangetast, doch de aanval afgeslagen werd. Engeland beklaagde zich hierover bij het Zweedsche hof, hetwelk echter het gedrag van den bevelhebber van het escortrend fregat verdedigde, en beweerde, dat zijne handeling in overeenstemming met de gewapende neutraliteit was. De keizerin van Rusland hierover geraadpleegd zijnde, antwoordde ook in gelijken geest:

„Dat het (door Zweden) gegeven antwoord in alle opzigten „overeenkomstig was aan de conventie der gewapende neutraliteit, en dat Hare Majesteit in een gelijk geval hetzelfde „antwoord zoude geven, en dat, indien Engeland zich on- „verhoopt daartegen wilde aankanten, en de neutrale sche- „pen, onder het convoy der vlag van eene der mogendheden, „door de gewapende neutraliteit geallieerd, visiteren, Hare „Keizerlijke Majesteit altoos genegen zoude zijn, om geza- „mentlijk zulks te beletten en de souvereiniteit der weder- „zijdsche vlaggen te helpen handhaven; en dat alle de Rus- „sische Ministers bij de Oorlogende Mogendheden orders „zouden ontfangen, om, wanneer aan hun wettige klagten „gedaan worden, wegens het ophouden, nemen, opbrengen,

¹⁾ Zie die oorlogsverklaring en het daarop gevolgde onwederlegbare antwoord der Staten-Generaal van 12 Maart 1781 bij DE RAYNEVAL II, 234 et 244.

²⁾ Vergelijk over een en ander: KLUIT, *Iets over den laatsten Engelschen oorlog*, 56—135; RENDORP, *Memorien*; VON DOHM, *Denkwürdigkeiten* II, 137 sqq.; CH. DE MARTENS, *Nouvelles causes célèbres du droit des gens* I, 113 sqq., 193, 197.

„of onbetaamlijk behandelen van koopvaarders, varende onder
 „eene der vlaggen van de Mogendheden door de gewapende
 „Neutraliteit geallieerd, door Oorlogschepen of andere ge-
 „wapende vaartuigen der Oorlogende mogendheden, terstond
 „daartegen vertogen te doen en vergoeding der geleden
 „schade te vorderen” ¹⁾).

Engeland drong hierop niet verder op zijne eischen aan.

De milde beginselen, bij de gewapende neutraliteit aan-
 genomen, werden ook in de meeste tractaten van den eerst-
 volgenden tijd gehuldigd. Wij zien dit o. a. in de tractaten
 van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika (die reeds in
 1781 tot deze beginselen waren toegetreden) met de Neder-
 landen in 1782, met Zweden in 1783 ²⁾, en met Pruissen
 in 1785 ³⁾).

In deze drie tractaten wordt de regel *vrij schip, vrij goed*
 aangenomen; de beide eerste nemen daarenboven ook *vijan-
 delijk schip, vijandelijk goed* aan, waarover het laatste zwijgt,
 en bepalen zich tot de veroordeeling der contrabande, zonder
 de vrije goederen in de confiscatie te doen deelen, terwijl
 het laatste zelfs de contrabande alleen aan retentie en bena-
 dering onderwerpt. Met betrekking tot het regt van onder-
 zoek komen alle drie tractaten overeen, en bepalen zij, dat
 aan de verklaring van den kommandant van het konvooi,
 dat er geene contrabande aan boord is, geloof gehecht moet
 worden.

¹⁾ *Nieuwe Nederl. Jaarboeken* 1782. Over het geschil tusschen
 Spanje en Denemarken in 1782 over het onderzoek van de Deensche
 korvet *St. Jan*, waaromtrent het advies van Rusland en de Nederlanden
 ingewonnen werd, vergelijkte men OIL DE MARTENS, *Causes célèbres* II,
 188 sqq.; ORTOLAN I, 209, 422 sqq.

²⁾ DE MARTENS, *Recueil* II, 243 et 328.

³⁾ „ „ „ II, 566. Zie ook over dit merkwaardige
 tractaat, dat de rampen des oorlogs zooveel mogelijk zocht te lenigen,
 VON BOHM, o. l. III, p. 154—9. Een tractaat tusschen Amerika en
 Marocco van 1787 neemt naast *vrij schip, vrij goed* ook den vrijdom
 van neutrale goederen aan boord van vijandelijke schepen aan. DE
 MARTENS, *Recueil* III, 54.

Verder verdienen hier nog opgemerkt te worden de tractaten van Rusland met Oostenrijk in 1785, en met Frankrijk, Portugal en de beide Siciliën in 1787 gesloten ¹⁾, waarin de beginselen der gewapende neutraliteit (met Oostenrijk en Frankrijk ook het vierde punt van de tractaten van 1780) met zoovele woorden bevestigd worden, en daarenboven de verklaring van den kommandant van het konvooi voor genoegzaam wordt gehouden.

In Sept. 1783 werd te Versailles de vrede door Engeland met Frankrijk en Spanje gesloten en werden de Vereenigde Staten van Noord-Amerika onafhankelijk verklaard. Deze vrede werd in Mei 1784 door dien van Parijs tusschen Engeland en de Nederlanden gevolgd. Bij de tractaten met Frankrijk en Spanje werden de handelstractaten van Utrecht bevestigd. Dat met de Nederlanden daarentegen bewaart omtrent een en ander het meest volkomen stilzwijgen ²⁾. Tusschen Frankrijk en Engeland werd nog daarenboven in 1786 een handelstractaat gesloten, waarin dezelfde bepalingen als in het vorige voorkwamen ³⁾.

Niet lang na het sluiten der gewapende neutraliteit ⁴⁾ verschenen de werken van twee Italiaansche publicisten, van den abt GALLIANI en den hoogleeraar LAMPREDI. De eerste, een Napolitaan, is een groot voorstander van de beginselen der gewapende neutraliteit, en wil deze zelfs op de oorlog-

¹⁾ DE MARTENS, *Recueil* II, 624 et 637; III, 1, 44 et 117.

Men zie ook het tractaat tusschen Frankrijk en Hamburg van 1789; dat dezelfde regels aanneemt. III, 158.

²⁾ DE MARTENS, *Recueil* II, 462, 484 et 520.

³⁾ " " II, 680.

⁴⁾ Kort te voren, gedurende den Amerikaanschen vrijheids-oorlog, in 1778, was ook de verhandeling van onzen landgenoot VITRINGA, *Gedachten over de belangens en plichten der onzijdige mogentheden* in het licht gekomen, waarin de territorialiteit van het schip aangenomen wordt. Ook verschenen in 1780 TORZE's anonym uitgegeven *liberté de la navigation*, en het laatste deel van MOSER's *Versueh des neuesten Europäischen Völkerrchts*.

vocrende partijen toegcpast hebben, in dier voege, dat de private eigendom ter zee even als te land zoude geëerbiedigd worden. Zijn werk wordt echter vrij algemeen gerekend verrebenden dat van LAMPREDI te staan ¹⁾.

LAMPREDI, hoogleeraar te Pisa, had reeds in 1778 te Livorno zijne *juris publici universalis sive juris naturae et gentium theoremata* uitgegeven, hetwelk door GALLIANI scherp gecritiseerd was geworden. In 1788 zag een ander werk van zijne hand te Florence het licht, waarin hij de vraagstukken, die ons bezig houden, uitvoeriger bespreekt, daarbij zijne meeningen tegen die van GALLIANI in het breede verdedigt, en ook het gevoelen van HÜBNER bestrijdt. De regcl *vrij schip, vrij goed*, zegt hij, is zeer goed te keuren; het ware te wenschen dat alle volken overcenkwamen om hem aan te nemen, maar zoo lang dat niet is geschied, kunnen de neutralen daarop geene aanspraak maken ²⁾. Zij die een ander gevoelen toegedaan zijn, hebben, naar zijne meening, deze beide vragen verward: 1°. Mag de neutrale voortgaan zijnen vrachthandel met den belligerent te drijven? en 2°. Dekt de vlag de lading? Omtrent de eerste vraag is geen verschil. Allen zijn het daarover eens, dat de oorlog den neutralen niet mag beletten eenen geoorloofden handel te drijven en eene wettige winst te genieten. Maar de tweede vraag is lastiger te beantwoorden; want, zegt hij, (en hierin komt zijne leer met die van GENTILIS overeen) wij hebben hier een conflict van twee regten. Welk van beide moet nu voor het andere wijken? Dat regt, welks niet-uitoefening slechts eene ligt herstelbare schade veroorzaakt. Hij heldert dit met een paar voorbeelden op. Een stroom is op het punt buiten zijne oevers te treden en dreigt in eene onme-

¹⁾ GALLIANI, *Dei doveri dei principi neutrali verso i principi guerregianti e di questi verso i neutrali*. Napoli 1782. Gunstig oordeelt evenwel over hem v. OMPEDA, p. 656. Zie ook CAUCHY, II, 283.

²⁾ LAMPREDI, *del commercio dei popoli neutrali in tempo di guerra*. Firenze 1788. Fransche vertaling van DE SERRIENNE in 1793; I, 82 sqq. Meer bekend is de vertaling van PEUCHET, 1802.

telijke vlakke den ganschen oogst te vernielen. Ik zie binnen mijn bereik een magazijn van hout, dat mij niet toebehoort; ik maak mij daarvan meester, versterk daarmee den dijk, verhinder de overstroming, en red den oogst. Nu heeft de eigenaar van het hout geene reden tot beklag, wanneer ik hem slechts voldoende schadeloosstelling geef.

Er is hongersnood. Ik zend schepen in zee met last om alle schepen met levensmiddelen beladen aan te houden en zich daarvan meester te maken. Ik red daardoor het leven eener gansche menigte; nu hebben de eigenaren dier levensmiddelen geene reden tot beklag, mits ik hun slechts genoegzame schadeloosstelling verleen ¹⁾.

Wij mochten dus nu in ons geval slechts onderzoeken, welk regt, zoo het niet wordt uitgeoefend, eene ligt herstelbare schade veroorzaakt. Ongetwijfeld is dit het regt van den onzijdige; want hij lijdt geene andere schade, dan het oponthoud veroorzaakt door het onderzoek van zijn schip en de overgave der vijandelijke goederen, eene schade, waaraan hij zich nog door eigene schuld bloot stelt, daar hij weet welke gevolgen aan den vervoer van vijandelijke goederen verbonden zijn. Het nadeel daarentegen, dat de belligerent in het tegenovergestelde geval zoude lijden, is onherstelbaar, want hij wordt nu verhinderd zijnen vijand van de krachten te berooven, die deze uit den handel put, de oorlog wordt daardoor verlengd, stroomen bloeds vergoten en verliezen te weeg gebragt, die in het geheel niet geschat kunnen worden ²⁾. De belligerent mag dus de vijandelijke goederen

¹⁾ Opdat deze voorbeelden ter snede zouden aangebragt zijn, ware het noodig, dat de belligerent ook in een' toestand van noodweer verkeerde, zoodat hij zich, indien hij het vijandelijke goed aan boord van neutrale schepen ongemoeid liet, aan een' wissel ondergang zoude bloot stellen.

²⁾ Daar staat tegenover, dat als de belligerent de goederen van zijnen vijand op neutrale schepen nemen mag, ook zijne eigene goederen op die schepen genomen kunnen worden, zoodat ook zijne krachten daardoor verminderen zullen.

op het onzijdige schip nemen, mits hij de schade aan den onzijdige veroorzaakt, vergoede.

De omstandigheid nu, dat de belligerent dikwijls van zijn regt misbruik gemaakt heeft, kan er niet toe leiden, om het hem geheel te ontzeggen. Evenmin doet het iets ter zake, dat de oorlogvoerende partijen, als hare goederen in neutrale schepen niet meer veilig zijn, den vrachthandel staken, en de onzijdige daardoor nadeel lijdt; want dit is een ongelukkig gevolg van den oorlog, hetwelk de nemer niet verplicht is te verhoeden, en dat hem in de uitoefening van zijn regt niet verhinderen kan; evenmin als iemand verhinderd kan worden om een' put op zijn eigen terrein te graven, omdat hij daardoor misschien het water van zijn' buurman afsnijdt, of om zijn erfgoed van een' bezitter te kwader trouw op te eischen, omdat hij daardoor eenige schuldeischers ruïneert, aan welke dat goed door dien bezitter in hypotheek was gegeven ¹⁾.

Maar als de belligerent het goed zijns vijands op neutrale schepen nemen mag, waarom mag hij dan niet ook het goed zijns vriends nemen, dat dien vijand toegevoerd wordt? Ook daardoor toch worden de krachten van dien vijand vermeerderd. Dat zoude zeer geoorloofd zijn, als het maar mogelijk ware den onzijdige daarvoor schadeloosstelling te geven. Hier is hetzelfde conflict van regten, maar hier heeft dat van den onzijdige de overhand.

Maar de territorialiteit van het schip dan? Deze wordt door LAMPREDI ten sterkste bestreden. Het is onwaar, dat eene handvol menschen, rondobberende op eene plaats, die aan geene jurisdictie onderworpen is, beschouwd moet worden

---

Overigens verkondigt L. hier eene gevaarlijke leer, die consequent doorgevoerd, al de gruwelen in den oorlog denkbaar, wettigt.

¹⁾ Alweder twee vergelijkingen, die mank gaan. Het terrein, het erfgoed zijn zijn eigendom. Maar de volle zee en het neutrale schip?

Dit in het voorbijgaan. De stelling zelve geven wij overigens gaarne toe, het zijn alleen de vergelijkingen, die zoo zij juist waren, tot verkeerde gevolgtrekkingen zouden kunnen aanleiding geven.

als het grondgebied van den staat, welks vlag het schip voert. De vlag dient, om met behulp van de zeebrieven aan te toonen, tot welk land de zeevaarders behooren en van waar zij zijn vertrokken met eene vergunning van staatswege om te reizen en de vlag hunner natie te voeren. De vreemdelingen, die zij ontmoeten, hebben in hun gedrag jegens hen slechts de voorschriften van het naturregt en van hunnen soeverein in acht te nemen.

„Il en est de deux bâtimens, qui se rencontrent au large „comme de deux voitures, qui se croisent dans un long désert, „où il n'y a pas d'occupant. Je suppose que l'une d'elles „soit aux armes de la république de Vénise, dira-t-on qu'il „faut la regarder comme le territoire Vénitien? Il est aussi „ridicule de prétendre qu'une voiture maritime soit regardée „comme partie du territoire de la nation dont elle porte les „armes, et par tant inviolable.”

En als zij die zich op dat schip bevinden onschendbaar zijn, dan is dat krachtens het naturregt, dat hen vrij en onafhankelijk maakt van allen, behalve van hunnen soeverein, en niet ten gevolge van die vlag, „qui ne peut pas faire que „des hommes trouvés sur un territoire nul soient réputés sur „le territoire de leur souverain.” Wel komen de staten voor de regten hunner onderdanen op, zoo die op zee mogten geschonden zijn, maar zij doen dit niet uit kracht der regten op hun territoir, maar ter voldoening aan hunnen plicht om de regten hunner leden zoo binnen als buiten het grondgebied te verdedigen ¹⁾.

Zelfs de territorialiteit van het oorlogschip wordt door L. bestreden, voornamelijk dan, wanneer het zich in de havens, recden etc. van eene vreemde natie bevindt. Hij verwerpt haar als eene onhoudbare dwaling; want in het gebied van

¹⁾ Natuurlijk. Schip is geen territoire, maar de staat heeft op het schip gelijk regt als op het territoire, moet bij gevolg zijne onderdanen, die zich daarop bevinden, evenzeer in bescherming nemen. Het is dat, hetgeen verstaan wordt onder *territorialiteit*. De naam doet overigens weinig af, als men de zaak aanneemt.

een' vorst, is er noch plaats, noch persoon, die zijne souvereine magt mag miskennen; noch het getal der vreemdelingen, noch de hoedanigheid van het voertuig, dat hen op het vreemde gebied brengt, kan daarop inbreuk maken.

Het is waar, het land, dat de schepelingen onder zijne onderdanen telt, kan het schip met zijn territoir gelijk stellen met betrekking tot al hunne handelingen, die in hun vaderland van kracht moeten zijn; zoo zullen b. v. de kinderen, aan boord van het schip geboren, gerekend worden binnen 's lands geboren te zijn; zoo zullen acten van schenking, testamenten, etc., op het schip verleden, even geldig zijn, als of zij op het territoir waren verleden; maar het scheepsvolk en de passagiers zullen niettemin onderworpen zijn aan de jurisdictie van den soeverein der plaats, waar het schip zich zal ophouden. Men kan dus de territorialiteit van het schip aannemen, als men daarmede wil te kennen geven, dat het aan de wetten van den staat onderworpen is, en dat de schepelingen niet tegen de inwendige tucht van het schip mogen handelen; maar niet daar waar de handelingen der schepelingen op plaatsen aan eene vreemde souvereiniteit onderworpen, naar buiten werken, want in dat geval strekt zich de vreemde jurisdictie zoowel over het schip als over de schepelingen uit. Wanneer derhalve een scheepsbevelhebber in eene vreemde haven lijfstraffen laat voltrekken, dan is dit een gevolg niet van de territorialiteit maar van de krijgstuicht, zonder welke het oorlogschip als zoodanig niet bestaan kan, en die met stilzwijgende vergunning van den vreemden vorst ongedeerd gelaten wordt. Maar daaruit volgt dan ook dat in alle andere opzigten het schip als territoir van den soeverein der haven beschouwd wordt, en zijne jurisdictie dus onbepert is.

De territorialiteit van het schip dus verworpen zijnde, is er geene reden meer overig, die voor den vrijdom van vijandelijke goederen aan boord van het onzijdige schip schijnt te pleiten. De vlag dekt de lading derhalve niet.

Daarentegen is de vrijdom van neutrale goederen aan boord

van vijandelijke schepen z. i. aan geene bedenking onderhevig. Het regt van *onderzoek* neemt hij natuurlijk als een noodzakelijk gevolg van den eersten regel aan. Zelfs laat hij een regt van *doorzoeking* toe, in geval van gegronde verdenking van bedrog, mits altijd met gematigdheid en met inachtneming van de regten van den neutrane, uitgeoefend ¹⁾.

Omstreeks denzelfden tijd als GALLIANI en LAMPREDI schreef ook in Duitschland de Göttingsche hoogleeraar GEORGE FREDERIK VON MARTENS, een bepaald voorstander der territorialiteitsleer. „Tandis que la guerre,” zegt hij, „n'autorise „pas à exercer des hostilités dans un lieu neutre, il semble, „que la loi naturelle défende déjà d'enlever des marchandises „ennemies, innocentes quant à leur qualité, qu'on rencontre „sur un navire neutre, à plus forte raison de confisquer le „navire; et que comme la guerre ne nous autorise pas à nous „attribuer les biens des sujets d'un État avec lequel nous „vivons en paix, quoique rencontrés dans un lieu ennemi, il „est également défendu de confisquer la cargaison neutre d'un „vaisseau ennemi; de sorte que la loi naturelle suffirait pour „établir le principe que le navire couvre la cargaison, mais „qu'il ne la confisque pas” ²⁾. Nogtans wordt het regt van onderzoek en zelfs de doorzoeking door hem toegelaten ³⁾.

Een neutraal volk neemt volgens zijn oordeel door den toevoer van krijgsvoorraad in drie gevallen een vijandig karakter aan:

1°. Indien het aan zijne onderdanen vergunt krijgsbehoeften aan een' der belligerenten te brengen, terwijl het hun dit ten opzigte van den ander verbiedt.

2°. Indien het verbindtenissen, aangegaan jegens eene der

¹⁾ LAMPREDI I, 105, 109.

²⁾ DE MARTENS, *Précis du droit des gens moderne de l'Europe* Göttingen 1788. (Éd. CH. VERGÉ avec les notes de PINHEIRO-FERREIRA. Paris 1858), II, § 316. Het in 1786 verschenen *specimen exhibens selecta capita juris gentium maritimi*, van PESTEL, heb ik niet onder de oogen gehad. Zie daarover D. VAN HOGENDORP, *de juris gentium studio in patria nostra post H. Grotium*, p. 13.

³⁾ DE MARTENS o. l. II, § 317. *Essai concernant les armateurs*, Ch. II, § 18.

oorlogvoerende mogendheden, om het vervoeren van krijgsbehoefden naar de havens van haren vijand niet toe te laten, schendt.

3°. Indien het zelf aan eene der oorlogvoerende magten ter harer versterking krijgsbehoefden zendt.

In deze gevallen, zegt hij, is de andere belligerent gerechtigd om schepen en goederen te confisqueren, en zelfs om den oorlog te verklaren.

Maar wanneer, met uitzondering van deze gevallen, den vijand door onderdanen eener neutrale mogendheid krijgsbehoefden worden toegevoerd, kan de andere belligerent dit alleen verhinderen door ze aan te houden, het zij hij de waarde aan den eigenaar betaalt, hetzij hij de zaken later terug geeft, wanneer het gevaar geweken zal zijn. Zelfs kan men zich gevallen voorstellen, waarin dit zoude geoorloofd zijn met zaken, niet uitsluitend tot gebruik in den oorlog bestemd.

Het is echter natuurlijk, dat daar, waar tractaten hieromtrent andere bepalingen mogten maken, deze moeten worden nageleefd.

Bij zamenvatting van een en ander blijkt het ons dus, dat zoowel in de tractaten als in het gebruik en de schriften der geleerden het zachtere systeem omstreeks dezen tijd ontzagelijke vorderingen maakte. Daarbij kwam nu nog, dat het ook door Rusland in zijnen oorlog met Zweden (1788—90) toegepast werd. Bij eene declaratie van den 6 Mei 1789 toch verklaarde de keizerin, dat de neutralen hunnen handel in de Oostzee op dezelfde wijze als vóór den oorlog zouden kunnen voortzetten, met uitzondering alleen van den handel in contrabande ¹⁾.

Rusland wenschte dus ook als belligerent de beginselen te handhaven die het gedurende zijne onzijdigheid had verdedigd. Waarlijk! deze omstandigheid was wel in staat om de schoonste verwachtingen omtrent de toekomst van het internationale zeerecht te doen koesteren. — Daar treedt plotseling de Fransche

¹⁾ DE MARTENS, *Recueil* IV, 528. Zweden volgde echter in dezen oorlog eene andere gedragslijn.

revolutie tusschen beide en slaat aan al deze verwachtingen den bodem in. De haat tegen de revolutie was sterker dan de eerbied voor de regten der neutralen, en bewerkte dat het gebouw der gewapende neutraliteit werd afgebroken door dezelfde handen, die het hadden opgericht.

Want het was niet Frankrijk, dat het eerst tot de buitensporige maatregelen die thans volgden oversloeg. Het decreet van 14 Febr. 1793 toch bepaalde in zijn vijfde artikel, dat de oude wetten omtrent de prijzen in stand zouden blijven ¹⁾, en bevestigde bij gevolg de ordonnantie van 1778 ²⁾. Maar op den 25 Maart werd tusschen Rusland en Engeland het beruchte tractaat van Londen gesloten, waarbij zij zich verbonden den handel der neutralen met Frankrijk zooveel mogelijk te beletten ³⁾. Ten gevolge daarvan werden dan ook weldra vele neutrale schepen, naar Frankrijk bestemd, door de Engelsche oorlogschepen en kapers opgebragt, in dier voege, dat de nationale vergadering eindelijk bij besluit van

¹⁾ DE MARTENS, *Recueil* VI, 755. Het jaar te voren was zelfs door de nationale vergadering besloten, om met de andere mogendheden omtrent de afschaffing der kaapvaart te onderhandelen, zonder dat dit evenwel enig belangrijk resultaat opleverde. Zie H. ROCHUSSEN, *de occupatione bellica honorum privatorum in bello maritimo*, p. 36 et 111. CAUCHY II, 308.

Het decreet van 14 Febr. wordt nogtans, omdat het de jurisdictie over de prijzen aan den gewonen handelsregter opdroeg, afgekeurd in de *Souvenirs de M^r. BERRYER*, doyen des avocats de Paris, de 1774 à 1838. II, 22. Vergelijk AZUNI II, 179. Deze bepaling werd echter reeds veranderd bij decreet van 18 brum. (8 Nov.) an II.

²⁾ In de praktijk werd nogtans de ordonnantie van 1681 gevolgd. BERRYER I. l.

³⁾ Art. IV. „Leurs Majestés s'engagent, d'unir tous leurs efforts pour empêcher d'autres Puissances, non impliquées dans cette guerre, de donner dans cette occasion d'intérêt commun à tout état civilisé, une protection quelconque, soit directement soit indirectement, en conséquence de leur neutralité, au commerce ou à la propriété des Français, en mer ou dans les ports de la France.” DE MARTENS V, 115. Evencens de tractaten van Engeland met Spanje, Pruisen en Oostenrijk van 25 Mei, 14 Julij en 30 Aug. 1793, o. l. V, 151, 168, 171.

9 Mei tot représaille-maatregelen overging; bij dit besluit werd bepaald, dat alle neutrale schepen, geheel of gedeeltelijk bevracht met vijandelijke goederen of met leeftogt, aan neutralen toebehoorende, en naar vijandelijke havenen bestemd, zouden opgebracht worden, dat de genoemde neutrale eigendom benaderd, de vijandelijke daarentegen verbeurd verklaard zoude worden. Aan de opgebrachte neutrale schepen echter zoude vrachtlloon en schadeloosstelling voor het geleden oponthoud worden toegekend. Het geheele besluit zoude ingetrokken worden zoodra de vijand hetzelfde zou gedaan hebben ¹⁾).

Maar deze was tot niets minder genegen dan tot dat, zoo als blijken kan uit de instructies aan de Engelsche oorlogschepen en kapers van den 8 Junij, waarbij o. a. bepaald werd, dat alle naar Frankrijk bestemde schepen, met koren, tarwe of meel beladen, aangehouden en de lading benaderd zoude worden, tenzij de schippers cautie stelden, dat zij in bevriende havens zoude worden verkocht. Ja, het stelsel der fictieve blokkade werd daarin met zoo vele woorden gehuldigd ²⁾. Te gelijk werden langs diplomatieken weg, door de Engelsche gezanten bij de hoven van Zweden en Denemarken, pogingen aangewend om, op grond der buitengewone omstandigheden, de maatregelen hunner regering door deze te doen billijken; bij Zweden gelukten deze pogingen dan ook volkomen; de Deensche regering daarentegen protesteerde ten sterkste tegen de handelwijze van Engeland bij eene merkwaardige memorie van den minister ANDREAS VON BERNSTORFF, eene memorie, te regt als een meesterstuk van diplomatischen stijl gerocmd, en zelfs door de Engelsche staatslieden van dien tijd bewonderd. Ook de stappen der Pruissische en Russische gezanten bij het Deensche hof hadden geen beter gevolg ³⁾.

¹⁾ DE MARTENS, *Recueil* VI, 757. Door het decreet van 27 Julij werd dit nog nader bevestigd; met intrekking van alle bepalingen in tegengestelden zin. VI, 759.

²⁾ DE MARTENS V, 264. CH. DE MARTENS, *Causes célèbres* II, 335.

³⁾ DE MARTENS V, 238—263. CH. DE MARTENS o. l. II, 337 sqq.

In September van hetzelfde jaar bragten ook de Vereenigde Staten van Noord-Amerika bij de Engelsche regering klagten in over het beletten van hunnen handel door de verordening van den 8 Junij. Nogtans zonder eenig gevolg. Engeland gaf zelfs den 6 November nicuwe instructies aan zijne kapers, waarbij de regel van 1756 ¹⁾ niet alleen vernieuwd maar zelfs nitgebreid werd, in dier voege, dat thans alle schepen, wier lading uit producten van Fransche koloniën bestond, of mond- of anderen voorraad voor die koloniën inhadden, werden prijs verklaard ²⁾. Den 8 Januarij 1794 werden deze echter weder ingetrokken en door andere vervangen, wier bepalingen minder algemeen dan de vorige waren. In plaats van alle schepen met Fransche koloniale waren beladen, prijs te verklaren, werd dit thans beperkt tot alle schepen met producten van de Fransche West-Indiën beladen en direct van daar naar eene Europese haven bestemd, met deze onderscheiding nogtans, dat zoo de lading aan den vijand behoorde, de bestemming niets ter zake afdeed. Wijders was alle toevoer naar de geblokkeerde havens dezer koloniën, en voor zoover zij niet geblokkeerd waren, alle toevoer van scheeps- en krijgsvoorraad verboden.

Deze instructies werden in het begin van Maart 1794 aanmerkelijk verscherpt door een geheime order, om alle schepen met mond- of scheepsvoorraad beladen, zonder onderscheid van bestemming naar de Britsche havens op te brengen ³⁾.

Naar aanleiding van al deze verordeningen over en weder, waardoor de neutrale vlag beleedigd, de tractaten geschonden werden, sloten Zweden en Denemarken den 27 Maart te

---

Het verschil tussehen het antwoord van Zweden en Denemarken berustte op het verschil der door beide met Engeland geslotene tractaten.

¹⁾ Frankrijk had na den vrede van Versailles zijn monopolie vernieuwd.

²⁾ DE MARTENS V, 269. CH. DE MARTENS II, 359. PHILLIMORE III, § 213. HAUTEFEUILLE, *Origines*, 330. *Droits et Devoirs*, p. 53 sqq. WHEATON, *Hist.* I, 271. *Éléments* II, 169.

³⁾ DE MARTENS V, 269. CH. DE MARTENS II, 360. SCHOELL, *Hist. des traités* VI, Ch. 30.

Kopenhagen een tractaat van gewapende neutraliteit ¹⁾. Het baatte nogtans weinig. De gewelddadige maatregelen bleven aanhouden. Wel werd den 18 Augustus art. 1 der Engelsche verordening van 8 Junij 1793 ingetrokken, maar reeds in April 1795 werd wederom eene dergelijke bepaling vastgesteld.

Behalve Zweden en Denemarken, hadden ook de Vereenigde Staten, die eveneens hunne neutraliteit wenschten te handhaven, veel van den oorlog te lijden. Wel hadden zij in hun tractaat met Frankrijk van 1778 den regel *vrij schip, vrij goed* aangenomen, en was diensvolgens bij een decreet van 1 Julij 1793 het decreet van 9 Mei op de Amerikaansche schepen niet toepasselijk verklaard, maar het genot dezzer bepaling was voor hen van korten duur. De Fransche regering toch verlangde reeds bij het begin van den oorlog, dat even als de Engelsche ook de Fransche eigendom aan boord van Amerikaansche schepen vrij zoude zijn. De Vereenigde Staten voerden hiertegen aan, dat zij met Engeland niet even als met Frankrijk den regel *vrij schip, vrij goed* aangenomen hadden, zoodat zij, hoe gaarne zij dit ook zouden wenschen, op de eerbiediging van dien regel bij Engeland niet konden aandringen. Misschien zou de zaak hierbij gebleven zijn, zoo niet op den 19 November 1794 te Londen tusschen Engeland en Amerika een handelstractaat geteekend was, hetwelk den 24 Junij 1795 door den Amerikaanschen Senaat conditioneel bekrachtigd en waarvan de ratificatiën den 28 October uitgewisseld werden.

Hoezeer toch Amerika het *vrij schip, vrij goed* daarin had willen opnemen, werd nogtans bij dit tractaat bepaald, dat de vijandelijke eigendom, even als de contrabande aan boord van neutrale schepen zoude kunnen genomen worden, terwijl mondvoorraad en andere artikelen, die alleen in bepaalde gevallen voor contrabande gehouden konden worden, aan het regt van benadering zouden worden onderworpen (art. 17 et 18) ²⁾. Nogtans maakte art. 12 dit voorbehoud, dat men

¹⁾ DE MARTENS V, 274.

²⁾ DE MARTENS VI, 336. ARENDT, *Essai sur la neutralité de la*

bij de vernieuwing van het tractaat, (hetwelk, met uitzondering der 10 eerste artikelen, slechts voor den tijd van twee jaren na het eindigen van den toenmaligen oorlog werd aangegaan), het zoude trachten eens te worden omtrent de vraag of, en zoo ja, wanneer de vlag de lading zoude dekken, alsmede in welke gevallen mondvoorraad en andere artikelen, die niet van nature contrabande waren, nogtans daarvoor zouden kunnen gehouden worden.

Amerika had dus thans met Engeland een tractaat gesloten, volgens hetwelk de Fransche eigendom aan boord van Amerikaansche schepen door de Engelschen konde genomen worden; terwijl omgekeerd volgens het tractaat van 1778 de Engelsche eigendom aan boord dier schepen door de Franschen niet mogt genomen worden. Frankrijk echter beriep zich alsnu op art. 2 van laatstgemeld tractaat, volgens hetwelk de wederzijdsche partijen zich verbonden hadden om op het stuk van handel en zeevaart geen voorregt aan eene andere mogendheid toe te kennen, hetwelk zij niet terstond ook aan elkander zouden verleen, waaruit dan volgen moest, dat het evenmin als Engeland aan *vrij schip, vrij goed* gebonden was. En het decreet van 1 Julij 1793 stond daaraan niet in den weg, omdat het thans gerekend werd ingetrokken te zijn door dat van den 27 daaraanvolgende.

Het was daarom dat het *arrêté du directoire* van den 14 Messidor an IV (2 Jul. 1796) uitgevaardigd werd, waarbij bepaald werd: „que le pavillon de la république française „en usera envers les bâtimens neutres, soit pour la confiscation, soit pour la visite ou préhension, de la même manière „qu'elles (les puissances neutres) souffrent que les Anglais „en usent à leur égard”, en hetwelk door dat van 12 Ventôse an V (2 Maart 1797) gevolgd werd, waarbij de bepalingen van het tractaat van 1794 werden aangemerkt *ipso*

Belgique, p. 189. V. d. de onderscheiding tusschen *absolute* en *relative* contrabande (*contrebande par accident*). HAUTEFEUILLE, *Origines*, p. 321. WHEATON, *Hist.* II, 39 sqq.

jure die van 1778 vervangen te hebben ¹⁾. En niet lang daarna nam de Conseil des Anciens den geweldigsten maatregel, die nog ten opzichte der neutralen gedurende dezen oorlog genomen was; wij bedoelen de beruchte wet van 29 Nivôse an VI (18 Jan. 1798), wier art. 1 aldus luidde: „L'état d'un navire, en ce qui concerne la qualité de neutre ou d'ennemi, est déterminé par sa cargaison. En conséquence tout bâtiment chargé en tout ou en partie de marchandises anglaises, est déclaré de bonne prise, quelque soit le propriétaire des dites marchandises” ²⁾.

Nu gingen de gewelddadigheden der kapers alle maat te buiten. En het geweld der kapers werd door dat der regters gesteund. De eerste ontzagen zich niet zelfs de territoriale wateren van neutrale staten op de meest schaamtlooze wijze

¹⁾ DE MARTENS VI, 764, 769.

²⁾ DE MARTENS, VI, 774. BUSCH, *Ueber dem Bestreben der Völker neuerer Zeit einander in ihrem Seehandel recht wehe zu thun*, 406.

Ten gevolge van een en ander brak er tusschen Frankrijk en Amerika, dat het *vrij schip, vrij goed* als het exceptionele regt aanmerkte, een kortstondige oorlog uit. Bij het tractaat van Parijs van 30 Sept. 1800 werden de verschillen echter bijgelegd, de beide regels van 1778 bevestigd en daarenboven het onderzoek van schepen onder konvooi verboden. DE MARTENS VII, 484. Dit geschil met Frankrijk bewerkte evenwel, dat Amerika in zijn tractaat met Pruisen van 1799 de beide regels niet weder opnam, omdat de ondervinding geleerd had dat de oorlogvoerende partijen zich daaraan toch niet hielden en al het nadeel bij gevolg op de neutralen nederkwam. In plaats daarvan werd de clause van het tractaat van 1797 tusschen Engeland en Rusland overgenomen, volgens welke het gedrag der oorlogschepen en kapers zou gunstig mogelijk zoude zijn, en de kwestie omtrent hetgeen regt was aldus in het midden gelaten, onder voorbehoud nogtans, dat men na het einde van den toenmaligen oorlog pogingen zoude aanwenden om met de overige Europese mogendheden vaste en permanente bepalingen hieromtrent te maken. DE MARTENS, Suppl. II, 226. Zie de onderhandelingen over dit tractaat in het breede bij WHEATON, *Hist.* II, 55.

Het beginsel der territorialiteit wordt daarentegen wel aangenomen in de mede in 1799 gesloten tractaten tusschen Spanje en Marocco en tusschen Portugal en Tripoli. DE MARTENS, Suppl. III, 133, 165.

te schenden; zij plaatsten zich aan den ingang onzer havenen, aan de monden onzer rivieren om schepen en ladingen van vriend en vijand weg te rooven ¹⁾, en voor de laatste was het minste voorwendsel voldoende om de opgebragte prijzen te veroordeelen. Zoo werd de *Federalist*, een Amerikaansch schip, welks lading eene waarde van meer dan 1,500,000 fr. bedroeg, veroordeeld, omdat in de kajuit een tapijt van Engelsch fabriekwerk lag ²⁾ en onderging de *Coninholm*, een Deensch schip, met eene lading ter waarde van meer dan 9,000,000 aan thee, Hollandschen eigendom, niettegenstaande al de voorzorgen door de Hollandsche regering genomen, en al de pogingen door onzen gezant SCHIMMELPENNINCK ³⁾, door den admiraal DE WINTER en den advocaat BERRYER aangewend, hetzelfde lot ⁴⁾. Ja laatstgemelde verhaalt ons, dat hij ten gevolge van een door hem ten behoeve van de regten der neutralen uitgegeven geschrift, in den tijd van minder dan zes jaren, tegen meer dan 300 aanhoudingen van neutrale schepen opkwam, en dat de stoutmoedigheid der aandeelhouders in

¹⁾ Zie over deze ongeregelheden en de klagen daarover, zoowel van regeringswege als namens de kooplieden van onderscheidene natiën, bij het Directoire ingediend: *Gazette de Leyde* du 17 Août et 25 Sept. 1798 (Suppl.), zoomede de rede door een' der gemagtigden dier kooplieden, den Rotterdamschen burger J. S. AMALRY, den 12 Sept. voor het Directoire uitgesproken, in het nummer van den 9 Oct. (Suppl.)

²⁾ *Souvenirs de BERRYER* II, 37.

³⁾ Hoe krachtig een voorstander van de territorialiteitsleer deze was, kan blijken uit een rapport door hem en PLOOS VAN AMSTEL c. s., den 14 April 1796 in de zaak van het Hamburgsche schip *de jonge Metta* aan de nationale vergadering ingediend, waarin wij met zoovele woorden aangenomen zien: „dat de neutrale vlag representeerd het territoire van „de neutrale mogendheid zelve” etc. *Dagverhaal der handelingen van de nationale vergadering* I, 194, 275, 391. ROYAARDS 124.

⁴⁾ Zelfs met miskennis van een vrijgeleide van het Directoire en in strijd met het tractaat met Denemarken van 1742, in 1749 vernieuwd. *Souvenirs de BERRYER* II, 44 sqq. F. J. JACOBSEN, *Handbuch über das practische Seerecht der Engländer und Franzosen*. Hamburg 1803. I, 220; II, 246 sqq.

kaperschepen zoo ver ging, dat zij eens het plan gevormd hadden om hem, op eene reis naar Nantes, waar hij eene dezer zaken zoude bepleiten, op te ligten en tot na den afloop van het proces gevangen te houden.

De strengheid der wet van Nivôse werd niet nagevolgd in het decreet van het Directoire van 27 Pluviôse an VII (15 Februarij 1799) tegen Algiers, Tunis en Tripoli. Even als deze rijken bepaalde zich thans ook de Fransche regering ten opzichte van deze tot de confiscatie alleen van de vijandelijke goederen aan boord van neutrale schepen geladen ¹⁾.

Eindelijk onder het bewind der consuls werd door de wet van 23 Frimaire an VIII (14 December 1799) art. 1 der wet van Nivôse ingetrokken en bij het arrêté des consuls van 29 Frim. de ordonnantie van 26 Julij 1778 weder in werking gesteld ²⁾. En de spoedig daarna gevolgde wet van 6 Germinal an VIII (27 Maart 1800), waarbij een *conseil des prises* ingesteld werd, bragt den neutralen voorzeker ook een gewigtig voordeel aan ³⁾.

Terwijl Frankrijk aldus een' beteren weg begon te bewandelen, ging Engeland nogtans met zijne geweldenaarijen voort. Vooral was het de doorzoeking door dat land uitgeoefend, die in het laatst der 18^e eeuw tot vele grieven aanleiding gaf. In 1798 werden de Zwedsche fregatten *Troya* en *Ulla-Fersen*, door de Engelschen aangetast, en de schepen onder hun konvooi aan de doorzoeking onderworpen ⁴⁾. In December 1799 gebeurde iets dergelijks met het Deensche fregat *Hafruen*, dat zich eveneens met geweld daartegen verzette, en in Julij 1800 met het Deensche fregat *Freja*, dat eerst na een' hevigen strijd genoodzaakt was zich met de schepen onder zijn konvooi over te geven. Ja, in September van dat zelfde jaar dwongen zij, na het voleindigen der doorzoeking, den kapitein van het Zweedsche schip *de Hoffnung*, met het pistool op de borst,

¹⁾ De MARTENS VII, 343.

²⁾ „ VII, 376. BERRYER I. I.

³⁾ DALLOZ i. v. *Prises maritimes*.

⁴⁾ V. MARTENS, *Erzählungen merkwürdiger Fälle* I, 299. *Recueil Suppl. II*, 347—53.

om Engelsche manschappen aan boord te nemen, en maakten zij zich op die wijze, terwijl de neutrale Zweedsche vlag den vijand elk kwaad vermoeden moest benemen, tegen den avond op de reede van Barcelona van twee Spaansche fregatten meester ¹⁾.

Bij herhaling werd door de Deensche en Zweedsche regeringen wegens deze en andere feiten voldoening gevraagd, zonder dat het evenwel in den regel cenig gevolg had. De schepen onder het Zweedsche konvooi o. a. werden door lord STOWELL veroordeeld ²⁾. De zaak van de *Freya* echter onderscheidde zich in dit opzigt eenigermate van de andere, vooral door de krachtige houding van den Deenschen minister graaf CHRISTIAAN VON BERNSTORFF, den zoon van den beroemden graaf ANDREAS, steller der nota aan Engeland van 28 Junij 1793.

De strijd kwam kortelĳk hierop neder. Van Engelschen kant beweerde men, dat het regt van onderzoek algemeen was en in de tractaten alleen cenige beperking onderging. Bij die tractaten was het onderzoek van schepen onder konvooi niet verboden; derhalve kwam het den belligerent ontegenzeggelĳk toe. Het tegendeel ware ook te ongerijmd, want op die wijze zoude een enkele neutrale staat door een enkel oorlogschip alle schepen van den cenen belligerent onder zijn konvooi kunnen nemen, en aldus het geheele regt van onderzoek verjijdelen ³⁾.

De Deensche regering voerde evenwel hiertegen aan, dat het regt van onderzoek niet was „*un droit naturel*”, maar „*un droit purement conventionnel*”, hetwelk dus niet wille-

¹⁾ Zie de daarover gewisselde nota's tusschen de ridders D'URQUYO en DE HUERTA met den kanselier VON EHRENHEIM, bij DE MARTENS, Suppl. II, 374—81.

²⁾ JACOBSEN, *Handbuch* I, 192. HAZLITT and ROCHE, *A manual of the law of maritime warfare*. Londen 1854, p. 273.

³⁾ Nota's van Lord GRENVILLE aan graaf VON WEDEL-JARLSBERG van 30 Julij en 4 Aug. 1800, van Lord WHITWORTH aan graaf VON BERNSTORFF van 12, 21 en 27 Aug. Cf. et M^r. MERRY aan graaf VON BERNSTORFF 10 April 1800.

keurig tot schepen onder konvooi mogt uitgebreid worden. De ratio voor het onderzoek moest ook bij die schepen vervallen, omdat het neutrale oorlogschip voor hunne neutraliteit genoegzamen waarborg gaf. Nam men het tegendeel aan, de nictigste kaper zou schepen onder het konvooi der aanzienlijkste vloot aan dit regt kunnen onderwerpen. En daar stond niet tegenover, dat de staat, die alle schepen van den eenen belligerent in konvooi nam, het regt van onderzoek geheel zou verijdelen; want zulk een staat zou door de miskening van de pligten der neutraliteit ook de aanspraak op de daaruit ontstane regten verliezen; overigens was „le soupçon d'une conduite avilissante aussi injurieux „pour le gouvernement, qui ne le mériteroit pas, que peu „honorable pour celui, qui l'avanceroit sans fondement” ¹⁾.

De zaak eindigde, niettegenstaande de in de Sond aanwezige Engelsche vloot, afgezonden om aan de vertoogen van den gezant lord WHITWORTH kracht bij te zetten, door een verdrag, den 29 Aug. 1800 te Koppenhagen gesloten, waarbij men overeenkwam, dat de regtskwestie later zoude worden uitgemaakt, dat *de Freya* en de schepen onder zijn konvooi terstond zouden vrijgegeven worden, doch dat de Deensche regering geene konvooijen meer zoude verleenē, voor dat eene definitieve regeling hieromtrent was tot stand gekomen ²⁾.

Te midden en voor een groot gedeelte ten gevolge dezer geschillen ontstond er eensklaps eene groote verandering in de verhouding der verschillende Europische mogendheden tot elkander. Ozaar PAUL van Rusland, die nog in 1797 een tractaat met Engeland gesloten had, waarbij omtrent het zeeregt in tijd van oorlog de bepalingen van dat van 1766 bevestigd waren ³⁾, en die zich over het geheel tot nog toe

¹⁾ Nota's van V. WEDEL-JARLSBERG aan Lord GREENVILLE van 29 Julij en 2 Aug., van BERNSTORFF aan Lord WHITWORTH van 16 en 26 Aug. Cf. et BERNSTORFF aan MERRY 19 April. DE MARTENS, *Recueil-Suppl.* II, 347—368. *Erzählungen* II, 39.

²⁾ DE MARTENS, *Recueil* VII, 426.

³⁾ „ „ VI, 722.

steeds op het naauwst aan dat land verbonden had, maakte zich thans van dat bondgenootschap los, en zond den 16 Aug. 1800 eene declaratie aan de hoven van Zweden, Denemarken en Pruisen, met uitnoodiging tot het sluiten eener gewapende neutraliteit op de grondslagen van die van 1780. Ten gevolge daarvan kwamen de tractaten van 16 en 18 Dec. tot stand, waarbij de vier mogendheden een verbond sloten, in de geschiedenis bekend onder den naam van de tweede gewapende neutraliteit ¹⁾. Bij dit verbond werden naast de beginselen van 1780, nog deze beide bepalingen aangenomen:

1°. „Que tout bâtiment naviguant vers un port bloqué „ne pourra être regardé d'avoir contrevenu à la présente „convention, que lorsqu'après avoir été averti par le commandant du blocus de l'état du port, il tâchera d'y pénétrer en employant la force ou la ruse.”

2°. „Que la déclaration de l'officier, commandant le vaisseau ou les vaisseaux de la marine royale ou impériale, qui accompagneront le convoi d'un ou de plusieurs bâtimens marchands, que son convoi n'a à bord aucune marchandise de contrabande, doit suffire pour qu'il n'y ait lieu à aucune visite sur son bord ni à celui des bâtimens de son convoi.”

Even als het vorige zoude ook dit verbond permanent zijn.

Niet zoodra had Engeland van het sluiten daarvan kennis gekregen, of het was op middelen bedacht om het te doen vernietigen ²⁾. Het begon met pogingen aan te wenden, ten einde Pruisen daarvan los te maken, te dien einde werd het

¹⁾ DE MARTENS, *Recueil*, Suppl. II, 368, 389, 399, 406 sqq. Dat Rusland weldra weder tot het systeem der gewapende neutraliteit zou terugkeeren, was reeds eenige jaren te voren voorspeld door BUSCH *Völkerseerecht*, p. 57.

²⁾ Frankrijk daarentegen vaardigde de wet van 30 Nivôse an 9 (20 Januarij 1801) uit, waarbij verboden werd op Russische schepen jagt te maken. DALLOZ i. v. *Prises maritimes*.

embargo op de Russische, Zweedsche en Deensche schepen gelegd, niet tot de Pruissische uitgestrekt en een' honigzoete nota door lord CARYSFORT aan graaf VON HAUGWITZ overgereikt, maar het flinke en waardige antwoord van dezen staatsman sneed de mogelijkheid van het gelukken dier poging ten eenenmale af (12 Februarij 1801) ¹⁾. Er moest dus op eene andere wijze worden te werk gegaan; en diensvolgens besloot men tot geweld zijne toevlugt te nemen. Den 30 Maart drong een Engelsch eskader de Sond binnen en leverde den 2 April aan de Deensche vloot den bloedigen slag van Koppenhagen, die een' wapenstilstand van 14 weken tusschen beide mogendheden ten gevolge had, gedurende welken tijd Denemarken zich verbond zijne deelname aan de gewapende neutraliteit op te schorten. Het valt echter zeer te betwijfelen of Denemarken tot dezen wapenstilstand zoude overgegaan zijn, zoo niet voor het sluiten daarvan plotseling het berigt gekomen was, dat keizer PAUL van Rusland op den 24 Maart in zijn paleis verraderlijk was vermoord.

Deze gebeurtenis was doodend voor de gewapende neutraliteit. ALEXANDER I was Engeland genegen; zonder Rusland vermogten de andere verbondenen weinig; het gevolg was, dat er den 17 Junij 1801 tusschen Rusland en Engeland te Petersburg een tractaat gesloten werd, tot hetwelk den 23 October 1801 en den 30 Maart 1802 ook Denemarken en Zweden moesten toetreden, en waarbij de regten van neutralen en beligerenten (even als in de tractaten van gewapende neutraliteit) voor immer geregeld werden.

Zoo althans heette het in het tractaat. Wanneer wij echter de verschillende daarin voorkomende bepalingen nagaan, dan valt het in het oog, dat het slechts eene regeling in schijn was. De geschillen van het oogenblik werden er door beëindigd; maar geene bepalingen waren minder in staat dan deze om toekomstige geschillen te voorkomen.

Wel werd in duidelijke bewoordingen het *vrij schip, vrij*

¹⁾ Zij komt voor in het *Recueil* van DE MARTENS II, Suppl. 431.

goed verworpen, en omtrent contrabande de bepalingen van het tractaat van 1797 tusschen Engcland en Rusland aangenomen, maar omtrent drie zeer gewigtige punten, het regt van blokkade, het regt van onderzoek en den regel van 1756, liet het tractaat zich al op eene zeer dubbelzinnige wijze uit. Omtrent het eerste werd de bepaling van de gewapende neutraliteit van 1780 overgenomen, met dit eene onderscheid nochtans, dat in plaats van de woorden: *arrêtés et suffisamment proches* gelezen werd: *arrêtés ou suffisamment proches*. De verandering van dit eene woordje moest noodzakelijk tot grooten twijfel aanleiding geven. Was het de bedoeling der contracterende partijen daarmede het Engelsche systeem te omhelzen, of was het eene bloot toevallige verandering der letter van het tractaat, die geenszins de verwerping van het stelsel van 1780 op het oog had? Zoo het eerste, dan was er een kennelijke strijd met het andere vereischte, dat er moest zijn: „*un danger évident d'entreprer.*” Zoo het laatste, dan kon de vraag rijzen of men meer op de bedoeling, dan wel op de duidelijke letter van het tractaat letten moest.

Wat het regt van onderzoek aanging bevatte het tractaat de bepaling, dat schepen onder konvooi daaraan onderworpen waren, doch dat het ten opzichte van deze niet door kapers mogt uitgeoefend worden. Zoo de papieren in orde waren mogt er niet tot doorzoeking worden overgegaan, tenzij er bestond „*un motif valable de suspicion.*” Maar als de papieren in orde waren, kon uit den aard der zaak in den regel zulk een motief niet aanwezig zijn; zoodat de gansche bepaling eigenlijk hier op neder kwam, dat de doorzoeking was toegelaten in één geval, dat zich echter bijna nooit zou kunnen voordoen.

De bepalingen betrekkelijk den regel van 1756 waren voor verschillende interpretatie vatbaar. Het tractaat scheen hem te verwerpen, de explicatieve declaratie van Moscou van 20 October 1801 bepaalde nochtans dat de directe handel van het vijandelijke land op zijne koloniën en *vice versa* verboden

was, met toekening evenwel van de regten aan America verleend. En ook de bepalingen omtrent den kusthandel bleken weldra niet boven allen twijfel over hare opvatting verheven te zijn ¹⁾.

Het tractaat van 1801 heeft nogtans eene groote historische beteekenis. De twee stelsels van het internationale zeeregt (wij zouden ze het Engelsche en het Europeische kunnen noemen) hadden elkander steeds bestreden, dikwijls concessiën gedaan, maar waren toch als stelsels steeds ongedeerd gebleven. Thans echter werden beide door de vier contracterende mogendheden voor altijd verworpen, en kwam men in plaats daarvan tot een hybridisch samenstel van regten, van weerskanten met leede oogen aangezien, omdat ieder daarin den ondergang zag van datgene, waarvoor hij zoo lang gestreden had. De zedelijke invloed van het Europeische stelsel, nu door drie zijner grootste voorvechters verlaten, moest daardoor noodzakelijk verzwakken, maar inzonderheid werd die van het Engelsche, dat in Engeland zijnen eenigen steun vond, daarmede op het spel gezet. Het tractaat van 1801 was voor Engeland eene transactie omtrent beginselen, die het steeds geheel alleen met hand en tand tegenover gansch Europa verdedigd had, eene verloochening van den traditionelen strijd zijner staatslieden van geslacht op geslacht, eene toetreding, om met lord GRENVILLE te spreken, tot de, al was het dan ook in sommige, zelfs essentiële, punten gewijzigde, tractaten van gewapende neutraliteit.

Het tractaat van Petersburg werd weldra door den vrede gevolgd, tusschen Rusland en Frankrijk den 8 October 1801 te Parijs, tusschen Engeland met Frankrijk, Spanje en de Nederlanden den 27 Maart 1802 te Amiens. In deze tractaten worden geene bepalingen omtrent het internationale zeeregt aangetroffen ²⁾.

¹⁾ DE MARTENS, Suppl. II, 476; III, 192, 193, 196. WHEATON, *Éléments* II, App. I. Zie ook over een en ander de rede van Lord GRENVILLE in het huis der Lords van 13 Nov. 1801 bij WHEATON, *Hist.* II, 94 sqq. en JACOBSEN, *Handbuch* I, Einleitung I—XX.

²⁾ DE MARTENS, *Recueil*, Suppl. II, 551, 563.

De rust, door dien vrede te weeg gebragt, was echter van korten duur. Reeds in Mei 1803 ¹⁾ werd de strijd op leven en dood tusschen Frankrijk en Engeland hervat, een strijd, waarin de fictieve blokkades wederom op groote schaal werden uitgeoefend. De reeks van gewelddadige maatregelen, toen van weêrskanten genomen, was tot nog toe in de geschiedenis zonder wedergâ. Opmerkelijk is het daarbij, wanneer wij de geschriften der Engelsche en Fransche publicisten, zelfs nog van den tegenwoordigen tijd, opslaan, dat beide de besluiten door hun land genomen, als représaille-maatregelen trachten voor te stellen en op die wijze te verontschuldigen ²⁾. Het spreekt van zelf dat eene vergelijking van de dagteekeningen der verschillende ordonnantiën dezen strijd noodzakelijk beslissen moet. Wij moeten daarbij echter eene zaak in het oog houden, dat wij namelijk goed onderscheiden tusschen de fictieve blokkades en de pogingen van NAPOLEON, om het vaste land van Europa voor de Engelschen te sluiten (het continentale stelsel). Frankrijk en Engeland waren, gelijk THIERS het uitdrukt, als twee giganten, waarvan de een het land, de ander de zee tot wapen gebruikte om zijnen tegenstander te vellen. Maar tusschen die wapenen was een essentiël verschil. Volgens de beginselen van het volkenregt kon het toch niet gewraakt worden, dat een vorst het land, waarover hij soeverein was, voor een bepaald volk afsloot. Welnu, het was krachtens dat soevereiniteitsregt, hetzij van NAPOLEON zelve over Frankrijk en de door de Fransche wapenen veroverde streken, hetzij van andere vorsten, die zich vrijwillig of gedwongen met hem verbonden hadden, dat de besluiten, waarbij het continentale stelsel werd gevestigd,

¹⁾ Bij den aanvang van dezen oorlog werd er eene Fransche ordonnantie van den 2 praerial an 11 (22 Mei 1803) uitgevaardigd, in welker art. 57 „résistance et combat” gevorderd wordt, om de confiscatie van een neutraal schip, dat zich tegen het onderzoek verzet, te wettigen. DALLOZ i. v. *Prises maritimes*.

²⁾ PHILLIMORE III, § 167 and 321. HACTEFEUILLE, *Droits et devoirs* II, p. 251.

uitgevaardigd werden ¹⁾). Maar anders was het gelegen met de zee. De zee is aan geen souvereiniteitsregt onderworpen, en hoe magtig de Engelschen ook op dat element waren, zij hadden het regt niet Frankrijk aldaar alle gemeenschap met het overige Europa af te snijden, omdat de neutrale schepen zich daar met gelijk regt vertoonden als die der belligerenten.

Het continentale stelsel was dus, van het volkenregtelijk standpunt gezien, een geoorloofde maatregel; de fictieve blokkade daarentegen was het niet; de eerste moge nu den laatsten al uitgelokt hebben, verontschuldigen kon hij hem in geen geval; te minder omdat de Pruissische publicatie van 26 Maart 1806, na de maatregelen door de Franschen tijdens de bezetting van Hannover genomen de eerste toepassing van het continentale stelsel, nog slechts eene zeer partiële ten uitvoerlegging daarvan was ²⁾).

Het is dus slechts de vraag, welke van beide mogendheden het eerst tot de fictieve blokkades is overgegaan, eene vraag, waarop het antwoord voorzeker in geenen deele twijfelachtig zijn kan. Engeland immers, na eerst den 28 Junij en 26 Julij 1803 de monden van de Elbe en Weser in staat van blokkade gesteld te hebben, strekte die blokkade reeds den 9 Augustus 1804 tot alle Fransche havens in het Kanaal en aan de Noordzee uit. Den 3 Augustus 1805 werden wederom de kusten van Ostende tot aan de Seine aan gelijk lot onderworpen en na de Pruissische publicatie van 26 Maart 1806 volgde den 16 Mei een Order in Council, waarbij alle havens, stroomen en kusten van Brest tot aan de Elbe in staat van blokkade gesteld werden ³⁾), onder bijvoeging nog-

¹⁾ THIBERS, *Histoire du Consulat et de l'Empire*. Liv. XXVI.

²⁾ Alle havens van de Noordzee, zoomede de daarin uitlopende stroomen werden daarbij voor de Engelschen gesloten. DE MARTENS, *Nouveau Recueil* I, 435.

³⁾ Kort te voren (den 15 Maart) had ook de Russische vloot alle havens en kusten van de Adriatische zee, aan de Franschen of hunne bondgenooten behoorende, aan de blokkade onderworpen. DE MARTENS o. l. I, p. 433—7. DE CUSSY, *Phases et causes célèbres* II, 244.

tans van de bepaling, dat alleen die neutrale schepen, welke hunne lading hadden ingenomen in vijandelijke havenen, verhinderd zouden worden de kusten, die niet reeds in het vorige jaar geblokkeerd waren, te naderen, en die, welke naar zoodanige havenen bestemd waren, van daar te vertrekken.

Deze maatregelen nu, (hoezeer de laatste reeds den 25 September met opzigt van de kusten van de Elbe tot de Eems weder opgeheven werd) gaven aanleiding tot NAPOLEON's be-
rucht decreet van Berlijn van den 21 November 1806.

Bij dit decreet treedt de keizer in eene uiteenzetting van het gebeurde, toont daarbij aan, hoe de Engelschen het volkenrecht geschonden hebben, o. a. door hunne fictieve blokkades, blokkades die zij met hunne gansche vloot niet in staat waren effectief te maken. Het was daarom, dat hij besloten had „d'appliquer à l'Angleterre les usages, qu'elle „a consacré dans sa législation maritime”, en bij gevolg te bepalen (het verbod was kort en bondig):

„Art. I. Les îles britanniques sont déclarées en état de „blocus.

„Art. II. Tout commerce et toute correspondance avec les „îles britanniques sont interdits”, etc. ¹⁾.

De Engelsche regering beantwoordde dit decreet door hare Orders in Council van 7 Jan. en 11 Nov. 1807, waarbij geheel Frankrijk in staat van blokkade verklaard werd. Eene reeks van maatregelen en tegenmaatregelen de eene al strenger dan de andere, (onder deze het bekende decreet van Millaan van 17 Dec. 1807), was hiervan het gevolg; op de regten der neutralen was het natuurlijk in een' vernietigingsoorlog als deze niet der moeite waardig acht te slaan ²⁾. Ja de Engelsche vloot verstoutte zich zelfs in 1807 in vollen vrede Kopenhagen te bombarderen en zich van de Deensche

¹⁾ DE MARTENS I, 439. DE CUSSY II, 247.

²⁾ Men zie over een en ander de onlangs verschenen dissertatie van den Heer SAUVIGN KLUIT, *Geschiedenis en invloed van het continentaalstelsel*. Amst. 1863. DE MARTENS I, 442 sqq. DE CUSSY II, 252 sqq.

vloot meester te maken, alleen uit vrees voor het vrijzjen eener nieuwe gewapende neutraliteit. Deze gewelddadige aanval, te regt door een' der hedendaagsche schrijvers, HAUTEFEUILLE, *un acte de haute piraterie* genoemd, bragt natuurlijk groote verbittering te weeg. Den 26 Oct. verklaarde Rusland, sedert den vrede van Tilsit NAPOLEON's bondgenoot, dan ook aan Engeland den oorlog. Bij deze oorlogsverklaring gaf de Russische regering tevens te kennen, dat zij het tractaat van 1801 als vernietigd beschouwde, en voortaan voor immer getrouw zou blijven aan de beginselen der gewapende neutraliteit.

Den 18 Dec. werd deze verklaring door Engeland beantwoord; even als in de Russische, werd ook in deze het tractaat van 1801 herroepen, en keerde ook Engeland tot zijn vroeger stelsel terug ¹⁾.

Het kunstgewrocht van St. Petersburg lag daarmede te gronde nog voor het proces, waartoe het, gelijk lord GREY in het Lagerhuis gezegd had, zoo ruimschoots stof opleverde, eenen aanvang genomen had ²⁾.

De herhaalde schending van het volkenregt door de oorlogvoerende mogendheden had ook van den kant van America krachtige maatregelen ten gevolge. Nadat eerst bij eene acte van het congres van 22 Dec. 1807, aangevuld door die van 9 Maart 1808, op alle schepen in de Americaansche havenen embargo gelegd was, in dier voege nogtans, dat het vertrek der vreemde schepen niet zoude verhinderd worden dan na de notificatie dier acte, volgde eindelijk den 1 Maart 1809 de bekende act of no-intercourse, waarbij, onder opheffing van het embargo (allcen niet tegenover Frankrijk en Engeland), alle handelsbetrekking met deze beide landen afgebroken werd ³⁾. Tegenover Frankrijk werd zij echter, ten gevolge van een Fransch decreet van 28 April 1811, waarbij

¹⁾ SCHELL, *Histoire des traités* IX, 84 sqq.

²⁾ Vergelijk nogtans WHEATON, *Éléments* II, 218.

³⁾ DE MARTENS o. l. I, 455, 459, 475.

de decreten van Berlijn en Milaan tegenover Americaansche schepen werden ingetrokken, opgeheven; den 20 Mei 1812 werd dit besluit door den Americaanschen zaakgelastigde ter kennisse van lord CASTLEREAGH gebragt, waarop ook de Engelsche regering den 23 Junij hare Orders in Council tegenover America introk; nochtans deze maatregel kwam te laat; de spanning immers die reeds sinds geruimen tijd tusschen Engeland en America bestond, had te weeg gebragt, dat vijf dagen te voren op den 18 Junij de Americaansche Senaat tot den oorlog tegen Engeland besloten had.

Tot deze spanning was ook veel bijgedragen door de sinds eenigen tijd ontstane geschillen over het pressen van krijgslieden voor de zeedienst.

Engeland toch maakte er aanspraak op de Americaansche schepen te visiteren, ten einde de Engelsche deserteurs, in Americaansche dienst overgegaan, en die zelfs na het verkrijgen van een vreemd burgerrecht nochtans volgens de Engelsche wet de hoedanigheid van Engelsch onderdaan niet verloren, weder in handen te krijgen en voor de zeedienst te pressen. Het uitoefnen van zoodanig onderzoek ging echter niet zelden van de grootste ongeregelheden vergezeld, ja dikwerf leidde de overeenkomst in taal en oorsprong er toe dat op die wijze zuiver Americaansche onderdanen aan de dienst van hun vaderland onttrokken werden.

Het spreekt van zelf, dat America dit met een kwaad oog aanzag; dikwijls had het reeds zijne klagten hierover bij het kabinet van St. James ingediend, nochtans zonder eenig gevolg. Wel waren in 1803 beide regeringen het bijna hieromtrent eens geworden; een tractaat te dien einde lag toen zelfs reeds ter teekening gereed, maar op het laatste oogenblik vond Engeland er bezwaar in om het verbod tegen het pressen ook in de Britsche zeeën te doen gelden, en sprong alles bij gevolg af.

In 1806 werden de onderhandelingen hervat; zij hadden evenwel nog tot geene resultaten geleid, toen in het volgende jaar het Americaansche fregat *the Chesapeake*, na geweigerd

te hebben zich aan het onderzoek te onderwerpen, door de Engelschen aangetast, genoodzaakt werd de vlag te strijken, vier man zijner équipage, alle Americanen, geprest, en het fregat, dat zijnen weg onmogelijk kon vervolgen, aan zijn lot overgelaten werd.

Dit geval, waarvoor de Americaansche regering te vergeefs voldoening eischte, bragt groote verbittering in de Vereenigde Staten te weeg, en schoon de oorlog voor het oogenblik nog werd tegenghouden, was dit toch eene der redenen, die op het besluit van den Senaat van 1812 van grooten invloed was ¹⁾.

Bij den vrede van Gent van 24 Dec. 1814 werd nogtans omtrent dit regt van onderzoek niets beslist ²⁾.

Inmiddels hadden de verwickelingen tussehen Frankrijk en Engeland aanleiding gegeven tot een rapport betrekkelijk de regten der neutralen, door den Franschen minister van buitenlandsche zaken, den hertog DE BASSANO, bij keizer NAPOLEON ingediend. Dit rapport, waarvan wij boven reeds met een enkel woord gewaagden, werd op den 10 Maart 1812 aan den Senaat medegedeeld, en bevatte over het algemeen, in strijd met hetgeen dagelijks geschiedde, voor de neutralen zeer gunstige stellingen. De onjuistheid van dit stuk blijkt echter reeds uit de eerste daarin voorkomende zinsnede, waarin het tractaat van Utrecht voorgesteld werd als een algemeen wetboek, waarbij de zeeregten der neutralen voor immer geregeld waren. De Engelsche regering bleef dan ook niet in gebreke bij eene declaratie van den 21 April tegen zoodanig een boweren op te komen, en er op te wijzen, dat een tractaat, tussehen twee mogendheden gesloten, slechts tussehen deze gold, en dus niet kon beschouwd worden eene algemeene wet voor alle volkeren in, het leven te roepen ³⁾.

¹⁾ Vergelijk DE COSSY II, 276, waar de proclamatie van den president JEFFERSON na het gebeurde met *de Chesapeake* voorkomt.

²⁾ DE MARTENS o. I. II, 76.

³⁾ Men vergelijkte daarover de dissertatie van den heer ROYAARDS, p. 141 sqq. en de daar vermelde bronnen, vooral de beide schriften van FRIEDRICH VON GENTZ. Verder DE MARTENS, o. I. I, 530, 542.

Hoe het zij, dit is zeker, dat NAPOLEON, welke regten hij dan ook aan de neutralen toekende, ze evenmin eerbiedigde als de Engelschen, die ze niet erkenden; hoezeer, wij moeten er dit bijvoegen, zijne maatregelen als représailles tegen Engeland, wel eenige verontschuldiging verdienen.

De monster-blokkades, waarvan Europa in dezen tijd te gelijk getuige en slagtoffer was, hielden eerst op, toen het einde zijner heerschappij ook het einde van den oorlog had medegebragt. Nogtans (en het is vreemd) de tractaten van Weenen van 1815 gaven voor de betere handhaving van de regten der neutralen in de toekomst, niet den minsten waarborg. Het geheele internationale zeerecht werd daarin onaangetoerd gelaten.

Het gewigtige tijdperk, dat daarmede besloten werd, had nogtans weder tot vele geschriften aanleiding gegeven; vooral waren het het Zweedsche konvooi en de tweede gewapende neutraliteit, die de pennen der geleerden in beweging bragten. Lord STOWELL's uitspraak in de zaak van het Zweedsche konvooi vond een' bestrijder in den hoogleraar SCHLEGEL van Koppenhagen, een' voorstander van de beginselen der gewapende neutraliteit, doch werd tegen dezen aanval verdodigd door ALEXANDER CROKE en ROBERT WARD ¹⁾. Eveneens leidden de tijdsomstandigheden er toe, dat CHARLES JENKINSON (nu lord LIVERPOOL geworden) in 1794 voor de tweede en in 1801 voor de derde maal zijne verhandeling over het gedrag van Groot-Brittannië in het licht gaf, daarbij te kennen gevende, dat dit geschrift nog door niemand wederlegd was.

Dit geleek veel op eene uitdaging. Nogtans werd de handschoen door lord LIVERPOOL den neutralen toegeworpen eerst tien jaren later opgenomen door den Franschen publicist DE

¹⁾ SCHLEGEL, *Sur la visite des bâtimens neutres*, Kopp. 1800. CROKE *Remarks on Mr. SCHLEGEL'S work, upon the visitation of neutral vessels under convoy*. WARD, *A treatise on the relative rights and duties of belligerent and neutral powers in maritime affairs*, beide Londen 1801. Het is mij tot mijnen spijt niet mogen gelukken deze geschriften in handen te krijgen.

RAYNEVAL, die in 1811 zijne verhandeling *de la liberté des mers* uitgaf.

Tijdens de derde uitgave van lord LIVERPOOL's verhandeling, zagen ook onderscheidene Duitsche geschriften, zoo als die van BUSCH, HOLST en NAU het licht, die over het algemeen den regten der neutralen gunstig waren ¹⁾. En in 1805 gaf de Italiaansche publicist AZUNI eene Fransche bewerking van zijn reeds in 1795 verschenen *Sistema universale dei principii del diritto marittimo dell' Europa*, onder den titel: *Droit maritime de l'Europe*.

AZUNI's gevoelens omtrent de territorialiteit van het schip is geheel in overeenstemming met dat van LAMPREDI. Nieuwe argumenten worden echter door hem niet aangevoerd. Het is weêr het conflict van regten dat alles beslist, met verwerping van de territorialiteit op dezelfde gronden als zij door LAMPREDI werd bestreden. Overigens is ook zijn wensch, dat de mogendheden bij tractaat tot het aannemen van milde beginselen overgaan, die hij in vier stellingen formuleert ²⁾.

DE RAYNEVAL's geschrift bestaat hoofdzakelijk uit eene bestrijding van de leer van JENKINSON, wiens verhandeling hij, na eerst zijne eigene beginselen vastgesteld te hebben, op den voet volgt.

Zijn uitgangspunt (de titel zijner verhandeling toont het ons reeds aan) is de vrijheid der zee. Daarnaast stelt hij een ander beginsel: de onafhankelijkheid der volkeren van elkander. Ten gevolg van de verbinding dier beide begrippen is, dat alle volken gelijk regt hebben om zich op die

¹⁾ BUSCH, *Völkerseerecht. Bestreben der Völker einander in ihrem Seehandel recht wehe zu thun*. HOLST, *Versuch einer kritischen Uebersicht der Völkerseerechte*. NAU, *Grundsätze des Völkerseerechtes*. Het werk van den Deen TETENS, *Considérations sur les droits réciproques des puissances belligérantes et des puissances neutres sur mer*, Copenh. 1805, dat de Engelsche leer is toegedaan, mag hier ook niet onvermeld blijven. Over de verdere litteratuur van dezen tijd vergelijkte men v. OMPTEDE en JACOBSEN, *Handbuch* I, 8 sqq.

²⁾ AZUNI, *Droit maritime* I, 300 sqq.; II 222 sqq., 257 sqq.

zee te bewegen, en dat elke belemmering dier vrijheid eene beperking hunner onafhankelijkheid is. Om nu elkanders regten te kunnen eerbiedigen, is het noodig elkander te kennen. Daartoe dient de vlag. Het schip dat de vlag zijner natie voert, is vrij van alle vreemde jurisdictie, het is het huis van het scheepsvolk, waarin niemand mag binnen dringen; de plaats, waar het zich ophoudt, wordt gerekend tijdelijk het domein van zijn' souverein te zijn en de politie wordt er uitgeoefend in zijnen naam ¹⁾.

De oorlog brengt nu echter in dien toestand eenige verandering. Ten opzichte van de oorlogvoerende volken natuurlijk. Maar ook met betrekking tot de onzijdige mogendheden. Deze toch hebben tegenover genen een' gewigtigen plicht, dien der onpartijdigheid, in acht te nemen. Bij schending van dien plicht wordt ook hare vrijheid op de zee beperkt. Wordt die plicht nu geschonden door den toevoer van wapenen en andere voorwerpen direct tot den oorlog dienstig? Neen! want het beletten van den toevoer daarvan heeft geen' wezenlijken invloed op de krijgsoperatiën. De handel in contrabande is meer een voorwendsel om de doorzoeking te wettigen, dan een gevaar waaraan de andere belligerent bloot staat. Nogtans valt het niet te ontkennen, dat de verbodsbepalingen dienaangaande een deel van het conventionele of costumiere volkenregt uitmaken.

De neutrale staten hebben dus hunne vrijheid in dit opzicht beperkt. Maar daaruit volgt dan ook, dat deze beperking zoo strikt mogelijk moet worden opgevat, dat dus de lijst der contrabande niet willekeurig mag worden uitgebreid, en dat in alle andere opzigten, waar de neutrale van zijne vrijheid geen' afstand gedaan heeft, dezze geheel onbeperkt

¹⁾ DE RAYNEVAL, *de la liberté des mers* I, 62, 260, 263, 271 etc.
 „En effet, la place où se trouve un vaisseau, et aussi longtemps qu'il l'occupe, est censée être le territoire, le domaine de sa nation. En tout cas ce principe est au moins applicable au corps même du vaisseau, et tout ce qui s'y trouve est sous sa protection, comme participant à son indépendance.”

zijn moet. De vijandelijke goederen aan boord van neutrale schepen zijn dus vrij; het is hierbij echter een gevolg der onpartijdigheid, dat de neutrale vlag evenzeer de goederen van den eenen als van den anderen belligerent beschermen moet. De doorzoeking is dus ongeoorloofd, want het is eene daad van jurisdictie, waartoe de belligerent wel op zijne territoriale wateren of op die van zijnen vijand, maar niet op die van den neutrale, of op de volle zee gerechtigd is. De zee is aan geene jurisdictie onderworpen; waar wij ons ook op dat element bevinden, blijven wij van elkander onafhankelijk. „Notre navire, notre esquif est notre manoir: vous „ne pouvez pas plus m'y fouiller que vous ne le pourriez „sur la terre ferme, quand même elle serait commune” ¹⁾.

Het congres van Weenen had in den treurigen toestand, waarin het internationale zeerecht verkeerde, geene verandering gebragt. In plaats van pogingen aan te wenden, ten einde door eene vaste regeling de buitensporigheden van den vorigen oorlog in het vervolg te voorkomen, lieten Europa's diplomaten de neutralen aan al de willekeur en stelselloosheid der politiek van het oogenblik ten prooi. De tractaten van Weenen maakten met geen woord van de belangrijke kwestien tusschen onzijdige en oorlogvoerende volken gewag.

Het tijdperk van 1815 tot den Krim-oorlog van 1854 is voor ons onderzoek betrekkelijk van weinig gewigt. De rust, die gedurende dezen tijd de betrekkingen tusschen Europa's zeemogendheden kenmerkte, belemmerde natuurlijk de ver-

¹⁾ „Si, comme le dit très-bien M. JENKINSON”, zoo lezen wij op eene andere plaats, „l'océan est la route commune de l'univers, vous exercerez un acte de brigandage en m'arrêtant, me fouillant, me vexant „sur cette route.” DE RAYNEVAL o. l. I, 72, 103, 154, 252, 300; II, 118 sqq. De competentie der prijs-geregtshoven van het oorlogvoerende land over de opgebragte neutrale schepen wordt echter door hem erkend, o. a. op grond van het „actor forum rei sequitur” I, 215 sqq.

derc. ontwikkeling van het beginsel der territorialiteit. — De verschillende handelstractaten van dezen tijd toonen ons nogtans, dat de meeste, zoo Europische als Americaansche mogendheden, eene zekere geneigdheid voor de aanname van den regel *vrij schip, vrij goed* hadden (zij het dan ook meestal vergezeld van *vijandelijk schip, vijandelijk goed*); echter wordt de in acht neming daarvan in de meeste tractaten van de Vereenigde Staten van Noord-America afhankelijk gesteld van de voorwaarde, dat ook de andere belligerent deze regels zoude aannemen (een gevolg van het geschild met Frankrijk in het einde der vorige eeuw); vele tractaten ook, en daaronder bijna alle door Engeland gesloten, bewaren omtrent beide regels een hardnekkig stilzwijgen; enkele van deze (in navolging van het tractaat van 1799 tusschen America en Pruisen) verwijzen naar een toekomstig tijdstip ter regeling van een en ander, hetzij onderling, hetzij in overleg met andere mogendheden; en zelfs bepaalt het tractaat van 1842 tusschen Engeland en Portugal, dat de vijandelijke eigendom aan boord van neutrale schepen zoude kunnen genomen worden, waardoor het tractaat in 1654 tusschen beide gesloten, en nog in 1810 vernieuwd eindelijk zijne kracht verloor ¹⁾.

Overigens zijn nog in dien tijd bij twee gelegenheden de beginselen der gewapende neutraliteit bevestigd; door Frankrijk bij eene nota van graaf MOLÉ van 17 Mei 1838, tijdens de blokkade der kusten van de Argentijnsche republiek en door Denemarken bij zijn reglement tijdens den Sleeswijk-Holsteinschen oorlog, den 1 Mei 1848 uitgevaardigd ²⁾. Zelfs werd er in 1823 van den kant der Americaansche regering eene poging aangewend om verder te gaan. De toenmalige president MONROË liet namelijk in dat jaar onderhandelingen

¹⁾ CH. DE MARTENS et F. DE CUSSY, *Recueil manuel et pratique de traités* V, 179, waar ook de overige tractaten voorkomen. De meeste dezer tractaten worden vermeld door BERG VAN MIDDELBURGH, *Over de vraag*, en door ROYAAERDS, 150 sqq.

²⁾ ORTOLAN II, 333, 426. Vergelijk nogtans WURM, *Das Blockade-recht im dänischen Kriege*.

aanknoopen over een ontwerp, om even als te land ook ter zee den privaat-eigendom in tijd van oorlog ongemoeid te laten. Deze onderhandelingen bleven echter zonder eenig gevolg.

Voorts hebben de regten van blokkade en onderzoek ook in tijd van vrede eenige toepassing gekregen. Het eerste, voor het eerst in 1827 tijdens den opstand van Grickland tegen Turkije door Frankrijk, Engeland en Rusland toegepast, is echter niets anders dan eene gewone oorlogsblokkade, uitgeoefend zonder dat eene eigenlijke oorlogsverklaring is voorafgegaan. Het tweede had behalve het pressen voor de zeedienst (dat, zoo als wij boven zagen, in het begin dezer eeuw tusschen America en Engeland zooveel kwaad bloed gezet had, en waaromtrent beide landen, niettegenstaande verschillende daartoe aangewende pogingen in 1823 en 1827, het nog niet eens konden worden ¹⁾), ook nog het weren van den slavenhandel ten doel. Op het congres te Wenen toch was vooral op aandringen van Engeland bepaald, dat de krachtigste maatregelen daartegen zouden genomen worden en bij het congres van Aken (1818) en van Verona (1822) was dit nog nader bevestigd. Het was echter niet louter menschlievendheid, die Engeland er toe aanzette voor de slaven in de bres te springen. Het eenige krachtige middel toch om dit schandelijk gebruik te keer te gaan, was, naar het voorgaf, het regt van onderzoek; en het regt van onderzoek, zoo het werd toegekend, was een voortreffelijk middel voor een land, dat zoo als Engeland, de grootste zeemagt had, om eene soort van politie op den Oceaan uit te oefenen. Tot wetting der uitoefening van dit regt was het echter noodzakelijk dat het door de verschillende mogendheden bij tractaat werd toegekend; want, hoezeer het in tijd van oorlog een algemeen erkend regt was, in tijd van vrede was zulks het geval niet. Zoodanige tractaten nu zijn er in grooten getale met Enge-

¹⁾ Zie daarover de nota's bij de onderhandelingen over het tractaat van Washington van 1842 gewisseld tusschen WEBSTER en Lord ASHBURTON. KENT, *Commentaries* I, 159. WHEATON, *Elem. (Lawr.)*, p. 160 sqq. PHILLIMORE III, § 335.

land aangegaan ¹⁾). Twee mogendheden echter hebben hierbij aan de Britsche regering hevigen tegenstand geboden, namelijk Frankrijk en de Vereenigde Staten van Noord-America. Wel werd het onderzoek en zelfs de doorzoeking door eerstgenoemd land bij de verdragen van 1831 en 1833 toegekend, toen de menschlievendheid van den minister van buitenlandse zaken, den hertog DE BROGLIE, aan de heershezucht der Engelschen vrij spel gaf ²⁾), maar de oogen werden weldra in Frankrijk geopend, zoodat het ontwerp-tractaat van 1841, waarbij het vorige nog verzwaaard werd, door het Fransche vertegenwoordigend ligchaam werd verworpen. Ten gevolge daarvan gingen beide regeringen tot eene transactie over, en zoo kwam het tractaat van 29 Mei 1845 tot stand, hetwelk alleen het onderzoek naar de nationaliteit toestond, terwijl daarenboven aan de kruisers instructiën gegeven werden om jegens de wederzijdsche vlaggen zoo omzigtig mogelijk te werk te gaan ³⁾).

¹⁾ PHILLIMORE I, § 307. F. DE CUSSY II, p. 362. De slavenhandelaar wordt echter nog slechts door sommige mogendheden, even als de zeeroover als *hostis humani generis* aangemerkt, zoodat hij regtens nog niet door een' vreemden regter kan worden veroordeeld, tenzij ook dit bij tractaat is toegelaten. De beregting geschiedt gewoonlijk door *gemengde* of door *nationale* regtbanken.

²⁾ Vgl. *Gazette des Tribunaux*, 28 Janv. 1843. „M. DE BROGLIE”, zegt CAPEFIGUE, *Les hommes d'état de l'Europe*, p. 338, „avait étudié nos intérêts dans la grande charte un peu plus que dans notre orgueil national.” Vergelijk ook p. 348 sqq.

³⁾ PHILLIMORE I, § 306, roemt de bepalingen van dit tractaat als „most fair, reasonable and worthy of imitation.” HAUTEFEUILLE keurt het echter ten sterkste af en noemt het strijdig met het soevereiniteitsregt van den staat, zoodat de wil van een' der verbondenen het regtens elk oogenblik kan verbreken. *Droits et devoirs* III, p. 100. In ieder geval heeft het, daar het slechts voor tien jaren is aangegaan, thans zijne kracht verloren. Overigens liet de omzigtigheid der Engelsche kruisers, (zoo als blijken kan uit de geschillen met Brazilië), tegenover zwakkere staten veel te wenschen over. Vergelijk verder over een en ander: DE CUSSY II, 361 sqq. KENT, *Commentaries* I, 156, 195 sqq. WILKINSON, *Elements* (Lawr.), p. 188 sqq. and *Introductory remarks*, p. CXX; *Hist.* II, 182, 261 sqq., en vooral het

Ook bij de Vereenigde Staten zijn reeds sedert 1818 door Engeland verscheidene pogingen tot hetzelfde einde aangevend. Het tractaat, den 9 Augustus 1842 door WEBSTER en lord ASHBURTON te Washington geteekend, stond dit regt echter geenszins toe ¹⁾. Eerst in onze dagen is Groot-Brittannië gelukkiger geweest ²⁾.

Aan geschriften is ook deze tijd weder zeer rijk. Wij openen de rij met KLÜBER's *droit des gens moderne de l'Europe* ³⁾. Over het algemeen is deze schrijver den neutralen zeer gunstig; ook is hij een voorstander van de territorialiteitsleer: „Sur l'Océan”, zegt hij, „tout navire est censé être *exterritorial*, par rapport à toutes les nations étrangères. Un „navire marchand doit être considéré *comme une colonie flottante de son état*” ⁴⁾. Daarom moest eigenlijk geen regt van *onderzoek*, geen regt van *confiscatie* van neutrale schepen

onlangs verschenen zesde deel van GUIZOT's *Histoire de mon temps*. Het tractaat van 1845 hield volgens GUIZOT het midden tusschen twee even verwerpelijke stelsels, die aldus door hem gecharacteriseerd werden: „L'un est le brigandage des mers, l'autre est la destruction de la liberté „des mers” MURHARD, *Nouveau Recueil* VIII, 305.

¹⁾ Zie daarover WHEATON. *Hist.* II, 279 sqq. Bij de nota's naar aanleiding van de interpretatie van dit tractaat gewisseld, onderscheidde Lord ABERDEEN tusschen een regt van doorzoeeking (een oorlogsregt) en een regt van onderzoek (een regt in tijd van vrede), eene onderscheiding, die te regt door de Americaansche regering verworpen werd.

²⁾ Door het tractaat den 7 April 1862 door SEWARD en Lord LYONS te Washington geteekend. Dit tractaat, voor tien jaren aangegaan, laat zelfs de doorzoeeking toe. *Archives diplomatiques* 1862.

³⁾ In het in 1817 te Berlijn verschenen werk van SCHMALZ, *Das Europäische Völkerrecht* (B. 8, Kap. 2, p. 284), wordt de territorialiteit zelfs van het oorlogschip ontkend. Z. i. beslist de plaats waar het schip zich bevindt, aan welk regt het onderworpen is. En op zee gelden niet de wetten van den staat, maar die der volkeren.

⁴⁾ KLÜBER o. l. II, § 299. Eveneens drukte zich DE BROGLIE uit in een artikel *de la piraterie* in de *Revue Française* 1828, overgenomen in *Thémis ou bibliothèque du jurisconsulte et du publiciste*, p. 88 sqq.

of van de daarop geladene goederen geoorloofd zijn; evenmin behoorden neutrale goederen aan boord van vijandelijke schepen genomen te worden „lesquels la puissance belligérante „n'est pas plus en droit de confisquer que s'ils se trouvaient „dans le territoire continental de son ennemi.”

Ook omtrent het lot der contrabande is zijn gevoelen zeer mild, daar hij den belligerent het regt niet toekent, zich daarvan meester te maken, zonder ze te betalen; wil hij dat niet, dan kan hij ze terugzenden, onder borgstelling, dat alle dergelijke handel voortaan zal ophouden.

De schriften der Americaansche publicisten, KENT en WHEATON, die zich thans in chronologische orde aan ons voordoen, zijn daarentegen gunstiger voor de oorlogvoerende volken.

Het eerste deel van KENT's uitvoerig werk over de Americaansche wetten is aan het volkenregt gewijd. In het 6de en 7de hoofdstuk behandelt hij de regten en pligten der neutralen. — Hij is van meening, dat vijandelijke eigendom aan boord van neutrale schepen confiscabel is. „A neutral”, zegt hij, „has a right to pursue his ordinary commerce, and he may „become the carrier of the enemy's goods, without being „subject to any confiscation of the ship, or of the neutral „articles on board; though not without the risk of having the „voyage interrupted by the seizure of the hostile property.”

En verder: „this is a clear and well settled principle of „the law of nations”¹⁾. Vroeger, zegt hij, was het questicus of ook het neutrale schip prijs was, maar het tegendeel is thans uitgemaakt, want de vijandelijke goederen worden niet veroordeeld *ex delicto*, maar *ex re*. De schipper heeft ook aanspraak op vrachtlon; hij krijgt die vracht niet *pro rata*, maar *in toto*, omdat het prijsmaken beschouwd wordt als eene aflevering ter bestemder plaatse.

Maar de neutrale eigendom aan boord van een vijandelijk schip is volgens zijn oordeel onschendbaar. En de neutrale eigenaar is, ingeval het schip genomen wordt, alleen dan

¹⁾ JAMES KENT, *Commentaries on American Law* I, Lect. VI, p. 122, 130. (Edit. VIII, New-York 1854.)

gehouden vracht aan den *captor* te betalen, als hij de lading naar de bestemde haven brengt. De leer van vracht *pro rata* (die, naar wij gezien hebben, door ZOUCH werd voorgestaan, en dus vroeger bij de Engelsche Admiraliteit schijnt in gebruik geweest te zijn) is, naar hij zegt, geheel verworpen. Ter bevestiging van dit beweren haalt hij eenige vonnissen van prijs-geregtshoven aan.

Omtrent contrabande beweert KENT, dat zij niet alleen zelve verbeurd verklaard wordt, maar daarin ook het schip en de overige *res licitae* van denzelfden eigenaar doet deelen. „Contraband articles are said to be of an infectious nature, „and they contaminate the whole cargo belonging to the „same owners.” Het regt van onderzoek wordt door hem erkend, maar hij voegt er bij, dat het uitsluitend een oorlogsregt is, hetwelk dus in tijd van vrede alleen mag worden uitgeoefend, wanneer het bij tractaat is toegestaan ¹⁾.

KENT'S landgenoot, HENRY WHEATON, laat, waar hij de territorialiteit tegenover de oorlogsregten beschouwt, de regtskwestie in het midden. Wel legt hij zich de vraag voor, of schip als territoir beschouwd kan worden. Maar bij het antwoord bepaalt hij zich alleen tot de vermelding van hetgeen het meest algemeen is aangenomen, zonder zijn gevoelen daaromtrent kenbaar te maken. Nogtans beweert hij, dat men onmogelijk kan ontkennen, dat van den vroegsten tijd af het bestendig gebruik der oorlogvoerende volken de oorlogsregten heeft toegelaten, en dat dus de territorialiteit van het schip daarmede in strijd is ²⁾.

Helt dus WHEATON meer tot verwerping der territorialiteit over, met klem wordt zij bestreden door den Engelschen publicist OKE MANNING. Het beweren, dat schip territoir is, zegt hij, is eene zoo klaarlijkkelijke fictie, dat het vreemd schijnt, dat men het ooit als houdbaar heeft beschouwd, te meer omdat slechts één argument ten voordeele daarvan wordt aangevoerd, namelijk de omstandigheid, dat het schip op

¹⁾ KENT o. l. I, 137, 145, 155.

²⁾ WHEATON. *Elements* (Lawr.) p. 507. *Éléments* I, 135; II 99, 104.

zee aan de jurisdictie van zijnen staat onderworpen blijft. Dit argument echter mist alle kracht. Als schip territoir is, dan moet het dit ook altijd zijn. En dit is niet het geval, want het koopvaardijschip in eene vreemde haven wordt aan de vreemde jurisdictie onderworpen. Buitendien zou de territorialiteit logisch doorgevoerd ook tot ontzegging van het regt van onderzoek en van confiscatie der contrabande leiden, hetgeen eene tastbare ongerijmdheid zijn zoude ¹⁾).

Met MANNING's zicnswijze komt geheel die van den Schot JAMES REDDIE overeen. Even als hij, ziet ook deze in de territorialiteit niets meer dan eene loutere *fiction juris*; en ficties zijn met het natuurregt in strijd. De regel *vrij schip, vrij goed* berust z. i. op eene onderstelling, onbestaanbaar met den physieken toestand van zaken hier op aarde, een' toestand, waarop alle menschelijke wetten, regten en verplichtingen, waarvan men de nakoming vorderen kan, gegrond zijn. „It assumes contrary to the fact that a merchant vessel, a boat, or even a piece of cloth, a flag in the open sea or wide ocean, are physically identical with or equivalent to, and ought to be viewed in the same light, and to have the same practical effect in law, or in that branch of morals which admits of physical enforcement, as a portion of a continent, an island, or fixed and stable land, occupied by a tribe, a community, a people or nation, as its territory.” Dit schijnt den schrijver zoo ongerijmd toe, dat hij zich niet verwaardigt er nog een enkel argument tegen aan te voeren ²⁾).

¹⁾ MANNING, *Commentaries on the law of nations*, Lond. 1839, C. VI, § 1, p. 209. Eveneens de Portugees PINHEIRO-FERREIRA, in zijn *Cours de droit public* II, 197, die de territorialiteit „une fiction chimérique” noemt. Daarentegen wordt zij aangenomen door den Napolitaanschen graaf LUCCHESI-PALLI in zijn *Principii di diritto pubblico maritimo*, Nap. 1840, door MASSÉ in zijn *Droit commercial dans ses rapports avec le droit international et le droit civil*, Paris 1844 en door ARENDT *Essai*, p. 195. Ook BERG VAN MIDDELBURGH, *Over de vraag* p. 263, schijnt haar niet ongenegen.

²⁾ REDDIE, *Researches historical and critical in maritime international law*, Edinburgh 1844, p. 463—8. Vergelijk ORTOLAN II, 161, 432 sqq.

Tegenover deze den neutralen voor het meerendeel ongunstige geschriften staan nu, buiten de reeds genoemde, andere, en dat wel zeer gewigtige, over. Van de voornaamste van deze, de geschriften van ORTOLAN, HEFFTER en HAUTEFEUILLE, die in 1844, 1845 en 1848 voor het eerst het licht zagen, zijn echter na den Krim-oorlog nieuwe edities verschenen, zoodat het voor ons onderzoek van meer gewigt zijn zal ze in ons tweede gedeelte te beschouwen ¹⁾.

De strijd tusschen belligerenten en neutralen was dus bij den aanvang van den oorlog van Engeland en Frankrijk tegen Rusland in 1854 nog nagenoeg op dezelfde hoogte, waarop de tractaten van 1815 dien gelaten hadden. Deze oorlog echter deed de buitensporigheden der vroegere oorlogen niet herleven. Men zoude onregt doen die gunstige verandering alleen aan de toenemende beschaving der volkeren en niet ook aan de zeer buitengewone omstandigheden, waaronder deze oorlog werd aangegaan, toe te schrijven. Immers Engeland en Frankrijk waren thans bondgenooten; Engeland gehecht aan de regels van het *Consolato*, Frankrijk aan de in milden zin geïnterpreteerde ordonnantie van 1778. Beide stelsels naast elkander door de vereenigde vloten uitgeoefend, zouden tot groote moeilijkheden aanleiding geven. De neutrale eigendom aan boord van vijandelijke schepen zou door de Franschen, de vijandelijke eigendom aan boord van neutrale schepen door de Engelschen genomen worden. Op die wijze zou de zeehandel der neutralen met Rusland te zeer worden belemmerd, en liep men gevaar hen (en voornamelijk was men voor de Vereenigde Staten beducht) ²⁾

¹⁾ Over de verdere litteratuur, de geschriften van FURNEAUX, BELLO, WURM, enz., vergelijke men ROBERT VON MOHL, *Die Geschichte und Literatur der Staatswissenschaften* I, p. 391—404, 421—9; en speciaal over de onderzoeks-kwestie p. 430—1.

²⁾ Die vrees ging zoo ver, dat bij het begin van den oorlog, tusschen Engeland en America een tractaat gesloten werd, waarbij eerstgemelde mogendheid afstand deed van haar voorgewend regt, om Engelsche onderdanen aan boord van Americaansche schepen te pressen, mits America eene strikte neutraliteit zoude in acht nemen.

tegen zich in het harnas te jagen. Het was daarom, dat de verbondene mogendheden besloten, over en weêr van hetgeen zij haar regt noemden, doch slechts *voor dezen oorlog*, afstand te doen. Van dit besluit werd bij hare declaraties van 28 en 29 Maart 1854 aan de neutrale staten kennis gegeven ¹⁾.

Deze declaraties lokten een antwoord van den Americaanschen minister MARCOY van den 28 April uit, waarbij deze van de voldoening zijner regering over het genomen besluit kennis gaf, onder bijvoeging van deze gewigtige verklaring: „To settle the principle that free ships make free goods „except articles contraband of war, and to prevent it from „being called again in question from any quarter or under „any circumstances, the United States are desirous to unite „with other powers in a declaration, that it shall be observed by each, hereafter as a rule of international law” ²⁾.

In overeenstemming daarmede werd den 22 Julij te Wash-

¹⁾ *The Queen's waiver of right*, 28 March 1854. PHILLIMORE II, § 209. *Déclaration relative aux neutres*, du 29 Mars 1854. DE CUSSEY I, 203. „But Her Majesty will waive the right of seizing enemy's „property laden on board a neutral vessel, unless it be contraband of war. „It is not Her Majesty's intention to claim the confiscation of neutral „property, not being contraband of war, found on board enemy's ships.” — „Mais les vaisseaux de S. M. ne saisiront pas la propriété de l'ennemi, „chargée à bord d'un bâtiment neutre à moins que cette propriété ne „soit contrebande de guerre. S. M. ne compte pas revendiquer le droit „de confisquer la propriété des neutres, trouvée à bord des bâtiments „ennemis.” De Fransche declaratie ging daarenboven van een rapport van den Minister van Buitenlandsche Zaken BROUYN DE LHUYS vergezeld, waarin deze zinsnede zeer opmerkelijk is, omdat zij eene standvastige gewoonte der Fransche regering gedurende alle vroegere oorlogen verwierpt: „Un règlement sur les devoirs des neutres pourrait paraître une „sorte d'atteinte à la souveraineté des peuples qui veulent garder la „neutralité; une déclaration spontanée des principes, auxquels un belligérant promet de conformer sa conduite semble au contraire le témoignage le plus formel, qu'il puisse donner de son respect pour les droits „des autres nations.”

²⁾ WHEATON, *Elements* (Lawr.) p. 538. ORTOLAN II, 490.

ington tusschen de Vereenigde Staten en Rusland een tractaat in glijken zin gesloten, waarbij zij zich daarenboven verbonden om deze regels toe te passen jegens alle mogendheden, die ze als permanent en onveranderlijk zouden erkennen, en maatregelen aan te wenden ten einde ook andere mogendheden over te halen door eene formele declaratie tot deze beginselen toe te treden. Zij maakten hierbij het voorbehoud, om, al naarmate de omstandigheden het mogten vorderen, nog nadere uitbreiding daaraan te geven.

De milde beginselen werden dus door beide partijen gehuldigd; nochtans deden zich in het Engelsche Parlement wel dra de stemmen van sommige leden hooren, die beducht waren, dat Engeland zijne beginselen voor immer zoude verlaten. In de zitting van het Lagerhuis van den 4 Julij namelijk stelde de heer J. G. PHILLIMORE de volgende motie voor, eene motie waarin zich het oude Engelsche systeem weder in al zijne kracht kennen liet:

„That it is the opinion of the House, that, however from „the peculiar circumstances of this war, a relaxation from „the principle, that the goods of an enemy in the ship of „a friend are lawful prize, may be justifiable, to renounce or „surrender a right, so clearly incorporated with the law of „nations, so firmly maintained by us in times of the greatest „peril and distress, and so interwoven with our maritime „renown, would be inconsistent with the security and honor „of the country”¹⁾.

De motie werd in eene schoone rede bestreden door een' der ministers, sir WILLIAM MOLESWORTH, die, misschien wel voor het eerst in de vergaderzaal van Engeland's vertegenwoordigend ligchaam de leer verkondigde „that a neutral „ship is a floating portion of the territory of a neutral sove- „reign”, doch daarbij tevens verklaarde, dat Engeland slechts voor dezen oorlog van zijne regten afstand gedaan had. Nadat hierop nog sir ROBERT PHILLIMORE, de schrijver der

¹⁾ WHEATON, o. l. Appendix n°. 3, p. 643, overgenomen uit *the Times* van 5 Julij 1854.

Commentaries, de motie verdedigd had, werd zij, omdat haar doel door de verklaring des ministers bereikt was, door den voorsteller ingetrokken.

Met de beginselen in dezen oorlog aangenomen waren in volkomene overeenstemming de instructies, den 31 Maart door de Fransche regering aan hare oorlogschepen gegeven, waarbij het onderzoek van schepen onder konvooi verboden werd, hoezeer in plaats van eene mondelinge, eene schriftelijke verklaring van den kommandant van het konvooi vereischt werd (art. 14). De uitdrukking in art. 13 voorkomende, als zoude dit regt onbepaald zijn *quant aux parages* moet natuurlijk in verband met art. 4 beschouwd worden, hetwelk het beginsel van de onschendbaarheid van neutrale havens en wateren huldigt ¹⁾.

Den 30 Maart 1856 werd de vrede te Parijs gesloten ²⁾. Het vredetractaat zelf bepaalde echter niets omtrent kwestien van internationaal zeeregt. Maar aan het tractaat werd eene declaratie toegevoegd, die op den 16 April 1856 door de gevolmagtigden der zeven contracterende partijen Oostenrijk, Frankrijk, Engeland, Pruisen, Rusland, Sardinië en Turkije onderteeekend werd, waarbij met het doel om geschillen tusschen belligerenten en neutralen te voorkomen en in de internationale betrekkingen vaste beginselen in te voeren, de vier volgende punten werden vastgesteld:

- „1°. La course est et demeure abolie.
- „2°. Le pavillon neutre couvre la marchandise ennemie, à l'exception de la contrebande de guerre.
- „3°. La marchandise neutre, à l'exception de la contrebande de guerre, n'est pas saisissable sous pavillon ennemi.
- „4°. Les blocus, pour être obligatoires, doivent être effec-

¹⁾ ORTOLAN II, Appendice spécial n°. VI.

²⁾ De gedurende dezen oorlog verschenen geschriften van HAZLITT and ROCHE: *A manual of the law of maritime warfare*, p. 137, 308—14 en van H. BYERLEY THOMSON: *The laws of war affecting commerce and shipping*, p. 72—75, beide London 1854, verwerpen kortweg de territorialiteit.

„tifs, c'est-à-dire maintenus par une force suffisante pour „interdire réellement l'accès du littoral de l'ennemi.”

De contracterende partijen verbonden zich verder deze declaratie ter kennis van de andere staten te brengen, met uitnoodiging om daarbij toe te treden ¹⁾. Zij kwamen echter op voorstel van graaf WALEWSKI tevens overeen, dat de vier beginselen, daarbij vastgesteld, ondeelbaar zouden zijn, zoodat geene mogendheid, die de declaratie geteekend had of daarbij zoude toetreden, in het vervolg eenige verbindtenis betrekkelijk het zecregt in tijd van oorlog zou kunnen aangaan, die niet op deze vier beginselen berusten zoude. Nogtans werd op eene aanmerking van de Russische afgevaardigden door het congres erkend, dat de declaratie, als hebbende geene terugwerkende kracht, vroegere verbindtenissen aangegaan met mogendheden, die niet mogten toetreden, niet zoude vernietigen, en dat tegenover deze laatste de naleving der declaratie niet verplichtend zijn zoude (Protocol n°. 23 et 24).

De uitnoodiging der zeven mogendheden werd met een' zeer gunstigen uitslag bekroond. Vijftig staten (zoo in Europa als America) traden daarbij toe ²⁾; slechts van drie staten werd eene weigering ontvangen, van de Vereenigde Staten van Noord-America, van Spanje en van Mexico. De grond dezer weigering was gelegen in het eerste punt der declaratie, de afschaffing der kaapvaart. Van den kant van America had die weigering, niettegenstaande de gunstige gezindheid

¹⁾ „Convaincus”, zoo eindigt deze declaratie, „que les maximes qu'ils „viennent de proclamer ne sauraient être accueillis qu'avec gratitude par „le monde entier, les plénipotentiaires soussignés ne doutent pas que „les efforts de leurs gouvernements pour en généraliser l'adoption ne „soient couronnés d'un plein succès.

„La présente déclaration n'est et ne sera obligatoire qu'entre les puis- „sances, qui y ont ou qui y auront accédé.”

²⁾ AEGIDI und KLAUHOLD, *Das Staatsarchiv*. Januar-Heft 1862, p. 29. De daar voorkomende lijst is echter nog niet compleet, maar moet vermeerderd worden met: Saksen-Meiningen, Anhalt-Dessau, Frankfort, (Modena), Nieuw-Granada en Uruguay. De toetreding van ons vaderland had op den 7 Junij 1856 plaats.

door dit land bij het begin van den oorlog aan den dag gelegd, na de boodschap van den president aan het congres van 4 December 1854 kunnen voorzien worden. Geheel in overeenstemming daarmede antwoordde thans de Americaansche regering, dat hare goedkeuring van de beginselen in het tweede en derde punt der declaratie vervat bekend was, dat het vierde, hoezeer het door haar te onbestemd en daarom overbodig geacht werd, geen beletsel voor hare toetreding zoude opleveren ¹⁾, maar dat zij het eerste punt niet konde toegeven. Hare zeemagt immers was niet groot, en moest bij gevolg in tijd van oorlog door kapers aangevuld worden; op die wijze alleen was zij in staat met groote zee-mogendheden oorlog te voeren; schafte zij nu de kaapvaart af, zij zoude, wilde zij niet den vijand in de gelegenheid stellen haren zochandel geheel te vernietigen, steeds groote vloeten in gereedheid moeten hebben, hetgeen voor den volksrijkdom nadeelig en voor de burgerlijke vrijheid gevaarlijk was. Nogtans was zij geneigd het beginsel der vrijheid van den privaat-eigendom op zee aan te nemen, mits het dan ook consequent doorgevoerd en het eerste punt dus niet alleen tot kapers beperkt, maar ook tot oorlogschepen uitgebreid werd. Zij stelde derhalve voor, om den daarbij uitgedrukten regel aldus aan te vullen: „Et la propriété privée des sujets de l'une des puissances maritimes belligérantes ne pourra être saisie par les vaisseaux de l'autre à moins qu'elle ne consiste en contrebande de guerre” ²⁾.

¹⁾ Spanje en Mexico verklaarden eveneens van voornemen te zijn de drie overige punten aan te nemen. De tegenwoordige toestand van laatstgenoemd land zal, naar het schijnt, wel eene algeheele toetreding ten gevolge hebben.

²⁾ Eene herhaling van het voorstel van MONROË van 1823. De nota eindigde met een' wenk omtrent de wenschelijkheid van de afschaffing van de leer der contrabande. *Note of MR. MARCY to Count DE SARTIGES*, 28 Julij 1856. ROCHUSSEN, Appendix III. *The Economist*, 28 April 1860. Brazilië, dat den 18 Maart 1858 tot de declaratie toetrad, gaf echter den wensch te kennen, dat het Americaansche amendement

Dit amendement echter is niet aangenomen. De vier punten mochten niet gescheiden worden. America trad derhalve niet tot de declaratie toe ¹⁾).

Niettemin zal het na al het voorgaande wel geen betoog behoeven, hoe gewichtig eene gebeurtenis de declaratie van Parijs in de geschiedenis van het internationale zeecregt is. Wij zagen toch hoe reeds van overouden tijd de territorialiteit van het schip beperkt werd door een gebruik, volgens hetwelk de vijandelijke eigendom aan boord van neutrale schepen konde genomen worden, hoe van het midden der 17^e eeuw voornamelijk door de Nederlanders pogingen werden aangewend, om dit gebruik, in het *Consolato del mare* opgenomen, te temperen, hoe langzamerhand ten gevolge van deze pogingen een ander gebruik begon te ontstaan, dat wederom die territorialiteit aannam, en zich nevens het daarmede strijdige gebruik eene plaats te verschaffen wist. Wij zagen hoe de strijd tusschen die beide rigtingen twccërlei systeem in het leven riep, die wij het Europeische en het

mogt aangenomen worden. Ook Rusland en Frankrijk (dit blijkt ons uit de boodschap van den president PIERCE aan het congres, van Dec. 1856) waren tot de aanname geneigd.

¹⁾ In Junij 1861 zijn de onderhandelingen hierover tusschen de hoven van Washington, Londen en Parijs hervat. De Americaansche regering verklaarde zich toen bereid tot de declaratie toe te treden. De beide andere mogendheden echter beducht, dat America naar aanleiding daarvan zoude vorderen, dat zij de kapers der Geconfedereerden als zeeroovers zouden beschouwen, wenschten die toetreding te doen vergezeld gaan van eene verklaring, dat zij niet voornemens waren daarmede eenige verbindtenis op zich te nemen, die direct of indirect op de toen bestaande inwendige verdeeldheid in de Vereenigde Staten betrekking hebben mogt. Deze wijze van toetreding was natuurlijk voor de Vereenigde Staten onaannemelijk, o. a. ook daarom, omdat de wederzijdsche verbindtenissen in dit geval niet volkomen gelijk zouden zijn. Zie de bij deze gelegenheid gewisselde nota's tusschen SEWARD, ADAMS, RUSSELL en DAYTON, bij ARGENTI und KLAUHOLD, *Das Staatsarchiv* Jan. 1862, p. 31 sqq. — De Geconfedereerden hebben bij besluit van 13 Aug. 1861 de beginselen der declaratie van Parijs, met uitzondering van dat in art. 1 nedergelegd, aangenomen.

Engelsche genoemd hebben, hoe ten gevolge daarvan de tractaten van gewapende neutraliteit gesloten en ontbonden werden, hoe zelfs in 1801 eene transactie tusschen beide tot stand kwam, waardoor de zedelijke kracht van het Engelsche stelsel gebroken werd; doch eveneens hoe de onhoudbaarheid van den daardoor in het leven geroepen toestand den terugkeer tot de oude beginselen noodzakelijk maakte en de gelegenheid tot den ouden strijd weder openstelde. Wij zagen eindelijk hoe bij de herstelling der rust in 1815, niets gedaan was om de strijdende partijen nader bij elkander te brengen. De declaratie van Parijs heeft nu de fout van 1815 hersteld, zij heeft den strijd tusschen de beide stelsels beslecht. De territorialiteit van het schip heeft over den regel van het *Consolato*, de beschaving van den nieuweren tijd over de woestheid der Midden-eeuwen gezegevierd. Wel bevat de declaratie geene voorzieningen omtrent het regt van onderzoek en de confiscatie der contrabande, wel zijn zelfs tot hare bepalingen nog niet alle mogendheden toegetreden, en zijn dus de overige regeringen evenmin jegens deze gehouden de declaratie na te leven; maar de aanspraken der beligerenten om de beide eerste regten te doen gelden, en zelfs de toepassing van den regel van het *Consolato* of van het *vijandelijk schip*, *vijandelijk goed* tusschen die mogendheden, welke nog niet door de declaratie jegens elkander gebonden zijn, kunnen niet wegnemen, dat er thans een beginsel „*une doctrine uniforme*” is vastgesteld, een beginsel, waartoe ook Groot-Brittannië (te voren deszelfs bestendige en eenige antagonist) is toegetreden, waarvan geene der contracterende partijen bij een volgend tractaat mag afwijken en welks aanneming in vervolg van tijd noodwendig tot eene volledige eerbiediging der territorialiteit van het schip op de ruime zee aanleiding geven moet.

TWEEDE GEDEELTE.

OMVANG VAN DEN REGEL: „SCHIP IS TERRITOIR.”

HOOFDSTUK I.

VOLKENRECHT.

Wij hebben, de geschiedenis van onzen regel nagaande, opgemerkt, dat hij, bij het einde van het laatste tijdperk, op het gebied van het volkenrecht alleen nog door de oorlogsregten beperkt werd. De eerste beperking, *het strand-regt*, zagen wij omstreeks de tweede helft der 17^e eeuw langzamerhand verdwijnen. De tweede beperking, *het regt van souvereiniteit van eenen vreemden staat*, hadden wij tot twee onderdeelen gebragt: *a. regt op teekenen van eerbied*; *b. onderwerping aan de territoriale jurisdictie*. Het eerste dier beide onderdeelen, zoozeer aan de leer van het *mare clausum* verknocht, zagen wij tot een' ijdelen vorm worden, dien wij verder met stilzwijgen voorbijgaan, daar het ons geen belang kan inboezemen, hoeveel kanonschoten de schepen met elkander of met het vreemde territoir moeten wisselen, en het evenzeer, nu die groet zoo weinig betcekenis heeft, vrij onverschillig moet voorkomen, wie gehouden is daarbij den ander voor te gaan. Het tweede onderdeel brengt eene beperking op onzen regel te weeg, wier omvang afhankelijk is van de inwendige wetten van elken bijzonderen staat; het behoort dus tot het gebied van het *internationaal pri-*

vaatregt, niet tot dat van het volkenregt. Het is dus alleen de derde beperking, *de oorlogsregten*, die ons op dit terrein overblijft.

Hoe ver strekt zich derhalve de werking van den beperkenden invloed dier oorlogsregten op onzen regel uit?

Wanneer wij tot beantwoording dier vraag in de eerste plaats de declaratie van Parijs ter hand nemen, dan doet zich nog eerst eene andere vraag aan ons voor, wier beantwoording natuurlijk moet voorafgaan.

Heeft de declaratie van Parijs verbindende kracht voor die mogendheden welke tot haar toegetreden zijn?

Die vraag zal welligt vreemd schijnen, vooral wanneer wij de aandacht vestigen op hare eind-clausule: „La présente „déclaration n'est et ne sera *obligatoire*, qu'entre les puissances qui y ont ou qui y auront accédé.”

Die woorden schijnen allen twijfel weg te nemen.

Toch lezen wij bij PHILLIMORE (III, Preface p. X):

„The mode of abandoning this right (sc. of confiscating „enemies goods found on board neutral vessels) was little „less remarkable, than the abandonment itself. The abandonment of that Right was not formally incorporated in the „provisions of a Treaty, but was stated in a *Declaration* „„accompanying the *Treaty*, with the objects of which however, it had no natural connection.

„This anomalous Declaration, *whatever may be its binding „effect*, was signed by most of the European States”, etc.

En op eene andere plaats (III § 532):

„This Declaration has not yet been embodied in a Treaty.”

Die eerst aangehaalde woorden hebben reeds bij HEFFTER bezorgdheid verwekt ¹⁾. Zij schijnen twijfel in te houden omtrent de verbindende kracht der declaratie. Van waar die twijfel? PHILLIMORE zwijgt hierover. Die twijfel kan zijnen oorsprong slechts ontleenen aan den *inhoud* of aan den *vorm* der declaratie. Wat den inhoud betreft, die is duidelijk

¹⁾ HEFFTER, § 164 noot 4, „Sehr bedenklich sind die Aeuszerungen „von Phillimore.”

genoeg. Met ronde woorden wordt het gezegd, dat de declaratie verbindende kracht zal hebben, maar natuurlijk alleen voor hen, die ze hebben aangenomen. Hier kan die twijfel dus geen' wezenlijken grond hebben. Het moet dus liggen aan den vorm, aan de omstandigheid, dat het document niet in den gewonen vorm van een tractaat gesteld is, en in plaats van den naam *Tractaat*, dien van *Declaratie* draagt.

Maar komt het bij eene overeenkomst dan niet meer op den *consensus* dan op den naam aan? en is buitendien ook volgens PHILLIMORE zelve¹⁾ een tractaat wel iets anders dan eene declaratie van wilsovereenstemming?

Waar wij een' Engelschen schrijver van naam twijfel omtrent de verbindende kracht dier declaratie zien opperen, zal het niet ongepast zijn de aandacht te vestigen op hetgeen te dezen opzichte in het Engelsche Parlement gezegd is in de zitting van 11 Maart 1862, bij gelegenheid eener motie van den heer HORSFALL, strekkende tot algeheele vrijstelling van den privaat-eigendom op zee. Onder de discussiën over deze motie meende men uit de woorden van een' der sprekers, den heer LEWIS, op te maken, dat hij van oordeel was, dat de kracht van tractaten, en met name van de declaratie van Parijs, door den oorlog ophield; van alle kanten verhieven zich stemmen tegen een dusdanig beweren. Een der leden, de heer MASSEY, zeide, dat, zoo men de declaratie verbrak, men zich de veroordeeling van geheel Europa zoude op den hals halen; sir ROUNDELL PALMER kon niet begrijpen, hoe de heer LEWIS er een oogenblik aan denken kon, dat Engeland²⁾ van de declaratie zou afwijken, en BRIGHT riep verontwaardigd uit, dat hetgeen in 1856 te Parijs was gesloten, geen gewoon tractaat was „but the general concurrence of the „civilized nations of Europe, enacting a new law, which „should be admitted and accepted in all future time — an

1) PHILLIMORE II, § 50.

2) Cf. J. FRASER MACQUEEN, *Chief points in the law of war and neutrality*, p. 64 sqq., 46.

„agreement, which he undertook to say, if the Government
 „ever attempted to break, they would call down upon them-
 „selves the condemnation of every intelligent man in every
 „intelligent country of the globe” 1).

Wij meenen hiermede omtrent de verbindende kracht der
 declaratie genoeg gezegd te hebben.

Eene andere vraag, die ook wel eenige beschouwing waar-
 dig is, schoon zij door deze discussiën reeds eenigermate
 beantwoord is, is deze: is het waarschijnlijk, dat de declaratie
 van Parijs zal nageleefd worden? Wanneer wij op die vraag
 een bevestigend antwoord geven, dan is het niet omdat wij aan
 de trouw der tractaten in den tegenwoordigen tijd zooveel meer
 dan in den vroegeren gelooven. Maar er bestaan voor die waar-
 schijnlijkheid twee redenen. Vooreerst deze, dat de declaratie
 van Parijs een permanent tractaat tusschen bijna al de staten van
 Europa is, een tractaat, dat niet zooals vroegere tractaten door
 Engeland als eene concessie, als een privilegie aan den mede-
 contractant toegekend, als eene afwijking van de „*common
 law of nations*”, kan uitgelegd worden, maar hetwelk die
 zoogenaamde „*common law*” in de hartader treft en een’
 nieuwen regel voor de toekomst vestigt. Lord CLARENDON
 heeft (volgens de verklaring van lord GRANVILLE met volle
 goedkeuring zijner regering) den 8 April te Parijs verklaard,
 dat Engeland bereid was om *definitief afstand te doen* van
 de beginselen, die het te voren onveranderlijk had gehandhaafd
 (protocol n°. 22), en het is daarop, dat acht dagen later de
 declaratie geteekend werd, wier inhoud buitendien duidelijk
 genoeg is. — In de tweede plaats geeft ons het eigenbelang
 der volken een’ grooten waarborg, zoowel het handels- als het
 staatsbelang. En dat van Engeland niet het minst, welks handel
 zoozeer toegenomen is, dat het bedrag van den in- en uitvoer,
 hetwelk in 1814 zestig millioen L. St. bedroeg, in 1860-61
 bijna tot vijfmaal zooveel vermeerderd is 2). Daarenboven

1) FRASER MACQUEEN, p. 78. Ook lord PALMERSTON liet zich in
 gelijken geest uit.

2) Zie de rede van MR. LINDSAY, *House of Commons*, March 17-

bevat de declaratie van Parijs in haar eerste artikel eene voor Engeland allergewichtigste bepaling: de afschaffing der kaapvaart. Engeland kan door zijne talrijke vloot, meer dan iedere andere natie, de kaapvaart ontberen. Wanneer zijne vloten die van den vijand van de zee zullen verdreven hebben: zullen niet als vroeger de vijandelijke kapers zijnen handel nog belangrijke nadeelen kunnen toebrengen; maar zijne handelsschepen zullen onbevreesd zee kunnen bouwen, zonder de bescherming van oorlogschepen noodig te hebben, die nu bij gevolg tot operatiën tegen den vijand zullen kunnen gebruikt worden. Het was daarom, dat lord CLARENDON zelf den 22 Mei 1856 in het Huis der Lords zeide, dat de afschaffing der kaapvaart was: „*more than an equivalent for the abandonment of „a claim which could not have been sustained”* 1), en dat lord PALMERSTON den 5 Mei van dat jaar in het Lagerhuis verklaarde, dat Engeland bij de verandering het meeste voordeel had. Hoe het zij, alle mogendheden, die tot de declaratie toegetroden zijn, hebben bij hare handhaving zooveel belang, dat hare naleving daardoor alleen reeds zeer waarschijnlijk wordt 2).

Zien wij thans hoedanig de tegenwoordige verhouding van

„If the cry in war was to be „burn, plunder and destroy” we had „more to lose than any other nation, and in the event of war, would „be by far the largest sufferers.”

1) Dit laatste vooral uit vrees voor oorlog met America. Zie de rede van BRIGHT op 17 Maart, en een artikel van CASIMIR PERIER, *du droit maritime à propos du différend Anglo-Américain*, in de *Revue des deux mondes* van 1862, p. 421 sqq. Opmerkelijk zijn ook de woorden van lord PALMERSTON den 5 Februarij 1862 uitgesproken: „the idea „that the results of war depend upon the capture of an enemy's goods „on board of neutral bottoms can only originate in a mind wholly un- „acquainted with the most familiar lessons of history.”

2) Hoewel de tegenwoordige oorlog niet tusschen groote zeemogendheden gevoerd wordt, mag het toch niet onopgemerkt blijven, dat zoowel de Deensehe verordening van 16 Februarij als de Oostenrijksche en Pruisische van 3 en 12 Maart 1864 aan de Parijssche declaratie in alle opzigten getrouw blijven.

onzen regel tot de oorlogsregten is. Wij moeten dan onderscheiden tusschen de territorialiteit van het vijandelijke en die van het neutrale schip. De eerste schijnt zoo goed als gevestigd. De regel, dat neutrale eigendom aan boord van vijandelijke schepen niet mag genomen worden ¹⁾, is in art. 3 der declaratie van Parijs aangenomen, en ook Spanje, de Vereenigde Staten en Mexico hebben zich bereid verklaard dezen regel aan te nemen. Alleen ten opzichte van oorlogscontrabande wordt hierop eene uitzondering gemaakt; maar overigens is de neutrale eigendom aan boord van vijandelijke schepen even veilig als op vijandelijk territoir. Het is waar, wanneer het vijandelijke schip opgebracht wordt, ondergaat de neutrale eigendom hetzelfde lot, en wordt dan eerst vrijgegeven, als het gebleken is, dat het inderdaad neutrale eigendom is; niet onbelangrijke verliezen kunnen daarvan voor den neutralen koopman het gevolg zijn; maar staat de eigendom, die zich op het vijandelijk territoir bevindt, niet evenzeer aan groote gevaren bloot? treft een bombardement dan alleen den eigendom der vijanden? zijn dan de koopwaren der neutralen bij de verovering eener stad geheel gewaarborgd voor plundering en roof?

Door de vaststelling dezer bepaling kan de regel *vijandelijk schip, vijandelijk goed* als uit het volkenrecht verdwenen beschouwd worden; het doel, dat men zich aanvankelijk met zijne opname in de tractaten voor oogen stelde, was geen ander, dan om het daarmede gepaard gaande *vrij schip, vrij*

¹⁾ Hoe gaarne wij de interpretatie van het woord: „*saisissable*”, door den heer WINTGENS in de zitting der Tweede Kamer van 18 Maart 1864 gegeven, zouden aangenomen zien, wij kunnen haar niet toegeven. Het woord in zijne letterlijke beteekenis moge eenigen grond tot twijfel geven, de gansche geschiedenis van het internationale zecrecht strekt ons ten bewijze, dat de bedoeling van de stellers der declaratie geene andere geweest kan zijn dan deze, dat de neutrale eigendom aan boord van vijandelijke schepen niet zoude *confiscabel* zijn. In de proclamaties van 1854 wordt dan ook van een „*droit de confisquer la propriété neutre*” gesproken. Zie *Bijblad* p. 556.

goed aannemelijk te maken; zoo werd het als het ware de brug, waarover deze regel zich den toegang tot het Europeische volkenregt verschaft heeft; is het afbreken dier brug niet op zich zelf reeds een teeken, dat deze zich daar voor goed gevestigd heeft?

En door de aannahme van dezen regel is ook de territorialiteit van het neutrale schip, hoezeer met meerdere uitzonderingen, thans in het volkenregt erkend. Deze uitzonderingen zijn, voor zoover zij in de declaratie van Parijs voorkomen, twee in getal: contrabande en schending van blokkade. Het regt van onderzoek en de daaruit voortvloeiende confiscatie mochten nog slechts hierbij gevocgd worden. De regel van 1756 heeft thans door het afschaffen der monopolies in de meeste landen en het meer en meer veld winnend systeem van den vrijen handel veel van zijn practisch gewigt verloren, en kan dus moeilijk meer gerekend worden de territorialiteit te beperken. En de confiscatie van den vijandelijken eigendom zal waarschijnlijk wel niet, of althans zeer zelden meer worden toegepast ¹⁾.

Het is te betreuren, dat de declaratie van Parijs geene bepaling bevat omtrent hetgeen tot contrabande behoort. Het gemis eener zoodanige bepaling kan niet alleen tot groote oneenigheid aanleiding geven, maar ook aan de ontduiking van het *vrij schip, vrij goed* tot dekmantel verstrekken.

Men behoeft dan slechts aan de contrabande eene onnatuurlijke uitbreiding te geven. En juist daarvoor bestaat van den kant van Engeland groot gevaar. Engeland toch heeft altijd de lijst der contrabande zooveel mogelijk uitgebreid, en zijne houding bij den tegenwoordigen opstand in America toont ons aan, dat er nog geene reden bestaat om te gelooven, dat het in dit opzigt een' anderen regel zal aannemen.

¹⁾ Engeland en America zijn onderling overeengekomen, dat bij den tegenwoordigen strijd in laatstgenoemd land art. 2 en 3 der declaratie van Parijs toepasselijk zouden zijn. Zie SEWARD aan ADAMS 7 September en aan LYONS 26 December 1861. AEGIDI und KLAUHOLD Januarij 1862. p. 37, 52. Vgl. DOMIN. Art. 120, 131.

Den 13 Mei 1861 toch heeft de koningin eene proclamatie uitgevaardigd, waarbij zij hare onderdanen waarschuwt, geene „officers, soldiers, dispatches, arms, military stores, or materials, or any article or articles considered and deemed to „be contraband of war according to the law or modern usage „of nations” aan de oorlogvoerende partijen toe te voeren.

De onbepaaldheid dezer uitdrukking heeft in het Parlement de aandacht getrokken, en is door lord ELLENBOROUGH in de zitting van het Hoogerhuis van 16 Mei betreurd geworden; van regeringswege werd hierop geantwoord, dat men den gewonen gang van zaken gevolgd had, omdat het van de omstandigheden van den oorlog afhing, wat onder contrabande gerekend moest worden; zelfs mondvoorraad zoude daartoe kunnen behooren ¹⁾).

Tegenover deze leer staat de andere, die door de meeste andere volken aangenomen wordt, dat niets contrabande is, dan hetgeen rechtstreeks tot den oorlog dienstig is, of ingevolge de tractaten daartoe gerekend wordt. In den tegenwoordigen oorlog van Denemarken met Oostenrijk en Pruisen hebben de drie oorlogvoerende partijen dezen regel gehuldigd ²⁾. De Zuidelijke Staten van Noord-America hebben daarentegen bij hunne proclamatie van 25 Mei 1861 ook de meeste scheepsmaterialen onder contrabande gerangschikt.

¹⁾ Vgl. HAUTEFVILLE *quelques questions de droit international maritime à propos de la guerre d'Amérique* 1861, p. 57—8, die dan ook de onbestemdheid van dit staatsstuk hieruit verklaart, dat de Engelsche regering zich niet wenschte te verbinden voor de toekomst.

²⁾ De leer door den Americaanschen minister SEWARD bij de Trent-kwestie verkondigd, als zouden vijandelijke ambassadeurs en dépêches, bestemd naar een neutraal land, contrabande zijn, is volkomen door lord JOHN RUSSELL wederlegd, en schijnt niet nader aangedrongen te worden. Zie de hierover gewisselde nota's bij AEGIDI und KLAUHOLD. *Das Staatsarchiv*. Januarij-Februarij 1862. Het gewigt van den nitslag der Trent-kwestie wordt echter veel te breed uitgemeten door c. PÉRIER, die daarin ziet „un triomphe plus grand, une consécration plus „éclatante pour les progrès du droit maritime, que ne l'ont été les „déclarations du traité de Paris”. *Revue des deux mondes* 1862.

Omtrent het lot der contrabande en van het schip dat contrabande vervoert heerscht meer eensgezindheid. In het algemeen wordt alleen de contrabande geconfisqueerd, en verliest de schipper zijne aanspraak op vrachtlon. In sommige gevallen nogtans, waar die confiscatie weinig preventieve kracht zoude hebben, b. v. bij den vervoer van *dépêches* van den vijand (voor zoover deze niet van ambassadeurs afkomstig zijn, de zoogenaamde quasi-contrabande), deelt het schip, soms ook het schip en de lading (deze laatste als de eigenaar daarvan medepligtig is) in hetzelfde lot. Ook het recht van benadering erlangt nu en dan nog eenige toepassing ¹⁾.

Het blokkade-recht (de nota van MARCY heeft het reeds aangetoond) is door de declaratie van Parijs niet veel verder gebragt. Dat de blokkade effectief moest zijn, was vroeger evenzeer een vereischte; nogtans werden telkens fictieve blokkades ingesteld. De moeilijkheid bestaat juist daarin, te bepalen wanneer eene blokkade effectief is. Ook hebben wij in 1862, in strijd met de declaratie van Parijs, de Sardijnische regering, tijdens de beweging van GARIBALDI op Sicilië, zich wederom aan eene fictieve blokkade zien schuldig maken, en werd op de vertoogen van lord RUSSELL het feit toen alleen daarmede door graaf DURANDO verontschuldigd, dat het slechts van korten duur zijn zoude. In den tegenwoordigen oorlog schijnt de Deensehe regering zich echter getrouw aan het beginsel der effectiviteit te houden, ten minste zijn er, voor zoover wij weten, nog geene klagten daaromtrent vernomen.

De Vereenigde Staten handelen echter anders tegenover de

¹⁾ Vgl. over een en ander de reeds aangehaalde nota's van SEWARD en RUSSELL. THOMSON, *Laws of war*, p. 76—86. HAZLITT and ROCHE, p. 254, 265—72. J. MOSELEY, *What is contraband of war and what is not*, Lond. 1861, p. 100. Mr. J. HEEMSKERK AZ., *Over oorlogs-contrabande* (eene voorlezing op 6 Februarij 1862, gehouden in de maatschappij *Felix Meritis*) *Magazijn van Handelsregt*. DOMIN. Art. 132—6, 138, 149, 153, 164, 166.

opgestane Zuidelijke Staten. Bij de proclamaties van 19 en 27 April 1861 heeft de president LINCOLN bevolen, om al de kusten van Zuid-Carolina, Georgië, Florida, Alabama, Louisiana, Texas, Virginië en Noord-Carolina in staat van blokkade te stellen, en deze blokkade is dan ook, naar het heet, ten uitvoer gelegd; op welke wijze behoeft niet gevraagd te worden, wanneer men in aanmerking neemt, dat tot eene zoodanige blokkade de gansche scheepsmagt der Unie niet toereikende is ¹⁾).

De straf voor schending van blokkade is confiscatie van het schip, en ook van de lading, als de eigenaar van deze medepligtig is. Nogtans wordt deze medepligtigheid niet algemeen als vereischte voor de confiscatie der lading aangenomen ²⁾).

Het regt van onderzoek wordt door de declaratie van Parijs met stilzwijgen voorbijgegaan. De wijze van uitoefening daarvan is dus van de tractaten en het gebruik afhankelijk. De kwestie omtrent de schepen onder konvooi heeft nog geene bepaalde beslissing erlangd. Het Deensche reglement van 1864 acht de verklaring van den kommandant van het konvooi voldoende (art. 14) ³⁾).

De competentie der prijs-geregtshoven van het oorlogvoerende land is thans algemeen door het gebruik aangenomen ⁴⁾).

Zoodanig is derhalve de tegenwoordige verhouding van onzen regel tegenover de oorlogsregten. Die verhouding zoude natuurlijk nog eenigzins gunstiger geweest zijn, zoo ook de Vereenigde Staten, Spanje en Mexico tot de declaratie van Parijs waren toegetroeden. Wij zagen echter, dat die toetreding van den kant van America van eene voorwaarde

¹⁾ O. a. zijn de kusten van Zuid-Carolina en Virginië, eene uitgestrektheid van nagenoeg 100 zeemijlen, door het eskader van PRENDERGAST, uit hoogstens vijf of zes schepen bestaande, geblokkeerd. Vgl. HAUTEFEUILLE, *quelques questions* p. 34—49.

²⁾ HAZLET and ROCHE, p. 176—8. TRAVERS TWISS II, 192. DOMIN, Art. 164.

³⁾ DOMIN, Art. 148 sqq., 26, 28 sqq.

⁴⁾ DOMIN, Art. 162 sqq.

werd afhankelijk gesteld: de algeheele vrijstelling van den privaatsigendom ter zee. Deze voorwaarde werd niet aangenomen, maar het Americaansche voorstel is toch niet geheel zonder gevolg gebleven ¹⁾; de stem die van America is uitgegaan, heeft ook in Europa weêrklank gevonden.

Op den 2 Dec. 1859 toch werd er te Bremen eene vergadering van een driehonderdtal kooplieden gehouden, waarin het volgende besluit werd genomen:

„Die Unverletzlichkeit der Person und des Eigenthums in „Kriegs-Zeiten zur See, unter Ausdehnung, auf die angehö- „rigen kriegführenden Staaten, so weit die Zwecke des Krie- „ges sie nicht nothwendig beschränken, ist eine unabweisliche „Forderung des Rechtsbewusstseins unserer Zeit.“

De Senaat van Bremen zoude uitgenoodigd worden, de verwezenlijking van dit beginsel aan de regeringen van den Duitschen Bond, of aan de mogendheden, die zich (volgens het gerucht) tot een congres zouden verzamelen, aan te bevelen, en een comité benoemd worden, om van dit besluit zooveel mogelijk in het buitenland kennis te geven, met uitnoodiging om zich daarmede te vereenigen, en pogingen tot bereiking daarvan in het werk te stellen.

Den 29 Dec. daaraanvolgende werd te Hamburg hetzelfde besluit aangenomen; van alle kanten van Duitschland vereenigde men zich daarmede; ook de kamers van koophandel van Marseille en Bordeaux, van Amsterdam ²⁾ en Rotterdam,

¹⁾ Zelfs is het beginsel reeds door de regering van Buenos-Ayres in haren kortstondigen oorlog met de Argentijnsche republiek in 1859 in toepassing gebragt.

²⁾ Te Amsterdam werden daarenboven den 12 Januarij 1860, in eene vergadering van de maatschappij *Felix Meritis*, onder het praesidium van mr. J. HEEMSKERK AZ., op voorstel van den heer JOAN MULLER en in gevolge een advies van mr. J. R. THORBECKE (die het niet raadzaam vond dadelijk *onaantastbaarheid* te vorderen, maar eerder dat men van *toe-eigening* zonde afzien) vier resolutiën tot hetzelfde doel genomen. Naar aancleiding van deze resolutiën, ook door mr. J. DE BOSCH KEMPER verdedigd, werd den 2 Maart daaraanvolgende een adres aan Z. M. den Koning ingediend. Zie *Algemeen Handelsblad* van 16 Januarij en 23 April 1860.

van Liverpool en Manchester bleven niet achter baren bijval te betuigen; zelfs in enkele Engelsche dagbladen en tijdschriften, o. a. in „*the Economist*”, drong men op de aanname van dit voorstel aan.

Het stuitte echter af op den wil van Engeland. Lord PALMERSTON verklaarde op den 3 Febr. 1860, dat hij in het belang van Engeland er niet toe kon overgaan een regt te laten varen, met welks uitoefening het bestaan van dat land zoo innig samenhang ¹⁾).

Wij hebben boven echter reeds gezien, dat ook in het Engelsche Parlement stemmen ten gunste van de afschaffing van het buit maken van privaat-eigendom ter zee zijn opgegaan ²⁾). Wij maakten daar immers reeds gewag van de motie van den heer HORSFALL op 11 Maart 1862, wier doel evenwel alleen was om eene discussie over dit onderwerp uit te lokken. Uit die discussiën is gebleken, dat het denkbeeld, hoewel door velen en waarschijnlijk ook wel door de meerderheid afgekeurd, echter ook bij velen, en daaronder mannen van invloed, bijval heeft gevonden. En ik geloof, dat de voorsteller der motie de zaak juist voorstelde, en tevens daarmede de goede snaar aanroerde om zijn voorstel bij zijne landgenooten ingang te doen vinden, toen hij zeide, dat de tegenwoordige toestand, waarin Engeland sedert de declaratie van Parijs verkeerde, voor dat land onhoudbaar was. Wanneer Engeland in eenen oorlog b. v. met Frankrijk gewikkeld werd en America bleef onzijdig, dan zou, daar de regel „*vrij schip, vrij goed*” was aangenomen, alle transporthandel van de Engelschen op de neutralen, met name op de Americanen, overgaan ³⁾). Dat moest men voorkomen. Daartoe

¹⁾ HEFFTER p. 459. Anlage IX. ASHER, *German resolutions and British policy*, Hamburg 1860.

²⁾ Ook in onze Tweede Kamer bij de behandeling van het handelstractaat met Italië hebben zich onlangs verscheidene sprekers in dien geest uitgelaten. Zitting van 18 Maart 1864. *Bijblad* p. 556.

³⁾ Het is zelfs gebleken, dat gedurende den laatsten Italiaanschen oorlog, een' oorlog, waarin Engeland onzijdig was, bij voorkeur Ame-

moest men òf voor- òf achteruit. Men moest òf weder terug in de positie van vóór de declaratie van Parijs, òf men moest den geheelen vijandelijken privaat-eigendom ongemoeid laten. Het eerste was onmogelijk, daar men door de declaratie gebonden was. Het laatste was dus het eenig overgebleven middel, hetwelk niet alleen in het belang van den nationalen handel was, maar ook door de beschaving, de menschelijkheid en de regtvaardigheid gevorderd werd ¹⁾.

In denzelfden geest sprak ook een ander lid van het Parlement, de heer BARING. Ook BRIGHT ondersteunde natuurlijk de motie, en lord PALMERSTON, hoewel hij ze bestreed, en er rond voor uitkwam, dat hij sedert van opinie veranderd was, kon toch den indruk niet wegnemen, die eens teweeggebracht was door de woorden, die hij den 7 November 1856 tot de kamer van koophandel van Liverpool sprak: „It is „the conflict of armies by land and of fleets by sea, that „decides the great contests of nations” ²⁾.

---

ricaansche schepen ter bevrachting gekozen werden, omdat men het meest in de voortdurende onzijdigheid van dit land vertrouwen had.

1) FRASER MACQUEEN, *Chief points* p. 54.

2) PHILLIMORE III, Preface p. XI, komt tegen deze woorden op. Op eene geestige wijze werd deze verandering van opinie van lord PALMERSTON, „on these vital subjects”, door MISRAELI gehegeld. Zie *The Press*, March 22, 1862.

De vrijstelling van den privaat-eigendom werd ook aangeroerd in de bijeenkomst van de *National Association for the promotion of social science* te Londen in 1862. Op den 6 Junij werd namelijk in eene vergadering op Burlington-House, onder praesidium van TRAVERS TWISS, de kwestie der oorlogsregten in het algemeen op het tapijt gebracht. De heer GARNIER-PAGÈS verdedigde daarbij het beginsel, en bestreed de leer der blokkades en der contrabande. In eene latere vergadering van 10 Junij werd de leer der contrabande nog afzonderlijk besproken. De heer RAHUSEN bestreed toen de te groote nitbreiding van de lijst der contrabande en verenigde zich met het gevoelen van hen, die alleen de voorwerpen, regtstreeks in den oorlog dienstig, daaronder bragten. Deze meening werd gedeeld door den heer WESTLAKE, omdat hij van oordeel was, dat het voor als nog vruchteloos zijn zoude om verder te gaan en de

En sedert dien tijd heeft de partij van den vooruitgang in Engeland niet stil gezeten. In November 1862 hebben wij wederom den Engelschen handelsstand op hetzelfde aanbeeld zien slaan, en hoewel ook de pogingen van COBDEN ¹⁾, om niet alleen het prijsverklaren van schepen, maar ook de blokkades van handelshavens en het regt van onderzoek af te schaffen, toen het gewenschte gevolg niet gehad hebben, schijnt het toch, dat de voorspelling van den heer BAILING zal bewaarheid worden: „that the time would come, when

geheele afschaffing der contrabande te verdedigen, schoon hij de gansche daartoe betrekkelijke leer voor onaannemelijk hield. Hij las daarop een gedeelte van een' brief dd. 23 Mei 1862, van den heer W. B. LAWRENCE (den geleerden uitgever van WHEATON'S *Elements*) voor, waarin deze zijn gevoelen omtrent die zaak mededeelt, een gevoelen, dat zoo volkomen met onze zieswijze overeenkomt, dat wij om den steun, dien deze daaraan noodzakelijk ontleenen moet, het hier gaarne in zijn geheel doen volgen: „My object would not have been to contend for any particular definition „of contraband, *but for its entire abrogation, as justifying search or „seizure. Though it may not be strictly correct to say, that destina- „tion to an enemy's port is always necessary to constitute contraband „of war, it is difficult to imagine, in the present state of the world, „that the belligerents derive any essential benefit from the right to „capture contraband, which is not afforded them by the laws of siege „and blockade. On the other hand, the continuance of the rule ren- „ders in a great degree nugatory the immunity of neutrals from search, „which the principle „„free ships make free goods”” was intended to afford. „Once on board for a legitimate purpose, it is, moreover, difficult to „regulate the abuse of the belligerent right.”* Teregt verschilde de heer WESTLAKE nogtans van het argument, dat het blokkade-regt het regt der contrabande zoude kunnen doen ontberen, hetwelk eenigzins naar de fictieve blokkade schijnt te rieken. *Transactions of the national asso- ciation*, p. 896—902.

¹⁾ Hij was wegens ongesteldheid verhinderd de zitting van 11 Maart bij te wonen, doch maakte zijne inzigten hieromtrent bekend in een' brief aan den president van de kamer van koophandel te Manchester. Zie *The Press* 19 April, 1 November 1862; *The Spectator* 1 November; *The Observer* 2 November (die COBDEN bestrijdt); *The Galvani Mes- senger* 27—28, 30 October 1862.

„the House would not turn a deaf ear to the prayer addressed to it by the great majority of the commercial interests of the country.”

Ja, voorzeker! de tijd zal eenmaal komen, dat de Engelsche regering in haar eigen belang luisteren zal naar de stemmen, die zich luide tot haar verheffen, en dat zij de juistheid zal inzien van de woorden, die ASHER in 1860 in zijne bondige brochure te vergeefs tot haar uitsprak, toen hij aldus op de verandering van het oude systeem aandrong:

„England has led the way in the reform of commercial policy, when the pretended advantages of the old system proved to be delusive, and she is earning the golden fruits in the increase of her trade, industry and wealth. The pretended advantages of the old system of international maritime law are proved to be no less delusive, to be as hurtful to herself as to the world in general; will she keep back, when by a reform she may earn the sympathies of all civilized nations?” 1).

Wanneer Engeland eenmaal aan die roepstem gehoor zal geven, dan voorzeker zal het jaar 1856, het jaar waarin de eerste schrede tot eene zoo groote en zoo wenschelijke hervorming gedaan werd, met des te meer glans in de geschiedrollen van het internationale zeeregt prijken, en eene des te schoonere tegenstelling opleveren met het jaar 1756, dat eene zwarte bladzijde in die geschiedenis inneemt.

Sedert den vrede van Parijs hebben wij de werken van PHILLIMORE en TRAVERS TWISS en behalve de *Histoire des Origines, progrès et variations du droit maritime international* van HAUTEFEUILLE, ook nieuwe edities van zijne *Droits et devoirs*, van ORTOLAN'S *Diplomatie de la mer* en van HEFFTER'S *Europäisches Völkerrecht* zien verschijnen. Waar

---

1) ASHER, *German resolutions and British policy*, p. 27. Vgl. DOMIN. Art. 120, 123, 126, 131 sqq.

wij de meeningen der overige publicisten hebben vermeld, zal het niet ongepast zijn eveneens na te gaan, welke denkbeelden ook zij omtrent de territorialiteit zijn toegedaan.

In PHILLIMORE en HAUTEFEUILLE zijn de twee strijdige stelsels als verpersoonlijkt. Waar de eerste spreekt van „*what are called neutral rights*”, gewaagt de laatste telkens van „*les prétendus droits des belligérants*”. Dit verschil van uitdrukkingen legt ons hunnen geheelen strijd bloot; daaruit blijkt ons reeds ten gunste van welk van beide regten beide schrijvers geneigd zijn de schaal te doen overslaan, zoo dikwijls die regten met elkander in conflict komen.

Hoe voortreffelijk het werk van PHILLIMORE ook zij ¹⁾, wij kunnen niet zeggen, dat hij over de kwestie, die ons bezig houdt, veel nieuw licht verspreid heeft. De neutrals heeft regt in tijd van oorlog zijnen handel voort te zetten, maar al de nadeelige gevolgen daarvan zijn voor zijne eigene rekening. De regel: *vrij schip, vrij goed* is eene afwijking van het primitieve regt; overigens voert hij tot bestrijding daarvan, behalve het gezag van andere schrijvers, alleen een citaat uit lord LIVERPOOL'S *discourse* aan, waarmede hij zich volkomen vereenigt. Het regt van doorzoeking zelfs van schepen onder konvooi wordt door hem erkend; wel geeft hij als maatstaf voor de wijze van uitvoering daarvan aan, dat het moet geschieden „with as much regard to the rights and safety of the vessel detained as is consistent with a *thorough examination* of her character and voyage”, maar die maatstaf is vrij onbepaald en laat voor alle willekeur en geweld de gelegenheid ruimschoots open.

Zelfs in vreedestijd laat hij dit regt ten opzichte van koopvaardischepen toe, ja ten opzichte van oorlogschepen schijnt hij het niet bepaald te ontkennen, gelijk, naar mij voorkomt, blijkt uit zijne volgende woorden: „It appears clear to the

¹⁾ PHILLIMORE'S werk was reeds gedeeltelijk afgedrukt, toen de declaratie van Parijs gepubliceerd werd (III, § 532). Zie eene beoordeeling daarvan door den heer KAPPEIJNE VAN DE COPPELLO in de *Themis*, 1855, p. 159 sqq. Vgl. ook v. MOHL *Literatur* I, 398.

„writer of these pages, *that in the present state of international law, this right of search ought to be confined in its exercise to merchant vessels.*”

De fictieve blokkades worden echter luide door hem afgekeurd, en van ganscher harte juicht hij daarom de Americaansche *Non intercourse Act* van 1 Maart 1809 toe, die, naar hij zegt, hoog in de geschiedenis der volkeren staat aangeschreven en zoowel aan Frankrijk als Engeland eene waardige en welverdiende berisping gaf.

Wanneer wij zien dat deze de denkbeelden van PHILLIMORE zijn, dan moet het ons zeker niet vreemd voorkomen, dat hij de declaratie van Parijs betreurt, waarin zijn vaderland „*one of the most certain and highly valued belligerent rights*”, opgaf, en dat hij evenzeer met kracht tegen de vrijstelling van den vijandlijken privaateigendom opkomt ¹⁾.

Van meer gewigt voor ons onderzoek zijn de werken van HAUTEFVILLE, die de territorialiteit in het breede behandelt. Deze schrijver begint met dit vast te stellen, dat alle plaatsen, waarover een soeverein zijne jurisdictie uitoefent, die bij uitsluiting aan zijne magt onderworpen zijn, wier inwoners aan zijne wetten gehoorzamen, het territoir van eenen staat uitmaken. Het schip is eene zoodanige plaats. Derhalve is schip territoir.

Dit in het algemeen. Maar nu komt het op de toepassing aan. Daartoe is het noodig het schip te beschouwen in de twee verschillende toestanden, waarin het zich op zijne reis kan bevinden, 1°. op zee, en 2°. op de territoriale wateren van eenen vreemden staat. Op zee is de territorialiteit buiten kwestie, want de zee is vrij; de misdaad aldaar op het schip bedreven, wordt door den bevelhebber volgens de wetten van zijnen soeverein gestraft, of zoo hem de magt daartoe niet van wege dezen is gedelegeerd, wordt bij zijne terugkomst de schuldige aan 's lands autoriteiten overgeleverd; de misdaad tegen het schip bedreven geeft aan deszelfs soeverein

¹⁾ PHILLIMORE III, § 163 sqq, 322 sqq, 335, 167, Preface p. X.

regt tot beklag bij den soevereïn van den schuldige, of tot eigen-rigting zoo deze geen' soevereïn heeft en dus een zee-roover is.

En op vreemde wateren is het niet anders. Al de betrekkingen van het scheepsvolk onderling, al hetgeen alleen het schip betreft, wordt door 's lands wet bestuurd. Zelfs de betrekkingen met het vreemde land zijn aan den invloed dier wet onderworpen. Het onthaal, dat het schip deelachtig wordt, de regten die het betaalt, worden bij tractaat geregeld; en voor den smaad, dien het lijden mogt, vraagt deszelfs soevereïn voldoening.

De kwaliteit van het schip, of het een oorlog- of koopvaardij-schip is, doet hierbij niets af. Er bestaat tusschen beide geen ander onderscheid dan dit, dat het eerste zooveel grooter is en dus een belangrijker deel van het gezag van zijn' soevereïn in zich ronddraagt, „le premier peut être comparé à une grande ville administrée par des magistrats élevés dans la hiérarchie, le second à un petit village dans lequel l'autorité est représentée par un simple maire.” Maar beide hebben gelijkelijk het karakter der territorialiteit. Had het laatste dit niet, het eerste zoude ook noodzakelijk zijn regt van bescherming en jurisdictie daarover verliezen, omdat deze regten niet anders kunnen uitgeoefend worden dan op het territoire.

Hierop gaat HAUTEFEUILLE tot de bestrijding van de tegenstanders der territorialiteitsleer over. Hij merkt daarbij op, dat de aanval nooit gerigt wordt tegen de territorialiteit van het schip op zee, maar altijd tegen die op vreemde wateren, dat men ze dan verwerpt omdat het schip daar, naar men voorgeeft, aan vreemde jurisdictie onderworpen wordt, en dat men vervolgens van daar uit tegen de territorialiteit op zee argumenteert.

Men heeft, zoo rodenerende, het soevereïnheidsregt over het schip met dat over de territoriale wateren verward. Het is waar, de vreemde soevereïn kan den in- en uitvoer van goederen verbieden, of wel regten daarop heffen; hij kan het

schip te dien cinde door zijne ambtenaren laten visiteren; hij kan voor de veiligheid zijner onderdanen waken, hetzij door quarantaine-maatregelen, hetzij door maatregelen van strafregtelijken aard; maar al die regten zijn een gevolg van de souvereiniteit van het vreemde land over zijne wateren en deren derhalve de territorialiteit van het schip niet. Alleen de staat, welks vlag het voert, is ook daar deszelfs soeverein, volgens zijne wetten worden de acten van geboorte, van overlijden, ja alle burgerlijke acten daar verleden, ingerigt en de misdaden aan boord van het schip gepleegd, beregt. En het vonnis wordt uitgesproken door den scheepsbevelhebber als hem eene genoegzame magt is gedeegeerd, of anders door den bevelhebber van een naburig oorlogschip van denzelfden staat, door den consul of door de vaderlandsche overheid. De jurisdictie door den vreemden soeverein uitgeoefend, is alleen een gevolg van de betrekkingen van het schip met het vreemde territoir of met zijne bewoners (*les rapports extérieurs*), ook strekt zij zich niet tot het schip zelf uit; maar de betrekkingen van inwendigen aard (*les rapports intérieurs*) gaan hare competentie geheel te buiten. Tusschen de jurisdictie van beide staten, bestaat dus in waarheid geen conflict.

Maar gesteld eens, dat het schip in vreemde wateren het territoriale karakter niet had, men zou daaruit geen gevolg kunnen trekken ten aanzien van het schip op zee. Men zou dan alleen regt hebben om te zeggen, dat de territorialiteit van het schip daar wijken moet voor de sterkere territorialiteit dier wateren, dat er dus eene schorsing en niet eene opheffing dier territorialiteit plaats heeft. Maar dan nog zou op zee voor zulk eene schorsing geen enkele grond aanwezig zijn.

Overigens zou de verwerping der territorialiteit zoowel op zee, als op vreemde wateren de ongerijmdste gevolgen hebben, de schepelingen zouden aan geene wetten gebonden zijn, de papieren hunne waarde verliezen, er zoude geen ander bevelhebber zijn, dan die, welken het scheepsvolk zelf zich

zoude verkiezen, ja, de gansche zee-oorlog zoude eene onmogelijkheid worden, omdat elk schip, zoodra het op zee zoude komen, eene vrije en onafhankelijke maatschappij worden zoude. En zoodra het vreemde wateren zoude betreden, zou de vreemde soeverein daarover alle daden van soevereiniteit kunnen uitoefenen; hij zou een' officier aan boord kunnen zenden om zijne regten uit te oefenen; hij zou het schip in gebruik kunnen nemen, ja, in tijd van oorlog zou hij de schepen der oorlogvoerende partijen, die in zijne havenen toevlugt zoeken zouden, kunnen ontwapenen even als de soldaten, die op zijn grondgebied de wijk nemen, door hem ontwapend en gevangen genomen worden.

Schip is dus territoire. Het vijandelijk goed aan boord van neutrale schepen is dus vrij ¹⁾. Ook de contrabande? Neen! want door den toevoer daarvan (mits alleen beperkt tot hetgeen regtstreeks in den oorlog dienstig is) schendt de neutrale zijne pligten, en verliest hij bij gevolg zijne regten.

De doorzoeking is dus ongeoorloofd. Maar niet het onderzoek, hoewel het een uitlocisiel van het secondaire en niet van het primitieve volkenregt is. De eerste is eene daad van jurisdictie, het laatste niet, want het wordt niet uitgeoefend jegens een neutraal, maar jegens een onbekend schip. Zoodra het gebleken is, dat het schip neutraal is, zoowel in naam als in der daad, moet de belligerent het schip verlaten. Overigens is dit regt uitsluitend een oorlogsregt.

Maar het regt van den belligerent om neutrale schepen op te brengen en prijs te verklaren? Hoe moet dit verklaard worden? Uit eene wederkeerige stilzwijgende cessie van regten in beider belang, ter voorkoming van telkens terugkeerende geschillen. De belligerent stond stilzwijgend zijn regt af om den neutralen staat voor de handelingen zijner onderdanen aansprakelijk te stellen; de onzijdige liet daarentegen die

¹⁾ HAUTEFVILLE, *Origines* p. 61 sqq. 72 sqq. 75 sqq; *Droits et devoirs* I, 287 sqq; II, 290 sqq. 425 sqq.

onderdanen geheel aan den toorn van den belligerent over ¹⁾).

De leer van het conflict van regten, van een regt van noodzakelijkheid, eene leer, die alle willekeur regtvaardigen moet, wordt door hem ten sterkste bestreden. Het is waar, de belligerent en de neutrale hebben beide hunne regten, maar die regten zijn niet met elkander in strijd, want zij worden beide getemperd door hunne verplichtingen, en nu is juist het regt van den onzijdige de verplichting van den belligerent, en het regt van den belligerent de verplichting van den onzijdige. De een heeft het regt zijn' vijand zooveel mogelijk te benadeelen, de verplichting, de onafhankelijkheid van den onzijdige te ontzien; de ander heeft het regt vrij met de oorlogvoerende partijen handel te drijven, de verplichting zich buiten den oorlog te houden en onpartijdig te zijn.

Naar aanleiding van een en ander wordt dan ook de declaratie van Parijs, wat de drie laatste punten betreft, door HAUTEFEUILLE toegejuicht. Hij is evenwel tegen het Americaansche amendement, o. a. op grond daarvan, dat men zich, door dit aan te nemen, zoude overgeven aan de heerschzucht van Engeland en de Vereenigde Staten, die thans alleen daarom nog tegen een' zeeoorlog opzien, omdat hun handel daardoor te zeer zoude lijden. „Ce système scrait la „consécration du despotisme maritime et mercantile de l'An- „gleterre, l'établissement du despotisme absolu des États- „Unis dans les deux Amériques; il doit donc être repoussé” ²⁾).

¹⁾ *Origines*, p. 69, 77, 502: *Droits et devoirs* II, 53 71; III, 2 sqq, 93, 120 sqq.

²⁾ *Origines*, p. 358, 512. Over dit laatste punt heeft hij nog een afzonderlijk geschrift uitgegeven, dat ik niet ken, onder den titel: *Propriétés privées des sujets belligérants sur mer* 1860. Overigens gaat de vrees voor America bij H. zoo ver, dat hij de Fransche interventie in Mexico zoekt te wettigen als een' evenwichts-oorlog, noodzakelijk wegens den Americaanschen invloed in dat land. En dat op een oogenblik dat America door den vreesselijksten burgerkrijg geteisterd werd! Zie daarover een artikel van H. in de *Revue Contemporaine* van Julij 1863. *Le principe de non-intervention*.

HAUTEFEUILLE's landgenoot, ORTOLAN, die de territorialiteit mede zeer uitvoerig behandelt, verschilt eenigermate in gevoelen met hem. De territorialiteit is z. i. eene fictie, want schip is toch eigenlijk geen territoire; zoo men het beweert, dan is het slechts eene figuurlijke spreekwijze, wier juistheid men bewijzen moet.

Men kan haar bewijzen; want het schip is eene drijvende woonplaats met eene bevolking, onderworpen aan de wetten en aan de regering van den staat, welks vlag het voert, en onder zijne bescherming. En, is het een oorlogschip, dan is het daarenboven eene bewegelijke vesting, die een deel van de openbare magt van den staat in zich ronddraagt en met officieren en scheepvolk bemand is, die te zamen een geheel van militaire of administrative ambtenaren van dien staat vormen.

Wanneer het schip dus op zee is, kan geen vreemde souverein daarop een regt doen gelden, omdat de zee vrij is. Komt het daarentegen op vreemde wateren, dan ontstaat er een conflict van soevereiniteitsregten. Welk van beide regten heeft nu de overhand? Het antwoord op deze vraag is verschillend voor oorlog- en voor koopvaardij-schepen. Het oorlogschip vertegenwoordigt zijnen staat; door dit aan de wetten van den vreemden staat te onderwerpen, zou men in waarheid de eene soevereiniteit aan de andere onderwerpen; de betrekkingen der staten onderling door middel van deze schepen zouden daardoor onmogelijk worden. Het oorlogschip is dus territoire ¹⁾. Maar het koopvaardij-schip vertegenwoordigt zijnen

¹⁾ Muet men nu, zoo vraagt hij zich hier af, deze juiste uitdrukking afkeuren, omdat zij eene figuurlijke is? Integendeel. Zij drukt de gelijkstelling levendiger, korter, schilderachtiger uit en zoodanig, dat zij voor ieder begrijpelijk is. „Enfin elle attache au navire l'idée même du sol de la patrie, elle confond, elle identifie l'un avec l'autre; elle enracine au coeur du marin le sentiment instinctif, que le navire, c'est le pays. Si cette locution n'était pas en usage, si elle n'était pas devenue vulgaire chez toutes les nations, il faudrait l'inventer!” ORTOLAN I, 219.

staat niet; daarbij is dus het conflict van souvereiniteitsregten niet in gelijke mate aanwezig. Nogtans is er onderscheid tusschen dit schip en enkele reizigers, die tijdelijk in een vreemd land verblijf houden, want deszelfs inwendig bestuur wordt toch door de wetten van den staat, waartoe het behoort, geregeld. Het resultaat is dus, dat sommige handelingen aan boord van het schip plaats hebbende, beschouwd worden als op het grondgebied gepleegd te zijn, andere niet; of met andere woorden: koopvaardij-schepen genieten, met betrekking tot sommige feiten, wel het voorregt der exterritorialiteit, met betrekking tot andere, niet.

Op zee echter zagen wij ORTOLAN tot een ander besluit komen, daar was het koopvaardij-schip aan geene andere inwendige wetten, dan aan die van zijnen staat onderworpen. Maar meer beteekent de territorialiteit daar ook niet. Waar het dus de toepassing van vreemde inwendige wetten geldt, kan het schip zich op die territorialiteit beroepen, maar niet, waar het de uitoefening van een internationaal regt geldt.

Als dus het regt om vijandelijken privaat-eigendom op zee te nemen, een internationaal regt is, dan moet het ook op een neutraal schip kunnen uitgeoefend worden. Is dat regt nu een zoodanig regt? Hierop geeft de schrijver geen bepaald antwoord, zoodat hij de hoofdkwestie eigenlijk onbeslist laat. Het regt van onderzoek naar de nationaliteit van het schip en naar contrabande laat hij echter toe, omdat de uitoefening daarvan geene daad van jurisdictie, maar van noodzakelijke voorzorg is. In tijd van vrede erkent hij dit regt niet, maar wel de daarvan ten eenenmale verschillende *enquête du pavillon*, zonder welke (de schrijver is zee-officier), het verkeer op zee onmogelijk is en die dan ook door het gebruik is ingevoerd. Overigens is hij een groot voorstander van milde beginselen ¹⁾.

HEFFTER, hoewel hij aanneemt dat de schepen eener natie

¹⁾ ORTOLAN, *Diplomatie de la mer* I, 211 sqq; II, 70, 214, 254 sqq. Onder *enquête du pavillon* verstaat hij alleen handelingen ter bevestiging der nationaliteit, aan boord van het schip door zijne eigene bemanning verrigt.

„gewissermaaszen ihre wandelnde Gebietstheile” zijn, en een voorstander is van den regel „*vrij schip, vrij goed*”, is van oordeel, dat men den belligerent nog wel kan toegeven, dat hij den vijandelijken eigendom, waar hij dien vindt, en dus ook aan boord van neutrale schepen, wegneme, als het slechts niet geschiedt met verkrachting van de regten van derden. Daarom laat hij het regt van doorzoeking alleen in zeer enkele gevallen toe, wanneer uit de papieren of de houding der manschappen verdenking mogt ontstaan. Bij schepen onder konvooi verwerpt hij ze echter geheel, mits die schepen voor hunne afvaart eene naauwkeurige inspectie hebben ondergaan. De belligerent zou de achting, aan den neutralen staat toekomende, krenken, als hij aan de bewijzen van die inspectie en de verklaring van den kommandant geen geloof wilde slaan.

Eveneens keurt hij de fictieve blokkades af. „Das Blocade-recht ohne effective Absperrung”, zegt hij, „ist ein blosser „Deckmantel ungemessener Handelsverbote, ein verschleierter „Krieg gegen den Handel des Feindes und der Neutralen „überhaupt” ¹⁾.

Evenmin als in de overige Engelsche geschriften wordt de territorialiteit van het koopvaardij-schip erkend in het onlangs (Junij 1863) verschenen tweede deel van TRAVERS TWISS, *Law of nations*. Ook hij neemt weder het conflict van regten aan. Het regt van zelfverdediging is sterker dan het regt om handel te drijven. Maar is het regt van confiscatie van vijandelijken eigendom aan boord van neutrale schepen dan geene schending van het soevereiniteitsregt van den neutralen staat? Neen. Want het soevereiniteitsregt strekt zich (behalve in enkele gevallen, waar de comitas dit toelaat) niet verder uit dan het territoir van dien staat, en schip is geen territoir. Het verleent dus geene bescherming aan het goed mijns vijands, dat ik overal, behalve op dat territoir, nemen mag.

¹⁾ HEFFTER § 78, 79 V, 164, 169, 170, 157. Cf. et § 112, 121, 151 sqq.

Maar de confiscatie van neutrale schepen zelve? Wordt die dan niet verhinderd door dat soevereiniteitsregt? Evenmin; de onderdaan, die buiten het grondgebied van den staat de neutraliteit schendt, heeft geene aanspraak op de bescherming van dien staat, evenmin als die staat voor zoodanige handelingen kan aansprakelijk gesteld worden. Alleen dan, wanneer er, zoo als bij het oorlogschip, eene magtiging is om in naam van den staat te handelen, is er schending van soevereiniteitsregt mogelijk, en is eveneens zulk eene aansprakelijkheid van den staat aanwezig. Maar bij het koopvaardijship en zijne bemanning is dit evenmin als bij eenen eenvoudigen reiziger, die zich in vreemde landen ophoudt, het geval; zoodra dat schip op zee komt, is het aan de wetten der zee, dat is aan de wet der volkeren, in tijd van oorlog dus ook aan de oorlogsregten, onderworpen ¹⁾).

Uit het aangevoerde blijkt, dat zelfs nog onder de publicisten van den laatsten tijd groot verschil omtrent het vraagstuk der territorialiteit bestaat. Dit echter hebben wij kunnen opmerken, dat bij de meesten onder hen eene zekere geneigdheid bestaat om de werking der oorlogsregten tegenover de neutralen te beperken. Daarenboven vermoordert van dag tot dag het aantal van hen, die de vrijheid van den vijandelijken privaateigendom wenschen aangenomen te zien.

---

¹⁾ TRAVERS TWISS o. l. II, 141, 172 sqq., 433 sqq., 437 sqq. 504. Men vergelijkte verder over de territorialiteit F. DE CUSSEY, *Phases et causes célèbres* I, 250, etc en het in 1862 verschenen werk van CAUCHY, *Le droit maritime international* II, 152 sqq., wiens gevoelen, dat de vrijstelling van den vijandelijken privaateigendom, die ijverig door hem verdedigd wordt, een gevolg der territorialiteit zijn moet, ik echter niet deelen kan. Immers de vrijdom van den privaateigendom in den oorlog te land berust niet op een soevereiniteitsregt, zelfs niet op eenig ander regt, maar alleen op comitas en voornamelijk op convenientie. Hoe wenschelijk het ook zij, dat de rampen des oorlogs ook voor de belligerenten zooveel mogelijk gelenigd worden, de territorialiteit van het schip kan daartoe in geenen deele leiden.

Een en ander kan niet anders dan gunstig op de erkenning der territorialiteitsleer werken.

HOOFDSTUK II.

INTERNATIONAAL PRIVAATREGT.

Wij komen thans tot de beschouwing van onzen regel tegenover de territoriale jurisdictie van eenen vreemden staat.

De jurisdictie van den staat, waartoe het schip behoort, over dat schip, zoo lang het zich op de ruime zee bevindt, is natuurlijk onbeperkt en exclusief. Omtrent dit beginsel heerscht tusschen wetgeving, schrijvers en jurisprudentie de meest mogelijke eenstemmigheid.

Zoo is nog in den laatsten tijd in Engeland eene wet tot stand gekomen, waarin wij o. a. de volgende bepaling aantreffen: „If any person, being a British subject, charged with „having committed any crime or offence on board any British „ship on the high seas, ... or if any person, „not being a British subject, charged with having committed „any crime or offence on board any British ship on the high „seas, is found within the jurisdiction of any court of justice „in Her Majesty's dominions, which would have had cogni- „zance of such crime or offence if committed within the „limits of its ordinary jurisdiction, such court shall have ju- „risdiction to hear and try the case as if such crime or of- „fence had been committed within such limits”¹⁾.

En op hetzelfde beginsel berusten de artt. 35 sqq, 60 en 994 B. W. en de artt. 59 sqq, 86 sqq, 988 sqq C. C. Eveneens onze wet van 7 Mei 1856 (Sts.bl. n°. 32), houdende bepalingen omtrent de huishouding en tucht op de koopvaardij

¹⁾ 18 & 19 Vict. c. 91 s. 21 (*Merchant shipping Act Amendment*). PHILLIMORE IV, § 978. Vgl. ook voor oudere wetten I, § 332.

schepen, welker art. 14 o. a. aldus aanvangt: „Misdrijven „buitengaats aan boord gepleegd, *strafbaar naar deze of andere „rijkswetten*, worden op het strafregister vermeld” ¹⁾.

In denzelfden geest besliste het hof van Bordeaux bij een arrest van den 31 Januarij 1838; een Franschman, zekere DÉNÉCHAUX, die op een Americaansch schip van de Vereenigde Staten naar Frankrijk was gekomen, bragt bij zijne aankomst te Bordeaux eene klagt in tegen den kapitein MARÉCHAL, op grond van tegen hem gepleegd geweld. De correctionele kamer van het hof verklaarde zich in deze zaak onbevoegd na de volgende overwegingen:

„Attendu que les faits imputés au capitaine par le plaignant se sont passés en pleine mer et par conséquent hors „du territoire français; que le plaignant en s'embarquant sur „le bâtiment américain l'*Élisabeth*, s'est soumis aux mesures „disciplinaires qui pourraient paraître nécessaires au capitaine, dans l'intérêt du navire, de l'équipage et des passagers; que si le capitaine a abusé de son pouvoir et commis „pendant la traversée un crime ou un délit, à l'égard du „plaignant, c'est devant les tribunaux américains, qu'il doit „être traduit, parceque le crime ou le délit *est censé avoir „été commis en Amérique*” etc. ²⁾.

Maar vooral werd het beginsel krachtig gehandhaafd door

¹⁾ Reeds de placaten van KAREL V van 19 Julij 1551 en van PHILIPS II van 31 Oct. 1563 nemen hetzelfde aan: „dat soo verre binnen den „scepe yemant van levenden lyve ter doot ghebrocht worde, sullen „soowel de scipper als officieren gehouden syn de misdadigers wel „vast te houden ende te bewaren, ende te leveren der justitie van „onsen landen, daer hy eerst aenkomen sal omme ghestraft te worden „naer den cisch ende gelegentheyd van der saecken” etc. *Groot Placaet-Boeck* I, 783, 796. Over de geldigheid dier placaten vergelijkte men *Brief van Mr. J. A. MOLSTER aan Mr. CHR. MIRANDOLLE* van 10 Jan. 1854 en het antwoord van dezen van den 20 daaraanvolgende. *Regtsgeleerd Bijblad* 1854, p. 73 sqq.

²⁾ DALLOZ i. v. *compétence criminelle*, n°. 123. *Journal du Palais* 1838, 2 p. 638. FAUSTIN HÉLIE. *Traité de l'instruction criminelle* II, p. 515.

den Engelschen regter in de zaak van *de Felicidade*, een' Braziliaanschen schooner; dit schip verdacht van slavenhandel, gaf zich op den 26 Februarij 1845 aan de gewapende boten van het Engelsche schip *the Wasp* over. Een gedeelte van de bemanning van *the Wasp* werd op het genomene schip geplaatst en met de zorg voor de gevangenen belast. Kort nadat deze schikking gemaakt was, vielen deze laatsten de bemanning aan, doodden hen allen, en verwijderden zich met het schip. Het werd echter door een Engelsch schip hernomen, en de gevangenen in Engeland wegens moord aangeklaagd. De jury bevond hen schuldig. De regters echter verklaarden zich onbevoegd, omdat het feit had plaats gegrepen op zee aan boord van *de Felicidade*, een Braziliaansch schip, hetwelk wel door de Engelschen genomen was, doch zonder dat een Engelsch prijsgeregtschhof die in bezitneming wettig had verklaard ¹⁾.

Eveneens zeide de Americaansche Chief-Justice MARSHALL in eene zijner beslissingen: „that a seizure of a person not a „subject, or of a vessel not belonging to a subject, *made „on the high seas* for the breach of a municipal regulation, „is an act, which the sovereign can not authorize” ²⁾. En de Americaansche regering grondde ook daarop in 1841 in de zaak van „*the Creole*” eenen cisch tot uitlevering van de slaven, die zich op dat schip in volle zee aan moord hadden schuldig gemaakt en op Engelsch grondgebied gevlugt waren ³⁾.

Ook in het arrest van den Hoogen Raad van 12 Januarij 1858 (in de bekende zaak der Maleijers) werd dit beginsel aangenomen. Immers in dit arrest komen de volgende overwegingen voor:

„Overwegende dat het toch een in het volkenregt algemeen erkend regtsbeginsel is, *dat een schip op zee een deel*

¹⁾ PHILLIMORE III, § 308.

²⁾ PHILLIMORE IV, § 984.

³⁾ WHEATON, *Elements*, (Lawr.) Introd. Rem. CXXXI. KENT. I, 41. PHILLIMORE I, § 313, 317.

„uitmaakt van het grondgebied van den staat, tot welken het behoort, en welks vlag het mitsdien ten teeken zijner nationaliteit regtmatig voert.”

„O. dat dit beginsel noodzakelijk ook als beginsel van „Nederlandsch staatsregt met zich brengt, dat de handelingen op Nederlandsche schepen in zee aan geene vreemde wetgeving en regtsmagt, maar *alleen aan die van het koninkrijk onderworpen zijn*”, etc. ¹⁾).

En wat de auteurs betreft, wien onder hen wij ook mogen opslaan, PHILLIMORE, WHEATON, KENT, FOELIX, HEFFTER, HAUTEFEUILLE, allen stemmen zonder eenige bedenking hiermede in ²⁾).

Deze exclusieve jurisdictie van den staat, waartoe het schip behoort, is echter niet vrij van bezwaren. In den regel immers zal het schip, aan boord van hetwelk op zee eene misdaad bedreven is, vóór zijnen terugkeer in het vaderland vreemde havens aandoen; zoo het den misdadiger gelukt daar voet aan wal te zetten, zal hij dikwerf zijne straf ontkomen; gelukt hem dit al niet, dan nog bestaat er voor hem, naarmate er meer tijd sedert het plegen der misdaad is verlooppen, ook grootere kans dat het bewijs moeilijker worden, en hij bij gevolg zoo niet geheel straffeloos blijven, dan toch eene geringere straf doelachtig worden zal. Voorzeker zijn deze bezwaren niet gering te achten; het valt echter met regt te betwijfelen of zij tegen het groote bezwaar, de schending van het souvereiniteitsregt van den staat over zijne schepen op de volle zee, eene plaats aan geenen soeverein onderworpen,

¹⁾ *Weekblad van het Regt*, n°. 1923. VAN DEN HONERT 1858. DL I, p. 5. *Ned. Regtspraak*. DL LVIII, p. 29.

²⁾ PHILLIMORE I, § 338, 352. WHEATON, *Elem. (Law)*, p. 158. KENT I, 29. FOELIX, *Traité du droit international privé* (Éd. Demangeat) II, n°. 544. HEFFTER, § 78. HAUTEFEUILLE, *Origines*, p. 63. MASSÉ, *Droit commercial* II, n°. 41. F. HÉLIE, *Traité de l'instruction criminelle* II, 510. TRAVERS TWISS, I p. 229. OLIVIER, *het Zeeregt* 388. DE BOSCH KEMPER, *Welboek van strafvordering ontwikkeld* I, 85, etc.

zouden opwegen. Het is daarom dat in plaats van met PHILLIMORE te wenschen, dat de verschillende staten elkander bij tractaat in zoodanige gevallen jurisdictie zouden toekennen ¹⁾, wij liever zouden zien, dat de schipper zijne waakzaamheid verdubbelen zoude, en het overige door inwendige wetten geregeld werd. —

Wij komen thans tot het schip op de territoriale wateren van een' vreemden staat. Hier moeten wij onderscheiden tusschen het oorlog- en het koopvaardij-schip. Het eerste is van de territoriale jurisdictie geheel vrij, want algemeen wordt het voor een deel van het grondgebied van zijnen staat gehouden. Alle schrijvers zijn het daaromtrent eens. Ook zagen wij daarvan o. a. een bewijs in de zaak van den koopman FORBES tegen sir GEORGE COCKBURN en sir ALEXANDER COCHRANE, beregt voor het hof van Queen's Bench in 1824, waarbij eerstgemelde zijne 38 aan boord van een Engelsch oorlogschip gevlugte slaven terugeischte. Chief-Justice BEST namelijk zeide in deze zaak o. a. het volgende: „So far as „this question is concerned, *there is no difference between an „English ship and the soil of England; for are not those on „board an English ship as much protected and governed by „the English laws, as if they stood upon English land?*” ²⁾

¹⁾ PHILLIMORE IV, § 985. „It would be in most cases not a substitution of a foreign for a domestic jurisdiction, but the adoption of „a foreign jurisdiction in lieu of none — in lieu of allowing an atrocious „criminal to escape altogether the punishment due to his barbarity” etc.

²⁾ Vgl. ook een arrest van het Fransche hof van cassatie van 1 Julij 1830 (aff. Damel). DALLOZ i. v. *Compétence criminelle* n°. 123. Nogtans verhaalt ons KENT I, p. 159, dat door de uitvoerende magt der Vereenigde Staten wettiglijk een bevelschrift van *habeas corpus* mag worden uitgevaardigd, ten einde een' Americaansch' onderdaan, zelfs op een vreemd oorlogschip in de wateren van den staat onwettig gevangen gehouden, daaruit te doen ontslaan. En PHILLIMORE I, § 346 zegt, dat dezelfde leer waarschijnlijk door de hoven van Groot-Brittannië zou worden aangenomen. Het is echter te betwijfelen of de staat, waartoe het schip behoort, iets dergelijks dulden zoude. — Vgl. verder HEFFTER, § 79 V. ORTOLAN I, 227, 298. PHILLIMORE I, § 310, 341. FOELIX II, n°. 544. AL-

Anders is het daarentegen met het koopvaardijfchip. Wij merkten boven reeds op, dat er zich te dien aanzien twee ftelsels gevormd hadden, het eene in Engeland en Noord-America aangenomen, dat deze fchepen altijd aan de territoriale jurisdictie onderwierp, het andere overeenkomstig het advies van den Franschen ftatsraad van 1806 *sur la compétence en matière de délits commis à bord des vaisseaux neutres dans les ports et rades de France*. Beide ftelsels vinden onder de verschillende publicisten hunne verdedigers.

WHEATON geeft als zijn gevoelen te kennen, dat de koopvaardijfchepen de havens van eenen vreemden ftaat binnenloopende, niet vrij zijn van de locale jurisdictie, tenzij dit expresselijk is bedongen en dan natuurlijk niet verder dan zich dit beding uitftrekt ¹⁾. Hiermede ontkent hij echter niet de bevoegdheid tot jurisdictie van den ftaat, waartoe het fchip behoort.

Anders fchijnt er echter zijn landgenoot KENT over te denken. Zijne woorden fchijnen geene andere explicatie toe te laten, dan deze, dat *alleen* de vreemde ftaat tot die jurisdictie be-

---

leen RAUTER, *Traité théorique et pratique du droit criminel*, n°. 57, beweert, dat hier de onderscheidingen van het Aris van 1806 toepasselijk zijn, en verliest dus uit het oog, dat dit alleen op koopvaardijfchepen betrekking heeft. — Met betrekking tot die territorialiteit van het oorlogfchip deed zich voor eenige jaren een aardig geval te Batavia voor. Iemand wenschte in het huwelijk te treden met eene weduwe, wier echtgenoot in Californië verdronken was; de ambtenaar van den burgerlijken stand maakte echter zwaarigheid om tot het voltrekken daarvan over te gaan, omdat er geene akte van overlijden van dien echtgenoot kon overgelegd worden. Het middel van openbare dagvaarding te veel tijd wegnemende, besloot het trouwluftige paar zich op het juist ter reede van Batavia aanwezige Americaanfche oorlogftoomfchip *San Jacinto* volgens de Americaanfche wetten in den echt te laten verbinden. Aan dit voornemen werd gevolg gegeven en het huwelijk, waarvan de acte nu nog slechts in de registers van den burgerlijken stand behoorde overgefchreven te worden, plegtftatig voltrokken. *Bataviasch Handelsblad* 1858.

¹⁾ WHEATON, *Elem. (Lawr.)*, p. 144.

voegd is. Immers hij beweert, dat misdrijven, „committed „on board of *its public and private vessels at sea*, and on „board of *its public vessels in foreign ports*”, volgens de wetten van den staat gestraft kunnen worden.

Het is duidelijk; het verzwijgen van de koopvaardij-schepen in het laatste geval, schijnt overtuigend aan te toonen, dat hij van oordeel is dat de jurisdictie van den staat zich niet tot deze uitstrekt ¹⁾.

Even als KENT, schijnt ook KLÜBER zich de zaak voor te stellen, gelijk bij eene inzage van de betrekkelijke plaats, terstond in het oog valt ²⁾.

FAUSTIN HÉLIE onderwerpt de koopvaardij-schepen, wat de inwendige tucht betreft, aan de wetten van den staat, waartoe zij behooren, maar wat de strafwetten en verordeningen van politie aangaat, aan de wetten van den vreemden staat ³⁾. Zijne meening valt dus meer in den geest van het Avis.

De meeningen van PHILLIMORE, HEFFTER en TRAVERS TWISS komen met die van WHEATON overeen ⁴⁾. Ook FOELIX is van hetzelfde gevoelen, gelijk blijken kan uit zijne volgende woorden, die de competentie der jurisdictie van beide landen schijnen aan te nemen: „les crimes ou délits commis sur un „bâtiment marchand étranger, qui se trouve dans un port „français peuvent être jugés par les tribunaux français” ⁵⁾.

„Peuvent être jugés”, zoo spreekt men toch niet als men den anderen regter wil uitsluiten; — en zeker FOELIX niet, die terstond daarop laat volgen, sprekende van misdaden op zee gepleegd: „la répression de ces infractions ne peut donc „être poursuivie que devant les tribunaux de la nation dont „le vaisseau porte le pavillon.”

¹⁾ KENT, I p. 29.

²⁾ KLÜBER I, § 55, 5°.

³⁾ FAUSTIN HÉLIE II, p. 512.

⁴⁾ PHILLIMORE I, § 348. HEFFTER, § 79. V. TRAVERS TWISS I, 229.

⁵⁾ FOELIX II, n° 579. Anders wordt zijne meening opgevat door Mr. A. A. DE PINTO. *Weekbl.* n° 2328.

MASSÉ en ORTOLAN vereenigen zich met de leer van het Avis van 1806 ¹⁾).

HAUTEFEUILLE, in wien wij een' voorstander der territorialiteit van het koopvaardijfchip, ook in vreemde wateren aantreffen, fchijnt de bepalingen van het Avis, als met zijne meening overeenkomende, uit te leggen; onder de *rappports intérieurs*, waarvan hij gewaagt, zou dan niets anders verftaan worden, dan hetgeen volgens het Avis de belangen van den vreemden ftaat niet doert. Of de territorialiteit van het fchip in vreemde wateren dan nog veel beteekent, meenen wij te mogen betwijfelen; in ieder geval moet H. dit niet uit het oog verliezen, dat eene der overwegingen waarop het Avis rust, aannemt, „qu'un vaisseau neutre ne peut être indéfiniment „considéré comme un lieu neutre” en dus met zijne leer gcheel in ftrijd is ²⁾).

De gevoelens der fchrijvers zijn dus verdeeld. Maar wat zeggen de wetten? wat zegt de jurisprudentie?

De Engelfche wetten, hoewel ftrikt lokaal en territoriaal, kennen zich echter bij uitzondering over de bemanning der Britfche fchepen jurisdictie toe; wij zagen dit reeds, waar wij over de fchepen in volle zee fpraken; hetzelfde geldt ook in vreemde wateren. In dien zin was reeds vroeger tot ftand gekomen: „An Act to remove doubts as to the „exercise of power and jurisdiction of Her Majesty within „divers countries and places out of Her Majesty's dominions, „and to render the same more effectual” ³⁾. Nog niet lang geleden (in 1855) is deze uitzondering bevestigd door de *Merchant Shipping Act* ⁴⁾, waardoor bepaald werd, dat alle

¹⁾ MASSÉ II, n°. 42. Hij vindt de onderscheidingen van het Avis: „à la fois justes et modérées et fuffifantes à la confervation de tous les „droits et de tous les intérêts.” ORTOLAN, *Éléments de droits pénal*, n°. 936. THÉODORE ORTOLAN *Règles internationales* I, 302. Vergelijk ook Mr. N. OLIVIER, *het Zeeregt*, p. 53. *Brief van Mr. J. A. MOLSTER aan Mr. CHE. MIRANDOLLE* in *Regtsgel. Bijbl.* 1854, p. 73.

²⁾ HAUTEFEUILLE, *Droits et Devoirs* I, 298.

³⁾ 6 & 7 Vict. c. 94. PHILLIMORE II, § 978.

⁴⁾ 17 & 18 Vict. c. 104 s. 267.

overtredingen tegen persoon of eigendom, begaan op eene plaats buitenslands, aan wal of aan boord, door iemand, die op een Engelsch schip in dienst is, of binnen drie maanden voor den tijd dier overtredding in dienst geweest is, evenzeer zullen vervolgd en gestraft worden, alsof zij hadden plaats gegrepen binnen de jurisdictie der Engelsche Admiraliteit.

En het jaar daaraanvolgende kwam, ten opzichte van misdrijven door Engelsche onderdanen in eene vreemde haven begaan, dezelfde bepaling tot stand waarvan wij boven reeds melding maakten, waar wij over de misdrijven zoowel door Britten als niet-Britten op zee bedreven, spraken ¹⁾.

Wat Frankrijk aangaat, de Ordonnantie van 29 October 1833 over de pligten van den Consul in zijne betrekkingen met de koopvaardijvloot is geheel in overeenstemming met het Avis van 1806. Art. 22 van die Ordonnantie bepaalt, dat, wanneer er misdaden of wanbedrijven aan boord van een Fransch schip in vreemde havens of reeden worden begaan, door den eenen schepeling hetzij van hetzelfde, hetzij van een ander Fransch schip, tegen den anderen, de consul tegen elke inmenging van de plaatselijke autoriteiten zal opkomen, behalve alleen dan wanneer de rust van de haven gestoord is. Hij moet verder op reciprociteit in de aannane van de beginselen van het Avis van 1806 aandringen. Art. 23 van dezelfde ordonnantie kent dan ook aan de plaatselijke autoriteiten bevoegdheid tot jurisdictie toe, wanneer de misdaden en wanbedrijven hebben plaats gegrepen tegen personen, niet tot het scheepsvolk behoorende ²⁾. Ook de meeste overige staten hebben de regels van het Avis aangenomen, hetzij in hunne wetgeving, hetzij bij tractaat ³⁾.

¹⁾ 18 & 19 Vict. c. 91 s. 21. (*Merchant Shipping Act Amendment*).

²⁾ DALLOZ i. v. *Consul*. Zoo er een Fransch oorlogschip op eene vreemde reede zijn mogt, oefent dit, in plaats van den Consul, de politie over de koopvaardijfchepen uit (art. 19); en art. 10 der ordonnantie van 7 Nov. 1833). Vgl. F. HÉLIE, *de l'instruction criminelle*, II p. 514 sqq.

³⁾ Zie o. a. de instructies van 1-12 Jan. 1834 aan de Grieksche

En om tot de wetten van ons vaderland te komen, het Wetboek van Strafvordering zwijgt over de vervolging en bestraffing van misdrijven aan boord van vreemde schepen in onze havens gepleegd; maar het Avis van 1806 is ook bij ons executoir verklaard en moet dus de leemte in dat wetboek aanvullen ¹⁾. In het rapport der bij Kon. besluit van 5 Februarij 1849 (Staatsbl. n°. 5) benoemde commissie van onderzoek aangaande de alsnog hier te lande vigerende wetten en verordeningen van Franschen en anderen oorsprong, bestaande uit de heeren METMAN, DE PINTO en OLIVIER, komt een ontwerp voor ter vervanging van dat advies door eene wet van den volgenden inhoud:

„Art. 1. Alle misdrijven door Nederlanders aan boord van „een vreemd schip in eene Nederlandsche haven gepleegd, „zullen worden vervolgd en gestraft voor den bevoegden „Nederlandschen regter en naar de Nederlandsche wet.

„Art. 2. Alle misdrijven aan boord van een vreemd schip „in eene Nederlandsche haven gepleegd door vreemdelingen „jegens de personen of goederen van Nederlanders, of van „vreemdelingen, met Nederlanders bij Art. 8 B. W. gelijk „gesteld, zullen worden vervolgd voor den regter, onder „wiens regtsgebied zij gepleegd zijn, en gestraft naar de „voorschriften der Nederlandsche wet, voor zooverre daarom- „trent bij geene tractaten anders mogt zijn voorzien” ²⁾.

Consuls (ORTOLAN I, 451) en de tractaten van Frankrijk met Texas in 1839 en met de Vereen. Staten den 23 Febr. 1853 (art. 8) gesloten.

Het Noorweegsche strafwetboek, § 2, bepaalt, dat de vreemdelingen zullen beregt worden naar de wetten van het koninkrijk en door zijne regtbanken, wegens misdaden of wanbedrijven waaraan zij zich zullen schuldig maken in het koninkrijk, of buiten het koninkrijk ten nadeele van Noorwegen of van de Noorweegsche onderdanen of eindelijk ten nadeele van vreemdelingen, die zich in Noorweegsche schepen zullen bevinden. FOELIX, n°. 596.

¹⁾ *Bulletin des lois* n°. 120. RONDONNEAU, *Collection des lois françaises* I, 331: V 196. FORTUYN II, 414.

²⁾ Zie dat rapport, p. 70.

In de Memorie van Toelichting wordt echter opgemerkt, dat het vraagstuk der territorialiteit hierbij geheel in het midden wordt gelaten, en de bepalingen dezer wet alleen hare toepassing zouden vinden, wat de uitvoering der vonnissen aangaat, indien men den veroordeelde hetzij aan boord, hetzij aan wal, *wettiglijk* zoude hebben aangehouden.

Dit ontwerp is evenwel nog niet tot wet verheven.

De wet van 7 Mei 1856 (Stsbl. 32), waarvan wij boven gewaagden, heeft ook de bevoegdheid tot jurisdictie van onzen staat over de misdrijven aan boord onzer schepen in vreemde havens gepleegd, aangenomen ¹⁾.

Men heeft dit wel eens bestreden en zich o. a. beroepen op Art. 14 dier wet, waaruit men *argumento a contrario* wilde opmaken, dat misdrijven niet *buitengaats* gepleegd, niet onder de jurisdictie van onzen regter vielen. Te regt werd deze meening door den advocaat-generaal KARSEBOOM aldus bestreden ²⁾:

„Ik zou meenen, dat die wets-uitlegging wel wat gezocht „is, en dat integendeel de geheele oeconomie dier wet uitgaat „van het beginsel, dat zij geldende is voor alles wat aan „boord gebeurt, ook wanneer de bodem niet op Hollandsch „grondgebied zich bevindt; dat het schip Hollandsch territoir „is ook onder een vreemd regtsgebied. Zoo spreekt art. 3 „van de desertie van boord *gedurende de reis*; en men zal „toch niet beweren dat dit alleen op het oog heeft de desertie „in volle zee; in den regel deserteert men dáár niet, maar „wel in de vreemde havens. Evenzoo zal men in art. 7 ten „opzichte van de verwijdering van boord en uitblijven van „boven het verlot, wel gedacht hebben aan *havens* en niet „aan *de volle zee*. De bedoeling van art. 11 zal toch ook „wel geweest zijn de mouterij *in eene vreemde haven* gepleegd, „strafbaar te stellen;” etc.

Hoezeer dus het beginsel der territorialiteit behoudens niet onbelangrijke restricties in het Avis van 1806 met zoo vele

¹⁾ Zie mede: *Crim. Wetb. voor het krijgsvolk te water*, Art. 123 sqq, 156.

²⁾ *Weekbl.* n°. 2328.

woorden is aangenomen, en ook zoowel door de wet van 1856, door het Crim. Wetb. voor het krijgsvolk te water als door de gansche verhouding van onzen staat tot zijne schepen *implicite* erkend wordt, valt het echter niet te ontkennen dat de bevoegdheid van den staat tot jurisdictie over zijne schepen in vreemde wateren niet *verbo tenus* in onze wet is opgenomen. Tot aanname dier bevoegdheid kan men zich nogtans op geene andere dan de aangevoerde gronden (en zij zijn genoegzaam) beroepen; — de vraag in hoeverre het volkenregt in dezen op de wetgeving van een' bijzonderen staat van invloed zijn moet ¹⁾, kan ons niet verder leiden en mag hier zelfs niet eens opgeworpen worden. Zij kan ons niet verder leiden omdat de territorialiteit van het schip noch een algemeen erkend, noch een zonder beperking aangenomen volkenregtelijk beginsel is. Zij mag hier zelfs niet eens worden opgeworpen, omdat die territorialiteit oorspronkelijk een beginsel van staatsregt is, waarop men zich in het volkenregt beroept. Beroept men zich nu weder in het staatsregt op het volkenregt, dan draait men in een' cirkel rond en brengt het vraagstuk bij gevolg geen haarbreed verder. Het is alleen de verhouding van den staat tot het schip, die ons van de territorialiteit overtuigt en ons bij gevolg tot uitgangspunt strekken moet. Eerst wanneer de staat al zijne betrekkingen met het schip zoude afbreken, zou men de territorialiteit als uit het staats- en ten gevolge daarvan ook uit het burgerlijk regt, verdreven mögen beschouwen, en dan zoude zij natuurlijk ook in het volkenregt moeten vallen.

Het thans aanhangige Ontwerp-Wetboek van Strafvordering, bevat in zijn negende artikel eene bepaling, door wier aanneming de geheele vraag voorkomen zoude worden. Dit artikel is namelijk van den volgenden inhoud:

„Misdrijven gepleegd aan boord van Nederlandsche schepen „in volle zee of in vreemde wateren, worden geacht gepleegd „te zijn op Nederlandsch grondgebied.”

¹⁾ Vgl. Mr. G. J. VAN NISPEN TOT PANNERDEN, *Vlugtige opmerkingen over den invloed van het volkenregt op het strafregt*. *Themis* 1855, bl. 247 sqq.

Dit art. dus de bevoegdheid tot jurisdictie van onzen regter over onze schepen, waar zij zich ook mogen bevinden, erkennende, sluit, gelijk ook uit de Memorie van Toelichting blijkt, die van den vreemden regter over de Nederlandsche schepen in vreemde wateren evenwel niet uit ¹⁾). Evenmin achtte de regering het wenschelijk eene bepaling te maken, waardoor de bevoegdheid tot jurisdictie van den Nederlandschen regter over vreemde schepen in onze wateren werd beperkt.

„De vraag (zegt de Memorie van Toelichting) of van die „bevoegdheid al dan niet zal gebruik worden gemaakt, zal „dan in elk voorkomend geval kunnen worden getoetst aan „de belangen van internationalen aard, bepaaldelijk ook aan „de reciprociteit, die al dan niet verleend wordt door de „mogendheid, waartoe het schip behoort” ²⁾).

Wanneer wij de hier aangehaalde wetten van verschillende volken nagaan, dan zien wij, dat zij alle een gemengd systeem voorstaan, dat zij zoowel de jurisdictie van den vreemden staat, als die van den staat waartoe het schip behoort, eene bepaalde kracht toekennen. Het mag echter niet onopgemerkt blijven dat in één opzigt het souvereiniteitsregt dezer volken zich zeer sterk aan dat van den staat, waartoe het schip behoort, doet gevoelen en het geheel voor zich doet wijken; het is dan wanneer zich aan boord van het schip *slaven* bevinden. „Allen, die zich op het grondgebied „van den staat bevinden, zijn vrij en bevoegd tot het genot

¹⁾ Het is daarom dat ik liever zoude lezen: „Misdrijven etc. worden „evenzeer volgens de Nederlandsche wet vervolgd en gestraft, als die „welke op Nederlandsch grondgebied worden gepleegd.” Stelt men immers het schip met het grondgebied gelijk, dan moet men er ook voor waken, dat de vreemde strafregter zijne magt daar evenmin als op het grondgebied doe uitoefenen.

Overigens komt het mij voor, dat men ten opzichte van oorlogschepen veilig de bevoegdheid van den vreemden regter uitsluiten kan.

²⁾ Deze zinsnede schijnt te doen vermoeden, dat de regering genegen is het Avis van 1806 te doen vervallen.

„der burgerlijke regten. Slavernij en alle andere persoonlijke „dienstbaarheden worden in het rijk niet geduld”, zegt ons art. 2 B. W. Het is het beginsel, hetwelk dit art. in het leven riep, dat ook reeds in de vorige eeuw onderscheidene slaven, zelfs wanneer zij zich op vreemde schepen in de wateren van den staat bevonden, zoowel in Engeland en Frankrijk als in ons vaderland de vrijheid heeft verschaft ¹⁾.

Iets dergelijks in tegenovergestelden zin, hoewel daar het souvereiniteitsregt van den staat niet zoo krachtig werkt, treffen wij aan in Zuid-Carolina. De wetten van dien staat laten niet toe, dat een vrije neger zich op de wateren binnen zijn gebied bevindt. Van daar is het dikwijls gebeurd, dat negers, vrije onderdanen van eenen anderen staat, en behoorlijk op de monsterrol van een koopvaardijship van dien staat gebragt, bij het binnenloopen der haven van Charleston door de beambten der haven in verzekerde bewaring zijn gebragt en daarin gehouden tot dat het schip weder uitgeklaard was, als wanneer zij weder aan boord gebragt werden met vergunning om het land te verlaten ²⁾.

Eene zoodanige bepaling heeft echter natuurlijk niets vreemds in America, een land, waar de territoriale jurisdictie zooveel kracht heeft.

Wat de jurisprudentie betreft, zij heeft zich natuurlijk in die landen waar het Avis kracht van wet heeft, ook aan dat Avis gehouden. Vreemd is het echter dat men daarop zoo weinig acht geslagen heeft in eene *cause célèbre* over deze kwestie, in de zaak van den *Carlo Alberto*. Dit schip, een Sardinisch stoomvaartuig, particulier eigendom, werd, na den 29 April 1832 op de Fransche kust dicht bij Marseille de hertogin van BERRY en eenige harer aanhangers heimelijk ter uitvoering van een door hen gesmeed complot om de kroon voor den hertog van Bordeaux te herwinnen, aan land gezet te hebben, den 3 Mei op zijne terugreis van de Spaan-

¹⁾ PHILLIMORE I, § 309—315.

²⁾ TRAVERS TWISS I, p. 230.

sche kust in de baai van la Ciotat, ten zuid-oosten van Marseille, door het Fransche schip *le Sphinx* genomen, en de vijf zich nog aan boord bevindende passagiers ¹⁾, benevens den kapitein en den ondercarga gearresteerd. Terstond werd door dezen voornamelijk op grond der territorialiteit tegen de wettigheid hunner aanhouding geprotesteerd, met dat gevolg, dat het hof van Aix zich bij arrest van 6 Augustus 1832 incompetent verklaarde ²⁾. De procureur-generaal kwam echter in cassatie, en het hof van cassatie vernietigde bij arrest van 7 September, na requisitoir van den procureur-generaal DUPIN (aîné) het arrest van Aix, op dezen grond, dat hoezeer ook schip territoire was, de beschuldigten echter zelve het volkenrecht geschonden hadden en dus ook op de voorregten door het volkenrecht toegekend geene aanspraak konden maken; alleen door bondgenooten en neutralen en niet door vijanden konde het regt van territorialiteit worden ingeroepen.

De zaak werd hierop naar het hof van Lyon verwezen, hetwelk, hoezeer eveneens de territorialiteit erkennende, zich bij arrest van 15 October geheel met het arrest van het hof van cassatie vereenigde. De Fransche regering werd daarbij aangemerkt, „comme en état de légitime défense pour repousser les hostilités d'un navire, qui par là avait cessé d'être ami,” en „là où le droit des gens se trouve en présence du droit naturel, ce dernier doit toujours prévaloir.”

Het valt niet te ontkennen dat, zoo men zich in deze zaak op het Avis van 1806 gegrond had, de beslissing tegelijk eenvoudiger en juister geweest zoude zijn. De in dat Avis voorkomende overweging dat de territoriale jurisdictie bevoegd was, „pour tout ce qui touche aux intérêts de l'état”

¹⁾ De Vicomte DE ST. PRIEST, DE BOURMONT (fils), ALPHONSE DE SALA, DE KERGORLAY (fils) en MATHILDE LEBESCHU.

²⁾ „Considérant que tout navire doit être réputé une continuation du territoire de la nation à laquelle il appartient; — que le pavillon d'une puissance est le signe de la nationalité d'un état et porte avec lui sa juridiction et sa souveraineté.”

leverde, naar het schijnt, een argument op, welks bondigheid moeilijk te wederleggen zoude geweest zijn ¹⁾).

¹⁾ De redenering van het vonnis is o. a. ook daarom onaannemelijk, omdat zij te veel en dus niets bewijst. Volgens haar zou men immers met gelijk regt het schip op zee hebben kunnen aanhouden; en het valt niet te betwijfelen of dit zoude eene onwedersprekelijke schending van het volkenregt geweest zijn. Anders evenwel dacht er de Fransche regering over, die volgens het beweren van den minister D'ARGOUT in de vergadering der afgevaardigden van 29 November 1832, bevel had gegeven om den *Carlo Alberto*, waar men hem ook in de Middellandsche zee mogt vinden, te nemen en op te brengen, omdat volgens hare meening de enkele verdenking zulk eene aanhouding wettigde. Maar deze redenering strookte weinig met de woorden van DUPIN: „Un vaisseau qui navigue en pleine mer, patrimoine commun de toutes les nations, emporte avec lui sur l'Océan une souveraineté ambulante, momentanée, fugitive, comme son passage, incontestable toutefois.” En in denzelfden geest sprak de advocaat SAUZET deze schoone woorden, het naschrijven dubbel waardig: „L'indépendance du pavillon, c'est l'indépendance du territoire; le sol mouvant des mers est demeuré le patrimoine de tous, et le bâtiment qui les sillonne fait voler avec lui sur les flots son drapeau et sa patrie. Ainsi les passagers de son bord sont encore sur la terre dont les armes flottent sur son pavillon; et si le hasard ou la force y ont jeté des criminels ou des proscrits d'une autre contrée, son ombre les protège comme la terre étrangère elle-même, et le droit des nations les couvre d'un inviolable abri.” Vgl. over een en ander: SIREY, *Recueil général de jurisprudence*, XXXII, 1, 578 (Aix) et 591 (Cassatie) XXXIII, 2, 242 (Lyon). F. DE CUSSY, *Phases* II, 83—98. F. HÉLIE, *Traité de l'instruction criminelle* II, § 126, p. 518 sqq. WHEATON *Elem. (Lawr.)* 157. C. A. DEN TEX, *Geschied over volkenregt bij en ter zake der aanhouding van het stoomschip Carlo Alberto te Toulon op 3 Mei 1832 in Bijdragen tot regtsgeleerdheid en wetgeving* van DEN TEX en VAN HALL VIII, 541 en de daar aangehaalde bronnen. Verder TELLEGEN, *de jure in mare*, p. 26, 57. Ik moet hier echter opkomen tegen een vrij algemeen beweren, dat Avis alleen in één geval bij wijze van uitzondering de territoriale jurisdictie onbevoegd zijn, waaruit dan volgen moet dat zij in alle andere gevallen wel bevoegd zoude zijn. Integendeel het Avis neemt bij zijne eerste overweging „qu'un vaisseau neutre ne peut être indéfiniment

In latere kwestiën heeft men van het Avis beter gebruik gemaakt; o. a. in 1837 in de zaak van het Zweedsche schip

„considéré comme lieu neutre,” de *onbevoegdheid* als regel aan en maakt vervolgens ten gunste der territoriale jurisdictie hierop eene uitzondering, „pour tout ce qui touche aux intérêts de l'État”; van deze uitzondering worden vervolgens, van af de woorden „qu'ainsi” etc. eenige voorbeelden gegeven; na het vermelden dezer voorbeelden keert het Avis zich tot het geval, waarin het eene beslissing moest geven, het geval van een misdrijf aan boord bedreven door een' der schepelingen tegen een' zijner kameraden etc.; dit geval raakt het belang van den staat niet, het is dus niet een voorbeeld van de uitzondering, maar van den regel. En die regel was: *onbevoegdheid* der territoriale jurisdictie. De omstandigheid nu, dat het Avis meerdere voorbeelden van de uitzondering en slechts één van den regel aanvoert, kan in de opvatting van deszelfs gedachtenloop geene verandering brengen, en is buitendien ook hieruit verklaarbaar, dat de staatsraad de *onbevoegdheid* van den Franschen regter aannemende, reeds terstond zijne bevoegdheid in vele andere gevallen wenschte te doen uitkomen.

De vraag, wat regel, wat uitzondering is, heeft niet alleen van het doctrinair, maar ook van het practisch standpunt groot gewigt, in die gevallen waarover het Avis zwijgt. Stel b. v. dat er op een Nederlandsch schip in eene Fransche haven een misdrijf wordt gepleegd door een' Nederlandschen *passagier* tegen een' anderen Nederlander tot het scheepsvolk behoorende, en zulks zonder dat de rust der haven gestoord of de hulp der locale autoriteiten is ingeroepen; wat dan te beslissen? Zij, die de bevoegdheid der territoriale jurisdictie als regel aannemen, zouden hier, dunkt mij, den territorialen regter bevoegd verklaren. Mijne redenering echter zou deze zijn: *onbevoegdheid* is regel, het staatsbelang alleen maakt hierop eene uitzondering; het gestelde geval behoort tot deze uitzondering niet, en wordt ook niet als voorbeeld daarvan door het Avis aangevoerd, derhalve is de territoriale regter *onbevoegd*.

De fraaije leer door D'ARGOUT in de zaak van den *Carlo Alberto* verkondigd, heeft overigens in 1857—8 nog eenige toepassing gekregen en is zelfs verdedigd geworden door de Napolitaansche regering in de zaak van de *Cagliari*, eene Sardnische pakketboot, die door de zich aan boord bevindende tegen de Napolitaansche regering zamengezworene *passagiers* overmand, tot eene landing op de kust van dit rijk gebezigd was, en daarna weder vrij gelaten zijnde, door twee Napolitaansche fregatten,

Forsättning, aan boord van hetwelk, terwijl het in de Loire op de reede van Paimboeuf voor anker lag, een der lieden van het schecpsvolk eenige zijner kameraden vergiftigd had. Het openbaar ministerie bij het hof van Rennes, waarvoor deze zaak in geval van competentie van den Franschen regter had behooren gebragt te worden, voedde omtrent die competentie eenigen twijfel, omdat daarover tusschen Frankrijk en Zweden geene wederkeerige bepalingen getroffen waren. De regering geraadpleegd zijnde, werd de uitsluitende bevoegdheid der Zweedsche autoriteiten aangenomen ¹⁾.

Eveneens verklaarde de correctionele regtbank van Marseille zich in 1844 bevoegd in de zaak van een Engelschen schipper, die een Franschen geslagen en daarenboven zijne vlag afgerukt en geschouerd had. Hier immers was de rust van de haven gestoord ²⁾.

Ook bij ons is het Avis en zijne leer de spil geworden, waarom onze jurisprudentie draait.

Nogtans liet zich deszelfs kracht minder in onze vroegere jurisprudentie gevoelen, o. a. bij eene zaak, die zich in 1841 voordeed. De opperstuurman van het Americaansche schip *Gulnore*, liggende aan de Nieuwe Sluis in het kanaal van Voorne, onder de gemeente Heenvliet,

---

niet in de wateren van Policastro, gelijk eerst beweerd werd, maar *in volle zee* genomen was. De Napolitaansche regering beriep zich toen zelfs nog op het precedent van den *Carlo Alberto*. Het groote verschil tusschen beide zaken werd echter in het memorandum van CAVOUR van 30 Maart en in de adviezen van PHILLIMORE en TRAVERS TWISS van 3 en 22 Maart 1858 zonneklaar aangetoond. Zie daarover *Documenti diplomatici comunicati al parlamento nazionale dal presidente del consiglio dei ministri relativi alla vertenza col governo di Napoli per la cattura del Cagliari*, Torino 1858, vooral p. 91, 97 en 106.

¹⁾ HELLO, *sur le droit de visite*. (*Revue de législation et de jurisprudence* Févr. 1843. XVII, p. 143), die daarbij de territorialiteit ook van het koopvaardijship verdedigt. Ook HAUTEFEUILLE voert eenige voorbeelden aan, waarbij het Avis toegepast werd. *Droits et devoirs*. (Édit. v. 1848) II, 34.

²⁾ TH. GERTOLAN I, 306.

had met een eind touw slagen toegebracht aan een' matroos op dat schip, een' Zweed van geboorte, die zich hierop bij den burgemeester dier gemeente over deze mishandeling beklaagde. De Arrondissements-Regtbank te Brielle verklaarde zich bij vonnis van den 13 Februarij op grond van het Avis onbevoegd om van deze zaak kennis te nemen, omdat de mishandeling was gepleegd op een vreemd schip door den eenen vreemdeling tot de equipagie behoorende tegen den anderen. Het hof van Zuid-Holland bevestigde dit vonnis bij arrest van 3 April, eveneens op grond van het Avis van 1806 en nam daarbij aan, dat de Nederlandsche regter alleen dan bevoegd geweest zoude zijn als de bevolhebber van het vreemde schip de hulp van het Nederlandsche gezag had ingeroepen, doch dat het beklag van een' matroos wegens nalatigheid in de dienst met eene disciplinaire straf getuchtigd, daarmede niet konde gelijk gesteld worden. De zaak voor den Hoogen Raad gebragt zijnde, concludeerde de proc.-gen. tot bevoegdverklaring, omdat het Avis niet onderscheidde door wien de hulp moest ingeroepen zijn. De Hooge Raad echter verwierp het beroep in cassatie, bij arrest van den 29 Junij, zonder op het Avis eenige acht te slaan, en alleen op dezen grond, „dat volgens de grond-„beginselen van het volkenregt de kennismening van klagten, „ter zake van zoodanige tuchting, van eenen superieur, „jegens eenen zijner onderhoorigen, aan boord van een vreemd „schip, ofschoon zich bevindende in eene haven van dit „koningrijk, behoort aan de regterlijke magt van den staat „waartoe dat schip behoort” ¹⁾.

Wij kunnen ons met dit arrest in geen en deele vereenigen. Het volkenregt, wij meenen het reeds boven aangetoond te hebben (bl. 274), kan en mag hier niet beslissen.

Buitendien is het een beginsel van staats- en niet van volkenregt, dat de staat jurisdictie heeft over zijne schepen, waar zij zich ook mogen bevinden. Het is daarentegen een beginsel van volkenregt, (alleen nog slechts *in tijd van vrede* onbe-

¹⁾ *Nederlandsche Regtspraak* VIII, 325. *Weekblad* no. 163, 245.

twist), dat de staat *uitsluitend* jurisdictie heeft over zijne schepen, *die zich op de volle zee bevinden*. Maar tot de koopvaardischepen op de territoriale wateren van een' vreemden staat strekt zich dit beginsel in geenen deele uit. Dáár gelden, tenzij men bij tractaat anders overeengekomen mogt zijn, de wetten van den staat en niet die der volkeren. Volgens de eerste en niet volgens de laatste moet de regter regt spreken. Zelfs zoo zij met elkander in strijd zijn, moet hij zich alleen naar de eerste rigten. Het is de taak des wetgevers te zorgen, dat beide met elkander in overeenstemming zijn. Heeft deze zich van die taak niet of slecht gekwet, het staat niet aan den regter zijne fout te herstellen; hij moet regt spreken volgens de wet en niet volgens hetgeen wet behoort te zijn. Door een' anderen regel te volgen zoude in waarheid de regter wetgever worden.

Maar hier was van zoodanig eenen strijd geen sprake. Het Avis van 1806 was met het volkenregt niet in strijd; het was de wet van den staat, die den regter bevoegd verklaarde, zoo de hulp der locale autoriteiten was ingeroepen, zonder te onderscheiden door wien of wanneer die hulp ingeroepen was. Door deze te volgen, zoude hij zich te gelijk binnen zijnen kring gehouden en den vreemden schipper niet als het ware eenen vrijbrief gegeven hebben om in de Nederlandsche wateren de grootste euvelheden te verrigten.

Even weinig als bij deze zaak werd van het Avis gebruik gemaakt bij het arrest van 12 Junij 1850, hoezeer het toch met deszelfs leer geheel in overeenstemming was. Bij dat arrest toch verklaarde de Hooge Raad den Nederlandschen regter bevoegd om kennis te nemen van een misdrijf, gepleegd ter reede van Laboan Amak, op het eiland Bali, aan boord van een Nederlandsch schip, door iemand der equipagie tegen een ander derzelfde equipagie, omdat daarbij uitsluitend de inwendige orde en zekerheid van het schip en niet die van het vreemde land waren betrokken ¹⁾.

¹⁾ *Ned. Regtspr.* XXXV, bl. 371. *Wkbl.* n°. 1164. Vgl. ook Zie-

Een ander arrest in hetzelfde jaar gewezen, werd even als dat van 1841 wederom op het volkenregt gegrond. Er was een misdrijf gepleegd op een aan den wal bij Hardinxveld vast gemaakt houtvlot, onder Badensche vlag, door een Nassausch tegen een Pruisisch onderdaan. Het hof van Zuid-Holland had bij arrest van den 23 Mei 1850 de exceptie van incompetentie verworpen, omdat de hulp der plaatselijke autoriteiten was ingeroepen, en meende dus de vraag of een houtvlot met een schip kon gelijk gesteld worden, die volgens het hof minstens aan grooten twijfel onderhevig was, in het midden te kunnen laten. De zaak in cassatie komende werd door den Hoogen Raad bij arrest van 30 Augustus het beroep verworpen, omdat, hoezeer wel „volgens beginselen van volkeren-regt” schip territoir was, evenwel niet was aangeleend, „dat die uit den aard der zake voor geene exceptensieve uitlegging vatbare exceptie en regts-fictie ook zoude „moeten uitgestrekt worden tot een houtvlot, liggende op „een binnenlandsch water voor den wal.” Het Avis werd dus ook hier weder ter zijde gelaten ¹⁾, en in plaats daarvan het volkenregt als grondslag aangenomen.

rikzee 21 Aug. 1857, *Wtbl.* n°. 1896, waar de territorialiteit kortweg erkend wordt, zonder aanhaling van het Avis.

¹⁾ De advocaat van den beklaagde, Mr. VAN ROK, had zelfs bij zijn pleidooi beweerd, dat het Avis niet als verbindend konde worden aangemerkt, daar aan den staatsraad geene wetgevende magt toekwam. Dit beweren werd echter volkomen wederlegd door den adv.-gen. DEKETH, die met verwijzing naar MERLIN i. v. *Interprétation* n°. 4 en *Divorce*, aantoonde, dat volgens de toenmalige constitutie van het Fransche rijk aan den staatsraad eene interpretatieve magt was opgedragen, en dat zijne adviezen, zoo zij niet binnen zekeren termijn door den Senaat van inconstitucionaliteit waren aangeklaagd, kracht van wet hadden. Ten opzichte van het advies van 1806 had die maatregel niet plaats gegrepen; het werd vervolgens bij ons executoir verklaard, diensvolgens had het verbindende kracht. *Ned. Regtspr.* XXXVI, p. 108. *Wtbl.* n°. 1149, 1180. In de zaak der Maleijers werd dan ook de aanvankelijke verbindende kracht van het Avis door den advocaat Mr. POLS erkend, hoezeer deze van oordeel was 1°. dat het als strekkende tot interpretatie

Zelfs nog in de zaak der Maleijers werd zoowel door het hof van Zuid-Holland als door den Hoogen Raad het Avis geheel en al met stilzwijgen voorbijgegaan ¹⁾).

Eerst in den laatsten tijd heeft de Hooge Raad aan het Avis de plaats toegekend, die daaraan toekwam. Het arrest van 12 November 1861, waarbij de Hooge Raad den Nederlandschen regter bevoegd verklaarde, om kennis te nemen van een misdrijf begaan op een Nederlandsch schip ter reede van Soerabaija, door een lid der equipagie tegen twee leden dierzelfde equipagie, steunt ook nog wel op het volkenregt, maar voornamelijk op de wet van 1856 en het Advies van 1806 ²⁾).

En volkomen in overeenstemming daarmede is het arrest van 24 Junij 1862. Er was een diefstal gepleegd aan boord van een Duitsch schip, liggende in den Binnen-Amstel, eene binnengracht te Amsterdam, door een' Duitscher ten nadeele

---

van art. 3 C. N. een integreerend deel van dien Code uitmaakte en bij gevolg (door art. 1 der afschaffingswet van 16 Mei 1829 (Stabl. n°. 33) afgeschaft was, en 2°. dat het in ieder geval niet over de territorialiteit handelde, maar hoogstens aannam, dat een feit in zekere gevallen buiten het grondgebied geschied was. Geene van beide stellingen kan m. i. opgaan. Vooreerst blijkt het nergens uit, dat het Avis eene interpretatie van art. 3 C. N. geven moest. Integendeel uit het Avis blijkt geheel ichts anders. Er bestond omtrent de al- of niet bevoegdheid van den Franschen regter „une distinction conforme à l'usage". De interpretatieve magt van den staatsraad strekte zich natuurlijk zoowel tot het ongeschreven als het geschreven regt uit. Hij gaf daarom in dezen het advies, die door het ongeschreven regt ingevoerde onderscheiding aan te nemen, m. a. w. het Avis verhief gewoonte-regt tot geschreven regt. En dit tot geschreven regt verheven gewoonte-regt is door de wet van 1829 in geen deele afgeschaft. — Wat de tweede stelling betreft, de eerste overweging van het Avis „qu'un vaisseau neutre ne peut être indemni-ment considéré comme lieu neutre" beneemt daaraan alle kracht. *Wkbl.* n°. 1886 (Bijl. n°. 1 en 2) 1923, 1924.

¹⁾ *Ned. Regtspr.* LVIII, bl. 29. *Wkbl.* 1886 en Bijlagen n°. 1—9, 1898, 1923, 1924.

²⁾ *Ned. Regtspr.* LXIX, bl. 130. *Wkbl.* n°. 2328.

van een' Duitscher, beide in dienst op dat schip. De bestolene had de hulp van het plaatselijke gezag ingeroepen. Het hof van Noord-Holland had zich niettemin bij arrest van 16 April 1862 onbevoegd verklaard, op grond dat eene eigenwillige daad van dengene, die zich langs dien weg weder in het bezit van het gestolene wenschte gesteld te zien, aan den beschuldigde bij 't overigens vaststaan van het rechtsbeginsel, zijn regt niet kon ontnemen om ook voor zijn' competenten regter terecht te staan. De omstandigheid, dat het schip tijdens het misdrijf, niet in eene haven of reede (alleen in het Avis genoemd), maar in een besloten binnenwater lag, deed volgens het hof niets ter zake af. Dit arrest van het hof werd in overeenstemming met de conclusiën van den adv.-gen. KARSEBOOM door den Hoogen Raad vernietigd 1°. omdat het Avis niet onderscheidde door wien de hulp moest ingeroepen zijn, en de misdadiger zelf zeker in den regel die hulp wel niet zoude inroepen, 2°. omdat het Avis niet tot binnenwateren mogt uitgebreid worden. — Wij hebben dus hier weder een arrest van den Hoogen Raad, dat geheel op het Avis steunt. En dat niet alleen, maar met zoo vele woorden treffen wij daarin de overweging aan: „dat bij de „invoering der Fransche wetgeving ook dat *avis* hier te lande „is executoir verklaard, en alzoo onder de bepalingen van „stellig regt is opgenomen, en dat hetzelfde door geene latere „wetsbepalingen is afgeschaft of gewijzigd” 1).

Het was daarom, dat bij de behandeling eener andere zaak, beëindigd bij arrest van den Hoogen Raad van 3 Maart 1863 de adv.-gen. RÖMER gerustelijk zeggen kon: „Er is mede „geen twijfel over de voortdurende rechtsgeldigheid van het „ten deze toegepaste Advies van den Franschen staatsraad „van 1806.” En ook het arrest zelf, even als dat van het hof van Noord-Holland, dat daardoor bevestigd werd, was volkomen op dat Advies gegrond. Het eenige punt, waarover de strijd hier dan ook liep was de vraag, of door het

1) *Ned. Regtspr.* LXXI, bl. 173. *Wkbl.* n°. 2394.

te water geraken van den gezagvoerder van het Hanoveraansche schip, gelegen in het entrepôt-dok te Amsterdam, de rust der haven gestoord was, eene feitelijke vraag, die reeds door het hof bevestigend was beantwoord, en die eigenlijk ter zake weinig afdeed, omdat buiten boord de territoriale jurisdictie geheel onbeperkt was ¹⁾).

Wij willen hier nog een oogenblik stilstaan bij eene vraag, die in de zaak beëindigd door het arrest van 24 Junij 1862 door het hof van Noord-Holland ontkend, doch door den Hoogen Raad bevestigd werd, en die zich nog zeer onlangs op nieuw heeft voorgedaan. Heeft het Avis alleen betrekking op havens en reeden, of ook op andere territoriale wateren? Deze kwestie heeft zich voorgedaan bij het hof van Zuid-Holland, naar aanleiding van eenen door een' vreemdeling ten nadeele van een' vreemdeling gepleegden diefstal op een Pruissisch schip, gelegen aan den Wolfshoek bij de Leuvenhaven en dus (niettegenstaande de benaming haven) op een binnenwater van de gemeente Rotterdam. De advocaat mr. G. BELINFANTE riep het Avis in, en droeg op grond daarvan de exceptie van incompetentie voor. Het hof verwierp nogtans die exceptie bij arrest van den 11 Maart 1864, omdat de territoriale regter in den regel bevoegd was en het Avis die bevoegdheid alleen beperkte bij vreemde schepen in onze havens en reeden gelegen ²⁾).

Ik kan mij met die beslissing niet vereenigen, maar houd het er veelmeer voor, dat de verhouding van den territorialen regter tot het schip op alle territoriale wateren dezelfde zijn

¹⁾ *Ned. Regtspr.* LXXIII, bl. 260. *Wkbl.* n°. 2467. De ook vroeger reeds opgeworpene vraag of de woorden: „dans laquelle l'autorité locale ne doit pas s'ingérer” alleen op de hulp der politie of ook op de regterlijke bevoegdheid betrekking hadden, werd door den Hoogen Raad stilzwijgend voorbijgegaan. De woorden: „autorité locale” zijn dan ook algemeen en laten dus die onderscheiding niet toe. Ook moet niet voorbijgezien worden, hetgeen door den adv.-gen. RÖMER werd opgemerkt, dat het Avis juist over de jurisdictie handelt.

²⁾ *Wkbl.* n°. 2574.

moet. Het is waar, in het opschrift van het Avis worden alleen *ports et rades* genoemd. In den tekst is zelfs in den regel alleen van *ports* sprake. Maar de geheele samenhang van het Avis toont ten duidelijkste aan, dat die woorden slechts bij wijze van voorbeeld zijn aangevoerd, omdat *ports et rades* als het ware de territoriale wateren bij uitnemendheid zijn. Dit blijkt ons vooral uit het slot van het Avis, waar zonder eenige onderscheiding omtrent de qualificatie van het water, waar het schip zich bevindt, gelezen wordt, dat bij misdrijven aan boord gepleegd door den eenen schepeling tegen den anderen, *de regten der onzijdige mogendheden moeten geëerbiedigd worden*. En een weinig verder lezen wij van „*une distinction, conforme à l'usage*”; „*la seule règle, qu'il convient de suivre dans cette matière*” en zelfs van eene toepassing „*de cette doctrine*”. Zouden dan de regten der onzijdige mogendheden meer moeten geëerbiedigd worden in havens en reeden, dan in binnenwateren aan dezelfde souvereiniteit onderworpen? Is het denkbaar, dat *dat gebruik* zich alleen in havens en reeden gevestigd zoude hebben? Is het denkbaar dat de staatsraad van meening was dat alleen daar *die regel* behoorde in acht genomen te worden, en dat hij slechts voor sommige wateren „*une doctrine*” wenschte te vestigen, voor wier toepasselijkheid op alle wateren evenveel grond bestond?

Maar hielden moet de leer, dat de woorden *ports et rades* zoo strikt mogelijk moeten worden opgevat, tot geheel iets anders leiden dan men daarmede bewijzen wil. Immers wij lezen in de eerste overweging van het Avis „*qu'un vaisseau neutre ne peut être indéfiniment considéré comme lieu neutre*”. Daaruit blijkt ons, dat de wetgever (hierin afwijkende van den gewonen regel, volgens welken den regter bevoegd is de misdrijven op zijn territoir gepleegd te beregten) de territorialiteit van het schip als regel heeft aangenomen; dat hij die slechts niet *onbepaald* heeft willen aannemen. Daarom verklaarde hij alleen wanneer het belang van den staat zulks vorderde den territorialen regter bevoegd;

neemt men nu aan dat het Avis alleen op havens en reeden betrekking heeft, dan moet daaruit noodzakelijk volgen dat in alle andere territoriale wateren het schip *indéfiniment* als neutraal territoir beschouwd moet worden.

Eene andere vraag die zich dezer dagen bij den Hoogen Raad voordeed, of namelijk de in Nederland woonachtige heler van gestolen goed, afkomstig van een' diefstal gepleegd aan boord van een op eene plaat in de Noordzee gestrand Fransch schip, hier te lande strafbaar is, schoon het hoofdfeit zulks niet is, gelooven wij met stilzwijgen te kunnen voorbijgaan. Het spreekt van zelf, dat het antwoord hierop hetzelfde moet zijn, als in het geval dat de diefstal op vreemd territoir gepleegd zoude zijn. Terecht m. i. heeft zich de Hooge Raad bij arrest van 17 Mei 1864 bevoegd verklaard ¹⁾.

Bij zameenvatting van een en ander blijkt het ons, dat terwijl aan den eenen kant de regter van het land, waartoe het schip behoort, eene exclusieve jurisdictie heeft, hij aan den anderen kant die bevoegdheid met den territorialen regter deelen moet, zoodat het geen zeldzaam verschijnsel is, dat beide zich met gelijk regt de zaak kunnen aantrekken. „Dit „dualisme”, zeide dan ook terecht de adv.-gen. KARSEBOOM in eene zijner conclusiën, daarbij art. 10 W. v. Strafv. aanhalende, „is aan onze wetgeving niet vreemd” ²⁾. En eveneens verklaarde de Hooge Raad in zijn arrest van 24 Junij 1862, dat hoever de territorialiteit van het schip bij de wet van 1856 ook mogt zijn in toepassing gebragt, „daardoor echter „de bevoegdheid van den territorialen regter elders geenszins „wordt ontkend of uitgesloten, maar de wetgever slechts heeft „willen zorg dragen, dat die misdrijven niet ongestraft bleven, „hetzij de buitenlandsche regter *casu quo* zich die mogt aantrekken of niet” ³⁾.

Het ligt dan ook in den aard der zaak; want het is

¹⁾ *Algemeen Handelsblad* van 19 Mei 1864.

²⁾ *Ned. Regtspr.* LXXIX, bl. 139.

³⁾ *Ned. Regtspr.* LXXI, bl. 183.

buiten de magt des wetgevers den vreemden regter voorschrijven omtrent zijne bevoegd- of onbevoegdheid te geven ¹⁾. Alleen de vreemde wetgever heeft daartoe de magt, en de eenige beperking die hij zijnen regter in dezen heeft opgelegd ligt in het Avis van 1806, dat hem enkel bevoegd verklaart: „*pour tout ce qui touche aux intérêts de l'État*”.

Zoo is het Avis ook opgevat in een rapport van den raadsheer in het Fransche hof van Cassatie, FOUCHER, en in het daarop gevolgde arrest van het hof van den 25 Februarij 1859 ²⁾. In dat rapport lezen wij immers, dat de territoriale jurisdictie bevoegd is „*s'il s'agit de crimes de droit commun, que leur gravité ne permet à aucune nation de laisser impunis sans compromettre les droits de souveraineté juridictionnelle et territoriale, parce que ces crimes constituent par eux-mêmes la violation la plus manifeste comme la plus flagrante des lois que chaque nation civilisée est chargée de faire respecter dans toutes les parties de son territoire.*”

En het hof heeft zich met deze opvatting vereenigd, gelijk blijkt uit de volgende in het arrest voorkomende overwegingen:

„*Attendu que tout État est intéressé à la répression des crimes et délits, qui peuvent être commis dans les ports de son territoire..... même par des hommes de l'équipage entre eux, soit lorsque le fait est de nature à compromettre la tranquillité du port, soit lorsque l'intervention de l'autorité locale est réclamée, soit lorsque le fait constitue un crime de droit commun que sa gravité ne permet à aucune nation de laisser impuni*” etc.

„*Attendu que dès lors, à l'exception de ce qui concerne la discipline et l'administration intérieure du bord, dans lesquelles l'autorité locale ne saurait s'ingérer, et pour lesquelles il y a lieu de respecter les droits réciproques concé-*

¹⁾ Vgl. ook *Ontwerp-Weib. van Strafv.*, Memorie van Toelicht. (art. 9).

²⁾ *Journal du Palais* 1859, p. 420—4. Het gold hier een' moord enz. door een' stuurman van een Americaansch schip, in de haven van Havre gelegen, op andere leden van het scheepsvolk begaan, waardoor veel beweging in de haven was veroorzaakt.

„dés par un usage général entre les diverses nations, les „bâtimens de commerce restent soumis à la juridiction territoriale”, etc. ¹⁾)

Het spreekt echter van zelf, dat men bij tractaat de bevoegdheid der wederzijdsche regters en andere plaatselijke autoriteiten regelen, en dus zoowel uitbreiden als inkrimpen kan. Het was omdat zulk een tractaat tusschen Frankrijk en Italië bestond, maar ook daarom alleen, dat de Italiaansche autoriteiten in het vorige jaar (10 Julij 1863) niet gerechtigd waren de aan boord van de Fransche pakketboot *de Amis* aanwezige vijf roovers, in de haven van Genua te arresteren ²⁾).

¹⁾ Dat in dit arrest de strekking om de territoriale jurisdictie uit te breiden, niet te miskennen is, kan ik met de memorie van toelichting op het *Ontwerp-Wetboek van Strafe.*, waar de aandacht daarop gevestigd wordt, niet inzien. Ik zie daarin niets anders dan de toepassing van het Avis van 1806. De tweede overweging en het daarin voorkomende „à l'exception” etc. is alleen het gevolg van eene subjectieve opvatting omtrent hetgeen tot dat „*tout ce qui touche aux intérêts de l'État*” behoort. En evenmin kan ik die strekking in de door TOUCHER aangehaalde voorbeelden van de Vereenigde Staten, Engeland en Rusland zien. Immers in de beide eerste landen wordt het koopvaardijship altijd aan de territoriale jurisdictie onderworpen, tenzij daarvan bij tractaat is afgeweken. Hier kan dus van uitbreiding geene sprake zijn. En de behandeling van het blijkens het verslag van den Russischen minister TOLSTOJ in 1844 in de haven van Riga voorgevallene (waar een Engelsch matroos op een Engelsch schip zijnen stuurman, eveneens Engelschman, doodde) bewijst alleen dat Rusland de territorialiteit van het schip, mits wederkeerig erkend, genegen was, doch alleen omdat Engeland die reciprociteit niet wilde verleenen, zich de zaak aantrok, en den schuldige zijne straf deed ondergaan.

²⁾ Art. 12 van de consulaire overeenkomst tusschen Frankrijk en Italië van 26 Julij 1862, bepaalt namelijk dat *in geen geval* een onderzoek of eene doorzocking aan boord der schepen door de locale autoriteiten mag plaats hebben, zoo zij niet door den consul of vice-consul vergezeld zijn, en art. 13 voegt daarbij, dat de locale autoriteiten zich niet op

B E S L U I T.

Wij hebben in onze inlciding aangetoond, wat onder den regel „*ship is territoire*”, of, hetgeen hetzelfde was, wat onder *de territorialiteit van het schip* verstaan wordt. De beteekenis van dien regel was geene andere dan deze: het schip bevindt zich tot den staat in dezelfde verhouding als het territoire. Het is ons echter uit de geschiedenis gebloken, dat naast deze opvatting van onzen regel, twee andere opvattingen staan. Volgens de eerste van deze is het schip, natuurlijk niet een vast, maar een drijvend, een bewegelijk territoire, een stuk van den bodem losgerukt, aan een drijvend ciland gelijk. De tweede daarentegen ziet in de territorialiteit niets dan eene figuurlijke spreekwijze, eene fictie, krachtens welke men voor het schip regten vindiceren wil, die alleen aan

het schip mogen doen gelden, tenzij de rust of de publieke orde aan wal of in de haven door de aan boord plaats grijpende ongeregeldheden mogt worden gestoord. Speciaal met betrekking tot pakketbooten, bepaalde nog Art. 7 van een ander tractaat tusschen beide gesloten, van 4 Sept. 1860, dat de passagiers, die niet mogten verkiezen aan wal te gaan, *onder geenerlei voorwendsel* van boord mogten worden weggevoerd, noch aan eenig onderzoek, zelfs niet aan de formaliteiten van het viseren hunner paspoorten onderworpen worden. HAUTEFEUILLE merkt dus te regt op, dat de minister van buitenlandsche zaken VISCONTI-VENOSTA in zijne *dépêche* van 19 Julij verkeerdelijk zijne redenering alleen op dit laatste tractaat doet steunen. Vgl. hierover een artikel van dien schrijver in de *Revue contemporaine* van Julij 1863, p. 411—6. *Affaire du paquebot Français l'Aunis*. Eveneens de in dezelfde aflevering voorkomende *Chronique politique* van HORN.

het territoire kleven, eene fictie, die juist daarom dat zij eene fictie is, zoo beperkt mogelijk moet opgevat worden. De eerste noemt schip *territoire*, de tweede *quasi-territoire*. Bij mij is schip noch het een, noch het ander. De formule *schip is territoire* is m. i. niets anders dan eene verkorte uitdrukking, die alleen dit te kennen geeft, dat op het schip de leer moet toegepast worden, dat elke plaats, waarover zich het soevereiniteitsrecht van den staat uitstrekt, ook evenzeer aan dat soevereiniteitsrecht onderworpen is. Vindt men dat nu zoo vreemd, en wil men daarom, om het zich helderder voor te stellen, schip volstrekt territoire noemen, wij hebben er vrede mede, ook kan die benaming dan nog hare goede zijde hebben, maar steeds houde men daarbij in het oog, dat het geven van den naam slechts het gevolg, en het soevereiniteitsrecht in waarheid de oorzaak is. Liever echter late men die benaming varen, en vooral zeggen wij het ORTOLAN niet na, dat, zoo deze uitdrukking niet bestond, men haar moest uitvinden, want zij heeft ontzaggelijk veel kwaad gedaan en zal het misschien nog doen. Immers zij heeft aanleiding gegeven tot de tweede interpretatie, volgens welke schip *quasi-territoire* is, eene interpretatie, die de territorialiteit geheel ten onrechte tot eene fictie maakt. Men stelde tegenover de beeldspraak de eenvoudige werkelijkheid over. Men beweerde, dat het onjuist was schip territoire te noemen, omdat het toch inderdaad slechts een stuk hout was, en men had in dat beweren natuurlijk onwedersprekelijk recht. Maar bij dit beweren vergat men slechts een ding, dat men om den naam de zaak voorbijzag en in een valsch daglicht plaatste. Men verzuimde er op te letten, dat niet het soevereiniteitsrecht over het schip *per fictionem* met dat over het territoire gelijk gesteld werd, maar dat de fictie alleen in den naam lag, en dus slechts eene schijnfictie was. Men vergat daarbij, dat, schoon territoire *bij uitnemendheid* aan het soevereiniteitsrecht van den staat onderworpen was, het zulks daarom toch niet *bij uitsluiting* was, en dat men aan het schip daarom slechts den naam

territoire gaf, omdat het regt, op welks eerbiediging het eerste evenzeer aanspraak had, bij het laatste als het belangrijkste object van soevereiniteitsregt alleen ongedeerd gelaten werd, eene anomalie, waarvoor in waarheid geen enkele deugdelijke grond aanwezig was.

Dit soevereiniteitsregt nu blijft steeds op het schip kleven, waar het zich ook moge bevinden. Het volgt het schip van de territoriale wateren op de zee en van deze op de territoriale wateren van een' vreemden staat. Wij hebben echter niet alleen acht te slaan op de soevereiniteit van den staat, waartoe het schip behoort, maar ook op die van het gebied, waarop het schip zich bevindt. Wat de zee betreft, deze is aan geene soevereiniteit onderworpen, de zee is *nullius territorium*; zoolang het schip zich daar bevindt, plaatst zich dus regtens geene andere soevereiniteit naast die van het schip. Daarom heeft *in abstracto* de belligerent tegen den neutrals geen regt van confiscatie of van onderzoek. Hij mag geen' voet op dat schip zetten zonder vergunning van den staat, waartoe het schip behoort. Zelfs de contrabande mag hem daartoe niet tot voorwendsel verstrekken. De handel van den onzijdige zelfs in wapenen behoort zoo vrij mogelijk te zijn. De onafhankelijkheid van den onzijdigen staat geeft diens onderdanen daartoe het regt. En het beweren, dat door den toevoer daarvan de neutraliteit geschonden zoude worden, mist allen grond. Alleen de staat kan neutraal zijn, en bij gevolg de neutraliteit schenden; de neutrale koopman, wien het ook in den regel alleen om winst te doen is, kan zulks niet. En al kon hij het, zijne handeling zoude nog geene schending der neutraliteit zijn, zoo hij slechts aan beide partijen evenzeer zijne wapenen levert.

En evenmin kan het regt van noodzakelijkheid, de leer der zelfverdediging, daartoe leiden. Het zal den belligerent nooit aan wapenen ontbreken; en zoo zij hem niet toegevoerd werden, hij zoude er zich zelf genoeg kunnen verschaffen. Ook wordt hij door dien toevoer in waarheid niet sterker. Hetgeen hij aan wapenen wint, verliest hij wederom in

geld. Zooveel hij door den toevoer der eerste in kracht toeneemt, zooveel neemt hij daarin door de uitgaaf van het laatste af.

De onhoudbaarheid van de leer der contrabande blijkt ook uit hare onbepaaldheid en uit de vruchteloze pogingen van meer dan twee eeuwen, om in dit gebrek te voorzien door de optelling van hetgeen daartoe behoort.

Het is dan ook volstrekt onmogelijk zulk eene algemeene bepaling te geven. Geen enkel voorwerp of het kan in den oorlog van eenige dienst zijn, en omgekeerd, geen enkel oorlogswerktuig of het kan ook buiten den oorlog gebruikt worden. Dus alles is contrabande of niets. De woestheid der vroegere eeuwen bragt het algemeene handelsverbod, de leer dat alles contrabande was, mede. Eerst sedert het midden der 17^e eeuw begon men de contrabande te beperken tot die voorwerpen, welke daaronder bepaaldelijk gerangschikt werden. Het is aan de beschaving van den tegenwoordigen, of laten wij liever zeggen van den toekomstigen tijd voorhouden de tweede leer, dat contrabande niet bestaat, in het volkenregt te vestigen.

Evenmin mag het vermoeden, dat een schip de blokkade geschonden heeft, den belligerent het regt geven zich in volle zee aan boord van dat schip te begeven. De blokkade mag zich alleen tot het territoir en de territoriale wateren der oorlogvoerende partijen bepalen. De zee, die aan geen van beide behoort, mag en kan ook niet veroverd worden. De regten van *voorkoming* en *vervolging* (droits de *prévention et de suite*) mogen dus in het volkenregt niet langer worden toegelaten.

Van het regt van onderzoek blijft dan niets anders over dan dat naar de nationaliteit van het schip. En ook daartoe mist de belligerent het regt. Willen de andere staten het hem toestaan, het is voor hem eene gunst, die uit den aard der zaak zoo beperkt mogelijk moet opgevat worden. Wenschelijker zoude het ons echter voorkomen, dat men de nationaliteit op eene andere wijze bewees, in dier voege, dat

de belligerent het schip niet behoefde te betreden. Of eene algemeene overeenkomst tusschen alle volken, dat het gebruik eener valsche vlag als zeeroof zoude gestraft worden, niet in die moeilijkheid zoude kunnen voorzien, is eene vraag, die wij slechts op te werpen, niet te beslissen wagen. De afschaffing van het nemen van den vijandelijken privaat-eigendom zoude het geheel regt overbodig maken.

De uitspraak van de prijs-geregtten van het oorlogsvoeronde land zoude door een en ander voor het grootste gedeelte vervallen. Waar dan nog berogting noodig mogt zijn zouden wij het verkieslijker achten één vast geregtshof, zamengesteld uit juristen van alle landen, beurtelings zitting houdende in elk dier landen, en dus vrij van den invloed van regtoverheerschende en regtverminkende *orders in council* te zien optreden.

Dit wat de zee betreft. Maar hoe op vreemde wateren? Daar hebben wij tweeerlei soevereiniteitsregt met elkander in conflict. De soverein van het water is evenzeer soverein als die van het schip. Maar de eerste heeft boven den laatste een kennelijk voordeel. Hij kan het conflict voorkomen door alle vreemde schepen uit zijn gebied te weren ¹⁾. Maakt hij

¹⁾ V. d. is het regt van blokkade op vreemde wateren bepaaldelijk een regt. Geblokkeerd gebied is veroverd gebied. Uit dat gebied kan de belligerent ieder weren, en den overtreder van dit verbod met confiscatie straffen. Behalve bij de blokkade krijgt dit verbod tegenwoordig alleen nog slechts in tijd van oorlog eene zeer gebruikelijke toepassing. De neutrale staten plegen soms alle oorlogschepen, meestal echter alleen de buit gemaakte prijzen uit hun gebied te weren. Zoo vaardigden onze Staten reeds in 1658 eene ordonnantie uit, waarbij zij alle oorlogschepen die met prijzen onze havens binnen kwamen, te gelijk met deze aan het regt van confiscatie onderwierpen. Anders evenwel was onze handelwijze in den Americaanschen vrijheidsoorlog met den Americaanschen kaper JONES, die met twee Engelsche prijzen in Sept. 1779 Texel binnenliep en daar tot den 27 Dec. vertoefde, toen onze Staten, niettegenstaande den aandrang van Engeland niet verder dan een bevel tot ontruiming wilden gaan. Zie daarover behalve de boven (bl. 189) aangehaalde bronnen: Jhr. Mr. D. M. M. D'HANGEST Baron

van dit regt geen gebruik, het is eene gunst, die zoo beperkt mogelijk moet opgevat worden. Het schip, dat vreemde wateren betreedt, onderwerpt zich aan al de voorwaarden, die de vreemde soeverein hem op wil leggen, m. a. w. het onderwerpt zich aan de soevereiniteit van het vreemde land. Het heeft als het ware twee soevereinen. Aan beider jurisdictie is het gelijkelijk onderworpen, want de schepelingen bevinden zich niet alleen op het schip, zij bevinden zich ook op het vreemde water.

Het gebruik heeft hier een onderscheid tusschen oorlog- en koopvaardij-schepen aangenomen. Dit onderscheid echter schijnt mij toe geen' stevigen grondslag te hebben. De vreemde staat heeft tot wering of toelating van beide een gelijk regt. Daarenboven is het eene ongerijmdheid aan het eene schip het territoriale karakter te geven, en aan het andere niet, omdat het eene met soldaten bemand en gewapend is, terwijl het andere die verdediging missen moet. Wanneer er eenig onderscheid moest aangenomen worden, het zou gegrond moeten zijn niet op een uitwendig maar op een inwendig verschil, op een verschil, dat in de essentie van beide soort van schepen en niet in de accidentalia van beide zijnen oorsprong heeft. Maar een zoodanig verschil is er

---

D'YVOY VAN MIJDRECHT, *Frankrijk's invloed op de buitenlandsche aangelegenheden der voormalige Nederlandsche republiek*, p. 46, 121 sqq. In onze dagen heeft de Engelsche regering ook een' dergelijken maatregel genomen met betrekking tot den Americaanschen opstand. Immers den 4 November 1863 zijn door den hertog van New-Castle instructies uitgevaardigd, waarbij verboden werd de wederzijdsche prijzen in Britsche wateren binnen te brengen, op straffe voor den *captain* van onttrekking dier prijzen aan zijne magt, en verplaatsing daarvan onder de jurisdictie der Engelsche regering, totdat zij behoorlijk door de oorspronkelijke eigenaars zouden zijn opgeëischt. Vgl. hierover de discussiën over de zaak der *Tuscaloosa*, naar aanleiding der motie van den heer PEACOCKE tot afkeuring der handelwijze van de regering, op den 28 April 1864 in het Engelsche Parlement gevoerd, in *the Times* van 29 April.

in waarheid tusschen het oorlog- en het koopvaardijschip niet te vinden ¹⁾).

Behoort dus de territorialiteit op zee geheel ongedeerd te blijven, op vreemde wateren is dit geenszins het geval. Waar de beschaving schijnt te vorderen dat zij over hare eene beperking, *de oorlogsregten*, zegeviere, vordert zij tevens, dat de andere, *de territoriale jurisdictie*, zegeviere over haar. Zooveel zij op het eene gebied winnen moet, zooveel moet zij ook op het andere verliezen.

De woestheid en het wantrouwen der midden-eeuwen behooren voor de zachtheid en het vertrouwen van onze tijden te wijken. — Aan den eenen kant mag de neutrale van den oorlog geenen last hebben, aan den anderen kant is het wenschelijk, dat de vreemde onderdanen den vreemden regter even gerustelijk hunne belangen toevertrouwen, als aan den regter van hun eigen land. Het zijn deze beide beginselen, die deze stof beheerschen, en met het souvereiniteitsregt der staten in de meest mogelijke overeenstemming zijn.

Moge de tijd niet ver verwijderd zijn, waarop men naar waarheid zal kunnen zeggen, dat de strijd tusschen onzen regel en zijne beperkingen, op die wijze volstreden is!

---

¹⁾ Vgl. DE RAYNEVAL I, 263 „Le bâtiment de guerre n'a de plus que lui que le privilège de la force, c'est-à-dire son canon, pour le „défendre.”

N A S C H R I F T.

Nadat pag. 246 reeds afgedrukt was, zijn er ook omtrent de Deensche blokkades klagten vernomen, welker gegrondheid in de memorie van antwoord onzer regering op het verslag over de definitieve begroeting van buitenlandsche zaken eenigermate erkend wordt; uit deze memorie blijkt immers, dat de blokkade van sommige havens althans niet altijd effectief schijnt geweest te zijn.

STELLINGEN.

I.

Nulla antinomia inter L. 1 § 1 D. *nautae caup.* et L. unie.
§ ult. D. *furti udo. nauat.*

II.

Fidejussoris in duriorem causam accepti nulla est obligatio.

III.

De ouders zijn niet verplicht, huone overspelige en bloedschendinge kinderen (doze laatste behoudens het geval van Art. 88 al. 4 B. W.) te onderhouden.

IV.

Ten onregte beweert Prof. OPZOOMER, dat de vruchtge-

bruiker alleen de spiegels, schilderijen en andere sieraden, door hem aangebragt, kan terugnemen.

V.

De wissel aan de order van den trekker en die aan de order van een' derde, alleen ten einde daarvan de betaling te vorderen, zijn reeds wissels vóór het endossement.

VI.

Als de gefailleerde nalatig blijft aan het accoord te voldoen, kunnen de schuldeischers alleen de nakoming en niet de ontbinding daarvan vorderen.

VII.

Het voorschrift van Art. 610 B. Rv. ziet alleen op gijzeling voor dezelfde schuld.

VIII.

Ten onregte beweren CHAUVÉAU en HÉLIE (I, n°. 524), dat Art. 200 C. P. eene uitzondering op Art. 58 van datzelfde wetboek is.

IX.

Art. 75 C. P. is niet op in een vreemd land genaturaliseerde onderdanen toepasselijk.

X.

Het Avis du Conseil d'État van 28 Oct.-20 Nov. 1806 *sur la compétence en matière de délits*, etc. omvat zowol misdaden als wanbedrijven.

XI.

De instructiën van den Hertog van New-Castle van 4 Nov. 1863 (zie boven pag. 296) bij gelegenheid van de aanhouding der *Tuscaloosa*, zijn in overeenstemming met het volkenregt.

XII.

Volkenrechtelijke beginselen, door 'slands wetten niet gehuldigd, mogen door den regter niet worden toegepast.

XIII.

De regel: „*ship is territoire*” ziet in het schip noch *territoire*, noch *quasi-territoire*.

XIV.

De ruimere erkenning der territorialiteit bij het oorlogdan bij het koopvaardijship is geheel willekeurig.

XV.

Het is wenschelijk, dat het buit maken van vijandelijken *privaat-eigendom* afgeschaft worde.

XVI.

Tecregt beweert CHERBULIEZ: „L'intervention préventive ou „réglementaire de l'Etat, lorsqu'elle ne répond pas à un „besoin réel, n'est pas seulement inutile, elle est nuisible. „Elle est encore nuisible, quoique répondant à un besoin „réel, si les abus de la liberté qu'elle empêche n'égalent „pas en importance les satisfactions qui résulteraient de l'en- „tier usage de la liberté.”

XVII.

De invoering der zoogenaamde onstoffelijke rijkdommen in de staathuishoudkunde leidt tot verwarring en dwaling.

XVIII.

Bij de openbare aanbesteding van publieke werken behoort de buitenlandsche mededinging niet te worden uitgesloten.

OVER
DE WERKINRIGTINGEN VOOR ARMEN
IN NEDERLAND.

1870

DE TEGELIJCHINGEN VOOR AARDE

IN NEDERLAND